

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА**

КАЛЕНДАР

**знаменних і пам'ятних дат
в історії сільськогосподарської дослідної справи
України
на 2023 рік**

КИЇВ–2022

УДК 006.95:001:63(477)«2023»

К 17

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН
15 грудня 2022 р. (протокол № 13)*

Укладачі:

В.А. Вергунов – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННСГБ НААН;

С.В. Нижник – кандидат історичних наук, завідувачка сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН;

О.В. Корзун – доктор історичних наук, доцент, старший науковий співробітник сектору наукознавства ННСГБ НААН;

Д.Ю. Корзун – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН;

Л.І. Лямець – старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН.

Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2023 рік / НААН, ННСГБ; уклад. : В.А. Вергунов, С.В. Нижник, О.В. Корзун, Д. Ю. Корзун, Л.І. Лямець; за наук. ред. В. А. Вергунова. Київ; Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2022. 204 с.

Видання відображає визначні та пам'ятні дати в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2023 рік. Календар вміщує перелік знаменних подій, біографічні відомості про видатних науковців згідно із загальноприйнятим західноєвропейським (Григоріанським) календарем.

Книга стане у нагоді дослідникам історії сільськогосподарської дослідної справи, фахівцям, викладачам, аспірантам, бібліотекарям, усім, хто цікавиться історією вітчизняної аграрної науки, освіти й техніки.

УДК 006.95:001:63(477)«2023»

© Національна наукова
сільськогосподарська
бібліотека НААН, 2022

ВІД УКЛАДАЧІВ

Українська нація має багатотисячну історію, означену видатними іменами, епохальними звершеннями, унікальною культурою, батьківщиною відомих учених і дослідників, чий внесок у науку змінив світ. Їх теоретичні розробки, винаходи та відкриття стали поштовхом для подальшого розвитку сучасної техніки, нових технологій, нових напрямів досліджень у різних галузях науки.

Виклики, які сьогодні постали перед Україною, торкаються всіх сфер соціально-економічного життя не лише українського суспільства, а й багатьох країн світу. Але, не дивлячись на труднощі й перешкоди, українська аграрна наука, що тримається значною мірою на ентузіастах, продовжує гідно конкурувати з провідними закордонними науковими лабораторіями. Яскравим прикладом є Інститут історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН, що став єдиною у світі спеціалізованою інституцією та вшановує діяльність її, особливо, пам'ять видатних учених, генеруючі ідеї, які на ниві галузевого дослідництва мають навіть світове піонерство. Зусиллями науковців Інституту повертаються незаслужено забуті й штучно вилучені імена вчених і творців української аграрної науки. Але вже так повелося, що про українських письменників, діячів культури ми знаємо набагато більше, ніж про вчених-аграріїв, та саме серед них було чимало таких, які своїм внеском прославили Україну на весь світ і ми горді з цього, адже історія оживає лише в контексті минулого чи сучасного. Вивчення цієї грані творчого спадку вчених вітчизняної аграрної науки через становлення національної аграрної біографістики та бібліографії для реконструкції сільськогосподарської дослідної справи, представляється актуальним і практично значимим в умовах сьогодення, коли активізується біографістика гуманітарних сфер знання та потребує системного опрацювання, оцінки вагомості отриманих здобутків й репрезентації.

У 2023 році виповнюється 10 років з часу заснування Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України наукового видання *«Календаря знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України»*. Видання покликане сприяти забезпеченню науковців, фахівців, урядових і бізнесових структур, а також інших користувачів, причетних до аграрної сфери, необхідною інформацією шляхом подання хронологічного переліку визначних і пам'ятних дат еволюційного поступу галузевої науки в Україні. Провідною ідеєю є персоніфіковане наповнення – біографічні, бібліографічні й інші відомості про життя та діяльність провідних, визнаних вітчизняних учених-аграріїв.

Поточний випуск *«Календаря...»* складається із трьох розділів, іменного покажчика та додатків. У першому розділі *«Історичні постаті»* наведено біографічні нариси до ювілейних дат народження видатних учених минулого. Другий розділ *«Визначні діячі сучасності»* містить біографічні довідки про

відомих вітчизняному галузевому середовищі учених системи аграрної академії, профільного міністерства та інших відомств. Третій розділ «*Знаменні події та пам'ятні дати*» наводить інформацію щодо різних знакових подій в історії сільськогосподарської дослідної справи в Україні. Наступна частина видання – це довідково-інформативний апарат, що дає змогу читачеві ознайомитися з алфавітним переліком прізвищ учених, біографії яких розміщено у збірнику. У додатках представлено реєстр публікацій біобібліографічної серії «Науково-допоміжні й довідково-інформативні видання, підготовлених науковцями ННСГБ НААН».

Пропоноване видання адресовано дослідникам історії сільськогосподарської дослідної справи, фахівцям, викладачам, аспірантам, бібліотекарям, усім, хто цікавиться історією вітчизняної аграрної науки, освіти й техніки.

До його підготовки залучено співробітників підвідомчої мережі науково-дослідних установ НААН та галузевих ВНЗ. Видання не претендує на вичерпність інформаційного матеріалу, тому всі зауваження та побажання приймемо з вдячністю.

РОЗДІЛ І. ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ

СІЧЕНЬ

85 років від дня народження ПРОЗОРИ КОСТЯНТИНА ЙОСИПОВИЧА (1938–1989)

Вчений у галузі тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 9 січня 1938 р. в с. Ємчиха Старинківського району Київської області.

У 1960 р. закінчив зоотехнічний факультет Львівського зооветеринарного інституту. За направленням працював головним зоотехніком радгоспу «Білківський» Новояричівського району Львівської області.

У 1965 р. закінчив навчання в аспірантурі Львівського зооветеринарного інституту, керівник – професор А.Б. Ружевський. Працює асистентом кафедри скотарства і конярства цього ж інституту.

У 1966–1967 рр. проходить стажування в Інституті розведення і генетики домашніх тварин у Швеції. З 1969 р. – доцент кафедри скотарства і конярства, а з 1972 по 1989 рр. – завідувач цієї кафедри.

У 1965 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Генеалогія, господарські і біологічні особливості голландської чорно-рябої породи у господарствах УРСР і перспективи її використання». У 1982 р. – докторську дисертацію на тему «Генеалогія і господарсько-біологічні особливості чорно-рябої худоби західних районів УРСР». У 1984 р. одержав вчене звання професора кафедри скотарства і конярства.

Автор понад 150 наукових праць, рекомендацій, методичних порад. Під його керівництвом видано ДПК великої рогатої худоби чорно-рябої породи (томи 41, 42, 50, 52, 54, 84, 93, 102).

Нагороджений значком Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти СРСР «За відмінну роботу». Відзначений орденом «Дружби народів» і медаллю.

Помер 1 жовтня 1989 р.

Лит. : Вчені-селекціонери у тваринництві / УААН; наук. ред. М.В. Зубець, В.П. Буркат. К.: Аграрна наука, 1997. С. 181–182. (Українські вчені-аграрії ХХ століття; кн. 1.).

60 років від дня народження ГУЗЄВА ІГОРЯ ВІКТОРОВИЧА (1963–2014)

*Вчений у галузі тваринництва, доктор
сільськогосподарських наук*

Народився 11 січня 1963 р. у м. Харків.

У 1985 р. закінчив з відзнакою Українську сільськогосподарську академію у м. Києві.

Наукову діяльність розпочав у 1985 р. на посаді молодшого наукового співробітника відділу АСУ селекційним процесом у тваринництві Українського науково-дослідного інституту розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби (з 1987 р. – Український науково-дослідний інститут по племінній справі в тваринництві).

Упродовж 1987–1990 рр. – аспірант Української сільськогосподарської академії. Після закінчення навчання працював молодшим науковим співробітником у лабораторії технології і техніки кріоконсервації сім'я сільськогосподарських тварин Українського науково-дослідного інституту по племінній справі в тваринництві (нині – Інститут розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН), науковим співробітником відділу АСУ СП (1991–1997), завідувачем лабораторії оцінки і використання генофонду спеціалізованої м'ясної худоби (1997–1998); завідувачем відділу розведення м'ясної худоби та лабораторії генофонду м'ясних порід (1999–2002); заступником директора з наукової роботи (2002–2009); одночасно призначений Координатором з управління генетичними (племінними) ресурсами тваринництва (2008); директор Інституту (2009–2011); заступником директора з наукової роботи (2011–2014).

У 1994 р. навчався у Міжнародній школі управління молочним скотарством (Великобританія).

У 1996 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Селекционно-генетическая оценка и раннее прогнозирование естественной резистентности молочного скота». У 2012 р. – докторську дисертацію на тему «Методологія збереження біорізноманіття генетичних ресурсів тваринництва України».

Автор близько 300 наукових праць, у тому числі 16 монографій, одна видана за кордоном, 17 брошур, 32 методики і методичних рекомендацій, 16 каталогів, 28 селекційних і технологічних програм, 5 інвестиційних проєктів. 16 публікацій. Має 9 авторських свідоцтв і патентів.

Нагороджений Почесною грамотою Президії УААН (2006), трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики України «Знак пошани» (2008), орденом «За заслуги» III ступеня (2009), медаллю «Незалежність України» III ступеня (2013). Лауреат премії Української академії аграрних наук (2006), лауреат регіонального конкурсу Міжнародної Академії рейтингових технологій і соціології «Золота Фортуна» (2013). Науковцю двічі присуджено стипендії: Державного комітету з питань науки і технологій України для

молодих вчених (2004) та Державного комітету з питань науки, техніки та промислової політики України для молодих вчених (1996).

Помер 7 червня 2014 р. Похований у с. Мала Олександрівка Бориспільського району Київської області.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН.

85 років від дня народження БОДНАРЧУКА ЛЕОНІДА ІВАНОВИЧА (1938–2015)

Вчений у галузі бджільництва, кандидат біологічних наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 13 січня 1938 р. у с. Середня Кудеча Могочинського району Читинської області.

У 1961 р. закінчив зоотехнічний факультет Української сільськогосподарської академії. З 1961-го по 1969 р. – молодший науковий співробітник Інституту зоології НАН України; 1969–1974 рр. – старший науковий співробітник опорного пункту Української дослідної станції бджільництва; 1974–1989 рр. – старший науковий співробітник Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, завідувач лабораторії відділу екології комах-запилювачів, заступник директора з наукової роботи. Упродовж 1989–2000 рр. – директор науково-дослідного та технологічного інституту бджільництва Держагропрому УРСР; 2000–2012 рр. – засновник і перший директор Національного наукового центру «Інститут бджільництва ім. П.І. Прокоповича» НААН. У 2012–2015 рр. – радник при дирекції ННЦ «Інститут бджільництва ім. П. І. Прокоповича».

У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Лётно-опылительная и сигнальная деятельность некоторых рас пчёл в условиях теплиц». У 1991 р. присвоєно вчене звання професора.

Наукові інтереси вченого спрямовані на комплексний підхід до питань запилення ентомофільних культур з використанням фауни бджолиних і медоносної бджоли. Ним вперше досліджено обмінні процеси, що проходять в онтогенезі люцернової бджоли-листоріза, вивчено особливості формування фауни бджолиних в умовах агроценозу бобових ентомофільних культур, а також розроблено рекомендації щодо збільшення фауни бджолиних запилювачів на посівах насінної люцерни для підвищення її врожайності.

У 1981 р. став учасником експедиції 24-го рейсу науково-дослідного судна «Академик Вернадский» до Індійського океану, в 1986 р. – 33-го рейсу до Атлантичного океану.

У 1989 р. Головне управління науки Міністерства сільського господарства УРСР запросило Л.І. Боднарчука на посаду директора ще не існуючого тоді Інституту бджільництва. Він очолює важливий напрям наукових досліджень у галузі бджільництва, а саме племінне бджільництво,

селекція, екологія, генетика і біотехнологія, апітерапія, контроль якості та сертифікація продуктів бджільництва.

Автор близько 380 наукових праць, у тому числі 10 монографій, 7 винаходів. Обраний президентом Спілки пасічників України, головою національної асоціації «Укрбджолопром» та президентом Асоціації апітерapeutів України. При Інституті бджільництва створено єдиний в Україні музей бджільництва, який є гордістю нашої держави і, за твердженнями авторитетних зарубіжних учених і практиків, є одним з кращих у світі. Він – член редколегій журналів «Пасіка», «Український пасічник», «Трибуна» та головний редактор міжвідомчого тематичного журналу «Бджільництво».

Завдяки вченому, Україна має не тільки музей, але й відзначає «День пасічника», закон «Про бджільництво». У 2003 р. Україна стала членом Міжнародної бджільничої організації «Апімондія».

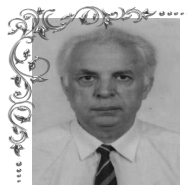
Обраний у 1999 р. членом-кореспондентом УААН по Відділенню ветеринарної медицини та зоотехнії.

Нагороджений Почесною грамотою Президії НААН, а в складі колективу інституту – Почесною грамотою Кабінету Міністрів України. Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України» (1998). Повний кавалер орденів «За заслуги».

Помер у 2015 р.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 435–436.

85 років від дня народження АНДРІЙЧУКА ВАСИЛЯ ГАВРИЛОВИЧА (1938–2021)

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 14 січня 1938 р. у с. Слобода-Шаргородська Шаргородського району Вінницької області.

Упродовж 1951–1955 рр. навчався на агрономічному відділенні Шаргородського сільськогосподарського технікуму, після закінчення якого до 1957 р. працював агрономом і за сумісництвом – економістом та заступником голови колгоспу «Зоря комунізму» Пробіжнянського району Тернопільської області; 1960–1962 рр. – штатний пропагандист Шаргородського РК КП України Вінницької області. У 1967–1969 рр. – аспірант на кафедрі економіки і організації сільського господарства Київського інституту народного господарства. У 1992 р. закінчив з відзнакою Міжнародний інститут менеджменту за фахом магістр ділової адміністрації в галузі міжнародних

економічних відносин. Працював у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (колишній КІНГ) професором кафедри економіки агропромислових формувань. Академік національної академії аграрних наук України з 2007 року.

У 1969 р. в Київському інституті народного господарства захистив кандидатську дисертацію на тему «Внутрішньорайонне планування закупівель сільськогосподарської продукції та його роль у зміцненні економіки колгоспів», а у 1987 р. на засіданні вченої ради Ленінградського економічного університету – докторську дисертацію на тему «Ефективність використання виробничого потенціалу в сільському господарстві». У 1990 р. присвоєно вчене звання професора.

Наукова діяльність спрямована на розв'язання проблеми реструктуризації АПК, обґрунтування економічного механізму забезпечення паритетності доходів усіма учасниками агропромислового виробництва, а також на дослідження проблеми становлення приватних підприємств та врегулювання майнових відносин на селі. Учений брав участь у розробці проектів законів України та національних програм розвитку агропромислового виробництва.

Йому належить вагомий внесок у розробку нової ідеології аграрної політики за напрямом економічної підтримки сільського господарства, механізму переходу на біполяризовану будову аграрного ринку, а також у розвиток теорії ефективності, розробки нових оригінальних методик її визначення та аналізу.

В.Г. Андрійчук здійснив піонерну розробку надзвичайно актуальної для України проблеми капіталізації вітчизняного сільського господарства. Ним вперше обґрунтовано сутність і напрями капіталізації галузі, розкрито мотиви її здійснення, запропоновано важелі регулювання цього процесу і функціонування агропромислових формувань нового типу, в тому числі холдингових компаній. Також вперше запропоновано методологію проектування агропромислових формувань. На основі дослідження проблеми концентрації капіталу в АПК доведено, що агропродовольчий комплекс України в зв'язку з приходом в український бізнес транснаціональних компаній перебуває на новому щаблі концентрації виробництва, яке супроводжується його монополізацією та продовольчих ринків, що загрожує продовольчій безпеці країни. Значна заслуга вченого полягає у створенні сучасної наукової навчальної літератури аграрно-економічного профілю.

Автор опублікував понад 210 наукових праць загальним обсягом більше 600 умовно-друкованих аркушів, підготував 16 книг (монографій і підручників) і 3 брошур та співавтор 12 книг і 16 брошур. Під його керівництвом підготовлено 2 доктори та 14 кандидатів економічних наук.

Обраний у 1999 р. членом-кореспондентом УААН, а дійсним членом (академіком) УААН – у 2007 р. по Відділенню аграрної економіки і продовольства (міжгалузеві економічні зв'язки в АПК).

Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Він нагороджений трьома медалями, зокрема бронзовою медаллю ВДНГ,

знаками «Відмінник освіти України» та «За наукові досягнення», двома грамотами Міністерства освіти і науки України, знаком Пошани Міністерства аграрної політики України, Почесною відзнакою УААН, Премією Національної академії наук України (2014) за підручник «Економіка підприємств агропромислового комплексу».

Пішов із життя 8 вересня 2021 р.

Лит. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 17–18.

75 років від дня народження ОЛЙНИКА ВАСИЛЯ МИХАЙЛОВИЧА (1948–2010)

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 14 січня 1948 р. у с. Скородинці Чортківського району Тернопільської області.

Закінчив у 1972 р. Тернопільський фінансово-економічний інститут (нині – Тернопільський національний економічний університет).

У 1966–1975 рр. – головний бухгалтер; 1975–1980 рр. – голова правління колгоспу ім. І. Франка Гусятинського району Тернопільської області; 1980–1983 рр. – голова Гусятинського райвиконкому; 1983–1988 рр. – перший секретар Збарзького райкому партії області; 1988–1990 рр. – голова Тернопільського облвиконкому та обласної Ради народних депутатів. Упродовж 1998–2000 рр. очолював Тернопільську обласну раду.

З 1988 р. розпочав працювати в Тернопільській академії народного господарства, спочатку за сумісництвом доцентом, професором кафедри економіки, організації і планування в АПК. У 1992 р. перейшов на постійну роботу в ТАНГ деканом факультету аграрного бізнесу, з 1994-го по 2000 р. – директор Інституту аграрного бізнесу, з 2002 р. – директор Тернопільського інституту агропромислового виробництва УААН і за сумісництвом – професор кафедри обліку та аудиту в сільському господарстві Тернопільського національного економічного університету.

У 1987 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Економічна ефективність інтенсифікації землеробства в системі АПК», а у 1992 р. захистив докторську дисертацію на тему «Розвиток агропромислового виробництва західних регіонів України в нових умовах господарювання». У 1994 р. присвоєно вчене звання професора.

Наукові інтереси та проблематика досліджень вченого охоплюють питання економічної ефективності агропромислового виробництва і

бухгалтерського обліку в сільському господарстві в умовах ринку. Він розробив низку проектних рішень щодо інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Особливу увагу приділив розробці теоретичних досліджень і конкретних форм впровадження ринкових механізмів в аграрну сферу для умов перехідної економіки, в тому числі методичні рекомендації щодо створення в аграрному секторі акціонерних товариств. Під його керівництвом розробку нормативних матеріалів з питань розвитку підприємницької діяльності. Значний інтерес становлять праці вченого з проблем власності та госпрозрахунку.

Велику увагу вчений приділяв розробці теорії і практики орендних відносин на селі для періоду формування ринкових відносин. Удосконалив також низку прогресивних методів обліку витрат у сільському господарстві.

Перу вченого належить понад 50 наукових праць, серед них 7 монографій та 9 брошур. Під його науковим керівництвом підготовлено 2 докторські та 8 кандидатських робіт. Обраний у 2007 р. членом-кореспондентом НААН по Відділенню наукового забезпечення трансферу інновацій.

Нагороджений орденом «Знак Пошани». Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України».

Помер 28 квітня 2010 р.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 628–629.

125 років від дня народження ЯЦЕНКА ОЛЕКСАНДРА ЮХИМОВИЧА (1898–1978)

Вчений-селекціонер у галузі тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 20 січня 1898 р. в с. Голтва на Полтавщині у селянській родині.

Трудову діяльність розпочав у 1918 р. в полтавських радгоспах і на агробазах. У 1928 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут за спеціальністю агронома-зоотехніка.

Після закінчення аспірантури у 1931 р. молодого вченого призначають завідувачем Харківського опорного пункту Південного інституту молочного господарства (нині – Інститут тваринництва НААН, м. Харків).

У 1932–1937 рр. – доцент кафедри тваринництва Українського комуністичного сільськогосподарського університету ім. Артема та лектор Українського інституту заочної освіти у Харкові, де читає курси скотарства і конярства. Упродовж 1939–1953 рр. працює в Українському науково-

дослідному інституті тваринництва: спочатку заступник директора з наукової роботи, потім завідувач відділу розведення великої рогатої худоби, а далі – науковий консультант. У 1938 р. захистив кандидатську, а у 1963 р. – докторську дисертацію, присвоєно вчене звання професора.

Основні напрями наукової діяльності вченого стосуються вивчення і розробки методів удосконалення існуючих і створення нових порід великої рогатої худоби; організації наукових досліджень та впровадження новітніх розробок у виробництво. О.Ю. Яценко – один із перших учених України, які ще в довоєнні роки привернули увагу до необхідності вивчення і раціонального використання місцевих порід – білоспинної худоби Правобережжя України, чорно-рябої подільської худоби, бурої карпатської худоби, а також волоських швіців Саратовської обл.

Понад 20 років учений вивчав результати схрещування місцевої сірої української породи з бугаями швіцької породи. Він глибоко вивчив історію розведення цих порід, зокрема в Харківській і Сумській областях. Сіра українська худоба відзначалась ростом, великою живою вагою, добрими м'ясними властивостями, високою жирністю молока (4,5–5 %), відмінними робочими якостями та пристосованістю до місцевих кліматичних і господарських умов. Але вона була недостатньо скоростиглою і давала мало молока навіть за умов доброї годівлі. Швіців почали завозити в Україну в 1904 р. на парувальні пункти Лебединського повіту. Їх удій на той час становив 3000–4000 кг молока на рік жирністю 3,6–3,8%. Кращими вважалися стада швіцької породи у Майнівській сільськогосподарській школі на Чернігівщині та в учбовому господарстві Харківського зоотехнічного інституту. Упродовж багатьох років завозили плідників у Лебединський район для схрещування з місцевою худобою. У 1934 р. створюється Лебединський державний племінний розплідник, що об'єднав кращі колгоспні ферми нової породної групи. У 1950 р. тривала робота, якою керував О.Ю. Яценко завершується затвердженням нової породи – лебединської. За її створення група авторів удостоєна Державної премії СРСР.

Вчений багато років очолював Раду з племінної роботи із лебединською породою, створював нові лінії та сімейства. Кращих тварин занесено до Державних племінних книг. Працював заступником голови Ради по бурих породах.

Опублікував понад 150 наукових праць. Підготував монографію про лебединську породу, яка, на жаль, не була надрукована і тепер зберігається у фондах музею тваринництва України. Під його науковим керівництвом підготовлено 20 кандидатів наук.

Обраний у 1957 р. членом-кореспондентом Української академії сільськогосподарських наук, в якій він до 1960 р. був академіком-секретарем Відділення тваринництва.

Нагороджений орденами і медалями, Почесними грамотами, медалями ВДНГ СРСР і УРСР.

Помер 31 січня 1978 р. Похований у с. Кулиничі Харківського району, Харківської області.

Літ. : Вчені-селекціонери у тваринництві / УААН; наук. ред. М.В. Зубець, В.П. Буркат. К.: Аграрна наука, 1997. С. 245–247. (Українські вчені-аграрії ХХ століття; кн. 1.).

150 років від дня народження СНКЕНА БОРИСА КАРЛОВИЧА (1873–1943)

Вчений-селекціонер, педагог, історик і біограф аграрної науки

Народився 21 (12) січня 1873 р. у м. Тамбові (нині – Російська Федерація) у родині юриста.

Упродовж 1899–1900 рр. вивчав сільське господарство Кубанської області, створив виноградно-виноробне господарство біля м. Анапи. У 1900 р. закінчив Ризький політехнічний інститут (нині – Ризький політехнічний університет, Латвія). Протягом 1900–1906 рр. обіймає посаду повітового агронома: у Петровській земській управі, Вольській земській управі, Тамбовського та Аткарського повітових земств Саратовської губернії. Від жовтня 1906 р. по червень 1907 р. – в.о. губерньського агронома Саратовського повітового земельного відділу.

У 1907–1908 рр. очолив створене ним виноградно-виноробне підприємство біля м. Анапа. Упродовж 1908–1919 рр. працював у наукових установах і комітетах Харківського товариства сільського господарства та сільськогосподарської промисловості: у 1909–1912 рр. – завідувач відділу земського місцевого суспільного життя і урядових рішень, відповідальний секретар (нетривалий час) друкованого органу Харківського товариства сільського господарства – «Південно-Російська сільськогосподарська газета», 1912–1913 рр. – помічник директора Харківської селекційної станції, в.о. директора цієї станції; 1913–1914 рр. – керівник Довідково-посередницького бюро при Комітеті сільськогосподарського рослинництва Товариства, одночасно у 1913–1914 рр. – в.о. завідувача селекційного відділу Харківської обласної сільськогосподарської дослідної станції.

Протягом 1908–1912 рр. брав участь у виборі дослідної ділянки, розробці її наукової програми, закладанні стаціонарних дослідів, будівництві. Входить до комітету зі створення першої в Європі сільськогосподарської селекційної дослідної станції у Харкові, працював помічником директора. У 1911 р. – стажування в Німеччині, Австрії, Данії та Швеції. У 1914 р. від імені Комітету сільськогосподарського рослинництва вперше у світовій практиці ініціює і керує обстеженням сільськогосподарських рослин Харківської губернії в агробіологічному відношенні. У 1919 р. від імені цього ж Комітету ініціює започаткування курсів для підготовки інструкторів з насінневої справи, розробляє програму та очолює їх.

1920–1921 рр. – завідувач агрономічного відділу Управління радгоспами Анапського району, голова Анапської професійної спілки техніків сільського господарства, а також комісії з охорони праці та ревізійної; заступник голови міському Кубано-Чорноморського облземуправління в Краснодарі, керував дослідним полем Кубанського сільськогосподарського технікуму (1921–1923). У 1924–1925 рр. – завідувач головної лабораторії (державної хлібної інспекції) Одеського морського порту і району. У 1925 р. – голова комісії з розробки гідромодульних та меліораційних робіт для опрацювання перспективного плану науково-дослідної діяльності заповідника «Чаплі» ім. Х. Раковського (нині Біосферний заповідник «Асканія-Нова» ім. Ф.С. Фальц-Фейна НААН).

З травня по грудень 1926 р. – призначений вченим секретарем СГНКУ, членом Ботанічної секції і головою її Бюро нових культур і інтродукції. Бере участь у роботі Комісії з ботанічного обстеження культурних польових рослин України. У 1927 р. організовує і очолює Київську лабораторію з вивчення хлібопекарських і борошномельних властивостей зерна – по лінії Сорто-насіньневого управління Цукротресту. Наприкінці 1928 р. – голова лабораторії з борошномельно-хлібопекарського випробування зерна у Всеукраїнському торговельному музеї в м. Києві. У 1930–1933 рр. – професор, а потім завідувач і знову професор кафедри селекції і насінництва Кубанського сільськогосподарського інституту (нині – Кубанський державний аграрний університет).

Упродовж 1935–1942 рр. – завідувач наукової бібліотеки Кубанської дослідної станції ВІР (нині – ДНУ «Інститут олійних культур ім. В.С. Пустовойта РАСГН). Перехід від науково-освітньої роботи до бібліотечної був пов'язаний зі станом здоров'я.

Автор понад 127 наукових і науково-популярних праць, серед яких статті й рецензії. Працював у редакційних колегіях багатьох журналів і газет з питань сільського господарства.

Помер у 1943 р. Похований на старому Отраднo-Кубанському цвинтарі біля селища Ботанічне.

Літ : Вергунов В.А. Професор Борис Карлович Єнкен (1873–1943): нарис життя та творчої діяльності / В.А. Вергунов ; ННСГБ НААН. К. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. С 96–105. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграрна наука в особах, документах, бібліографії»; кн. 74.)

150 років від дня народження ДОМАНИЦЬКОГО ВІКТОРА МИКОЛАЙОВИЧА (1893–1962)

Відомий організатор науково-освітнього процесу для потреб українського сільського господарства і його репрезентації за кордоном

Народився 24 січня 1893 р. в селі Колодисте Звенигородського повіту Київської губернії (нині –

Тальнівський район Черкаської області) в сім'ї сільського священника.

Отримав повну середню освіту в 1911 р. і вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Університету Святого Володимира (нині – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка).

Бажанню займатися наукою сприяла тісна співпраця «Централу» зі створенням 1 листопада 1918 р. Сільськогосподарським вченим комітетом України на чолі з В.І. Вернадським при Міністерстві земельних справ. Особливо вона поглибилась зі вступом до Києва військ Добровольчої армії на чолі з генералом Бредовим, який виголосив наказ про ліквідацію всіх установ профільного відомства. У цій ситуації «Централ» узяв на себе бюджетне утримання СГВКУ до середини грудня 1919 р. Такій державницькій політиці «Централу», крім С.Л. Франкфурта, багато в чому сприяв саме В.М. Доманицький. Тому його перехід з 29.09.1920 р. на посаду зав. Бюро фабрикантів та угноєнь Секції ґрунтознавства за пропозицією її очільника М.П. Флорова був не випадковим. Він серед дієвих розробників нового «Статуту» СГВКУ як структурного підрозділу «Централу» для «...координування наукою її діяльності всіх відповідних державних, земських, міських, кооперативних і приватних установ на Україні...», що пов'язані «...з сільським господарством у широкому розумінні».

Від імені СГНКУ брав участь у роботі 1-го Всеукраїнського агрономічного з'їзду, який відбувся в м. Харкові 10–20 листопада 1920 р. На з'їзді В.М. Доманицький виступив з доповіддю «Науково-досвідна і досвідна справа та кооперація».

Разом з іншими представниками науково-освітньої та культурної інтелігенції, що не сприйняли радянські ідеали, змушений емігрувати до Німеччини. Влітку 1922 року викладає на курсах українознавства, а з 26.01.1923 р. – інструктор (лектор) студентів агрономічного відділу і керівник господарської практики Технічної школи Американської У.М.С.А. у Вінздорорі поблизу Берліна. З 10.07.1923 р. крім інструкторських обов'язків стає викладачем ботаніки, мікробіології, метеорології, городництва, садівництва та кооперації. Трохи згодом, 19.01.1924 р. Професорською Радою Української Господарської Академії (УГА), що розміщувалася у Чехословаччині у м. Подебради, обраний асистентом кафедри загального хліборобства. На цій посаді його затвердив Міністр закордонних справ Ч.С.Р. розпорядженням від 26.06.1924 р., а до виконання обов'язків учений приступив з 25.08.1924 р. Професорська Рада УГА доручає 1.10.1924 р. В.М. Доманицькому читання курсу лісової ботаніки. За його ініціативи у 1925–1926 рр. в навчальному закладі створюються кабінети селекції та сортознавства, а також загального хліборобства з великою колекцією (понад 200 видів) польових культур, що зібрали студенти на створених ним дослідних і селекційних ділянках. 14 червня 1928 р. професорська рада агрономічно-лісового факультету більшістю голосів обирає В.М. Доманицького завідувачем кафедри загального землеробства замість професора

В. Чародеева. Продовжує друкуватись і для потреб українського сільського господарства. Так, у Львові великим накладом виходить його брошура «Цукровий буряк». Короткий poradnik про те, чому, де і як треба управляти цукрові буряки та яку користь від того можна мати» (1929, 69 с.). Крім того, у цей період готує брошуру «Типи і розповсюдження сільськогосподарських рослин» та велику статтю «Найближчі завдання у галузі підвищення сільськогосподарської продукції» (вийшла окремими частинами на сторінках газети «Діло» протягом грудня 1927 р.). Авторські проблемні статті друкує і на сторінках інших періодичних галузевих видань: «Сільський господар», «Кооперативне молочарство», «Молодий агроном», «Сільський світ», «Кооперативна Республіка», «Українська громада», «Технічні вісті» та календарі «Приятель Господаря». Редагує переклад Л. Безручка книги К.А. Флексербергера «Визначник колоскових хлібів» (Подебради, 1927), а також укладений Б.Х. Чекаленком «Російсько-український словник» (Подебради, 1927).

Архівні документи свідчать, що у 1930–1931 рр. ним підготовлені до друку дві монографії державною мовою: 1) «П'ятдесят років праці сільськогосподарських досвідних установ на Україні» (6 др. арк.) та 2) «Досвідні кружки» (Versuchsringe), а також підручник «Вступ до сортівництва та сортознавства» (6 др. арк.). Не менший інтерес для сьогодення становить його підручник із двох частин «Насіннярство» загальним обсягом 400 сторінок.

Після перетворення УГА в Український технічно-господарський інститут (УТГІ) із заочною формою навчання увійшов з 1934 року до педагогічного складу факультету права і суспільних наук, створеного у січні 1921 р. у Відні, і того ж року – Українського вільного університету (УВУ), що переїхав до Праги. Завдячуючи праці «Проблеми організації сталого господарства в Степу» призначається спочатку приват-доцентом по курсу аграрної політики, а потім доцент-суплентом кафедри політичної економіки. Після захисту у 1938 р. дисертації «Індивідуальне та колективне господарювання в сільському господарстві» отримує звання професора й очолює кафедру соціології УВУ. У 1941 р. за працю «Засади українського рурбанізму» призначається професором соціології, а після смерті С.В. Бородаєвського у 1942 р. рішенням професорської ради факультету обирається завідувачем кафедри кооперації УВУ. Готує унікальний підручник «Історія української кооперації», рукопис якого, на жаль, згорів після від'їзду з Чехословаччини. Протягом кількох років очолює видавничий відділ УВУ. Також тривалий час співпрацює із Чехо-Словацькою хліборобською академією, в основному, через комісію соціології села, а також із творчим об'єднанням Національних економістів.

Брав активну участь у роботі фахової сільськогосподарської комісії (1941–1945) при науково-культурному видавництві Українського національного об'єднання (УНО), створеної у 1933 р. в Берліні для об'єднання українців за кордоном. До цієї діяльності його залучає колега по УГА,

активний учасник національних революцій в Україні 1917–1919 рр. професор С.В. Бородаєвський. В.М. Доманицький став її організатором і керівником, залучившись до тих кіл, що через націоналістичні підходи, починаючи з 1937 р. і розраховуючи на допомогу німців, мріяли змінити політичний устрій України. З цією метою був розроблений відповідний план «переведення сільського господарства України зі сучасного стану руйни через стан перехідний до стану нормального життя та розвитку». Власні бачення цієї проблеми В.М. Доманицький відпрацював на посаді генерального секретаря Хліборобської Палати Карпатської України. Підсумком всього комплексу робіт став збірник, виданий у 1942 р. у Празі за його редакцією «Сільське господарство України» з 16 мапами у тексті та резюме німецькою мовою.

Творча спадщина вченого надічує більш як двохсот наукових, науково-популярних і публіцистичних праць з питань сільськогосподарської кооперації, рослинництва, агрохімії, загального землеробства, селекції та насінництва, історії аграрної науки й освіти, соціології, сільського господарства, культурології, а також історії України. На жаль, велика частина з них залишається бути маловідомою для сучасної держави України і, безперечно, потребує перевидання у вигляді спеціальної збірки «Обране».

Помер 24 березня 1962 р. у м. Міннеаполісі (штат Мінесота, США). Похований в Українському пантеоні на православному цвинтарі Св. Андрія Первозванного у Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 167–178. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

100 років від дня народження ПРЕДКА ІВАНА ГРИГОРОВИЧА (1923 – 1997)

Вчений у галузях землеробства і рослинництва, доктор сільськогосподарських наук

Народився 26 січня 1923 р. у с. Згурівка Яготинського району Київської області.

Після закінчення середньої школи (1940) працював лаборантом агрохімічної лабораторії Згурівської машинно-тракторної станції.

У роки Німецько-радянської війни був у лавах діючої армії. Воював на Центральному і Прибалтійських фронтах (1941 – 1945).

У 1945–1950 рр. навчався на агрономічному факультеті Київського сільськогосподарського інституту і після його закінчення працював директором Дрогобицького дослідного поля Інституту соцземлеробства (1950–1952). Із 1952-го р. до 1958 р. – директор Драбівського дослідного поля

Інституту землеробства, яке у зв'язку з реорганізаціями стає Дабівською дослідною станцією рільництва, де працює заступником директора станції (1959–1961), завідувачем відділу рільництва (1961–1963), директором станції (196 –1973). Із 1974 р. в Інституті землеробства УААН працює старшим науковим співробітником (1974–1976), завідувачем лабораторії сівозмін (1976–1989).

В аспірантурі навчався в 1952–1955 рр. (без відриву від виробництва) і в 1958 р. захистив кандидатську дисертацію «Вплив добрив на врожай та якість озимої пшениці, вирощуваної після різних попередників на чорноземах», а в 1964 р. йому присвоєно наукове звання старшого наукового співробітника.

І.Г. Предко – відомий вчений у галузях землеробства та рослинництва, вів науково-дослідну роботу з опрацювання інтенсивних спеціалізованих сівозмін у Лісостепу та Поліссі України. Був головою Координаційно-методичної комісії Південногвидділення ВАСГНІЛ із вивчення сівозмін в Україні. Досліджував вагомі блоки науково обґрунтованої системи ведення сільського господарства – сівозміни залежно від рівня насичення їх просапними культурами, а також проблеми вирощування озимої пшениці в Лісостепу України, зокрема її місце у сівозміні, системи удобрення, обробітку ґрунту залежно від сортів, попередників; норми висіву, способи сівби; роль у сівозміні післяжнивних посівів культур на зелений корм; питання агротехніки та удобрення гречки, цукрових буряків, кукурудзи, ячменю. Це дало можливість збалансувати структуру посівних площ сільськогосподарських культур у різних зонах України, рекомендувати виробництву широкий набір сівозмін з урахуванням різних напрямів спеціалізації господарств, а тепер слугує основою для ведення сівозмін у господарствах сучасних форм господарювання.

Іван Григорович опублікував понад 180 наукових, методичних та науково-виробничих праць. Підготував 5 кандидатів наук.

Серед наукових праць: «Водний і поживний режим ґрунту та врожай культур у сівозмінах з частим і зайнятим парами» (1967); «Сроки применения азотных удобрений и качество зерна озимой пшеницы» (1960); «Вплив добрив на врожай озимої пшениці після різних попередників» (1970); «Особливості обробітку ґрунту під озиму пшеницю після різних попередників» (1970); «Основні наслідки вивчення впливу сівозмінних факторів на родючість ґрунту в зоні Лісостепу УРСР» (1972); «Сівозміни в Лісостепу України при інтенсивному землеробстві» (1974); «Вплив попередників на насичення сівозмін різними культурами на врожай і якість зерна озимої пшениці в центральному лівобережному Лісостепу України» (1977) та ін .

За бойові заслуги і науково-виробничі досягнення нагороджений орденом Леніна (1971), багатьма медалями, з них: «За бойові заслуги» (1944), «За відвагу» (1945), «За перемогу над Німеччиною у Великій вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.» (1966), «За трудову звитягу» (1966), «За доблесну працю (в ознаменування 100-річчя від дня народження В.І. Леніна) (1970), а також медалями ВДНГ СРСР і УРСР.

Помер у 1997 р. Похований у селищі міського типу Чабани Києво-Святошинського району Київської області.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут землеробства НААН».

**95 років від дня народження
ОСТАШКА ФЕДОРА ІВАНОВИЧА (1928–2011)**

Вчений у галузі тваринництва та ветеринарної медицини, доктор біологічних наук, професор, академік НААН

Народився 27 січня 1928 р. у с. Александрополь Новопокровського району Дніпропетровської області.

Закінчив у 1949 р. ветеринарний факультет Харківського ветеринарного інституту.

Протягом 1943–1944 рр. працював забійником вугільної шахти ім. РСЧА у м. Добропілля; 1949–1956 рр. – аспірант, старший науковий співробітник Українського інституту експериментальної ветеринарії (м. Харків). У 1952 р. закінчив навчання в аспірантурі за фахом «Мікробіологія і епізоотологія». У 1955 р. одержав звання старшого наукового співробітника; 1956–1957 рр. – завідувач відділу тваринництва Волинської державної сільськогосподарської дослідної станції; 1957 р. – завідувач лабораторії, а з 1970-го по 1999 рр. – відділу біології розмноження та штучного осіменіння тварин в Інституті тваринництва УААН; з 1990 р. за сумісництвом – виконавчий директор МНП Системи «Ембріон»; з 1999–2001 рр. – головний науковий співробітник Харківського біотехнологічного центру УААН і головний консультант МНВА «Ембріон»; з 2002 по 2011 рр. – головний науковий співробітник Інституту тваринництва УААН.

У 1953 р. в Українському інституті експериментальної ветеринарії захистив кандидатську дисертацію на тему «Удосконалення алергічної діагностики туберкульозу», а у 1968 р. в Харківському зооветеринарному інституті — докторську дисертацію на тему: «Розробка методів і техніки глибокого заморожування і тривалого зберігання сперми тварин».

Вчений розробив і впровадив у науку і виробництво:

- теорію кріоушкоджень і кріопротекції біологічних клітин;
- теорію фортифікації мембранного апарата клітин ліпідними сполуками;
- оригінальні методи кріоконсервації сперми, яйцеклітин і ембріонів;
- маноцервікальний метод штучного осіменіння корів;
- Харківську технологію асептичного одержання, кріоконсервації та використання сперми плідників;
- Харківську технологію асептичного одержання, мікрохірургії, кріоконсервації та трансплантації ембріонів;
- Державний стандарт «Сперма бугаїв заморожена. Технічні умови»;

- систему організації великомасштабної селекції тварин на базі технології тривалого зберігання сперми плідників.

Ф.І. Осташко створив комплекс апаратури, інструментарію, біологічних препаратів та кріогенної техніки, розвинув суміжні галузі промисловості, що забезпечило широке впровадження їх у виробництво і звільнило Україну від іноземної залежності з цих питань.

Обраний у 1990 р. дійсним членом (академіком) УААН за напрямом «Генетика і біотехнологія».

Опублікував 479 наукових праць. Мав 97 винаходів і патенти України, Росії, США, Канади, Франції, Німеччини, Аргентини.

Учений сформував велику наукову школу в галузі біології відтворення тварин. За період наукової діяльності підготував 56 кандидатів, з яких 12 докторів біологічних, сільськогосподарських та ветеринарних наук.

У 1972 р. в Мюнхені і у 1996 р. в Сіднеї був обраний членом постійного комітету інтернаціонального Конгресу з репродукції тварин (Member of ICAR Standing Committee) як представник від України.

У 1981 р. за розробку нового способу штучного осіменіння корів (маноцервікальний метод) присуджено премію Ради Міністрів СРСР; нагороджений орденом «Знак Пошани», Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, двома медалями. У 1989 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки УРСР».

Нагороджений дипломом Пошани ВДНГ СРСР, великими золотими медалями цієї виставки, медалями Лацзаро Спалланцані, на честь 100-річчя І.І. Іванова – трьома золотими і двома срібними медалями ВДНГ СРСР та ін.

Помер 8 січня 2011 р.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 273–274.

120 років від дня народження ЯНГОЛЯ АНТОНА МИХАЙЛОВИЧА (1903–1983)

Вчений у галузі меліоративної науки, доктор технічних наук, професор

Народився 29 січня 1903 р. у с. Потік Кагарлицького району Київської області в багатодітній селянській сім'ї.

У 1928 р. закінчив Київський гідромеліоративний технікум (реорганізований в Інженерно-меліоративний інститут). 1928–1930 рр. – спеціаліст з науково-дослідної роботи у Північній Крайовій Меліоративній організації (ПКМО).

У 1930–1934 рр. – науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (м. Одеса). 1934–1941 рр. – завідувач відділу осушення Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (м. Київ). Учасник Великої Вітчизняної війни.

Протягом 1944–1960 рр. – завідувач відділу осушення Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (м. Київ). У 1946 р. присвоєно наукове звання молодшого наукового співробітника. У 1950 р. – завідувач сектором гідротехніки і меліорації Управління науково-дослідних установ Головного управління сільськогосподарської пропаганди Міністерства сільського господарства УРСР (за сумісництвом). Упродовж 1951–1960 рр. – доцент кафедри експлуатації гідромеліоративних систем Київського гідромеліоративного інституту (за сумісництвом). У 1960 р. переїздить до м. Рівного, де до 1973 р. очолює переведену з м. Києва кафедру гідромеліорації Українського інституту інженерів водного господарства. Упродовж 1975–1983 рр. – старший науковий співробітник, професор-консультант відділу осушувальних меліорацій Українського науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації.

У 1947 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1949 р. присвоєно наукове звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «Сільськогосподарська меліорація і гідротехніка». У 1968 р. захистив докторську дисертацію на тему «Зволоження осушуваних боліт в умовах УРСР (теоретичні та експериментальні дослідження і узагальнення досвіду)».

Опублікував понад 65 наукових праць, у тому числі дві монографії.

Нагороджений орденом Червоної Зірки, Трудового Червоного Прапора, двома медалями «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні» та «За трудову доблесть».

Помер у 1983 р. Похований у м. Києві.

Лит. : Професор Янголь Антон Михайлович (1903–1983) : бібліогр. покажч. наук. пр. за 1929–1977 роки. До 75 річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. В.А. Вергунов, О.В. Бачкала ; наук. ред. В.А. Вергунов, І.І. Калантиренко. К., 2007. С. 2, 10–11 : портр. (Кн. 18).

ЛЮТИЙ

85 років від дня народження СОЛОДЮК НАТАЛІЇ ВОЛОДИМИРІВНИ (1938–2014)

Вчена у галузі селекції і насінництва, доктор сільськогосподарських наук

Народилася 8 лютого 1938 р. в м. Стаханові Луганської області у сім'ї службовців.

У 1960 р. закінчила Дніпропетровський сільськогосподарський інститут за фахом учений агроном.

Після закінчення інституту в 1960–1962 рр. працювала на Миронівській дослідній станції (нині Миронівський інститут пшениці ім. В.М. Ремесла) під керівництвом академіка В.М. Ремесла у відділі селекції. Подальша трудова діяльність з 1962 р. пов'язана з Інститутом землеробства УААН, де вона працювала молодшим (1962–1963 рр.), старшим (1967–1987 рр.), провідним (1988–1997 рр.), а з 1998 р. працювала головним науковим співробітником у відділі селекції і насінництва люпину.

Протягом 1964–1967 рр. навчалася стаціонарно в аспірантурі при цьому інституті і в 1969 р. захистила кандидатську дисертацію «Мутаційна і модифікаційна мінливість білого люпину під впливом фізичних і хімічних мутагенних факторів» за спеціальністю «селекція і насінництво».

Звання старшого наукового співробітника присвоєно в 1978 р.

Докторську дисертацію «Ефективність індукованого хімічного мутагенезу та рекомбіногенезу в селекції жовтого і білого люпину» захистила в 1996 р., звання професора за фахом «селекція і насінництво» присвоєно у 1997 р.

Певним вкладом у біологічну науку є розроблення Н.В. Солодюк теоретичних положень використання індукованого мутагенезу у створенні нових форм рослин (на прикладі двох видів люпину – білого і жовтого), завдяки чому розв'язано проблему безалкалоїдності люпину й отримання скоростиглих, стійких проти хвороб (фузаріозу, бактеріозу) кормових форм. Нею вперше було встановлено механізми та специфічність дії хімічних супермутагенів, рентгенівських та гамма-променів на новий рослинний об'єкт зернобобову культуру. Розроблено методи і методики отримання мутантних форм, вивчення їх і проведення класифікації. Створено багатий вихідний матеріал для селекційної роботи, обґрунтовано методи отримання рекомбінантів, уперше розроблено класифікатор хлорофільних мутацій бобових культур.

Виділені в результаті експериментів зразки рослин було зареєстровано як нову форму в державній колекції Всеросійського інституту рослинництва ім. М.І. Вавилова (м. Ленінград) і вони увійшли у світову колекцію.

Наукові дослідження стосувались також розвитку методів і теоретичних положень селекції та генетики при створенні нових сортів з використанням мутантних форм з новими ознаками.

Наталія Володимирівна є автором 12 сортів люпину, занесених до Державного реєстру сортів рослин України, Росії, Німеччини, Англії, таких як Копилівський, Мотив 369, Промінь, Борки, Обрій, Діета, Бурштин, Круглик.

З питань селекції, генетики, імунітету Н.В. Солодюк опубліковано понад 150 наукових праць, з яких 17 брошур, 36 належить до посібників, 9 опубліковано в закордонних виданнях. Має 12 авторських свідоцтв на створені сорти.

Підготувала 5 кандидатів і доктора наук. Займалася педагогічною діяльністю у Національному університеті біоресурсів і природокористування України (1978–1988).

Нагороджена двома урядовими медалями УРСР, золотою, двома срібними і бронзовою медалями виставок СРСР і УРСР, медаллю ім. М.І. Вавилова (за теоретичні розробки в галузі хімічного мутагенезу і рекомбіногенезу).

Професор Н.В. Солоднок проводила науково-освітню роботу, була членом Міжнародної асоціації «Люпин» країн СНД і спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій, членом редакційних колегій.

Померла 17 листопада 2014 р.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут землеробства НААН»

90 років від дня народження БУЧКА МИРОСЛАВА АНДРІЙОВИЧА (1933–2022)

*Вчений, зоотехнік, селекціонер, кандидат
сільськогосподарських наук*

Народився 10 лютого 1933 р., в с. Звенигород Бібрського району Львівської обл. (нині – с. Звенигород Львівського р-н., Львівської обл).

Освіта вища, У 1956 році закінчив Львівський зооветеринарний інститут, за фахом вчений зоотехнік диплом № 335017.

Дефініція: вчений, зоотехнік, селекціонер, кандидат сільськогосподарських наук, дисертація захищена 14.04.1966 р. Назва дисертації “Відгодівельні і м’ясні якості дво- і трипородних помісей великої білої, миргородської, білої довговухої породи і місцевих свиней в умовах Львівської області”.

Працював завідувачем лабораторією розведення свиней НДІ землеробства і тваринництва західних регіонів УРСР з 01.10.1968-го р. до 1997 року.

Під його керівництвом вивчалися різні комбінації промислового схрещування з використанням таких порід свиней як велика біла, біла довговуха, миргородська, ландрас, полтавська м’ясна, гемпшир, п’єтрен.

Разом із співробітниками лабораторії свинарства в результаті багаторічної селекційно-племінної роботи в дослідному господарстві “Оброшино” та інших племінних фермах Львівської області були створені заводські лінії свиней великої білої породи Радеха 923, Дельфіна 67, Бойкого 453. Тварини створених ліній відзначалися міцною конституцією, доброю пристосованістю до місцевих умов і високою продуктивністю. Свині створених ліній характеризувалися такими показниками продуктивності: досягали живої маси 100 кг у віці 176 днів при середньодобових приростах 752

г і затратах корму 3,77 корм. од.; забійні і м'ясні якості – площа м'язевого вічка 32,1 см², вага окороків – 10,83 кг, вихід м'яса в туші 59,5%. Одержане потомство при схрещуванні свиней виведених ліній з іншими породами і лініями мало значно вищу продуктивність порівняно з вихідними формами порід.

Лінії були затверджені Міністерством сільського господарства УРСР (наказ № 99 від 15 березня 1977 р.).

Бучко М.А. опублікував більш як 90 наукових праць, з них 5 монографій 3 підручники, одержав 4 авторських свідоцтва.

Під його керівництвом було підготовлено трьох кандидатів сільськогосподарських наук.

Неодноразово був нагороджений Почесними грамотами НДІ землеробства і тваринництва західних районів УРСР.

За керівництво у роботі при виведенні ліній свиней великої білої породи Радеха, Дельфіна, Бойкого представлений до нагородження грошовими преміями. Був постійним членом у спеціалізованих вчених радах із захисту дисертаційних робіт.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН

85 років від дня народження ПАСХАВЕРА БОРИСА ЙОСИПОВИЧА (1938–2019)

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 11 лютого 1938 р. у м. Києві.

З 1955-го по 1959 р. – студент факультету економіки сільського господарства Київського інституту народного господарства (нині – Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), після закінчення якого працював економістом у відділі сільського господарства Статистичного управління Київської області.

1962–1964 рр. – навчання в аспірантурі на кафедрі сільськогосподарської статистики Московського економіко-статистичного інституту. З 1965 р. працює в Інституті економіки НААН України, з 2005 р. – головний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України.

У 1965 р. в Московському економіко-статистичному інституті захистив кандидатську дисертацію на тему «Статистико-економічний аналіз інтенсифікації сільського господарства», а у 1983 р. в Інституті економіки АН УРСР – докторську дисертацію на тему «Проблеми регулювання рентних відносин у сільському господарстві». У 2005 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Відомий в Україні та за її межами вагомим внеском у розвиток актуальних напрямів агроекономічної науки. У працях, присвячених аграрній статистиці, запропонував нові методичні підходи до обчислення показників інтенсифікації аграрного виробництва, його спеціалізації та концентрації, вимірювання статистичних залежностей між ресурсними (факторними) і результативними характеристиками сільськогосподарської діяльності.

У працях з питань земельного кадастру й економічної оцінки земель виклав рекомендації щодо бальної і грошової оцінки земель різної родючості, що в той час було інноваційним методом обґрунтування планових завдань для сільськогосподарських підприємств.

Значним етапом у творчості вченого стали дослідження рентних проблем аграрної сфери, на базі яких здійснювався аналіз диференціації сільськогосподарських товаровиробників за економічними результатами і пропонувалися методи вирівнювання економічних умов господарювання за допомогою рентних важелів.

Не втратили актуальності дослідження Б.Й. Пасхавера щодо аграрного ресурсного потенціалу. Запропоновано методи зіставної оцінки окремих видів виробничих ресурсів та обчислення інтегрального показника ресурсних можливостей сільського господарства.

У працях з питань аграрного ціноутворення викладено результати дослідження стан цінової системи аграрного сектору в умовах інтенсивної інфляції, розглянуто наслідки нерівномірного зростання цін виробників у різних галузях національної економіки, рекомендовано методи оцінки та узгодження цінової еквівалентності на продовольчому ринку з урахуванням інтересів виробників і споживачів продовольства.

У новітніх роботах дослідника увагу зосереджено на складному комплексі проблем продовольчої безпеки, зокрема, аналізу продовольчого балансу в глобальному і національному вимірах, ймовірних сценаріях забезпечення продовольчої безпеки України.

Обраний у 1995 р. членом-кореспондентом УААН, у 2007 р. – дійсним членом (академіком) УААН за спеціальністю «Фінанси».

Б.Й. Пасхавер автор 140 наукових праць, у тому числі двох індивідуальних і 15 колективних монографій.

Під його науковим керівництвом підготовлено двох докторів і 5 кандидатів наук.

Нагороджений орденом «Знак Пошани» (1987), лауреат Премії НАН України ім. М.І. Туган-Барановського (1997).

Помер 9 липня 2019 р.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 280–281.

135 років від дня народження ФІЛПОВСЬКОГО ОЛЕКСІЯ КАРЛОВИЧА (1888–1938)

Вчений в галузі агротехніки, організатор дослідної справи, професор

Народився 20 лютого 1888 р. у м. Чернігові в родині службовця.

Закінчив Харківське земське училище та Ново-Олександрівський інститут сільського господарства і лісівництва (Польща, м. Пулави). У 1911 р. очолював Григоровське, а з 1912 р. – Червонське дослідне поле.

У 1914–1917 рр. молодий спеціаліст О. К. Філіповський проходив практику на Центральній (Миронівській) дослідній станції. У цей період разом із завідувачем агрохімічної лабораторії О. М. Надєждіним вивчав вплив попередників на врожайність буряків, вівса і гороху, системи і способи удобрення, дію статичного удобрення у сівозмінах станції, динаміку родючості чорноземів залежно від виду добрив, принципи формування поживних сумішей при закладанні вегетаційних дослідів, методологічні питання щодо проведення польових і лабораторних досліджень, встановлення верхньої межі підвищення врожайності головних сільськогосподарських культур при збільшенні рівня мінерального живлення. Крім того, відповідав за проведення метеоспостережень на Миронівській станції.

З липня 1918 р. призначений завідувачем відділу рільництва і йому доручають також ведення дослідної роботи на станції. Разом із помічником завідувача станції Ф. П. Сененком він відповідає і за господарську частину. З 1920-го по 1929 р. працює директором станції та завідувачем відділу рільництва.

У 1921 р. починає читати лекції з ґрунтознавства у Маслівському агрономічному технікумі (у 1928–1937 рр. це Маслівський інститут селекції та насінництва ім. К. А. Тимірязєва).

У 1924 р. П. А. Соляков, О. Ф. Нестеров, О. К. Філіповський підсумовують результати десятирічної роботи станції в праці «Исторический очерк возникновения, организации и деятельности Мироновской Опытной и Селекционной станции (1912–1922)». О.К. Філіповський також надав кліматичну характеристику району Миронівської дослідно-селекційної станції і висвітлив питання стаціонарних дослідів.

У 1927 р. за його редакцією опубліковано результати досліджень продуктивності бурякових сівозмін. Видання стали своєрідним довідником з різних питань ведення сівозмін.

У 1929 р. переводиться до Києва в Український НДІ цукрової промисловості (УНІЦ), але підтримує колективне дослідництво під керівництвом Миронівської станції. Згодом – керівник групи з комплексного вивчення агротехніки на стаціонарах селекційних станцій.

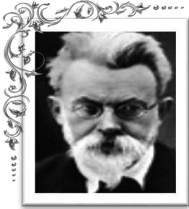
У середині 30-х років професор О. К. Філіповський був членом редколегії наукового видання Всесоюзного НДІ цукрової промисловості (ВНИС – рос.) «Научные записки по сахарной промышленности».

Подальша доля вченого склалась трагічно, як і для багатьох активних громадян у часи суворих політичних репресій. У 1933 р. його було вперше заарештовано Київським обласним управлінням НКВС «за підозрою у шпionажі на користь Польщі». Наступний арешт Дев'ятим відділом УГБ НКВС УРСР відбувся 3 червня 1938 р., а 27 вересня того ж року Воєнна колегія Верховного суду СРСР винесено вирок – розстріл, що було виконано того ж дня. Рішенням ВК ВС СРСР за № 44-02215 від 30 травня 1957 р. вирок щодо звинувачення О. К. Філіповського був скасований, а справу закрито через відсутність складу злочину.

Місце поховання невідоме.

Інформацію надано Миронівським інститутом пшениці імені В.М. Ремесла НААН

160 років від дня народження ВЕРНАДСЬКОГО ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА (1863–1945)

Вчений у галузі мінералогії, геології, гідрогеології, професор, академік, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка

Народився 28 лютого 1863 р. в Санкт-Петербурзі у сім'ї економіста.

У 1873 р. вступив до першого класу Харківської гімназії, де провчився три роки. У 1881 р. закінчив фізико-математичний факультет Петербурзького університету.

У 1887 р. був у закордонному відрядженні. Відвідав Італію, Німеччину, Францію, Англію, Швейцарію. Працював у хімічних і кристалографічних лабораторіях, здійснив геологічні експедиції, знайомився з новітньою науковою літературою.

У 1889 р., після повернення з відрядження, обраний приват-доцентом по кафедрі мінералогії Московського університету. У 1915 р. – голова Ради КППС (Комісії з вивчення природничих продуктивних сил, з ініціативи якої вона була створена). Разом із іншими академіками вносив пропозицію до фізико-математичного відділення Академії наук створити Комісію з вивчення природничих виробничих сил Росії (КППС).

Вченого слід вважати одним із фундаторів сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 1917 р. – голова Сільськогосподарського вченого комітету при Міністерстві землеробства в Києві. З березня по жовтень 1917 р. – Голова Комісії по вищих навчальних закладах й наукових установах та член Комісії по реформі вищих навчальних закладів при Міністерстві народної освіти, а з серпня 1917 р. призначений заступником міністра народної освіти Тимчасового Уряду С. Ольденбурга. Разом із ним і академіком Н.Я. Марром обговорює питання організації Грузинської академії наук і Академії наук в Україні та в Сибіру.

У 1918 р. – голова Комісії з організації Академії наук і Української національної бібліотеки (нині – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського). За поданням вченого на засіданні комісії ухвалили заснувати щорічні асигнування на наукові роботи, експедиції тощо. Комісія подбала про Ботанічний сад Києва, про створення Геодезичного відділу при Київському політехнічному інституті, розробила Статут Академії. У Військовому комісаріаті представляє комісію по вищих навчальних закладах й наукових установах з розгляду питання про створення Ветеринарного інституту. З 27 листопада 1918 р. – обрано першим президентом Української Академії наук (УАН). Від квітня 1919 р. по вересень 1921 р. – член Сільськогосподарського Наукового комітету України.

У 1920 р. – ректор Таврійського університету. З 1921 р. – директор Радієвого інституту в Петрограді. У 1922–1926 рр. – відряджений до Франції, читати курс лекцій з геохімії. З 1929 р. – організатор та директор біохімічної лабораторії (нині – Інститут геохімії й аналітичної хімії імені В.І. Вернадського РАН). У 1935 р. переїхав до Москви, взяв участь в організації декількох наукових комісій, працював над проблемою «життя в космосі». У роки війни був евакуйований у Борове Кокчетавської області.

У 1897 р. захистив докторську дисертацію і отримав вчене звання професора.

Коло наукових інтересів вченого багатогранне: генетична мінералогія, геохімія, радіогеологія, вчення про симетрію та дисиметрію земних космічних тіл, біогеохімія, концепція біосфери, вчення про живу речовину як геологічний фактор та про продуктивні сили як природно-історичний фундамент соціального розвитку, наукознавство, вчення про ноосферу, концепція автотрофності людства. Не менш визначною постає роль вченого у становленні наукового (генетичного) ґрунтознавства в Україні. Створена ним особисто карта ґрунтів Кременчуцького повіту Полтавської губернії у 1891 р. є не тільки першою картою на генетичній основі окремого територіального району земель сучасної України, а й складова першої для Росії і, зрозуміло, для України, 10-верстової ґрунтової карти Полтавщини або обласного територіального поділу теж на генетичній основі.

Ґрунт привертав увагу вченого як потужна біогеохімічна лабораторія. Заснована вченим біогеохімія, крім теоретичного, має значний практичний результат; вона корисна для розв'язання екологічних проблем, розвитку сільського господарства та багатьох галузей медицини. Фундаментальні здобутки цієї науки використовуються при вирішенні актуальних завдань мінералогії, агрохімії, ґрунтознавства, фізіології рослин, біохімії, геоботаніки тощо.

Обрано у 1912 р академіком Петербурзької АН. Був дійсним членом низки інших академій (Паризької, Чеської). Член-кореспондент Британської асоціації наук.

Опубліковано близько 20 томів наукових праць вченого. Значна частина робіт присвячена вивченню хімічного складу земної кори, атмосфери,

гідросфери, міграції хімічних елементів у земній корі, ролі та значенню радіоактивних елементів в її еволюції. Творець науки біогеохімії, засновник вітчизняної школи геохіміків, основоположник учення про біосферу та ноосферу, історик науки, філософ, натураліст. Низка наукових праць, написаних протягом 1917–1920 рр., сприяли подальшому розвитку ідей його вчителя – В.В. Докучаєва стосовно генетичного ґрунтознавства не тільки у світовому контексті, а й для України. Опублікована наукова спадщина заклала підвалини становлення вітчизняної історії науки і техніки, насамперед, природознавства.

Помер 6 січня 1945 р. у Москві. Похований на Новодівичому цвинтарі.

Літ. : Вергунов В.А. Академік В.І. Вернадський – один із фундаторів наукового ґрунтознавства та сільськогосподарської дослідної справи в Україні / В.А. Вергунов // Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки / УААН, ДНСГБ. К. : Аграр. наука, 2008. Ч. 2. С. 229–257.

БЕРЕЗЕНЬ

140 років від дня народження СКОРОХОДЬКА АНТОНА КАЛЕНИКОВИЧА (1883–1954)

Учений в галузі тваринництва, доктор сільськогосподарських наук

Народився 1 березня 1883 р. в м. Канів Київської губернії.

Навчався в Уманському землеробському училищі, звідки був звільнений за революційну пропаганду серед учнів. У 1904 р. закінчив Маріїнське землеробське училище Саратовської губернії і відразу вступив до Харківського ветеринарного інституту, який закінчив у 1909 р. з відзнакою. Після 6 місяців служив ветеринарним лікарем Петербурзького губернського земства. Три роки працював ветеринарним лікарем Єлизаветградського земства Херсонської губернії. У 1914 р. був мобілізований в армію, де прослужив до 1918 року ветеринарним лікарем обозу, комісії з прийому коней, учбової кузні, кінного запасу, фронтового ветеринарного лазарету. У 1920 р. активно включається в роботу з організації Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту. У 1920–1922 рр. – професорський стипендіат із зоогієни. У 1922 р. отримав ступінь магістра ветеринарних наук і звання професора. Упродовж 1922–1929 рр. завідував кафедрою зоогієни. У 1920–1924 рр. – декан ветеринарного факультету Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту, 1924–1927 рр. його ректором. Водночас був членом Секції наукових працівників м. Києва і Бюро секцій. Також був членом ради Наукового сільськогосподарського комітету УСРР при НКЗ і голова його ветеринарної секції, керівник ветеринарно-зоотехнічної секції Інституту

української мови. Був уведений до складу Науково-консультаційної Ради і обраний членом Президії ради та членом Ветеринарної ученої ради НКЗ УСРР.

У 1929 р. організував при Київській зоотехнічній дослідній станції першу в країні лабораторію зоогієни. Наприкінці 1929 р. заарештований за звинуваченням у належності до Спілки визволення України і засланий в м. Архангельськ. З 1930-го по 1932 р. працював завідувачем відділу зоогієни Архангельського ветеринарно-бактеріологічного інституту. Протягом 1932–1937 рр. завідував кафедрою зоогієни Вологодського ветеринарного інституту, а в 1932–1944 роках – кафедрою зоогієни і ветеринарії Вологодського сільськогосподарського інституту. Водночас у 1935–1937 роках був старшим науковим співробітником відділу зоогієни Всесоюзного інституту експериментальної ветеринарії у Москві. Враховуючи суттєвий внесок у розвиток зоогієни та ветеринарії, атестаційна комісія ВАСГНІЛ у 1936 р. затвердила вченого у науковому ступені доктора ветеринарних наук (без захисту дисертаційної роботи). У червні 1944 р. відновлений на посаді завідувача кафедри зоогієни в Київському ветеринарному інституті. З його іменем також пов'язано становлення кафедри зоогієни Білоцерківського сільськогосподарського інституту, якою він завідував у 1946–1948 роках.

Розробив широкий спектр проблем, зокрема фізіологічно-гігієнічні норми вирощування молодняку сільськогосподарських тварин, основи санітарно-гігієнічної оцінки зовнішнього середовища, гігієни корму, гігієнічні вимоги до приміщень, де утримують сільськогосподарських тварин тощо. З особливим ентузіазмом проводив дослідження з вивчення впливу методу холодного вирощування на формування біологічних властивостей молодняку.

Професор А. К. Скороходько – автор понад 120 наукових праць, серед яких 15 підручників. Зокрема, видав перший підручник «Гігієна тварин» українською мовою, рекомендований для ветеринарних, зоотехнічних і сільськогосподарських вузів, який тричі перевидавався, та перекладений кількома мовами. Науково-педагогічні ідеї вченого розвивали його учні (К. О. Левицький, А. С. Басков, А. А. Шилов, О. Л. Бедрата, Г. Ф. Одошкіна, Н. О. Караванська, К. С. Єрмолаєва, М. С. Борщ та ін.).

Помер 26 лютого 1954 р. Похований на Байковому кладовищі в Києві.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

**90 років від дня народження
ШАРАПИ ГРИГОРІЯ СЕМЕНОВИЧА (1933-2022)**

Учений в галузі відтворення сільськогосподарських тварин, кандидат біологічних наук

Народився 1 березня 1933 р. в селі Черевач Чорнобильського району Київської області в родині селян.

У 1953 р. закінчив з відзнакою Миротський ветеринарний технікум, а в 1958 р. факультет ветеринарної медицини Української академії сільськогосподарських наук теж з відзнакою. Під час навчання був комсомольським і ленінським стипендіатом, активним учасником студентського наукового товариства.

У 1958–1962 рр. працював головним лікарем ветеринарної медицини племзаводу «Тростянець» на Чернігівщині. Протягом 1962–1965 рр. навчався в аспірантурі при Українській сільськогосподарській академії під науковим керівництвом відомого вченого І. В. Смирнова. У 1965 р. на Спеціалізованій вченій раді зоотехнічного факультету УСГА захистив дисертацію «Вплив фізіологічного стану статевих шляхів корів і способу осіменіння на виживаність сперміїв та їхню запліднювальну здатність» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю – розведення, селекція і відтворення сільськогосподарських тварин. У 1970 р. було присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника зі спеціальності акушерство і штучне осіменіння.

У 1965–1975 рр. працював старшим науковим співробітником і завідувачем лабораторії біології розмноження тварин Київської дослідної станції тваринництва «Терезине», а з 1976 року – завідувачем лабораторії, заступником директора, старшим і провідним науковим співробітником Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН. Провів багато експериментальних досліджень із вивчення анатомо-фізіологічних особливостей статевих органів корів, овець і бугаїв різних порід і вдосконалення техніки осіменіння самок. Особисто і разом із співробітниками очолюваних ним лабораторій розробив і вдосконалив режими статевого використання бугаїв, способи підвищення відтворної здатності плідників, збереження і використання сперми. Зробив значний внесок у вдосконалення технології штучного осіменіння корів і телиць, збереження і підвищення їх відтворної здатності та профілактики гінекологічних хвороб. Провів велику роботу з вивчення та поліпшення відтворної функції корів нових українських порід молочного і м'ясного напрямів продуктивності.

Брав активну участь у підготовці та перепідготовці студентів-зоотехніків і зооветеринарних спеціалістів (8200 осіб) у школі підвищення кваліфікації сільськогосподарських кадрів. Його лекції на семінарах різного рівня і конференціях слухали понад 65 тис. осіб – керівників і спеціалістів сільського господарства; підготував багато ветеринарних фахівців.

Г. С. Шарапа – один із провідних учених у галузі відтворення сільськогосподарських тварин, опублікував 340 наукових праць, у тому числі 9 навчальних посібників, монографій і довідників. Серед них: «Акушерство, гінекологія і штучне осіменіння сільськогосподарських тварин» (1991), «Відтворення сільськогосподарських тварин» (1994), «Селекційні, генетичні та біотехнологічні методи удосконалення і збереження генофонду сільськогосподарських тварин» (2018). Він є співавтором рекомендацій і програм розвитку тваринництва в різних регіонах України. Тривалий час був членом ученої ради Київської дослідної станції тваринництва «Терезине», Білоцерківського сільськогосподарського інституту та Інституту розведення і генетики тварин, редколегій декількох наукових збірників, багаторазовим учасником Всесоюзної і Республіканської сільськогосподарських виставок.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, чотирма медалями, ювілейною медаллю «До 100-річчя від дня народження І. І. Іванова» – за істотний внесок у розробку теорії та техніки штучного осіменіння тварин, почесними відзнаками УААН, Міністерства сільськогосподарства України і багатьма різними грамотами. У листопаді 2003 року йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільськогосподарства України». Близько 30 років обирався депутатом сільської та районної рад, членом районних комітетів комсомолу і компартії.

Помер 29 серпня 2022 р. Похований на кладовищі в с. Мала Олександрівка Київської області.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

70 років від дня народження ДАНИЛЕНКА АНАТОЛІЯ СТЕПАНОВИЧА (1953–2021)

Вчений у галузі економіки, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 4 березня 1953 р. в с. Карапиші Миронівського району Київської області.

У 1976 р. закінчив ветеринарний факультет Білоцерківського сільськогосподарського інституту, а в 1983 р. заочно – Уманський педагогічний інститут імені П.Г. Тичини.

Трудова діяльність: 1976 р. – головний ветеринарний лікар колгоспу ім. Щорса Миронівського району; 1981–1991 рр. – голова правління колгоспу ім. Куйбишева, колгоспу ім. Бузицького Миронівського району; 1991–1994 рр. – голова КСП «Карапиші» Миронівського району; 1989–1998 рр. – обирався народним депутатом СРСР, України двох скликань; 1994–1998 рр. – голова Комітету з питань АПК, земельних ресурсів і соціального розвитку села Верховної Ради України; 1998–1999 рр. – голова Черкаської облдержадміністрації; 1999–2005 рр. –

професор, завідувач кафедри управління земельними ресурсами Національного аграрного університету; 2008–2021 рр. – ректор Білоцерківського національного аграрного університету; 2010–2015 рр. – депутат Київської обласної ради 6-го скликання від Партії Регіонів. З 2015 р. – депутат Київської обласної ради VII скликання від Радикальної партії Олега Ляшка.

Наукова діяльність: у 1995 р. – захистив кандидатську дисертацію на тему: «Підприємництво і сільська зайнятість (питання теорії і практики)» в Інституті регіональних досліджень НАН України. У 1997 р. в Миколаївському сільськогосподарському інституті захистив докторську дисертацію на тему «Розвиток підприємництва в АПК України (теоретико-прикладні аспекти)». У 2002 р. присвоєно вчене звання професора.

Активну адміністративну та наукову діяльність успішно поєднував із викладацькою роботою на кафедрі менеджменту. Під його керівництвом захищено дві докторські та шість кандидатських дисертацій. Винятково важливими для науки і практики є розроблені ним нові підходи й управлінські методи із залученням інноваційного досвіду країн, де питання реформування аграрного сектору успішно регулюються.

А.С. Даниленко зробив суттєвий внесок у визначення основних напрямів проведення земельної реформи в умовах переходу до ринкових відносин, питання екологічного, ефективного, раціонального використання земель, охорони та збереження земельного фонду, регулювання земельного обігу й розвитку ринку землі, забезпечення гарантій громадян на право власності на землю. Автор понад 130 наукових праць і співавтор 43 пропозицій урядовим структурам. Брав участь у підготовці проектів десяти Законів України, двох Указів Президента.

Був головою спеціалізованої вченої ради Д 27.821.03 із захисту докторських і кандидатських дисертацій очолюваного ним університету; у 2008 – 2016 рр. був головний редактор чотирьох фахових видань: «Економіка та управління АПК», «Агробіологія», «Науковий вісник ветеринарної медицини», «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»; у 2010 р. – член-кореспондент НААН по Відділенню наукового забезпечення трансферу інновацій.

Громадсько-політичну роботу виконував як народний депутат України 2-го скликання, Голова Комітету з питань АПК, земельних ресурсів і соціального розвитку села. Обирався депутатом Київської обласної ради 6–7 скликань, працював Головою постійної комісії з питань освіти, науки, культури, духовності та релігії Київської обласної ради. Автор і співавтор 43 пропозицій урядовим структурам, брав участь у підготовці проектів 10 Законів України, 2 Указів Президента.

Нагороджений срібними медалями ВДНГ СРСР (1986, 1988), золотою медаллю ВДНГ СРСР (1987), орденом «Знак Пошани» (1987), Має звання «Заслужений працівник сільського господарства України» (1994), орден

Св.Нестора Літописця (1999), медаль «За заслуги» III ступеня (2000), Орден «За заслуги» III ст. (2002), почесну грамоту Кабінету Міністрів України (2003), нагородний знак МОН «За наукові та освітні досягнення» (2018)

Пішов із життя 6 лютого 2021 р.

Лит. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 109–110.

145 років від дня народження ІВАНИЦЬКОГО БОРИСА ГЕОРГІЙОВИЧА (1878–1953)

Видатний український вчений у галузі лісгосподарської науки та освіти, громадський та державний діяч

Народився 8 (21) березня 1878 р. у м. Суми в сім'ї агронома-практика.

У 1896 р. закінчив Сумську середню (реальну) школу. У 1897–1902 рр. навчався на природничому відділенні Санкт-Петербурзького лісового інституту.

1902–1919 рр. – працює на посадах помічника лісничого, а потім лісничого у Коленцевському, Трипільському, Петрівському (поблизу Межигір'я), Святошинському (під Києвом) лісництвах, а також на Поліссі – у В'ядотупичському на Гродненщині. Стає одним із фундаторів Київського лісового товариства у 1903 р. Наступного року виступив організатором і головою Всеукраїнської Лісової Спілки. Це творче об'єднання проводить перший в історії України Лісовий з'їзд, на якому обговорювалися питання об'єднання всіх працівників лісового господарства Наддніпрянщини та поточної лісової політики.

У 1907 р. друкує першу працю українською мовою з питань лісівництва – «Як збутися ярів та пісків» (К., 23 с.), що вийшла п'ятитисячним накладом. У цей період підготував науково-популярне видання «Історія України», яке, на жаль так і не вийшло друком.

Після подій 1917 р. організовує та очолює Лісовий відділ при Генеральному Секретаріаті УНР, а згодом керує Лісовим департаментом Міністерства земельних справ УНР і працює над розробкою «Закону про ліси УНР», який був затверджений Головою Директорії УНР В. Винниченком 13.01.1919 р. Серед інших державотворчих ініціатив Б.Г. Іванницького видання 2.01.1919 р. наказу про охорону приватних та селянських лісів. Нетривалий час у 1919 р. виконував обов'язки товариша (заступника) міністра земельних справ УНР, а також до 1920 р. включно – міністр хліборобства УНР. Крім того, викладає курс лісівництва на сільськогосподарському факультеті

Українського Кам'янець-Подільського університету. Готує до друку монографію «Ліси України», що вийшла друком у 1919 році.

Наприкінці 1920 р. емігрує спочатку до Польщі, де очолює Українську Емігрантську Громаду, Спілку Техніків сільського господарства, Спілку співробітників Міністерств і відомств УНР, а також голова Комісії з розроблення навчальних програм Київської сільськогосподарської академії, Вінницького технікуму та сільськогосподарської школи, що функціонували у польській Тарнові. Крім того, викладав природознавство, математику, креслення в українській гімназії цього міста у 1921–1922 рр. Також працює над монографією «Лісова господарка України».

На початку 1922 р. запрошений до Подєбрад (Чехословаччина), де разом з колегами бере участь в організації Української Господарської Академії (УГА). На її установчих зборах 22.04.1922 р. обирається професором вузу із присвоєнням звання професора лісівництва. УГА, що була створена як приватна школа при Міністерстві сільського господарства Чехословацької республіки, досить швидко стала осередком української науки та культури для розпорошеної в еміграції української молоді. У 1924 р. Б.Г. Іваницький розробляє новий «Статут» УГА, що дозволив їй стати вищим освітнім закладом європейського рівня з 4-річною програмою навчання. У цьому вузі він працює до 1927 р. деканом агрономічно-лісового факультету, а з 1925 р. обирається ректором і обіймає цю посаду до 1935 р. Протягом 1923–1928 рр. – організатор і голова Лісової спілки Чехії. 18 травня 1925 р. організовує Академічне Товариство української професури та студентства при Лізі Націй. Очолює природничу секцію Першого Українського Наукового з'їзду, який відбувся 3–7 жовтня 1926 р. У квітні 1928 р. ініціює заснування Спілки Українських лісівників Чехії. Бере дієву участь у проведенні Другого Українського наукового з'їзду (20–24 березня 1932 р.). З кінця 1932-го р. по 1936 р. – організатор і перший голова Української Наукової асоціації у Празі.

Був членом редколегії Німецько-українського лісотехнічного словника, що вийшов у 1928 р. Згодом значна його частина матеріалів була використана Академією наук УРСР при підготовці галузевих словників.

У жовтні 1935 р. переїжджає до Галичини, де викладає в Державному рільничому ліцеї у Чернівцях до зміни політичної ситуації з приходом Червоної армії у 1939 р., після чого стає безробітним. У 1939 –1941рр. організовує дослідні роботи в обласних філіях товариства «Сільський господар» у Кракові й Любліні, а також організовує показові лекції та наради місцевих агрономів з методики правильного та якісного обробітку земельних ділянок. З 11.05. 1938 р. – академік Української Могіляньсько-Мазепенської Академії Наук, а з 25.06.1939 р. – дійсний член математично-природничої секції Наукового товариства імені Шевченка.

Протягом 15.09.1941 – 31.01.1942 рр. – референт Хліборобської палати у Львові. З 1.02. по 1.08.1944 р. викладає лісовирощування, лісову політику, історію лісу як науковий референт Лісового дослідного інституту у Львові. Крім того, з 1.04.1942 по 31.03.1944 р. – теж у Львові викладає лісівництво у

Державній технічній фаховій школі теж у Львові. У цей час в Янівському дослідному лісництві заклав пробні площі для дослідження врожайності насіння сосни і дуба. Одержані результати виклав у праці «Спостереження над оточуваннями дуба в над лісництві Янів коло Львова».

У грудні 1945 р. розробляє Статут Українського технічно-господарського інституту, а з листопада 1946 р. – голова наукового сектору при вузі. 16 травня 1947 р. за великі заслуги в розвитку лісової науки та з нагоди 25-річного ювілею удостоєний почесного звання доктора honoris causa та золотої медалі Об'єднання Українських Лісівників і Деревників. Протягом 1947–1952 рр. працює ректором УТГІ. У липні 1948 р. обирається головою Української національної Ради. Активно співпрацює з «Енциклопедією Українознавства» і починаючи з 1949 р. готує серію фундаментальних галузевих статей. У цей час друкує в «Науковому бюлетені УТГІ» низку своїх статей, пов'язаних із розвитком лісівництва в Україні. Черех хворобу і змінами в політичному житті в Німеччині у жовтні 1951 р. залишає посаду ректора УТГІ і їде до США в м. Детройт, залишаючись почесним очільником вузу до 1952 р. На початку 1952 р. постійно перебуває у США, де стає фундатором Української Академії мистецтв та науки в цій країні й очолює її до самої смерті.

Творча спадщина Б.Г. Іваницького складається із 74 доступних наукових та науково-популярних праць, ще 11 видань вийшли за його науковою редакцією. Головна його праця – двотомник «Ліси й лісове господарство на Україні». Вона стала першою в історії нашої країни, що поставила проблему українського лісу в історичній і національній перспективі.

Помер 4 квітня 1953 р. Похований у м. Детройт (США).

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). 485 с. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

85 років від дня народження ДЕГТЯРЬОВА БОРИСА ГРИГОРОВИЧА (1938–2017)

Вчений у галузі технічної ентомології та захисту рослин, кандидат біологічних наук

Народився 9 березня 1938 р. в м. Сучан Приморського краю.

У 1960 р. закінчив Харківський політехнічний інститут, отримавши фах «інженера-механіка». Протягом чотирьох років працював на Харківському тракторному заводі інженером- конструктором у

відділі перспективних розробок. 1964–1967 рр. – аспірант Українського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації.

З 1967-го по 1991 р. свою трудову та наукову діяльність пов'язав з Українським науково-дослідним інститутом захисту рослин. Обіймав посади молодшого наукового співробітника, старшого інженера, згодом – старшого наукового співробітника лабораторії біофізичного методу боротьби з шкідниками сільськогосподарських рослин. Із 1978 р. – завідувач лабораторії масового розведення трихограми, з 1986 – лабораторії біотехнології виробництва та застосування ентомофагів і біопрепаратів, а з 1987 р. – відділу біометоду.

Автор і конструктор багатьох пристосувань, які застосовувалися в лабораторії біофізичного методу боротьби з шкідниками сільськогосподарських рослин, а також є одним з авторів нової технології масового розведення комах, зокрема яблунової плодожерки. Зробив істотний внесок у вивчення низки складних проблем біофізичного методу боротьби з шкідливими комахами. За дослідження, пов'язані з розробкою методу оптимізації біологічних процесів на прикладі оцінки впливу температури на розвиток яблунової плодожерки, Б.Дегтярьову присуджено науковий ступінь кандидата біологічних наук.

Учений також проводив дослідження з розробки і вдосконалення технології й технічних засобів масового розведення трихограми та інших ентомофагів, методів радіологічної діагностики насіння і рослин, пошкоджених шкідниками й хворобами, з використання методів рентгенографічного аналізу та методу променевої статевої стерилізації в практиці захисту рослин від шкідників. Під його керівництвом та безпосередньою участю вдосконалено технологічні параметри масового розведення ситотроги і трихограми, методики розрахунку й управління виробничим процесом біофабрик, розроблено методи й апаратуру для рентгеновського аналізу насіння і рослин. До того ж передовий досвід він вивчав у Польщі, Франції, Мексиці, Фінляндії.

Опублікував 50 наукових праць, співавтор книги «Основи біологічного методу захисту рослин» (1990). Має 14 раціоналізаторських пропозицій та 2 авторські свідоцтва.

З 1991 р. впродовж 5 років працював старшим науковим співробітником Інституту механізації та електрифікації УААН, а згодом обіймав інженерні посади у фірмах «Агроінком» та «Рептранс».

Помер 5 червня 2017 р.

Інформацію надано Інститутом захисту рослин НААН

**85 років від дня народження
БОЙКА АНАТОЛІЯ ЛЕОНІДОВИЧА (1938–2020)**

Відомий вірусолог, еколог, біотехнолог, доктор біологічних наук, професор, академік УААН

Народився 11 березня 1938 р. у селищі міського типу Корнин Попільнянського району Житомирської області.

У 1962 р. закінчив Житомирський сільськогосподарський інститут (спеціальність – агрономія). У 1962–1963 рр. працював помічником завідувача держсортодільниці в Житомирській області. Упродовж 1963–1966 рр. – аспірант (спеціальність – вірусологія), а в 1966–1978 рр. – співробітник Інституту мікробіології та вірусології ім. Д.К. Заболотного АН УРСР. Протягом 1978–2004 рр. – завідувач кафедри вірусології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З 2004 р. – професор ННЦ «Інститут біології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 1997 р. – експерт Європейської комісії (Брюссель). Виступав науковим консультантом і читав лекції з питань вірусології, екології та біотехнології в наукових центрах і університетах Росії, Угорщини, Польщі, В'єтнаму, США, Словаччини, Голландії та ін.

У 1984–1995 рр. був науковим керівником (за сумісництвом) лабораторії екології і токсикології біологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. У 1967 р. захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю вірусологія на тему «Вирусный хлороз хмеля на Украине»; у 1983 р. – докторську дисертацію на тему «Биологические свойства вирусов и вирусные болезни хмеля и розы эфиромасличной». У 1984 р. йому присвоєно вчене звання професора кафедри вірусології.

Головні напрями наукової, науково-організаційної, освітнянської та громадської діяльності вченого завжди мають зв'язок з вірусологією, екологією та біотехнологією. Основні наукові дослідження А.Л. Бойка пов'язані зі структурою та функціями вірусів (бактерій, рослин, ссавців, гідробіонтів та ін.) за різних екологічних ситуацій. Він уперше довів, що не всі клітини меристеми рослин є безвірусними.

Фундатор вітчизняної школи вірусологів нового покоління. Науковій спільноті широко відомі його фундаментальні та прикладні дослідження етіології і розповсюдження вірусів сільськогосподарських рослин: пшениці, соняшнику, хмелю, цукрових буряків, ефіроолійної троянди, чорного перцю, картоплі, цукрової тростини, квітково-декоративних і плодово-ягідних культур. У процесі досліджень він одержав нові експериментальні результати, які розкривають молекулярні властивості, фізичну будову, локалізацію вірусів різних організмів у клітинах, що покладено в основу створення новітніх біотехнологій і сучасних

лабораторій. Водночас учений сформулював концептуальні основи поведінки вірусів у біологічних об'єктах у разі дії на них радіації та геліокоосмофізичних факторів. Виявив нові віруси та їхні штами, які мають поширення в регіонах радіаційного навантаження.

Професор А.Л. Бойко зробив вагомий внесок у розвиток науки, зокрема вперше здійснив перенесення генів рослинних вірусів у клітини пухлин ссавців, виявив явище чутливості вірусів та їхніх РНК і ДНК до постійного поля, що розширює уявлення щодо їхньої комплементарності. Здобутком ученого та його учнів є створення новітніх технологій оздоровлення від вірусів понад 500 сортів, клонів рослин, які впроваджено в практику АПК України. Безпосередньо ним отримано та проведено аналіз 3650 електронографій вірусів і клітин рослин, ссавців, бактерій, віроїдів. Він передбачив, які саме домінуючі наукові напрями досліджень актуально розвивати на перспективу в галузі загальної вірусології, екології і біобезпеки.

А.Л. Бойко збагатив світову науку працями першочергового значення, самостійно та у співавторстві опублікував понад 500 наукових праць, з-поміж них 12 монографій і підручників, 27 брошур – рекомендацій для виробництва, 16 сучасних винаходів – патентів, авторських свідоцтв, зареєстрованих сортів рослин. Підготував 26 кандидатів і 5 докторів наук. Серед його учнів сотні спеціалістів та магістрів.

У 1991 р. обраний членом-кореспондентом, а в 1993 р. – академіком УААН за спеціальностями – вірусологія, агроекологія, у 1995 р. – академіком АНВШ України. Він – заслужений професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2006), почесний доктор Інституту агроекології і економіки природокористування НААН (2007). Саме в цьому інституті за постановою Президії НААН було створено Центр вірусологічних досліджень. А.Л. Бойко керував ним і був його куратором.

Нагороджений медалями «До 1500-річчя Києва», «Ветеран праці», «За трудову доблесть», медалями ВДНГ СРСР та УРСР, Почесними грамотами АН УРСР, УААН, Міністерства освіти і науки України, Кабінету Міністрів України, Почесною відзнакою УААН, відзнакою мера Києва.

У 2005 р. за цикл наукових праць «Моніторинг вірусних інфекцій: діагностика, профілактика» йому було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки та Премію ім. академіка Д.К. Заболотного НАН України, а в 2004 р. удостоєно почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України», нагороджено орденом князя Ярослава Мудрого в галузі науки і техніки Академії наук вищої школи України. У 2010 р. став лауреатом Премії НААН, мав зарубіжні дипломи та сертифікати.

Був членом спеціалізованих вчених рад Київського національного університету імені Тараса Шевченка із захисту дисертацій за спеціальностями – вірусологія, імунологія, фізіологія рослин, біохімія,

радіобіологія, ботаніка, членом Президії АНВШ України, Товариства мікробіологів України, членом Комісії біологічних факторів і нормування МОЗ, експертом МОН ССР, ВАК України; членом редакційних фахових наукових видань «Мікробіологічний журнал», «Захист рослин», «Сільськогосподарська мікробіологія», «Інтродукція і акліматизація».

А.Л. Бойко організовував і брав участь у багатьох наукових вітчизняних і міжнародних конференціях, конгресах, займався науково-педагогічною роботою у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, читав лекції, проводив наукові семінари в Національному університеті біоресурсів і природокористування України та інших вищих навчальних закладах. Виклав власне бачення з питань збереження довкілля, позицій біобезпеки, вірусології, про що свідчили його відгуки на сторінках газет, журналів, по радіо, на телебаченні, у роботі Комісії з питань науки Верховної Ради України та у низці пропозицій до владних структур. З проблем біобезпеки і вірусології неодноразово виступав на засіданнях Ради миру України.

Помер 26 листопада 2020 р.

Лит. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 37–39.

95 років від дня народження ПОГРЕБНЯКА ПЕТРА ЛЕОНТІЙОВИЧА (1928-1980)

*Вчений у галузі розведення та селекції
сільськогосподарських тварин, кандидат
сільськогосподарських наук*

Народився 12 березня 1928 р. в с. Верблюжка Новгородківського району Кіровоградської області.

Трудову діяльність розпочав у 1945 р. авіамотористом Криворізької авіаційної школи. У 1949 р. закінчив Широківський зооветеринарний технікум із відзнакою і направлений для продовження навчання у Білоцерківському сільськогосподарському інституті. Після його закінчення в 1954 р. був призначений на посаду старшого ветлікаря Орловищанської машинно-тракторної станції Новомосковського району Дніпропетровської області, а в 1955 р. переведений на посаду головного ветлікаря П'ятихатського району.

У 1962 р. П. Л. Погребняка призначили заступником начальника, а згодом – начальником Дніпропетровського обласного управління виробництва і заготівель сільськогосподарських продуктів та одночасно першим заступником голови сільського облвиконкому, а з 1964 року – заступником голови Дніпропетровського облвиконкому.

Працюючи на цих посадах, Петро Леонтійович особливу увагу приділяв розвитку тваринництва області, підтримував тісний зв'язок із Дніпропетровським сільськогосподарським інститутом та з відомими вченими, зокрема заслуженим зоотехніком України, професором М. О. Селехом – завідувачем кафедри розведення тварин. Під його керівництвом вивчав ефективність схрещування корів червоної степової породи з бугаями м'ясних і м'ясо-молочних порід за інтенсивної відгодівлі помісей на районах із високою часткою кукурудзи.

У 1969 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук. У 1970 р. його призначено першим заступником Міністра, в 1971-му – Міністром сільського господарства, а в 1978 р. – першим заступником голови Ради Міністрів УРСР. П. Л. Погребняк був ініціатором створення Українського науково-дослідного інституту розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби в с. Нова Олександрівка (нині – Чубинське) Бориспільського району Київської області та Українського науково-дослідного ветеринарного інституту.

У тісному співробітництві з ученими, насамперед, професорами М. А. Кравченком, К. Б. Свечиним, Ф. Ф. Ейснером, проведено велику організаційну і наукову роботу щодо практичного здійснення селекції та створення нових типів м'ясної худоби. У результаті було виведено два внутрішньопородних типи м'ясної худоби, на які отримано авторські свідоцтва.

На основі багаторічної наукової роботи підготовлено докторську дисертацію «Научные и практические основы создания отрасли мясного скотоводства на Украине», але передчасна смерть не дала можливості здійснити задумане. Крім великої організаторської та науково-дослідної роботи Погребняк Петро Леонтійович займався громадською роботою. Обирався депутатом Дніпропетровської і Київської обласних Рад депутатів трудящих, депутатом Верховної Ради УРСР трьох скликань (1964–1970, 1971–1975, 1976–1980), депутатом Верховної Ради СРСР (1975–1979).

Опублікував понад 60 наукових праць, серед яких «Рост, развитие и интенсивный откорм бычков помесных и красной степной породы» (1969), «Интенсивное мясное скотоводство Украины» (1979), співавтор двох винаходів та ін.

Нагороджений двома орденами Леніна, орденом Трудового Червоного Прапора, двома орденами «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю», Почесною грамотою Президії Верховної Ради Української РСР. Неодноразово був учасником ВДНГ СРСР і нагороджений золотою, двома срібними та бронзовою медалями.

Помер 1 лютого 1980 р. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

**120 років від дня народження
КЛЕЦЬКОГО ЛЬВА МИХАЙЛОВИЧА (1903–1989)**

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, академік УАСГН

Народився 18 березня 1903 р. у с. Олександрівка Новотроїцького району Херсонської області.

У 1928 р. закінчив Харківський агроекономічний інститут, набув фах агронома-економіста. У березні 1928 р. вступив до аспірантури цього інституту. У 1928–1930 рр. – доцент, з 1930 р. – професор, у 1933–1959 рр. – завідувач кафедри економіки і організації сільського господарства Харківського агроекономічного інституту; 1959–1962 рр. – професор Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва; 1962–1963 рр. – професор Київського інституту народного господарства; 1963–1974 рр. – завідувач кафедри організації сільськогосподарського виробництва Української сільськогосподарської академії.

У 1932 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Організація соціалістичного сільського господарства», у 1957 рр. захистив докторську дисертацію на тему «Економіка соціалістичного сільського господарства».

Наукові інтереси вченого стосувалися найбільш актуальних проблем сільськогосподарського виробництва: подолання збитковості галузей, формування і підвищення рентабельності підприємств, планування, спеціалізації і концентрації виробництва, впровадження господарського розрахунку.

Автор понад 140 наукових праць.

Під науковим керівництвом вченого підготовлено 13 докторів і понад 130 кандидатів наук, з яких 6 науковців обрано академіками і членами-кореспондентами ВАСГНІЛ.

Обраний у 1959 р. академіком УАСГН і академіком-секретарем Відділення економіки і організації сільськогосподарського виробництва.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, орденом Жовтневої революції, орденом «Знак Пошани», медалями, двома медалями ВДНГ, Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Лит. : Вергунов В.А., Щербетюк Н.Б. Історія Української академії сільськогосподарських наук (1956–1962) / УААН, ДНСГБ; за заг. ред. проф. В.А. Вергунова. К. : Аграрна наука, 2008. С. 225–226. (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії». Кн. 26).

190 років від дня народження ШМІТА ОЛЕКСАНДРА ОТТОВИЧА (1833–1916)

Генерал-лейтенант, учений в галузі помології

Народився 19 березня 1833 р., освіту отримав у Першому кадетському корпусі та в Імператорській військовій Академії Генерального Штабу. Ще на військовій службі почав всебічно досліджувати українські землі. Фундаментальна праця, присвячена Херсонській губернії, вражала точністю та ґрунтовністю викладу. Автор детально розкрив особливості її економічного, сільськогосподарського, соціального, етнографічного розвитку. Книга побачила світ у 1863 р. двотомним виданням під назвою «Матеріали для географії та статистики Росії. Херсонська губернія». У чині генерала від інфантерії у 1881 р. вийшов у відставку, та придбав маєток у с. Осламове Новоушицького повіту Подільської губернії й решту життя, понад 36 років, віддав садівництву.

Заснував першу помологічну дослідну станцію в регіоні та сприяв зародженню інтенсивного промислового садівництва. На станції вивчали 400 сортів яблуні, з них 69 – американської селекції, 150 – груші, 148 – сливи, 54 – вишні та 53 сорти черешні. За результатами дослідної роботи на станції було доведено рентабельність промислового використання сортів яблуні Пармен Зимовий Золотавий, Ландсбергський Ренет, Бойкен, введено американські сорти Джонатан, Фамез і Губардстонське. Особливо відзначено сорт Джонатан, який ще довго називали «Осламівський» (за назвою маєтку).

Свої спостереження та висновки висвітлював на сторінках журналу «Плодоводство» – друкованого органу Імператорського Російського товариства плідництва, дійсним членом якого він був із 1894 р. Згодом почав вести окрему рубрику «Что кому из нас сажать в своих садах? Физиология русской плодотромышленности и действительное положение нашей плодоторговли», за результатами якої було видано однойменну монографію. У ній описано 250 сортів яблуні, в тому числі 35 американських, 130 сортів груші, 103 – сливи, 33 вишні та 15 черешні. Не залишились поза його увагою проблеми пакування плодів, їх нормування, кооперативна організація збуту плодів та овочів тощо.

Досягнення О.О. Шміта у плідництві були високо оцінені на міжнародних виставках. Так, сади Осламівського маєтку в 1899 р. на Всеросійській виставці товариства садівництва в Петербурзі були нагороджені почесним дипломом і срібною вазою. У 1900 р. граф за літературні праці з вітчизняного плідництва на всесвітній виставці в Парижі одержав велику срібну медаль, поступившись у цьому лише Л.П. Симиренку.

На міжнародному з'їзді плідників у 1894 р., як голова відділення російського плідництва, запропонував створити сировинно-товарну плодovu біржу.

Помер 21 квітня 1916 р. в Петрограді після довготривалої хвороби.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 578–580. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

95 років від дня народження САНІНА ВІКТОРА АРСЕНІЙОВИЧА (1928–2022)

Відомий вчений у галузі ентомології та хімічного захисту рослин, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 23 березня 1928 р. в м. Тверь (Росія).

У 1952 р. закінчив навчання на факультеті захисту рослин Московської сільськогосподарської академії ім. К.А. Тимірязєва. Упродовж двох років працював інженером у Науково-дослідному інституті цивільного повітряного флоту. Брав участь у випробуваннях нових препаратів для авіахімічної боротьби з шкідниками цукрових буряків, зернових культур та плодового саду, у розробці авіаційного позакореневого підживлення бавовнику, організаційних заходах щодо застосування літака АН-2 в бурякосійних та зернових господарствах.

Упродовж 1955–1987 рр. трудова та наукова діяльність вченого була пов'язана з Українським науково-дослідним інститутом захисту рослин (нині – Інститут захисту рослин Національної академії аграрних наук України). Тут він закінчив аспірантуру, впродовж 1958–1966 рр. обіймав посади молодшого та старшого наукового співробітника відділу по боротьбі з буряковим довгоносиком, лабораторії хімічного методу, 1966–1987 рр. – завідувача лабораторією токсикології комах, хімічного методу боротьби з шкідниками, токсикології та технології застосування інсектоакарицидів, відділом технології застосування пестицидів.

Виявив найбільш ефективні інсектициди для боротьби з буряковим довгоносиком та встановив можливість застосування більш концентрованих форм препаратів за знижених норм витрати. Проводив дослідження з розробки та впровадження методу малооб'ємного авіаційно-хімічного обприскування в боротьбі з шкідниками сільськогосподарських культур. Великого значення надавав проблемам токсикології, визначаючи рівень токсичності тих чи інших хімічних препаратів на шкідливих і корисних комах. Вказував на тенденцію до виникнення у шкідників стійкості до інсектицидів.

Упродовж багатьох років очолював Комітет по вдосконаленню заходів боротьби з колорадським жуком, координував науково-дослідні роботи в цій галузі в межах колишнього СРСР.

Глибокі знання своєї спеціальності, вміння налагодити комплексну роботу із спорідненими Всесоюзними та республіканськими науково-

дослідними установами дозволили В.А. Саніну вирішити низку важливих питань щодо ефективного захисту сільськогосподарських культур (зернові, зернобобові, буряки цукрові, картопля, плодови) від найнебезпечніших шкідників і хвороб. Велику увагу при цьому приділяв обґрунтуванню та розробці теоретичних і прикладних аспектів малооб'ємного авіаційного та наземного обприскування. У 1970 р. захистив докторську дисертацію «Наукові основи застосування інсектицидів у боротьбі з основними шкідниками польових культур в Україні».

Звільнившись з Українського НДІ захисту рослин, спочатку працював провідним науковим співробітником токсикологічної лабораторії Всесоюзного науково-дослідного інституту захисту рослин, згодом – заступником директора з науки ТОВ «Авіахімічні технології», «Форсис», науковим консультантом швейцарської фірми «Сандоз», агрокооперативу «Укр-Ріпак». Впродовж 2005–2010 рр. свою трудову й наукову діяльність за сумісництвом знову пов'язав з Інститутом захисту рослин НААН. Був співзасновником фірми «Адоб», де працював консультантом до останнього. Продовжував займатися проблемами щодо підвищення ефективності захисних заходів на сільськогосподарських культурах проти шкідників, хвороб і бур'янів, особливо в плані технології застосування пестицидів і агрохімікатів.

У доробку вченого близько 200 наукових праць, зокрема монографії, довідники, посібники, рекомендації. Він підготував 22 кандидати і доктора наук. За заслуги в розвитку аграрної науки та широкому впровадженні її досягнень у виробництво нагороджений орденом «Знак Пошани», срібними медалями Всесоюзних та Українських виставок, почесними грамотами і дипломами.

Помер 2 січня 2022 р. в Києві.

Інформацію надано Інститутом захисту рослин НААН.

КВІТЕНЬ

125 років від дня народження МЕЛЬНИКА СЕРГІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА (1898-1968)

Вчений у галузі виноградарства з питань агротехніки винограду, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент ВАСГНІЛ

Народився 2 квітня 1898 р. в м. Одеса.

У 1921 р. закінчив Одеський сільськогосподарський інститут. Після здобуття вищої освіти розпочав наукову діяльність на Виноробній станції російських виноградарів та виноробів, де вивчав культуру винограду та одночасно читав лекції з виноградарства на Вищих курсах виноградарів та виноробів при станції. З перших кроків у науці

зацікавився теоретичними та практичними питаннями виробництва щеплень та вирощування щеплених саджанців. На підставі своїх досліджень та результатів узагальнення досвіду і практики виноградарів у 1927 р. видав посібник «Посадка винограду», де вперше рекомендував кращі комбінації підщеп з основними районованими в Україні та Молдові європейськими сортами.

Працюючи в науковій установі, прагнув запровадити одержані розробки у виробництво, у практику виноградарства. Він вважав, що тільки так можна активно розвивати культуру винограду в країні. У 1930 року перейшов на роботу в Укрсадвинтрест, де очолив наукове бюро та став науково-технічним керівником виноградарства та виноробства у системі тресту. Укрсадвинтрест на той час був найбільшим виноградо-виноробним закладом в Україні, об'єднував не лише всі державні виробничі підприємства з виноградарства, виноробства та плодівництва, а й науково-дослідні установи цього профілю. Але С.О. Мельник не залишив педагогічної та наукової діяльності, одночасно завідував кафедрою виноградарства Херсонського сільськогосподарського інституту. І в цій, другій галузі своєї роботи, бачив покликання, і з 1934 року він віддався їй повністю, перейшовши на науково-педагогічну роботу до Одеського сільськогосподарського інституту.

Протягом багатьох років керував факультетом виноградарства та плодоовочівництва, до останніх днів життя завідував кафедрою виноградарства і виноробства. Був заступником директора інституту з наукової роботи, а в 1959р. обійняв посаду ректора інституту та перебував на ній до кінця життя – до 1968 року.

У науково-дослідній роботі багато уваги приділяв питанням фітотехніки, а саме: регулювання розвитку зелених органів виноградного куща з метою максимального використання їх для підвищення продуктивності куща та покращення якості врожаю. Він ініціював і керував дослідженнями ролі безплідних пагонів куща винограду і встановлено, що при певному співвідношенні з плодовими лозами безплідні лози корисні для нормального розвитку та дозрівання врожаю. Показав, що всі сорти винограду здатні утворювати плоди бруньки по всій довжині лози, завдяки чому подовження плодівих стрілок за умови високої агро- та фітотехніки можна використовувати для збільшення врожаю.

Для теорії і практики виноградарства велике значення мають розробки з питань оптимальних термінів обрізування кущів, методів підвищення коефіцієнта плодоношення виноградної лози, прийомів усунення морозних ушкоджень та причин ураження їх некрозом.

Науково-дослідницька діяльність вченого не переривалась і в роки Великої Вітчизняної війни. Разом з іншими працівниками інституту він евакуювався до Краснодару, де працював на посаді професора кафедри виноградарства та деякий час заступником директора з наукової роботи Краснодарського інституту виноградарства та виноробства. Згодом сталася евакуація з Краснодару до Вірменії. С.О. Мельник працював на селекційній

плодово-виноградо-овочевій станції та брав активну участь у реорганізації цієї станції у Науково-дослідний інститут виноградарства та виноробства.

Був обраний членом-кореспондентом ВАСГНІЛ (1956) та академіком Української сільськогосподарської академії. Напружену наукову та педагогічну діяльність він поєднував із не менш напруженою громадською роботою – двічі обирався депутатом Верховної Ради України та неодноразово депутатом Одеської міської та обласної рад.

Був чудовим організатором, сприяв створенню кафедри виноробства при Одеському технологічному інституті харчової промисловості (нині Одеський – національний технологічний університет). Виховав понад 2000 вчених агрономів-виноградарів, був науковим керівником 9 кандидатів та науковим консультантом 9 докторів наук, опублікував понад 250 наукових і науково-популярних статей, мав почесне звання «Заслужений діяч науки України», нагороджений трьома орденами Леніна та двома орденами Трудового Червоного Прапора.

Пішов з життя 23 липня 1968 р..

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова».

75 років від дня народження ЯЦІКА АНАТОЛІЯ ВАСИЛЬОВИЧА (1948–2020)

Вчений у галузі водного господарства, раціонального і збалансованого природокористування, сталого розвитку, доктор технічних наук, професор, академік НААН

Народився 5 квітня 1948 р. у селищі міського типу Гоща Рівненської області.

У 1973 р. закінчив Український інститут інженерів водного господарства.

Протягом 1973–1981 рр. працював в Українському науково-дослідному інституті гідротехніки і меліорації інженером, молодшим науковим співробітником, завідувачем групи.

1981–1984 рр. – помічник міністра меліорації і водного господарства України. З 1984 р. і до останнього часу працював директором Українського науково-дослідного інституту водогосподарсько-екологічних проблем (до 1991 р. – український філіал Центрального науково-дослідного інституту комплексного використання водних ресурсів).

З 1994 р. – професор кафедри екології Національного університету водного господарства та природокористування, з 2002 р. – завідувач кафедри водогосподарської екології, гідрології та природокористування.

1999–2000 рр. – заступник Міністра охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки, головний державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища.

У 1984 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Удосконалення технології планового водокористування на осушувально-зволожувальних системах України» в Українському науково-дослідному інституті гідротехніки і меліорації, а у 1997 р. – докторську дисертацію на тему «Екологічні основи раціонального водокористування (на прикладі річок України)» в Центральному науково-дослідному інституті комплексного використання водних ресурсів (м. Мінськ, Республіка Білорусь). Доктор технічних наук з 1997 р., професор з 1994 року

Актуальність наукових розробок А.В. Яцика полягає в тому, що проведені ним комплексні дослідження дали йому змогу розробити наукові основи відновлення природно-екологічної рівноваги у водних і навколводних екосистемах України, що створило передумови для збереження її здорового генофонду. Ним розроблено наукові основи екологічно безпечного водокористування для України.

Вчений є засновником нового напрямку в українській науці – водогосподарської екології.

На основі отриманих результатів теоретичних, науково-методичних і технологічних розробок ним обґрунтовано нові напрями в теорії і практиці природоохоронної діяльності, забезпеченні екологічної безпеки України, підготовлено законодавчі і нормативні документи, яких було недостатньо для практичної діяльності державних органів управління.

У 1986–1991 рр. очолював спеціальну програму в зоні Чорнобильської АЕС із захисту водних ресурсів басейну Дніпра від радіоактивного забруднення та створення систем резервного водопостачання.

Автор близько 500 наукових праць, у тому числі 17 монографій, словників, довідників, енциклопедії, підручника, отримав 10 патентів на винаходи. Основні публікації: «Екологічні основи раціонального водокористування» (640 с.), «Водогосподарська екологія» в чотирьох томах, семи книгах (1960 с.), «Енциклопедія водного господарства, природокористування, природовідтворення, сталого розвитку» (1000 с.), «Екологічна безпека в Україні» (216 с.), «Водне господарство в Україні» (456 с.), «Малі річки України» (294 с.), «Водні ресурси: використання, охорона, відтворення, управління» (360 с.).

Обраний у 2002 р. членом-кореспондентом УААН, дійсним членом (академіком) УААН – у 2007 р. по Відділенню землеробства, меліорації та агроекології із спеціальності природокористування.

Результати досліджень вченого знайшли використання у практичній діяльності спеціалістів всіх галузей економіки України, при підготовці фахівців у вищих навчальних закладах України, а також передані на прохання урядових структур країн СНД для застосування в цих державах,

а також в Австрію, Велику Британію, Канаду, Польщу, Румунію, Словаччину, Сполучені Штати Америки, Угорщину, Францію.

Наукові роботи дослідника використано при розробці законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Водного кодексу України», «Про безпеку гідротехнічних споруд», «Національної програми екологічного оздоровлення басейну р. Дніпро та поліпшення якості питної води» тощо.

З 1997 р. він – міжнародний експерт Комітету з водопостачання і санітарії ВООЗ (м. Женева, Швейцарія), член багатьох міжнародних екологічних організацій (м. Женева, Страсбург, Відень, Рим), заступник голови Українського товариства охорони природи, член експертної ради ВАК України, спеціалізованих вчених рад при Київському національному технічному університеті «Київський політехнічний інститут», Національному університеті водного господарства та природокористування. Входив до складу редколегії низки наукових журналів і збірників.

Гідно представляв Україну на міжнародних конгресах, симпозиумах, державних переговорах в Австрії, Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Філіппінах, Франції, Швейцарії тощо.

Відзначений орденами «За заслуги» III ступеня (2008), Св. рівноапостольного князя Володимира III ступеня (2003), «Преподобного Нестора Літописця» (2008), «Різдво Христове–2000», медалями «До 1500-річчя Києва» (1982), «Учасник ліквідації аварії на ЧАЕС», «Ветеран праці» (1989), Подякою Президента України (2000), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2003), дипломом та почесною медаллю видання «Золота книга ділової еліти України», має почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2001), Почесний працівник Держводгоспу і Гідрометеослужби України.

Помер 11 червня 2020 р.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 412–413.

85 років від дня народження ЗУБЦЯ МИХАЙЛА ВАСИЛЬОВИЧА (1938–2014)

Видатний організатор сільськогосподарської дослідної справи за часів державності, відомий учений у галузі селекції, розведення і біотехнології відтворення сільськогосподарських тварин

Народився 7 квітня 1938 р. в сім'ї знаменитого на всю північну Україну коваля і відомої ланкової в с. Нова Басань Бобровицького району Чернігівської області.

У 1962 р. закінчив Українську сільськогосподарську академію. У 1962–1963 рр. працював старшим зоотехніком Прилуцької держплемстанції, у 1963–1972 рр. – головним зоотехніком-селекціонером держплемзаводу «Тростянець» Ічнянського району Чернігівської області. Протягом 1972–1978 рр. – головний зоотехнік відділу з племінної справи, заступник і начальник відділу з племінної справи Міністерства сільського господарства УРСР; 1978–1980 рр. – начальник Управління м'ясного скотарства Міністерства сільського господарства УРСР; 1980–1983 рр. – начальник Головного управління сільськогосподарської науки Міністерства сільського господарства УРСР; грудень 1983-го – липень 1984 р. – заступник Міністра сільського господарства УРСР. У 1986–1987 рр. – начальник Головного управління сільськогосподарської науки, пропаганди, впровадження науково-технічних досягнень і передового досвіду, старший науковий співробітник, член колегії Міністерства сільського господарства УРСР. У 1987–1989 рр. – начальник Головного управління науково-технічного прогресу в галузях АПК Держагропрому УРСР. У січні–грудні 1990 р. – заступник голови Президії Південного відділення ВАСГНІЛ. У 1991–1996 рр. – віце-президент УААН. З 1992-го по 1996 р. виконував обов'язки директора Інституту розведення і генетики тварин УААН. У 1998–2001 рр. – завідувач кафедри розведення та генетики тварин ім. М.А. Кравченка Національного аграрного університету. З 1996-го по 2011 р. – президент УААН (з 2010 р. – НААН). Березень 1996 – квітень 1997 р. – віце-прем'єр, міністр Кабінету Міністрів України. З 2011 р. – Почесний президент Національної академії аграрних наук України.

У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Обоснование подбора в заводском стаде крупного рогатого скота» (присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук), у 1990 р. – докторську дисертацію на тему «Методы использования генофонда симментальской породы при чистопородном разведении и скрещивании» (д. с.-г. наук).

Обраний у 1990 р. академіком УААН по Відділенню тваринництва (розведення і селекція), в 1993 р. – іноземним членом Академії аграрних наук Республіки Білорусь, в 1997 р. – дійсним членом Російської академії сільськогосподарських наук. У 1995 р. присвоєне вчене звання професора із спеціальності «Розведення і генетика тварин».

У 2010 р. обраний президентом Союзу європейських академій прикладних наук у галузі сільського господарства, продовольства та природних ресурсів.

Результати наукових досліджень висвітлено у 650 опублікованих ним наукових праць, у тому числі 139 монографій, підручників, книг, брошур і програм з питань селекції та генетики тварин, які захищено 26 авторськими свідоцтвами, патентами та винаходами, що знайшли широке впровадження у виробництві. Відомий історик вітчизняної аграрної науки. Ініціатор

запровадження в системі Національної академії аграрних наук України системних наукових досліджень із зародження, становлення та розвитку сільськогосподарської дослідної справи в Україні. Започаткував разом із В.П. Буркатом серію «Українські вчені-аграрії ХХ століття». Під керівництвом ученого 20 науковців стали кандидатами, а 7 – докторами наук.

Відомий громадський і державний діяч. Із 1992 р. був членом колегії з питань економічної політики Верховної Ради України; у 1996–1997 рр. – голова Аграрної партії України, з травня 1999 р. – заступник її голови. У 1996–1998 рр. – член Головної Ради Вищої атестаційної комісії України. У 1997 р. обраний членом Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки, а також Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи; у 1997–1999 рр. – член Комісії з питань аграрної та земельної реформи при Президентові України. З листопада 1998 р. – член Президії ВАК України, а з грудня 1998 р. – член Президії НАН України. Протягом 1998–2000 рр. – позаштатний радник Президента України. У 1999–2001 рр. – член Комісії з питань аграрної політики при Президентові України. У 1999–2000 рр. – член Ради з питань інтелектуальної власності й трансферу технологій. З березня 2000 р. – член Ради з питань науки та науково-технічної політики при Президентові України, член Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів. Із 2001 р. – голова спостережної ради НАК «Укragenrolizing», член Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів. У 2002 р. обраний депутатом Верховної Ради України. Із травня 2003 р. – член Національної ради зі сталого розвитку України, а з червня 2003 р. – член урядового комітету з реформування аграрного сектору.

Багаторічну творчу працю вченого відзначено численними урядовими нагородами.

Помер 7 січня 2014 р. в Києві. Похований на цвинтарі селища міського типу Чабани Києво-Святошинського району Київської області.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С.247–251. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

85 років від дня народження ЧЕРНІЯ АНАТОЛІЯ МУСІЙОВИЧА (1938–2019)

Відомий вчений у галузі ентомології та захисту рослин, доктор сільськогосподарських наук

Народився 16 квітня 1938 р. в с. Буки Маньківського району Черкаської області.

У 1962 р. закінчив плодоовочевий факультет Уманського сільськогосподарського інституту. Працював агрономом та керуючим відділком у господарствах Київської області. У 1964–1967 рр. навчався в аспірантурі Українського науково-дослідного інституту садівництва. Підготував та успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Шляхи надходження фосфору (P³²) та його розподілення в молодих деревах яблуні».

З 1967 року пов'язав свою трудову та наукову діяльність з Інститутом захисту рослин НААН. Працював на посадах молодшого, старшого наукового співробітника лабораторій біофізичного методу захисту рослин та нових методів боротьби з шкідниками сільськогосподарських культур, упродовж 25 років – завідувач лабораторій генетичного методу боротьби з шкідливими комахами, технології застосування біологічно активних речовин, захисту плодів культур і винограду від шкідників, відділу екології і технології застосування ентомофагів та біологічно активних речовин. З 2012 р. й до останнього – головний науковий співробітник лабораторії ентомології та стійкості сільськогосподарських культур проти шкідників.

Стояв біля витоків нового напрямку досліджень – управління поведінкою, розвитком і розмноженням комах та обмеження їх чисельності вибірково діючими синтетичними біорегуляторами. Під його керівництвом і за безпосередньою участю проведено фундаментальні дослідження щодо біологічно активних речовин, теоретичного обґрунтування і розробки прийомів їх практичного використання в інтегрованих системах захисту рослин від шкідників. Обґрунтовано концепцію регуляції життєдіяльності фітофагів та обмеження їх шкідливості, розроблено теоретичні та технологічні параметри феромонного моніторингу популяцій лускокрилих шкідників, екологічно безпечні прийоми інтегрованого захисту овочевих культур і яблуневого саду від шкідників на основі застосування регуляторів росту комах.

У 2004 р. А.М. Черній захистив докторську дисертацію на тему «Біологічне обґрунтування застосування регуляторів життєдіяльності комах для обмеження їх чисельності». Обґрунтував концептуальні основи інтегрованого захисту плодового саду в рамках технології управління агрокосистемою.

Наукова діяльність дослідника ґрунтувалася на поєднанні глибоких знань у галузі фізіології, екології, етології, радіобіології комах, сільськогосподарської ентомології з умінням застосовувати їх на практиці. За зазначеними темами він пройшов стажування в Каліфорнійському університеті, Науковому центрі Міністерства сільського господарства США в Гейнсвелі, Міжнародному центрі атомної енергетики МАГАТЕ в Джакарті (Індонезія). Інститут захисту рослин НААН направляє ученого в службові відрядження до Польщі, Франції, Болгарії, Австралії, Чехословаччини. Член Міжнародної організації з масового розведення комах.

Автор понад 200 опублікованих наукових праць, зокрема 6 книг, монографії, підручника, 20 рекомендацій, одержав 6 свідоцтв на винахід, два Національних стандартів України. Підготував доктора наук.

Був членом спеціалізованих вчених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій при Інституті захисту рослин НААН та Інституті зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, членом координаційної ради Науково-методичного центру «Захист рослин». Займав активну позицію в громадській організації «Українське ентомологічне товариство»: другий віцепрезидент ГО «УЕТ» (2007–2013 рр.), член Президії Ради ГО.

Помер 20 грудня 2019 р. в Києві.

Інформацію надано Інститутом захисту рослин НААН.

160 років від дня народження ФАЛЬЦ-ФЕЙНА ФРІДРИХА ЕДУАРДОВИЧА (1863–1920)

Вчений у галузі акліматизації, тваринництва, рослинництва, заповідної справи, природокористування. Засновник природоохоронних об'єктів і території у маєтку Асканія-Нова

Народився 16 квітня 1863 р. в Асканії-Нова Дніпровського повіту Таврійської губернії.

Мав фундаментальну біологічну освіту: закінчив Херсонську гімназію, навчався спочатку в Новоросійському університеті в Одесі, а у 1882 р. став студентом ветеринарно-медичного факультету Дерпського (нині – м. Тарту в Естонії) університету, який за сімейними обставинами з другого семестру останнього курсу, залишив його у 1889 р.

Ще в студентські роки він став членом товариств природознавців – Дерптського (1882), Національного акліматизаційного у Франції (1888), Московського (1894.), Кримського (1913), Постійної природоохоронної комісії Російського Географічного товариства (1912).

Упродовж 1891–1916 рр. вчений був відомий як громадський діяч і меценат, який жертвував великі суми на охорону здоров'я, освіту, ділову допомогу дослідженням у галузі охорони природи, ветеринарії, вівчарства, конярства тощо.

Він першим у світі завіз із Монголії в Європу дикого коня Пржевальського (1899.) та отримав приплід в Асканії-Нова (1905). В умовах посушливого степу створив дендропарк у ландшафтному стилі на штучному зрошенні (28 га), проєкт якого на Всесвітній виставці у Парижі (1889) отримав золоту медаль. За власною ініціативою першим у світі вилучив з господарського використання ділянки степу (1883 р. – 8, 188 р. – 1000, 1898 р. – 520 десятин) і організував резерват, навколо якого увів зонування. Остання із заповіданих ділянок є прагдром сучасного біосферного заповідника. На базі

цієї ділянки у 1898 р. було організовано Ботанічну степову станцію. У 1900 р. створив природничо-історичний музей, де експонувалися зоологічні та археологічні колекції. Парки також були відкриті для відвідувачів, чим покладено початок еколого-просвітницькій та екскурсійній діяльності в Асканії-Нова.

У маєтку «Асканія-Нова» функціонували телеграфна та земська кінна поштова станції, поштове відділення; поштово-телеграфна дорога; приватні школа й лікарня, які утримував власник; працювали фельдшерський і ветеринарний пункти; топчак; салотопний завод; застосовувалась різноманітна сільськогосподарська техніка, автомобілі; використовувались фото- та кіноапарати.

Ф.Е. Фальц-Фейн сприяв розвитку науки, надаючи для дослідів диких та сільськогосподарських тварин. У 1910 р. організована Перша зоотехнічна станція Росії. Він – постійний учасник, організатор та член виставкових комітетів промислових і сільськогосподарських виставок.

Нагороджений срібною медаллю за розведення тварин Імператорським Російським товариством акліматизації тварин і рослин (1897), бронзовою медаллю на честь 300-річчя дому Романових (.1909).

У 1911–1915 рр. – період найбільшого розквіту зоопарку. Тут утримували, 52 види ссавців, з них 13 видів антилоп, 2 види зебр, 7 форм оленів, зубри, бізони, коні Пржевальського. Птахи були представлені 208 видами, серед яких 4 види страусів, 7 видів гусей, 6 лебедів і до 20 форм фазанів тощо.

Революція і громадянська війна за кілька років призвели до занепаду й руйнації відомого культурного маєтку. У березні 1917 р. вчений під тиском політичних подій в Росії їде до Москви і полишає своє творіння – Асканію-Нову. У серпні 1918 р. він назавжди залишає Росію. Дуже хворим приїздить до Берліна. У 1919 р. робить останню свою доповідь перед вченими біологами природоохоронної комісії Німеччини про стан асканійського зоопарку і заповідного степу. У червні 1920 р. їде на лікування до санаторію в Бад Кіссинген.

З 2 квітня 1994 р. Біосферний заповідник «Асканія-Нова» носить ім'я його засновника – Фрідріха Едуардовича Фальц-Фейна. На честь Ф.Е. Фальц-Фейна названо вероніку (*Veronica spicata* var. *falz-feinii* Tuzson, 1912), гвоздику (*Dianthus guttatus* var. *falz-feinii*, Paczoski, 1912), емуранчика (*Scirtopoda telum* subsp. *falz-feinii*, Brauner, 1913), хом'ячка (*Cricetulus migratoris* subsp. *falz-feinii*, Matschie, 1918), кабана (*Sus scrofa* subsp. *falz-feinii*, Matschie, 1918), степову мишу (*Apodemus falz-feinii* Mezherin et Zagorodnjuk, 1989).

Помер 2 серпня 1920 р. Похований у Берліні на відомому цвинтарі «12 апостолів». На скромній, але вишукано оформленій могилі стоїть камінь з написом «Тут покоїться з миром великий творець Асканії-Нова».

Інформацію надано Біосферним заповідником «Асканія-Нова» НААН імені Ф.Е. Фальц-Фейна.

**120 років від дня народження
БУЗАНОВА ІВАНА ФЕОКТИСТОВИЧА (1903-1984)**

Вчений-селекціонер у галузі рослинництва та фізіології рослин, дійсний член ВАСГНІЛ і УАСГН

Народився 29 квітня 1903 р. у с. Нова Прага Олександрійського району Дніпропетровської області.

Після закінчення в 1928 р. Одеського сільськогосподарського інституту і в 1933 р. – аспірантури, постійно працював у Всесоюзному науково-дослідному інституті цукрових буряків. З 1933-го по 1937 р. – старший науковий співробітник лабораторії фізіології ВНІЦ, 1937–1941 рр. – завідувач відділу селекції і генетики, 1941–1970 рр. – директор ВНДІ цукрових буряків і одночасно з 1958 р. – завідувач його структурного підрозділу – лабораторії фізіології і біохімії.

У довоєнні роки очолював напрям дослідження з опрацювання теорії азотного живлення цукрових буряків і за його результатами рекомендував виробництву методи використання азотних добрив під цю культуру з урахуванням фаз росту рослин, що забезпечувало підвищення їх продуктивності. На початку Другої світової війни інститут було евакуйовано в Киргизьку РСР, де під керівництвом І.Ф. Бузанова велася робота з насінництва цукрових буряків.

У 1953 р. захистив докторську дисертацію на тему «Агробиологические свойства и производственные показатели сахарной свеклы в связи с климатом».

Під його керівництвом розроблено комплекс заходів, які сприяли підвищенню продуктивності та цукристості цукрових буряків, визначенню найбільш перспективних районів для розширення посівів цієї культури. У лабораторії фізіології, біохімії, анатомії і технологічних якостей цукрових буряків проведено дослідження механізму цукроутворення, вивчення водного режиму, мінерального живлення, фотосинтезу, дихання, активності ферментів, дії фізіологічно активних речовин, впливу температури в зоні росту коренів на процеси метаболізму і продуктивність рослин та ін.

Вчений опублікував понад 170 наукових праць, у тому числі 2 монографії і 2 навчальних посібники. Під його науковим керівництвом підготовлено 10 докторів і 44 кандидатів наук.

Обраний у 1956 р. дійсним членом ВАСГНІЛ і УАСГН. Упродовж 1956–1962 рр. – віце-президент УАСГН.

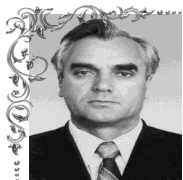
Нагороджений двома орденами Леніна, чотирма орденами Трудового Червоного Прапора, орденом Жовтневої революції, медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.». Лауреат Ленінської премії (1960), заслужений діяч науки і техніки Української РСР (1978), нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1979).

Помер 10 січня 1984 р. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

Літ. : Вергунов В.А., Щебетюк Н.Б. Історія Української академії сільськогосподарських наук (1956–1962) / УААН, ДНСГБ; за заг. ред. проф. В.А. Вергунова. К. : Аграрна наука, 2008. С. 213–214. (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії». Кн. 26).

ТРАВЕНЬ

95 років від дня народження ГРИСЕНКА ГРИГОРІЯ ВАСИЛЬОВИЧА (1928–1993)

Відомий вчений у галузі імунітету і захисту сільськогосподарських культур від хвороб, доктор біологічних наук, професор, лауреат премії Ради Міністрів СРСР

Народився 2 травня 1928 року в с. Першотравенка Магдалинівського району Дніпропетровської області.

В 1952 р. закінчив агрономічний факультет Дніпропетровського сільськогосподарського інституту. В 1952–1959 рр. на комсомольській та партійній роботі.

Наукова діяльність Г.В. Грисенка розпочалася з 1959 р. у Всесоюзному науково-дослідному інституті кукурудзи, де він закінчив аспірантуру, працював на посадах молодшого, старшого наукового співробітника. З 1966-го по 1979 рр. завідував лабораторією фітопатології. 1979–1985 рр. – директор Українського науково-дослідного інституту захисту рослин (нині – Інститут захисту рослин Національної академії аграрних наук України). З 1986 р. й до останнього його діяльність була пов'язана із Всесоюзним НДІ цукрових буряків.

Вченому належить вагомий внесок у розвиток теорії формування паразитизму у факультативних патогенів на кукурудзі й сорго. Він також теоретично обґрунтував системи захисту цих культур в умовах інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Значну увагу приділив впровадженню більш досконалих хімічних методів боротьби з хворобами зернових культур, зокрема, кукурудзи – напівсухого протруювання насіння (суспензіями), застосування комбінованих і системних препаратів.

Теоретичні дослідження Г.В. Грисенка щодо закономірностей формування імунітету рослин до факультативних патогенів дозволили розробити способи і методи створення провокаційних фонів та отримати стійкі гібриди кукурудзи до найбільш небезпечних хвороб.

Під керівництвом та за безпосередньої участі вченого розроблена інтегрована система захисту кукурудзи від хвороб в СРСР та озимої пшениці – в Європейській частині СРСР, яка широко впроваджувалася у виробництво. Ці досягнення слугували підставою для присудження йому в 1978 р. премії Ради Міністрів СРСР.

Був засновником та головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій при Українському науково-дослідному інституті захисту рослин, а також членом спецради при Українській сільськогосподарській академії.

Автор понад 200 наукових праць, редактор «Справочника по борьбе с вредителями, болезнями и сорняками сельскохозяйственных культур» (1972; 2-е изд. 1976) та «Довідника по захисту польових культур» (1985). Підготував понад 10 кандидатів наук.

Помер 3 серпня 1993 р. в Києві.

Інформацію надано Інститутом захисту рослин НААН.

100 років від дня народження НАГОРНОЇ ОЛЕНИ ПАВЛІВНИ (1923-2013)

*Вчена в галузі виноградарства з питань розсадництва,
кандидат сільськогосподарських наук*

Народилася 15 травня 1923 р. у Донецькій області на руднику «Гілка».

У 1941 р. закінчила середню школу, вступила на курси бухгалтерів, але її подальшому навчанню завадила війна. У 1946-1951 рр. навчалася в Одеському сільськогосподарському інституті на факультеті виноградарства і плодівництва. Після закінчення інституту працює на посаді молодшого наукового співробітника ботанічного саду Одеського державного університету імені І.І. Мечникова. У ботанічному саду виконує роботу з розширення та утримання піддослідних насаджень лабораторії плідництва, зокрема веде відбір найкращих сортів волоського горіха для південного степу України.

У 1957 р. переходить працювати в Український науково-дослідний інститут виноградарства та виноробства імені В.С. Таїрова молодшим науковим співробітником лабораторії фізіології. Тут долучається до роботи з вивчення продуктивності листків різного віку, розробки раціональних прийомів догляду за виноградним кущем. Починає проводити дослідження з різних питань виноградного розсадництва: вивчає вплив гідразиду малеїнової кислоти на затримку розвитку коренів виноградного щеплення, зміну деяких фізіологічних показників компонентів щеплення у процесі консервації та ін.

У 1961 р. починає займатися тільки дослідженнями з вдосконалення технології вирощування щеплених та кореневласних виноградних саджанців. Виконала цінні дослідження з вивчення афінітету сортів винограду, що ростуть на Південному березі Криму, з американськими підщепами. З цієї теми підготувала, і в 1969 р. успішно захистила у Раді АН Молдови кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата

біологічних наук за спеціальністю «Фізіологія рослин» за темою «Афінітет у культивованих у Криму сортів винограду з філоксеростійкими підщепами».

З 1970 р. працює у відділі розсадництва молодшим, а з 1971 р. – старшим науковим співробітником. Продовжує дослідження з питань технології вирощування щеплених саджанців : проводить обстеження ґрунтів півногрова для закладання маточників підщепи, рекомендує певні підщепи для щеплення винограду , вивчає адаптацію підщеп в умовах Криму, продовжує закладати досвідчені ділянки тощо. У ці роки виноградарство Криму переходило на щеплену основу, тому такі дослідження мали велике практичне значення для розвитку галузі в регіоні.

Після смерті завідувача відділу розсадництва деякий час виконує його обов'язки, продовжує розробку прийомів технології вирощування саджанців.

У 1976 р. їй присуджено вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «Фізіологія рослин». Надає значну методичну допомогу розплідникам-виробникам з питань технології щепленої культури винограду, проводить семінари на місцях у розплідниках, консулює.

Олену Павлівну Нагорну вирізняв дуже відповідальний підхід до виконання досліджень: для закладення дослідів найретельніше вибирався матеріал підщепи та щепи, всі технологічні етапи виконувались у найсуворішій відповідності до вимог, при найменшому порушенні досліді бракувались, про що знали всі – від керівника до робітничого дослідного господарства. Тому отримані результати були цілком достовірними. Такий же підхід вчена виробила і як куратор і в питаннях практичної діяльності дослідного господарства, і в питаннях вирощування маточників підщепи, і при вирощуванні виноградної шкільки.

Результати її досліджень опубліковано більш ніж у 20 наукових статтях та рекомендаціях.

У 1988 р. О.П. Нагорна вийшла на пенсію, а у квітні 2013 року пішла з життя.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.С. Таїрова».

110 років від дня народження МАЙДАННИКА АНДРІЯ СЕРГІЙОВИЧА (1913–1977)*

Вчений у галузі селекції вівса, проса і ярого ячменю, кандидат сільськогосподарських наук

Народився 18 травня 1913 р. в м. Миронівка на Київщині у селянській сім'ї.

У 1936 р. закінчив Маслівський інститут селекції і насінництва. До 1937 р. працював на посаді молодшого наукового співробітника в Українському НДІ зернового

господарства (м. Дніпропетровськ). У 1937–1939 рр. – молодший науковий співробітник на Миронівській дослідній станції.

З 1939 р. проходить строкову військову службу, а з початком Другої світової війни був призваний на фронт.

Після закінчення війни у 1946 р. повернувся на Миронівську селекційно-дослідну станцію та був призначений на посаду наукового співробітника групи сірих хлібів відділу селекції, де вивчає колекційні зразки ВІР та створив вихідний матеріал ярого ячменю шляхом гібридизації та добору. У 1948 р. – завідувач групи ярих культур (вівса та ячменю), а з 1971 р. – завідувач новоствореної лабораторії селекції ячменю Миронівського НДІ селекції і насінництва пшениці (нині – Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН). У 1971 р. захистив кандидатську дисертацію. У 1973 р. присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника зі спеціальності «Селекція і насінництво».

До кола наукових інтересів вченого належать дослідження у галузі селекції вівса, проса і ярого ячменю. Він – автор сорту вівса Миронівський 17 і співавтор сорту Більшовик. Створив багатий вихідний матеріал ярого ячменю, зокрема голозерного, що відіграло важливу роль у подальшій селекційній роботі з цією культурою. Але більш відомі його сорти проса – Миронівське 85 (1962), Миронівське 51 (1974) та Миронівське 94 (1976). Просо Миронівське 51 досі в Державному реєстрі сортів реєстрі України і вирощується не тільки в Україні, а й у країнах колишнього СРСР. Вчений працював над створенням і впровадженням у виробництво високопродуктивних і високоякісних сортів цієї культури, використовуючи методи гібридизації та індивідуального добору кращих форм. Як послідовник академіка В.М. Ремесла, він з 1965 р. активно проводив дослідження щодо зміни ярих форм ячменю в озимі.

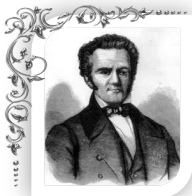
Опублікував близько 20 наукових праць, співавтор двох монографій. Нагороджений медалями «За отвагу», «За взяття Кенигсберга», «За Победу над Германією».

Помер 24 березня 1977 р. Похований у м. Миронівка.

Інформацію надано Миронівським інститутом пшениці імені В.М. Ремесла НААН.

235 років від дня народження

ОЧАПОВСЬКОГО МИХАЙЛА МИКОЛАЙОВИЧА (1788–1854)

Відомий вітчизняний вчений-аграрій, аграрний економіст, організатор галузевого науково-освітнього процесу

Народився 18 травня 1788 р. в маєтку Почейки Случького повіту Мінської губернії (нині –

Республіка Білорусь). Після закінчення повного курсу навчання у Слуцькій гімназії вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Віленського університету, яке закінчив у 1810 р. із ступенем кандидата. Згодом став спочатку магістром філософії (1811), а потім доктором фізико-математичних наук (1812). Після закінчення вузу протягом семи років керував маєтками барона Рене на литовських землях і в Царстві Польському. Поєднував господарську діяльність із публікацією наукових праць з актуальних питань агрономії та сільськогосподарської економіки. З 1820 р. – ординарний професор сільського домоводства Варшавського університету. На кошти стипендії від Комісії народної освіти Царства Польського протягом 1820–1821 рр. в межах підготовки до викладацької роботи ознайомлювався з діяльністю провідних науково-освітніх центрів Німеччини, Голландії, Швейцарії, Франції та Англії. Після повернення у червні 1822 р. був запрошений ординарним професором кафедри сільського господарства Віленського університету, яку сам і заснував.

Разом зі своїм учнем – викладачем Волинського ліцею М. Фричинським (1794–1859), у 1824 р. організує в с. Сапанів, що належало навчальному закладу, дослідне господарство, та розробляє наукову програму його діяльності. Її результати вперше репрезентує М. Фричинський у своєму рукописному «Курсі агрономії», що вийшов у 1828 р. Серед іншого пропонує власну класифікацію ґрунтів.

Крім викладання у Віленському університеті, з 1828 р. призначений інспектором гімназій та інших училищ у Вільно, а з 15.02.1829 по 3.10.1834 рр. ще й цензором у Віленському цензорному комітеті. У 1828 р. засновує агрономічний інститут в с. Замокоч під Вільно, який після польського повстання у 1830 р. закрили і передали в оренду колишньому директорові М. Фричинському.

У 1834 р. переїжджає до Варшави, де спочатку працює управителем інститутського маєтку «Руда», створеного 5 жовтня 1816 р. Указом Олександра I «Про заснування інституту земельного господарства» у Маримонті першого в імперії вищого освітнього закладу. Після відновлення його діяльності за рішенням Ради управління Царства Польського бере участь у розробці його нового «Положення». Ініціює заснування дослідного поля, ботанічного саду, музею сільськогосподарської техніки та бібліотеки.

Очаповський М.М. обирався членом Промислової Ради у Вищій комісії внутрішніх справ, членом-кореспондентом Вченого комітету Міністерства державних маєтностей з 1837 р., членом Варшавської виховної ради з 1848 р. та багатьох інших закладів і наукових товариств.

У листопаді 1853 р. за станом здоров'я пішов у відставку.

Творча спадщина вченого налічує близько тридцяти наукових праць із різних галузей сільського господарства: агрономії, економіки та організації, агрохімії, ґрунтознавства, організації галузевої науки й освіти. Широкою популярністю користувалися його переклади класиків іноземної агрономії. Видано серію його публіцистичних праць, а також новел, романів, розповідей,

які принесли письменницьку славу. Найбільш відомим у фаховому середовищі його дванадцятитомний підручник «Gospodarstwo wiejskie obejmujące w sobie wszystkie gałęzie przemysłolniczego teoretyczno-praktycznie wyłożone przez MichałOczapowskiego (t. 1–12), Warszawa 1835–1857». За наукову роботу «O sposobach gospodarowania w klimacie północnym» отримав діамантовий перстень. Не менш важливі для розвитку сільськогосподарської справи та лісівництва й інші наукові напрацювання вченого: «Zasady agronomii czyli nauka o gruntach» (Вільно, 1819 р.), «Zasady chemii rolniczej» (Вільно, 1819 р.), «O roli, jej uprawie I pielęgnowaniu roślin gospodarskich» (Вільно, 1825 р.), «Rzut oka na terażniejszy Stan gospodarstwa w klimacie północnym» (2 т., Вільно, 1828 р.) та ін.

Відділення сільськогосподарських, лісних і ветеринарних наук Польської академії наук в пам'ять про видатного вченого заснувала медаль як найвищу відзнаку, якою нагороджують провідних вітчизняних та іноземних вчених та наукові заклади. Центральна сільськогосподарська бібліотека в Польщі носить ім'я М. Очаповського.

Помер 21 січня 1854 р. Похований у Вавржишеві під Білянми (поблизу Варшави).

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С.409–413. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

75 років від дня народження ГОРОВОЇ ТАМАРИ КОРНІЇВНИ (1948–2019)

Вчена у галузі селекції і насінництва овочевих та баштанних культур, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народилася 27 травня 1948 р. у м. Вознесенськ Корм'янського району Гомельської області.

У 1969–1975 рр. навчалася на біологічному факультеті Харківського державного університету ім. О.М. Горького (нині – Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна).

У 1972 р. почала працювати старшим лаборантом у лабораторії селекції і насінництва овочевих і баштанних культур Інституту овочівництва і баштанництва УААН, з 1976 р. – молодшим, а з 1984 р. – старшим науковим співробітником. З 1996 р. – завідувачка лабораторії селекції коренеплідних і малопоширених культур, а з 1998 р. – завідувачка відділу селекції насінництва овочевих і баштанних культур.

У 2000 р. була призначена заступником директора з наукової роботи, а з 2001-го по 2004 р. обіймала посаду директора Інституту овочівництва і

баштанництва УААН. У 2004–2007 рр. – завідувачка лабораторії селекції коренеплідних і малопоширених культур, а протягом 2007–2018 р. – головний науковий співробітник лабораторії селекції дворічних і малопоширених культур Інституту овочівництва і баштанництва НААН.

Дисертаційну роботу «Вихідний матеріал для селекції салату в умовах Лісостепової зони УРСР» захистила у 1982 р. і здобула науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності «Селекція і насінництво». У 1995 р. – докторську дисертацію на тему «Ефективність методів селекції коренеплідних і малопоширених культур».

У 1992 р. отримала звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «Селекція і насінництво». У 1999 р. присвоєно звання член-кореспондента УААН, у 2000 р. – професора, а у 2002 р. – академіка УААН.

Вчена присвятила 46 років вітчизняній науці, її розробки апробовано й висвітлено у 605 наукових працях, серед яких 30 методичних рекомендацій, 32 національних ДСТУ (на свіжі овочі й технологію вирощування), 10 монографій, 7 класифікаторів на ВОС, 7 каталогів джерел, 24 патенти на винаходи й корисні моделі, сформовано генетичний банк понад 2000 зразків.

Дослідниці належить вагомий внесок у розвиток теорії створення нового ефективного конкурентоздатного селекційного покоління (ліній – 85, сортів – понад 80, гібридів – 10, які віднесено до 59 видів овочевих рослин дванадцяти ботанічних родин) та методології ведення первинного насінництва й технології вирощування.

Її наукова школа відома не лише в Україні а й за її межами. Під керівництвом вченої захистили дисертаційні роботи 19 кандидатів сільськогосподарських наук, підготовлено до захисту 2 докторські і 2 кандидатські дисертації.

Протягом багатьох років Т.К. Горова була членом експертної ради ВАК України щодо присудження наукових ступенів доктора і кандидата сільськогосподарських наук; член спеціалізованої вченої ради при Інституті овочівництва і баштанництва НААН та Інституті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, провідна вчена Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова.

Тісно співпрацювала з іноземними (Молдова, Польща, Китай, США, Італія) науково-дослідними теоретичними центрами з обміну і формуванню генофонду, удосконаленню сучасних методів оцінки та створення похідного матеріалу. Її роботи публікуються у фахових виданнях цих країн.

За серію праць Президією НАН України присуджена премія ім. В.Я. Юр'єва (1996), за цикл наукових розробок стала лауреатом премії Національної академії аграрних наук України «За видатні досягнення в аграрній науці» (2016) та за особливі заслуги перед Українським народом нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України (2018). За значні науково-практичні досягнення в аграрному секторі нагороджена: Почесною грамотою УААН (1997), відмічена Подякою Міністра аграрної політики України (2001), Почесною грамотою Президії УААН (2003, 2006); медаллю «Відзнака УААН» (2009); Почесною

грамотою Міністерства аграрної політики України (2010) та дипломами і срібною медаллю ВДНГ, нагрудним знаком «Изобретатель СССР», почесними грамотами Державної комісії з випробування та охорони сортів і товариства «Генетики і селекціонери», медаллю «Ветеран праці», подякою Міністра АПК України та дипломами лауреата регіонального рейтингу «Харків'янин 2001» і «Professional Women's Advisory Board, 2004», Почесними дипломами обласних виставок.

Померла 1 квітня 2019 р. у м. Мерефа Харківського району Харківської області.

Інформацію надано Інститутом овочівництва і багданництва НААН.

135 років від дня народження ЯНАТИ ОЛЕКСАНДРА АЛОЇЗОВИЧА (1888–1938)

Визначний український вчений у галузі біологічної і сільськогосподарської науки та освіти, заповідної справи, української наукової термінології та галузевої бібліографії, один із організаторів сільськогосподарської дослідної справи в 1917 – початку 30-х рр. ХХ ст.

Народився 28 травня (9 червня) 1888 р. в м. Миколаєві.

Після закінчення Миколаївського середнього реального училища у 1905 р. вступив до Ново-Олександрійського інституту сільського господарства і лісівництва в Пулавах Любленського воєводства Царства Польського (нині – Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва). Водночас починає навчання на сільськогосподарському відділенні Київського політехнічного інституту Імператора Олександра II. Брав активну участь у студентському русі в Пулавах, за що потрапив під нагляд поліції і змушений залишити Ново-Олександрію та переїхати для навчання протягом 1906–1911 рр. до Київського політехнічного інституту. У 1907 р. створює й очолює освітнє молодіжне товариство «Гурток натуралістів» при КПІ. Упродовж 1907–1908 рр. керує підпільною друкарнею та видавництвом у м. Миколаїв. Як секретар Миколаївської (об'єднаної) організації РСДРП організовує системний випуск легальної газети. Створює кооперативні та фінансові підприємства на користь партії й революційного Червоного хреста, що допомагав політв'язням, а також виборчому процесу своїх кандидатів до Державної думи.

У 1909 р. виходить перша наукова праця «Нові дані до флори околиці м. Миколаєва Херсонської губернії» в «Записках Київського товариства природодослідників».

Упродовж 1909–1911 рр. активний член Миколаївської Комісії обласного вивчення природи та засновник і керівник «Термінологічної комісії» при «Гуртку натуралістів». У 1910 р. стає одним із засновників журналу «Природа

України» (м. Київ) та журналу «Природа», що виходив під егідою Миколаївського товариства аматорів природи (1910–1917). Цього ж року був заарештований за перевезення нелегальної літератури до Криму і кинутий до Лук'янівської в'язниці у м. Києві.

Після закінчення вузу переїжджає до м. Сімферополя, де виконує обов'язки консерватора Природничо-Історичного музею Таврійського Земства до 1913 р. У 1912 р. в часописі «Українське життя» (Москва) виходить його програмна стаття «Найближчі завдання ботаніків-аматорів і фахівців спеціалістів в Україні». З 1913 р. проводить систематичні дослідження флори Кримської Яйли як керівник відділу луківництва в «Партії Кримських водних розвідок».

Протягом 1913–1915 рр. завідує Контрольно-насінною дослідною станцією Харківського сільськогосподарського товариства. У 1917 р. створює в Українському науковому товаристві у Києві природничу секцію та її друкований орган – журнал «Вісті Природничої секції УНТ».

12 серпня 1918 р. призначається спочатку приват-доцентом, а потім очолює кафедру ботаніки Київського державного українського університету, а також стає організатором Першого з'їзду природознавців України. Протягом 1921–1924 рр. очолює природничий відділ Інституту української наукової мови при ВУАН.

Природничим відділом ВУАН у 1922 р. вперше обирається академіком, але обрання не дістало оформлення на Загальних зборах Академії. Того ж року організовує й редагує друкований орган СГНКУ – журнал «Вісник сільськогосподарської науки». Представляє галузеву науку як член-кореспондент Бюро прикладної ботаніки Державного інституту дослідної агрономії в Ленінграді. Входить до складу Організаційної ради новоствореного Київського сільськогосподарського інституту (1920), а потім викладає в ньому на кафедрі захисту рослин по курсу «Бур'яни та заходи боротьби з ними». З 1922 р. очолює кафедру сільськогосподарської ботаніки Київського СГІ. Стає заступником голови СГНКУ та засновником і директором Інституту насіннезнавства, Крім того, очолює постійно діючі Київські селекційно-насінні курси від імені Комітету (1922). Того ж року увійшов до Оргкомітету по створенню Грунтознавчого Комітету України. Разом із СГНКУ у 1924 р. переїжджає до Харкова. Із 1928 р. очолює науково-дослідну кафедру прикладної ботаніки НКО УСРР при Харківському СГІ ім. Х. Раковського, а також стає членом новоствореної Науково-Консультаційної Ради при НКЗС УСРР по напрямку «Сільськогосподарська ботаніка», а також виконує обов'язки новоствореного Українського інституту прикладної ботаніки (нині – Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва).

У 1929 р. вдруге набрав потрібну кількість голосів на обрання академіком ВУАН по циклу «Сільськогосподарські науки», але через брак вакантних місць не введений до списку рекомендованих кандидатів для голосування на Загальних зборах. Представляє у 1933 р. Український комітет охорони природи на Першому Всесоюзному з'їзді охорони природи в Москві. 15

березня 1933 р. звільняється із займаних посад у Харківському СГІ та Інституті захисту рослин за «притягнення буржуазних екологічних теорій в галузі боротьби з бур'янами». На початку травня 1923 р. прийнятий на роботу до відділу гірської меліорації Всесоюзного НДІ лісового господарства і агролісомеліорації (м. Харків), а 4 травня 1933 р. заарештований органами НКВС. 23 вересня 1933 р. отримує вирок суду – 5 років виправно-трудових таборів, а 21 липня 1937 р. Постановою Особливої наради при НКЗС СРСР строк покарання був продовжений ще на 5 років.

Помер 3 червня 1938 р. в Соловєцьких таборах. Місце поховання невідоме. У 1964 р. «Справу О. Янати» було переглянуто Військовим трибуналом Київського військового округу та припинено за відсутністю складу злочину.

Творча спадщина вченого складається із 314 наукових і науково-популярних праць, підручників, інструктивних документів з різнопланових напрямів агробіологічної науки, а також її історії та організації.

В Україні О.А. Янату вважають фундатором агроекологічного напрямку в ботаніці та екології. Його праці, що стосуються бур'янової флори (понад 60), багато в чому були піонерними для свого часу. Вчений розробляв агроекологічні проблеми контролю бур'янів в агроекосистемах. Велика його заслуга у проведенні в Україні системних ботаніко-географічних досліджень території. Доклав багато зусиль для створення науково обґрунтованого природничого районування сільського господарства. Не менш значимий внесок О.А. Янати у становлення та розвиток контрольної-насіневої справи в Україні.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 580–584. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

ЧЕРВЕНЬ

95 років від дня народження САВЧУКА ДМИТРА ІВАНОВИЧА (1928-2001)

*Учений в галузі тваринництва, доктор
сільськогосподарських наук*

Народився 1 червня 1928 р. в с.Суємці Баранівського району Житомирської області.

У 1954 р. закінчив Білоцерківський сільськогосподарський інститут. Трудову діяльність розпочав головним зоотехніком і заступником директора з виробництва радгоспу «Заливної» Нікольського району Астраханської області (1954–1955), потім був

викладачем зоотехнічних дисциплін Каєвського зооветеринарного технікуму Одеської області (1955–1957).

У 1957–1960 рр. навчався в аспірантурі при навчальній частині Української академії сільськогосподарських наук. Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук «Откормочные и племенные свойства свиней в связи с различным уровнем их кормления на отдельных этапах онтогенеза» захистив у 1961 р. на спецраді Харківського зооветеринарного інституту. У 1960–1961 рр. – старший науковий співробітник, у 1961–1976 рр. – завідувач відділів організації племінної роботи; годівлі, догляду і утримання племінних бугаїв Центральної дослідної станції штучного осіменіння сільськогосподарських тварин Мінсільгоспу УРСР. Із 1976 року – старший, провідний, а з 1994-го – головний науковий співробітник Інституту розведення і генетики тварин УААН.

У 1987 р. захистив докторську дисертацію «Совершенствование технологических приемов кормления, содержания и использования племенных быков» на спецраді Кубанського сільськогосподарського інституту. У 1996 р. присвоєно вчене звання професора за спеціальністю «Технологія виробництва продуктів тваринництва».

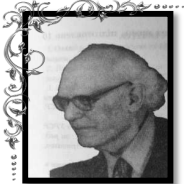
Відомий як спеціаліст із питань вирощування і використання племінних бугаїв. У результаті багаторічних досліджень ним розроблено теоретичні основи раціональної годівлі племінних бугаїв і їх утримання в умовах племпідприємств, технологію вирощування ремонтних бугаїв; обґрунтовано нову теоретичну модель природи конституції у домашніх свавців, що ґрунтується на засадах збереження тваринного енергетичного балансу організму. Теоретично обґрунтував механізми порушення обміну речовин і його наслідків в організмі племінних бугаїв при висококонцентрованої годівлі. На цій основі запровадив систему раціональної годівлі й утримання племінних бугаїв в умовах племпідприємств. Ним обґрунтовано принципово нові технічні умови на виготовлення спецкомбікормів для бугаїв і високопродуктивних корів, що істотно підвищують продуктивну дію корму, та рецептура поліsoleй мікроелементів «ОПТИММІКС», призначених для покриття їх дефіциту в раціонах бугаїв, у кожній з п'яти природно-географічних зон України.

Професор Д. І. Савчук – автор близько 150 праць, у тому числі монографій, серед яких «Технология выращивания и использование племенных быков» (1985), «Технологические проекты интенсивного ведения племенного дела в молочном скотоводстве» (1989), двох навчальних фільмів, має 6 свідоцтв на винаходи. Під його керівництвом 4 аспіранти захистили кандидатські дисертації.

Помер у 1997 р. Похований на кладовищі в селі Мала Олександрівка Київської області.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

**110 років від дня народження
ЛАЗУРСЬКОГО ОЛЕКСАНДРА ВОЛОДИМИРОВИЧА (1913–1979)**

*Вчений у галузі агрохімії, доктор
сільськогосподарських наук*

Народився 21 червня 1913 р. у м. Одесі.

У 1935 р. закінчив агрономічний факультет Одеського сільськогосподарського інституту і здобув спеціальність агронома-польовика. З цього ж року працює в різних наукових і дослідних установах та займається педагогічною діяльністю в Одесі. Учасник оборони міста від німецько-фашистських загарбників у 1941 р. З 1945 р. працює в Ботанічному саду ім. Фоміна в м. Києві, з 1948 р. – в Інституті фізіології рослин та агрохімії АН України, з 1956 – в Українському науково-дослідному інституті землеробства. У тому числі й на посаді завідувача лабораторії систем удобрення, з 1975 р. – в Українській філії ЦІНАО.

У 1940 р. став кандидатом сільськогосподарських наук, 1942 р. – доцент агрономічного факультету Одеського сільськогосподарського інституту; 1947 р. – старший науковий співробітник з агрохімії. В 1971 р. у Всесоюзному науково-дослідному інституті добрив та агрогрунтознавства в Москві захистив дисертацію «Гній і мінеральні добрива в польових сівозмінах в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук.

Основний напрям наукових досліджень пов'язаний з розробленням фундаментальних та прикладних проблем агрохімії. Уперше всебічно й аргументовано дав принципову оцінку органічної, мінеральної і органо-мінеральної систем удобрення, ефективності фосфорних добрив, внесених «у запас», удосконалив систему застосування добрив у польових сівозмінах Полісся, Лісостепу, та Степу України. Ним розроблено схему нормативного польового досліду для зони Північного Лісостепу, який не втратив актуального значення і провадиться по сьогоднішній день. О.В. Лазурський був всебічно обдарованою людиною. Підготував 10 кандидатів наук.

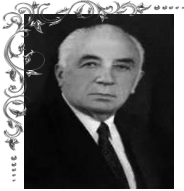
Опубліковано близько 190 наукових праць.

Помер у 1979 році, похований у Києві.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут землеробства НААН».

ЛИПЕНЬ

90 років від дня народження ТРИНЬКА РОМАНА ІВАНОВИЧА (1933–2018)

Вчений у галузі економіки аграрного сектору та соціально-економічного розвитку села, доктор економічних наук, професор, академік НААН (1995)

Народився 14 липня 1933 р. у с. Краснопуша Бережанського району Тернопільської області.

У 1957 р. закінчив Львівський сільськогосподарський інститут. Навчався на агрономічному факультеті, спеціальність – агрономія (вчений агроном).

З 1957-го по 1958 р. працював науковим співробітником Науково-дослідного інституту гідротехніки і меліорації (м. Київ). З кінця 1958-го р. і по 1 вересня 1961 р. працював економістом сектору статистики і сільського господарства Статистичного управління Львівської області. 1 вересня 1961 р. перейшов на посаду асистента кафедри статистики і бухгалтерського обліку Львівського сільськогосподарського інституту, де пройшов шлях від асистента до ректора цього навчального закладу. З 1974 по 1985 р. працював на посаді проректора з науково-дослідної роботи. 1989–1998 р. – на посаді ректора Львівського сільськогосподарського інституту, з 1 вересня 2005 р. перейшов на посаду завідувача кафедри менеджменту Львівського державного університету внутрішніх справ.

У 1966 р. в Інституті економіки АН України (м. Київ) захистив кандидатську дисертацію на тему «Економічна ефективність спеціалізації і концентрації виробництва в колгоспах Західного Полісся УРСР», а в 1975 р. в Одеському сільськогосподарському інституті – докторську дисертацію на тему «Питання теорії і аналізу, ефективності виробничих ресурсів (на прикладі колгоспів західних областей УРСР)».

Доктор економічних наук з 1977 р., учене звання професора присвоєно 3 березня 1978 року.

Основний напрям наукової роботи – дослідження економічної ефективності аграрного сектору та соціально-економічного розвитку села. На викладацькій роботі в основному читав курс теорії статистики та викладав методологію наукових досліджень.

В останні роки багато уваги приділяв дисциплінам, присвяченим різним аспектам безпеки. У 2007 р. видав брошуру «Злочинність в Україні» (55 с.), а у 2010 р. – монографію «Продовольча безпека: аналітична діагностика» (167 с.), на яку підготував позитивну рецензію академік Б.Й. Пасхавер (Економіка України. 2010. № 11).

Опублікував понад 300 наукових праць, у тому числі 15 монографій, 12 навчальних посібників, з них 6 з грифом Міністерства освіти і науки

України, зокрема два посібники підготовлено одноосібно. У 2011 р. у видавництві «Знання» (м. Київ) вийшов друком навчальний посібник з грифом Міністерства освіти і науки України: Р.І. Гринько, М.Є. Стадник «Основи теоретичної і прикладної статистики» (21,5 обл.-вид. арк).

Підготував 3 докторів та 11 кандидатів наук.

Обраний у 1990 р. членом-кореспондентом УААН, дійсним членом (академіком) УААН – у 1995 році.

За успіхи у підготовці кадрів для народного господарства та науково-дослідній роботі удостоєний почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1981), Указом Президента України нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (1996). Рішенням колегії Міністерства аграрної політики України від 12 вересня 2006 р. № 504-К нагороджений знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» I ступеня. На громадських засадах працював головним редактором «Наукового вісника» (серія економічна) Львівського державного університету внутрішніх справ (фахове видання) та членом редколегії «Вісник Львівської державної фінансової академії» (економічні науки, фахове видання). Член спеціалізованих рад із захисту кандидатських дисертацій Львівського державного університету внутрішніх справ за спеціальністю 21.04.02 – «економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» та 21.04.01 економічна безпека держави (економічні науки), а також Львівської державної фінансової академії за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Помер 8 червня 2018 р.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 363–364.

95 років від дня народження ЗУБЕНКА ВОЛОДИМИРА ФЕДОРОВИЧА (1928–2007)

Вчений у галузі агрономії, технології вироцуння сільськогосподарських культур, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН

Народився 23 липня 1928 р. у с. Павлівщина Драбівського району Черкаської області.

У 1953 р. закінчив агрономічний факультет Української сільськогосподарської академії (м. Київ).

Протягом 1952–1955 рр. – агроном районного відділу сільського господарства, старший науковий співробітник Драбівського дослідного поля; 1955–1958 рр. – директор Чарторийського дослідного поля

Українського науково-дослідного інституту землеробства; 1958–1961 рр. – заступник директора з наукової роботи, 1961–1965 рр. – директор Житомирської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції; 1965–1968 рр. – начальник Головного управління сільськогосподарської науки; 1968–1970 рр. – заступник Міністра сільського господарства УРСР; 1970–1978 рр. – директор Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків (м. Київ); 1978–1992 рр. – генеральний директор Науково-виробничого об'єднання «Цукробуряки» та директор Науково-дослідного інституту цукрових буряків УААН; з 1993 р. – завідувач лабораторії стевії Інституту цукрових буряків УААН (нині – Інститут біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН (м. Київ).

У 1958 р. в Українській академії сільськогосподарських наук захистив кандидатську дисертацію на тему «Кукуруза в севооборотах Західної Лесостепи України», а в 1977 р. в Інституті землеробства – докторську дисертацію на тему «Севообороти в інтенсивному земледеліи Полесья». У 1979 р. було присвоєно вчене звання професора.

Коло наукових інтересів ученого охоплює агрономію, ґрунтознавство, землеробство, технологію вирощування сільськогосподарських культур.

За його участю проведено дослідження з питань наукового вивчення польових сівозмін у поєднанні з системою удобрення та обробітку ґрунту і впливу їх на продуктивність польових культур та родючість ґрунту.

Великий внесок В.Ф. Зубенка в інтродукцію нової рослини в Україні – стевії (дволистника солодкого), яка є натуральним заміником цукру для людей, хворих на діабет. Під керівництвом вченого вперше в 1985 р. в Інституті цукрових буряків розпочато наукові дослідження зі стевії, а з 1986 р. виконується комплексна програма, якою передбачено розробку технології вирощування і переробки врожаю для одержання стевіозиду. Дослідження показали можливість вирощування нової культури в різних ґрунтово-кліматичних зонах України і виробництва широкого асортименту продукції з використанням стевіозиду. Вченим створено два високопродуктивні сорти стевії – Славутич і Берегиня.

Протягом десятиріч він займався дослідженням із селекції цукрових буряків, розробкою інтенсивних технологій механізованого виробництва цієї культури. Теоретично обґрунтував методи прискорення селекційного процесу, отримання гібридів, прийоми швидкого розмноження насіння. Під його керівництвом Селекційним центром створено і районовано 10 нових високопродуктивних сортів і гібридів цукрових буряків, розроблено й застосовано технологію безвисадкового насінництва.

З ініціативи дослідника використовувалась розроблена ним програма пріоритетних досліджень у галузі біотехнології цукрових буряків, застосовуються методи клонального розмноження та клітинної селекції.

Опублікував 262 наукові праці, у тому числі 8 монографій, 2 навчальних посібники. Одержав 9 авторських свідоцтв і 16 патентів.

Під керівництвом В.Ф. Зубенка захищено 32 кандидатські дисертації та 4 докторські.

За досягнення у галузі науки та вищої освіти В.Ф. Зубенка в 1985 р. було обрано членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, а в 1988 р. – академіком ВАСГНІЛ. Обраний у 1991 р. дійсним членом (академіком) УААН.

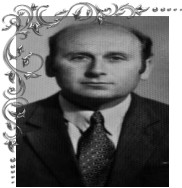
Обирався членом Президії Південного відділення ВАСГНІЛ (м. Київ), був членом редколегії журналів «Сахарная свекла» і «Вісник сільськогосподарської науки», членом Комітету із присудження Державних премій УРСР, головою спецради із захисту докторських і кандидатських дисертацій.

Тісно співпрацював із ученими Болгарії та Ірану. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора (1971), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1978), медалями.

Помер 21 вересня 2007 р. Похований на Новосільському цвинтарі Києво-Святошинського району Київської області.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, 0 почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 141–142.

90 років від дня народження ЩЕПАНКЕВИЧА ЕДВАРДА ІВАНОВИЧА (1933–2021)

Вчений в галузі ґрунтознавства, кандидат сільськогосподарських наук

Народився 28 липня 1933 р. в селищі міського типу Пустомити Львівської області (на даний час – м. Пустомити Львівської області).

Протягом 1953–1958 рр. навчався на агрономічному факультеті Львівського сільськогосподарського інституту, після закінчення якого здобув фах вчений агроном. У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вплив способів первинного обробітку дернини на водно-фізичні властивості низинних торфових ґрунтів та продуктивність кормових культур в умовах Львівської області» й отримав науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Незмінно працював у лабораторії освоєння осушених земель Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН.

Наукові інтереси – меліоративне землеробство, агроґрунтознавство, кормовиробництво, гербологія.

Проводив поглиблені наукові дослідження з питань підвищення родючості органогенних та мінеральних осушуваних ґрунтів Західного регіону України.

Автор понад 60 наукових праць, зокрема: «Вплив добрив на формування травостою і продуктивність сіяних сіножатей на торфоболотних ґрунтах Львівщини» (1968), «Вплив способів первинного обробітку дернини на зміни деяких водно-фізичних властивостей торфового ґрунту і врожай сільськогосподарських культур» (1974), «Вплив добрив на врожай сільськогосподарських культур, вирощуваних на низинних торфовищах західного Лісостепу УРСР» (1980), «Продуктивність сівозмін на низинних торфовищах Західного Лісостепу УРСР залежно від структури посівних площ і удобрення» (1983), «Вплив кратностей внесення гербіцидів, способів основного обробітку ґрунту і удобрення на продуктивність зерно-кормової сівозміни на осушених землях Західного Лісостепу» (2000) та ін.

Помер 11 листопада 2021 р. Похований у м. Пустомити Львівської області.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

СЕРПЕНЬ

85 років від дня народження ШЕВЧЕНКА АНАТОЛІЯ ІВАНОВИЧА (1938–2010)

Вчений у галузі агрохімії і агротехніки, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник

Народився 3 серпня 1938 р. у м. Городище Черкаської області в селянській сім'ї. Після закінчення середньої школи і проходження строкової служби в армії працював на виробництві. У 1961 р. вступає до Української сільськогосподарської академії на факультет агрохімії та ґрунтознавства (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України). Отримавши кваліфікацію вченого агронома за спеціальністю «Агрохімія та ґрунтознавство», молодий спеціаліст у 1966 р. за направленням починає працювати на Миронівській селекційно-дослідній станції ім. В. Ф. Старченка в хімічній лабораторії на посаді старшого наукового співробітника. У 1968 р. призначений завідувачем відділу агрохімії та масових аналізів Миронівського НДІ селекції і насінництва пшениці, який очолював до реорганізації підрозділу в 1984 році.

У 1976 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук зі спеціальності «Агрохімія». Йому присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника.

Протягом 1984–2007 рр. працював у відділі сортової агротехніки, згодом – лабораторії сортових технологій, пізніше – відділі агроекології на посадах старшого, провідного наукового співробітника, виконуючого обов'язки завідувача відділу, заступника директора інституту із загальних питань та завідувача лабораторії сортових технологій.

Вагомим є внесок як науковця та керівника наукового підрозділу в підвищення ефективності наукових досліджень у галузі агрохімії і агротехніки, зокрема, у розробку сортової агротехніки для нових високопродуктивних сортів пшениці миронівської селекції.

Довготривалі дослідження у стаціонарних (1912 та 1929 рр.) та тимчасових агротехнічних польових дослідках інституту стали основою для розробки разом з науковцями підрозділу екологічно безпечних агротехнологій вирощування озимих і ярих зернових колосових культур.

Опублікував близько 100 наукових праць, співавтор низки методичних рекомендацій. Нагороджений Почесною грамотою Міністерства аграрної політики України, його ім'я занесено у Книгу трудової слави Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН.

Помер 12 травня 2010 р. Похований у м. Миронівка.

Інформацію надано Миронівським інститутом пшениці імені В.М. Ремесла НААН.

120 років від дня народження КНИГИ МУСІЯ ІВАНОВИЧА (1903–1994)

Вчений у галузі технології переробки продуктів тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент ВАСГНІЛ та УААН

Народився 28 серпня 1903 р. у с. Ков'яги Банківського повіту Харківської губернії.

У 1926 р. закінчив Харківський зоотехнічний інститут за фахом агроном-зоотехнік, а в 1930 р. – Харківський молочно-зоотехнічний інститут за фахом інженер-технолог молочного виробництва. Був аспірантом у системі Всеукраїнського інституту сільськогосподарської аспірантури (м. Харків).

Працював головним зоотехніком, головним агрономом районного земельного відділу, головним зоотехніком цукрокомбінату. У 1931 р. – викладач на кафедрі біохімії і технології молока та молочних продуктів. Упродовж 1933–1941 і 1946–1974 рр. – завідувач кафедри технології продуктів тваринництва, 1984–1987 рр. – науковий консультант кафедри. У 1938–1939 рр. – заступник директора інституту з навчальної та наукової роботи, декан факультету, у 1933–1941 рр. – заступник директора Харківського зоотехнічного інституту (за сумісництвом). У роки війни – завідувач зооветеринарної дільниці (Воронезька область, 1942 р., нині – Російська Федерація), політпрацівник, викладач у навчальних закладах Радянської Армії (1943–1946). У 1946 р. – декан зоотехнічного факультету. Упродовж 1946–1962 рр. – ректор Харківського зоотехнічного інституту, одночасно завідувач кафедри технології продуктів тваринництва і зоогігієни, а з 1959-го по 1973 р. – завідувач кафедри технології продуктів тваринництва. У 1957 р. був включений до складу Національного комітету СРСР із молочної справи. У

1933 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Технохімічний контроль виробництва маложирних сирів», у 1955 р. – докторську дисертацію на тему «Значення цукру корму для лактації корів». У 1956 р. присвоєно вчене звання професора.

Головний науковий напрям вченого – проведення досліджень за схемою: ґрунт–рослина–корм–тварина–молоко–молочні продукти. Зокрема, він розробляв норми споживання вуглеводів, жиру та інших компонентів у раціонах молочних корів, вивчав їхній вплив на молокопродуктивність корів і якісні показники молока та молокопродуктів.

Зробив значний вклад у відбудову й розвиток інституту і навчальних господарств у післявоєнні роки, зокрема у створення навчально-дослідного племінного заводу (симентальська порода) та навчально-дослідного заводу молокопродуктів потужністю 1000 л молока на добу.

Опублікував понад 300 наукових праць, у тому числі 19 монографій і підручників. Під його науковим керівництвом підготовлено 19 кандидатів наук. Обраний у 1956 р. членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, у 1991 р. – членом-кореспондентом УААН. Нагороджений орденами Леніна (1961), Трудового Червоного Прапора (1958), «Знак Пошани» (1948), вісьмома медалями.

Помер 30 квітня 1994 р.

Лит. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 533–534.

85 років від дня народження ТОМАШІВСЬКОГО ЗЕНОНА МИХАЙЛОВИЧА (1933–2022)

Вчений у галузі ґрунтознавства, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України

Народився 28 серпня 1933 р. в с. Мацьковичі Перемишлянського повіту в Польщі (Maćkowice, w gminie Żurawicaw w powiecie przemyskim w województwie podkarpackim w Polsce)

У 1960 р. починає працювати в Науково-дослідному інституті землеробства і тваринництва західних районів УРСР на посаді молодшого наукового співробітника. Упродовж 1962–1965 рр. навчався в аспірантурі цього ж інституту. У 1966 р. захистив кандидатську дисертацію на тему “Вапнування сірих опідзолених ґрунтів Львівщини” й отримав диплом кандидата сільськогосподарських наук. З 1965-го до 1971 р. працює на посаді старшого наукового співробітника, у 1971–1988 рр. обіймав посаду завідувача лабораторії освоєння осушених земель, а з 1988 р. – заступник директора з

рослинництва НДІЗіТ західних районів УРСР. Після захисту докторської дисертації на тему “Вапнування кислих ґрунтів в західних областях України” у 1988 р. отримав наукову ступінь доктора сільськогосподарських наук і запрошення очолити кафедру загального землеробства у тодішньому Львівському сільськогосподарському інституті. У 1990 р. отримує вчене звання професора, а у 1997 р. обраний академіком Академії наук вищої освіти України.

З 2008 р. працює на посаді професора кафедри ґрунтознавства, землеробства та агрохімії Львівського національного аграрного університету. У 2015 р. переходить працювати в Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН на посаду головного наукового співробітника відділу землеробства і відтворення родючості ґрунтів.

Професором З. М. Томашівським зроблено значний внесок у розвиток агрономічної науки і практики сільськогосподарського виробництва, як провідного вченого в галузі землеробства та агрохімії. Розробив комплекс заходів, що сприяють підвищенню родючості ґрунтів, які в подальшому були впроваджені в агровиробництво у ґрунтово-кліматичних умовах Західного регіону України.

Теоретично обґрунтував і розробив агротехнічні й агромеліоративні заходи, що підвищують продуктивність староорних і осушених земель, бідних на поживні речовини та з підвищеною ґрунтовою кислотністю. Професор Томашівський – визнаний науковий авторитет в питаннях меліоративного землеробства в Україні та Європі. Неодноразово брав участь у підготовці й обговоренні важливих урядових документів і довгострокових програм. Зокрема, був відповідальним за розробку і впровадження норм вапнування кислих ґрунтів України протягом 1980-1985 років.

Велику увагу приділяв підвищенню кваліфікації підготовки молодих вчених. Був науковим керівником аспірантів і здобувачів з питань землеробства та агрохімії. Під його керівництвом захищено 8 кандидатських і докторська дисертація.

Протягом 1989 по 1999 рр. був головою спеціалізованої вченої ради при Львівському державному аграрному університеті із захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями – агрохімія, рослинництво і кормовиробництво.

Основні напрями наукової діяльності вченого відображено у понад 300 наукових друкованих працях, серед яких 4 монографії, підручник з меліоративного землеробства, 4 навчальні посібники з питань землеробства, 2 практикуми із землеробства і меліоративного землеробства, довідник з використання гербіцидів, понад 40 методичних рекомендацій для студентів денної і заочної форм навчання. Крім цього він співавтор 15 рекомендацій для фахівців сільського господарства.

Помер 13 січня 2022 р. Похований у Львові на Голосківському цвинтарі.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

**120 років від дня народження
МУСІЙКА ОЛЕКСАНДРА САМСОНОВИЧА (1903–1980)**

*Вчений у галузі селекції та насінництва
сільськогосподарських культур, доктор
сільськогосподарських наук, професор, академік УАСГН*

Народився 30 серпня 1903 р. у с. Мусяйки Решетилівського району Полтавської області.

У 1927 р. закінчив Полтавський сільськогосподарський інститут. 1927–1930 рр. – дільничний агроном, 1930–1931 рр. – агроном з організації машинно-тракторних станцій. У 1931–1933 рр. – аспірант Українського НДІ зернового господарства, 1933–1939 рр. – головний агроном зернового управління Одеського обласного земельного відділу, 1939–1941 рр. – старший науковий співробітник відділу зернових культур, 1945–1973 рр. – завідувач відділу селекції і насінництва кукурудзи і жита, 1958–1971 рр. – директор, 1973–1980 рр. – старший науковий співробітник-консультант Всесоюзного селекційно-генетичного інституту, м. Одеса. Учасник Другої світової війни.

У 1952 р. присвоєно вчене звання професора. Наукові дослідження присвячені розробці методів і прийомів селекційно-насінницької роботи, створенню високоврожайних і високопротеїнових сортів і гібридів кукурудзи на стерильній основі, а також жита, гречки й інших зернових культур. Автор 7 сортів і 3 гібридів кукурудзи, одного сорту жита і гречки.

Опублікував близько 200 наукових праць, у тому числі 25 книг і брошур, деякі з них вийшли друком за кордоном. Обраний у 1956 р. членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, у 1959 р. – дійсним членом УАСГН.

Нагороджений орденом Жовтневої Революції (1971), двома орденами Леніна (1948, 1962), трьома орденами Трудового Червоного Прапора (1949, 1958, 1966), медалями СРСР, 5 золотими медалями ВДНГ, Почесною грамотою ВЦСПС. Лауреат Державної премії СРСР (1947), Ленінської премії (1963).

Помер 30 жовтня 1980 р.

Лит. : Вергунов В.А., Щербетюк Н.Б. Історія Української академії сільськогосподарських наук (1956–1962) / УААН, ДНСГБ; за заг. ред. проф. В.А. Вергунова. – К. : Аграрна наука, 2008. – С. 233. – (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»). Кн. 26).

ВЕРЕСЕНЬ

205 років від дня народження ПАЛІМПСЕСТОВА ІВАНА УСТИНОВИЧА (1818–1901)

Визнаний популяризатор науково-освітньої агрономії, краєзнавець, фундатор вітчизняної сільськогосподарської бібліографії, письменник

Народився 1 вересня 1818 р. в с. Хмелівка Саратовської губернії у родині священника. Навчався в Саратовській духовній семінарії, потім закінчив Горигорецьке землеробське училище (Оршанський повіт Могильовської губернії). Після закінчення навчання повернувся до Саратова, де викладав у духовній семінарії сільське господарство та природничі науки. У 1851 р. переїхав до Одеси і спочатку викладав у духовній семінарії агрономію, теорію садівництва – в Головному училищі садівництва та лісівництва від кафедри сільського господарства Рішельєвського ліцею.

Вперше запровадив викладання основ сільськогосподарських наук і вчення про ґрунти як основний засіб сільськогосподарського та лісгосподарського використання. Того ж року став членом Імператорського товариства сільського господарства Півдня Росії, а згодом 17 років виконував обов'язки секретаря Товариства та редактора його «Записок». На цій посаді швидко отримав заслужене визнання та повагу з виходом серії авторських праць «Вступна бесіда про сільське господарство Новоросійського краю» (1853), «Звіт про діяння Товариства сільського господарства Росії упродовж двадцяти п'яти років» і особливо 815-сторінкового «Словника сільськогосподарських рослин» (1855), який став першим вітчизняним сільськогосподарським виданням з описом основних культурних рослин на європейському континенті із практичною вказівкою способів вирощування.

Призначений професором Рішельєвського ліцею, а після перетворення його у 1865 р. в Новоросійський університет – екстраординарним професором цього вузу. Під час нетривалого перебування на посаді видає оригінальну працю «Про облаштування водосховищ у степах півдня Росії» (1867), що не втратила актуальності й дотепер. Не меншою оригінальністю відзначалась і його редакторська праця обсягом близько 1000 с. «Збірник статей про сільське господарство півдня Росії» (1868), який об'єднував дослідження різних авторів, опублікованих у «Записках Імператорського товариства сільського господарства півдня Росії» за період 1836–1868 рр. У 60-х роках ХІХ ст. великою популярністю у читачів користувалася його брошура з культури вирощування тютюну, що вільно продавалась у найбільшому книжковому магазині Г.І. Білого на вулиці Дербасівській міста Одеси за 1 руб. із пересиланням.

У 1868 р. вийшов у відставку і переїхав до м. Феодосії (Крим), де очолив міську управу та продовжив вивчати актуальні проблеми ведення сільського господарства регіону. Серед публікацій того часу «Степи півдня Росії і чи були вони віками степами і чи можливо їх заліснити» (1882), що видана у 1890 р. окремою книгою.

Серію науково-популярних статей з різних напрямів сільського господарства, переважно півдня країни, опублікував у «Працях Імператорського Вільного Економічного Товариства», «Журналі Міністерства Державних маєтностей», «Руському слові», «Руському Віснику», «Московських відомостях», «Російському архіві», «Записках Імператорського товариства сільського господарства», «Російському огляді» та ін.

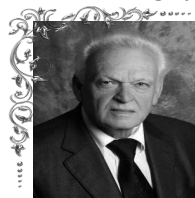
У середині 1880-х років знову повернувся до Криму й оселився в Севастополі, де жив до самої смерті – 20 березня 1901 р. Похований у Севастополі на цвинтарі Херсонського монастиря (не зберігся до сьогодення).

Творча спадщина вченого налічує близько 70 наукових і науково-популярних праць, а також художніх творів із питань агрономії, меліорації, лісознавства, степового землеробства, історії, краєзнавства, богослов'я, біобібліографістики та сільськогосподарської бібліографії. За заслуги перед Вітчизною отримав звання дійсного статського радника.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. – К. : Аграр. наука, 2018. – Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). – 485 с. – (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

85 років від дня народження

МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯКА ВІКТОРА ЯКОВИЧА (1938–2022)

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 5 вересня 1938 р. у м. Чарджо (нині Туркменабат), Туркменістан. Після закінчення Великої Вітчизняної війни з фашистською Німеччиною, з матір'ю переїхали в Україну до м. Тульчин Вінницької області.

У 1955 р. вступив навчатися у Брацлавський бухгалтерський технікум (Вінницька обл.), після закінчення якого працював помічником бухгалтера в колгоспі «Будівельник» с. Н. Шура Тульчинського району Вінницької області.

У 1957 р. вступив на навчання у Київський фінансово-економічний інститут (КФЕІ), факультет економіки сільського господарства (нині – Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана) за спеціальністю «Економіка сільського господарства». Після закінчення навчання в 1961 р. працював старшим економістом по нарахуванню оплати праці у районному управлінні сільського господарства на Вінниччині; протягом 1964–1967 рр. навчався в аспірантурі Українського науково-дослідного інституту економіки і організації сільського господарства (УНДІЕОСГ) (нині – Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»).

З 1967–1970 рр. був на посаді завідувача Таращанського опорного пункту цього ж інституту. Протягом 1970–1975 рр. – вчений секретар секції економіки сільського господарства Південного відділення ВАСГНІЛ; 1975–1977 рр. – завідувач сектору спеціалізації і систем ведення сільського господарства УНДІЕОСГ; 1977–1987 рр. – завідувач сектору сільськогосподарської науки і навчальних закладів відділу сільського господарства та переробної промисловості ЦК Компартії України; 1987–1989 рр. – старший, провідний науковий співробітник відділу економіки Інституту землеробства. Упродовж 1989–1995 рр. – заступник директора з наукової роботи, завідувач відділу форм господарювання УНДІЕОСГ (нині – ННЦ «Інститут аграрної економіки»); 1995–1996 рр. – виконавчий директор, завідувач відділення форм господарювання, земельних та соціально-трудова відносин, завідувач відділу форм господарювання Інституту аграрної економіки УААН; 1996–1998 рр. – заступник директора з наукової роботи Інституту аграрної економіки З червня 1998 р. – на посаді головного вченого секретаря Президії Української академії аграрних наук; 08.2000 – 09.2011 рр. – заступник директора з наукової роботи, завідувач відділення організації виробництва та земельних відносин, завідувач відділу форм господарювання Інституту аграрної економіки; 09.2011 – 10.2015 рр. – заступник директора з наукової та інноваційної роботи; 10.2015 – 06.2017 рр. – завідувач відділення організації виробництва та земельних відносин, завідувач відділу форм господарювання Інституту аграрної економіки; з червня 2017 р. завідував відділом економіки регіонального розвитку та прогнозування.

У 1967 р. захистив кандидатську дисертацію «Економічні взаємовідносини колгоспів в умовах виробництва яловичини при міжгосподарській кооперації» за спеціальністю 08.594 «економіка, організація, планування сільського господарства», а 1993 р. – докторську дисертацію «Розвиток форм господарювання в аграрному виробництві» за спеціальністю 08.00.05. – економіка, планування, організація управління народним господарством та його галузями (сільське господарство).

У 1993 р. В.Я. Месель-Веселяку присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю 08.594 «Економіка, організація і планування сільського господарства», а 1998 р. – професора за спеціальністю «Економіка сільського господарства і АПК».

Наукова діяльність вченого спрямована на вивчення питань реалізації аграрної реформи, організації виробництва, його спеціалізації, розвитку форм господарювання і земельних відносин, економічних відносин між галузями економіки держави і внутрішньогалузевих відносин у сфері АПК, розвитку кооперації на селі, розвитку фермерських і особистих підсобних господарств, прогнозування аграрного виробництва. З його участю розроблено проекти 34 законів України та 18 указів Президента України з питань розвитку агропромислового виробництва, 16 постанов Кабінету Міністрів України, 18 нормативних документів міністерств і відомств, підготовлено й подано уряду 185 пропозицій. Під керівництвом В.Я. Месель-Веселяка і за

безпосередньою участю розроблено проект Державної програми розвитку українського села на період до 2015 року, затверджений Кабінетом Міністрів України 19.09.2007 року.

Опублікував понад 596 наукових праць, з них 29 монографій і книг, 40 брошур, 89 розділів у монографіях, 45 методичних і виробничих рекомендацій. Підготував 20 кандидатів і 7 докторів економічних наук.

Обраний у 1995 р. членом-кореспондентом УААН, а у 1999 р. – дійсним членом (академіком) УААН (НААН) по Відділенню аграрної економіки і продовольства за спеціальністю «Організація виробництва і форми господарювання».

Був членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій у ННЦ «Інститут аграрної економіки» і Вінницькому національному аграрному університеті, членом редколегії журналу «Економіка АПК».

За значний особистий внесок у розробку теоретичних засад реформування аграрних відносин присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1995).

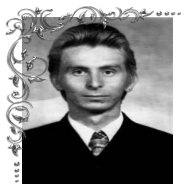
Нагороджений орденами – «Знак Пошани» (1977) та «За заслуги» III ступеня (2009), медалями – «В пам'ять 1500-леття Києва» (1982), «Ветеран труда» (1983), «Трудова слава» II ступеня (2016), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2014), знаком «Відмінник аграрної освіти та науки» III ступеня (2001), Дипломом Міжнародної академії рейтингових технологій і соціології «Золота фортуна» (2016).

Помер 4 лютого 2022 р. Похований на кладовищі селища Чабани.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 258–260.

75 років від дня народження

ЛИСЕНКА СЕРГІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА (1948-1998)

*Вчений у галузі фітопатології та захисту рослин,
кандидат біологічних наук*

Народився 9 вересня 1948 р. в селищі міського типу Покровське Дніпропетровської області в родині службовця.

В 1972 р. закінчив навчання на факультеті захисту рослин Української сільськогосподарської академії. Всю свою трудову та наукову діяльність пов'язав з Інститутом захисту рослин НААН. Працював у лабораторіях та відділах фітопатологічного профілю. Спочатку молодший, з 1984 р. – старший

науковий співробітник лабораторії сільськогосподарської фітопатології, з 1986 р. – лабораторії захисту зернових культур від хвороб, з 1989 р. – провідний науковий співробітник, а з 1991 р. й до останнього – завідувач відділу захисту зернових культур від хвороб та шкідників.

С.В. Лисенко провадив наукові дослідження щодо вдосконалення методів прогнозування фітофторозу картоплі. Встановив закономірності виникнення спалахів цієї хвороби в зоні Полісся на підставі оцінки стану рослини-живителя, збудника й середовища. Запропонував диференційований підхід до визначення строків і кратності обробок картоплі проти фітофторозу залежно від рівня польової стійкості сорту. В 1983 р. за цю розробку одержав «Свідectво ВДНГ УРСР», а з 1984 р. вона щороку впроваджувалася на площі 50–65 тис. га. Результати досліджень знайшли відображення в підготовленій і в 1982 р. успішно захищеній дисертації «Закономірності проявлення спалахів фітофторозу та обґрунтування строків проведення хімічних обробок картоплі в умовах Полісся України» (науковий керівник – В.М. Лопатін).

Значна частина досліджень була також пов'язана із захистом зернових культур. Він розробляв заходи щодо раціонального застосування пестицидів у складних сумішах із біологічно активними речовинами, приділяв поглиблену увагу науковому обґрунтуванню системного підходу до розробки інтегрованого захисту зернових культур від шкідників, хвороб та бур'янів, зокрема проблемам комплексних порогів шкідливості. Здійснював керівництво проблемою захисту озимої пшениці від фузаріозу колоса.

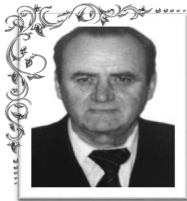
Надавав практичну допомогу господарствам з виїздами на місця. У 1987 р. брав безпосередню участь в роботі щодо експериментального освоєння тепличного комбінату Чорнобильської АЕС. У 1990 р. був учасником VII Міжнародного конгресу по пестицидах (ФРН).

Автор понад 100 опублікованих наукових праць. Підготував 3 кандидатів наук.

Помер 13 січня 1998 р. в Києві.

Інформацію надано Інститутом захисту рослин НААН.

80 років від дня народження МОЛОДИКА МИКОЛИ ВОЛОДИМИРОВИЧА (1943–2012)

Вчений у галузі механізації сільськогосподарського виробництва, доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 9 вересня 1943 р. у с. Домантове Золотоніського району Черкаської області.

У 1964 р. закінчив факультет механізації сільського господарства Української сільськогосподарської академії.

Упродовж 1964–1980 рр. – інженер, старший інженер, завідувач групи, завідувач лабораторії Української філії ДержНДТІ «Союзсільгосптехніка»;

1980–1991 рр. – завідувач лабораторії, заступник директора з наукової роботи Всесоюзного науково-дослідного інституту відновлення спрацьованих деталей машин; 1992–1996 рр. – заступник директора з наукової роботи Інституту технічного сервісу УААН. З 1997 р. – заступник директора з наукової роботи Інституту механізації та електрифікації сільського господарства УААН.

У 1974 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Дослідження факторів, що впливають на довговічність транспортерних ланцюгів буряко- і кукурудзозбиральних комбайнів», у 1996 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Методичні основи технологічної підготовки виробництв по відновленню деталей машин». У 2000 р. присвоєно вчене звання професора.

Коло наукових інтересів дослідника – організація технічного сервісу в агропромисловому комплексі, організація та технологія ремонту сільськогосподарської техніки і відновлення деталей.

Вчений зробив вагомий внесок у розробку концепції та основних напрямів реформування і розвитку системи технічного сервісу в агропромисловому комплексі України стосовно до ринкових умов господарювання. Результати його досліджень використано при розробленні нормативно-технічної та технологічної документації на ремонт машин та відновлення деталей, створенні обладнання і пристроїв для ремонту сільськогосподарської техніки.

Вчений брав участь у впровадженні технологій ремонту сільськогосподарської техніки та відновленні деталей у ряді ремонтних підприємств Київської, Черкаської та Вінницької областей, багатьох ремонтних підприємствах Росії, Білорусі, Литви, Німеччини.

Опублікував понад 250 наукових праць, у тому числі 6 книг та підручник. Має 14 авторських свідоцтва та патенти на винаходи. Під його керівництвом підготовлено 7 кандидатів наук.

Обраний у 1999 р. членом-кореспондентом УААН по Відділенню землеробства, меліорації та механізації. Був членом двох спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій. Нагороджений багатьма медалями. Мав почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України» (2006).

Помер 15 січня 2012 р.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 608–609.

ЖОВТЕНЬ

100 років від дня народження ЦИКОВА ВАЛЕНТИНА СЕРГІЙОВИЧА (1923–2017)

Відомий вчений у галузі технології вирощування кукурудзи, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН, ВАСГНІЛ

Народився 8 жовтня 1923 р. у м. Донецьку в сім'ї залізничників.

Життя і наукова діяльність протягом 60 років (1957–2017) були тісно пов'язані з Державною установою «Інститут зернових культур Національної академії аграрних наук» (з 01.04.2016), що був заснований у 1930 р. як Науково-дослідний інститут кукурудзяного господарства ВАСГНІЛ у м. Дніпропетровську (м. Дніпро), який реорганізовували та перейменовували багато разів. Працював техніком-будівельником на відбудовах м. Донецька (1944–1945). У 1950 р. закінчив Дніпропетровський сільськогосподарський інститут, агрономічний факультет за фахом "Вчений агроном" (1946–1950). Протягом 1950–1953 рр. – агроном відділення Толмацького бурякорадгоспу Шполянського району Черкаської області (с. Толмач); 1953–1956 рр. – викладач Дніпропетровської середньої сільськогосподарської школи з підготовки керівних кадрів сільського господарства; 1957–1962 рр. – заступник директора Ерастівської дослідної станції ВНДІ кукурудзи П'ятихатського району Дніпропетровської області; 1962–1970 рр. – директор Ерастівської дослідної станції ВНДІ кукурудзи; 1970–1975 рр. – завідувач відділу науково-технічної інформації та патентоведення ВНДІ кукурудзи; 1975–1979 рр. – заступник директора ВНДІ кукурудзи з наукової роботи; 1979–1981 рр. – директор ВНДІ кукурудзи, 1981–1991 рр. – Генеральний директор науково-виробничого об'єднання (НВО) з кукурудзи "Дніпро" та директор Всесоюзного науково-дослідного інституту кукурудзи; 1992–1994 рр. – директор Українського інституту кукурудзи; 1994–2017 рр. – радник дирекції з покладанням на нього керівництва відділом дорадництва з питань науково-інформаційного забезпечення Державної установи «Інституту сільського господарства степової зони НААН».

У 1968 р. захистив кандидатську дисертацію на тему "Сравнительная эффективность некоторых гербицидов в борьбе с сорняками в посевах кукурузы в условиях северной Степи УССР", у 1987 р.– докторську дисертацію на тему "Научные основы возделывания кукурузы по интенсивной технологии в северной Степи Украинской ССР".

Вчене звання професора присвоєно в 1989 р. Обраний дійсним членом (академіком) Української академії аграрних наук (УААН) 28 грудня 1991 р. і Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна (ВАСГНІЛ) 2 липня 1991 р. зі спеціальності «Рослинництво». Член бюро Відділення рослинництва ВАСГНІЛ, (Москва, 1983–1990), член Президії Південного

відділення ВАСГНІЛ, яке об'єднало наукові сили України і Молдови (1979–1990); член бюро Відділення регіональних центрів наукового забезпечення УААН (2000).

Член редколегій журналів: "Вісник сільськогосподарської науки", "Кукуруза і сорго", "Бюллетень Всесоюзного науково-дослідницького інститута кукурузи" і його головний редактор (1980–1993) та науково-практичного журналу "Хранение и переработка зерна" (м. Дніпропетровськ).

Основні напрями науково-організаційної діяльності зосереджені на розробленні та впровадженні перспективних технологічних систем вирощування кукурудзи: механізованої, інтенсивної, ґрунтозахисної, ресурсозберігаючої. За його наукового консультування захищено 5 докторських робіт та підготовлено 11 кандидатів сільськогосподарських наук.

Для налагодження обміну передовим досвідом відвідав багато країн зарубіжжя: Болгарію (1969, 1977), Німецьку Демократичну Республіку (1977, 1984), Югославію (1980), Сполучені Штати Америки (1981), Францію (1982), Угорщину (1982). Член координаційного Центру по кукурудзі країн Ради Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) (Угорщина 1983–1990).

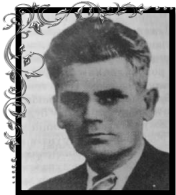
Опубліковано 475 наукових робіт, у тому числі 15 монографій, одержав 11 патентів. За науковою редакцією В. С. Цикова видано 18 наукових робіт. Співавтор книг: "Система ведення сільського господарства Дніпропетровської області" (Дніпропетровськ, 2005), "Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України" (Київ, 2004), "Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Степу України" (Київ, 2010).

Нагороджений орденами Леніна (1986), Знак пошани (1966), Трудового Червоного Прапора (1971), Жовтневої Революції (1977), Великої Вітчизняної війни II ступеня (1986), За мужність (1991), а також 11 медалями.

Присвоєно почесне звання "Заслужений агроном Української РСР" (1974), нагороджений Почесною грамотою Міністерства сільського господарства СРСР за багаторічну плідну діяльність з вивчення агробіологічних особливостей кукурудзи, зміцнення зв'язків з виробництвом та у зв'язку з 60-літтям з дня народження (1983) та трудовою відзнакою Мінагрополітики (м. Київ) "Знак пошани" (2003), Почесною грамотою Верховної Ради України "За особливі заслуги перед Українським народом" (2005), 2003 р. – пам'ятною медаллю "За заслуги перед містом" (м. Дніпропетровськ). Почесний громадянин П'ятихатського району Дніпропетровської області (2003), президент почесних професорів Дніпропетровського державного аграрного університету (2003). Нагороджений Почесною грамотою Міністерства аграрної політики та продовольства України (2013). Протягом 25 років керував Дніпропетровським обласним науково-технічним товариством (1975–1990), обирався членом республіканського і центрального правління науково-технічного товариства, мав звання «Почесний член товариства».

Інформацію надано Державною установою Інституту зернових культур НААН (ДУ ІЗК НААН).

**120 років від дня народження
САМБУРА ГРИГОРІЯ МИКИТОВИЧА (1903–1965)**

*Вчений у галузі ґрунтознавства, доктор
сільськогосподарських наук*

Народився 14 жовтня 1903 р. у с. Хрещате Козелецького району Чернігівської області.

Навчання розпочав у 1918 р. у м. Ніжині в професійно-технічній школі, потім політехнікумі на механічному відділенні і продовжив у Чернігівському сільськогосподарському інституті, який закінчив у 1926 р. За фахом агроном-рільник. У 1926 – 1930 рр. працював викладачем спецдисциплін і був керівником виробничої практики в Березнівській сільськогосподарській професійній школі, згодом – районним, а потім окружним агрономом. У 1930–1932 рр. – аспірант кафедри ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту.

Наукову діяльність продовжив в Українському науково-дослідному інституті соцземлеробства в 1932 р. Був старшим науковим співробітником, виконував обов'язки завідувача відділу ґрунтознавства. У 1934–1937 рр. керував науково-дослідними роботами зі складання агрохімічних карт машинно-тракторних станцій бурякосійної зони України.

Кандидатську дисертацію «Солонці Полісся і Лісостепу УРСР і методи їх поліпшення» захистив у 1937 р.. З цього часу основні наукові інтереси Г.М. Самбура пов'язані з проблемами фундаментального вивчення та поліпшення солонцевих ґрунтів. Докторську дисертацію «Ґрунти солонцевого типу України, їх походження, властивості і методи поліпшення» захистив у 1963 році.

Після перерви, викликаной війною, в 1943 р. повернувся на посаду завідувача відділу ґрунтознавства, яку обіймав до кінця свого життя. З 1945 р. до перебазування установи в м. Рівне за сумісництвом працював доцентом у Київському гідромеліоративному інституті (нині – Український державний університет водного господарства та природокористування), де він викладав курс ґрунтознавства. Протягом 1956–1961 рр. одночасно очолював експедицію з обстеження ґрунтів і природних кормових угідь господарств Чернігівської області. У 1951 р. керував роботами ґрунтових досліджень районів зрошення півдня України, результати яких стали основою для проектування Південноукраїнського і Краснознам'янського магістральних каналів зони зрошення Каховської ГЕС, розробленням першої великомасштабної іригаційної системи на півдні республіки та системи землеробства на зрошуваних землях.

Ініціював суцільне великомасштабне обстеження ґрунтового покриву країни, яке було проведено в 1956–1961 рр. Дотримуючись докучаєвського принципу тісної взаємообумовленості природної рослинності та ґрунтів і спорідненості їхньої еволюції, вчений багато уваги приділяв вивченню

рослинності, добре її знав і за можливості вмів користуватися індикаційним її значенням. Стосовно до солонців ним уперше було розкрито роль солевитривалих бобових культур (буркуну білого) у масопереносі хімічних речовин у ґрунті та блокуванні шкодочинної дії натрію в поглинальному комплексі. Розкрив природу вторинного содового засолення слабоаерованих лужних ґрунтів у Лісостепу, Поліссі України та запропонував шляхи його знешкодження. Г.М. Самбур був причетний до витоків і вніс вагомий вклад у становлення та розвиток сучасного агроґрунтознавства. Дослідження вченого з агровиробничої і меліоративної характеристик ґрунтів, виготовлені за його консультативною та безпосередньою участю матеріали (типи ґрунтів, картограми їх поліпшення по господарствах, районних і обласних підрозділах республіки), широко використані при розробленні заходів ефективного використання земельних угідь.

Опублікував понад 100 наукових праць. Один із розробників ґрунтової карти України та автор монографії «Ґрунти УРСР». Нагороджений премією Президії АН СРСР і Золотою медаллю ім. В.В. Докучаєва, а також медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні» (1946).

Підготував 10 кандидатів наук. Протягом ряду років очолював Київське відділення Всесоюзного товариства ґрунтів.

Помер 30 листопада 1965 р. в Києві.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут землеробства НААН».

120 років від дня народження ГІРЕНКА АНДРІЯ ПАВЛОВИЧА (1903–1995)

Відомий вчений у галузі польового кормовиробництва

Народився 17 жовтня 1903 р. у м. Суми в сім'ї селян. З 1917 р. навчався у Харківському середньому сільськогосподарському училищі, після закінчення навчання у 1922 р. отримав фах агронома. З 1923-го по 1930 р. працював агрономом-ентомологом і директором цукрорадгоспів "В-Октябрьського сахарного комбіната" Сумського округу та з січня 1930 р. по березень 1931р. – директором Сумської сільськогосподарської станції. З березня 1931 р. по лютий 1936 р. – директор Синельниківської дослідної станції Дніпропетровської області. З лютого 1936-го р. по вересень 1938 р. – заступник директора з виробництва Українського НДІ зернового господарства.

У вересні 1938 р. направлений на навчання у "Всесоюзную академію соціалістического земледелия". У зв'язку з ліквідацією академії у 1941р. перевівся на заочне відділення Дніпропетровського сільськогосподарського інституту, який закінчив 31.03.1947 р. та отримав диплом з відзнакою за

кваліфікацією агроном-рільник. Працював ученим секретарем Українського НДІ зернового господарства ім. В. В. Куйбишева (01.1941–11.1941). З листопада по квітень 1946 р. у лавах Радянської армії, був військовим комісаром і заступником командира з політчастини у званні майора, отримав поранення.

Працював заступником директора Українського НДІ зернового господарства та виконував обов'язки старшого наукового співробітника відділу рільництва (04.1946–05.1953 рр.). У 1950 р. закінчив Вечірній Університет Марксизму-Ленінізму. Навчався в аспірантурі при Українському науково-дослідному інституті зернового господарства (11.1953–05.1955). З травня 1953-го р. по грудень 1955 р. працював старшим науковим співробітником і завідувачем лабораторії агротехніки кормових культур. З грудня 1955-го р. по березень 1956 р. виконував обов'язки заступника директора з наукової роботи. У березні 1956 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук в Одеському сільськогосподарському інституті на тему "Влияние сроков скашивания и удобрений на повышение урожайности зеленой массы и сена суданской травы в северной Степи УССР". Вищою атестаційною комісією 29 березня 1956 р. Гіренко Андрію Павловичу було присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук, а 15.05.1957 р. затверджений у вченому званні старшого наукового співробітника за спеціальністю "Рослинництво".

Після реорганізації Українського НДІ зернового господарства у Всесоюзний НДІ кукурудзи з березня 1956 р. був призначений заступником директора з наукової роботи та виконанням обов'язків завідувача лабораторії агротехніки кормових культур.

За підсумками виконаних та опублікованих робіт А. П. Гіренко представив доклад на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук 23.03.1971 р. на вченій раді в Українському НДІ рослинництва, селекції і генетики ім. В. Я. Юр'єва (м. Харків) на тему "Научные основы совместного возделывания кукурузы с бобовыми культурами. Особенности агротехники сорго и суданской травы в степной зоне Украины". Вищою атестаційною комісією від 22 жовтня 1971р. йому присвоєно науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук, а 14 червня 1972 р. – вчене звання професора за спеціальністю " Рослинництво".

За результатами досліджень ним опубліковано понад 120 наукових робіт. Він уперше ґрунтовно вивчив способи використання мінеральних добрив під суданську траву за умов степової зони УРСР та строки її скошування на сіно. Розроблені наукові основи сумісного вирощування кукурудзи з бобовими культурами, особливості агротехніки змішаних посівів як у богарних умовах, так і при зрошенні, розроблено принципи підбору видового та сортового складу бобових компонентів, що були викладені у виданні «Вирощування кукурудзи з зернобобовими на силос» (1964). Великий обсяг експериментальних робіт, виконаних під керівництвом А.П. Гіренка,

стосувався культури сорго, а також вивчення прийомів і способів продовження періоду використання кормових культур у системі зеленого конвеєру, збагачення кормових культур білком та внесення добрив. Основні висновки наукових досліджень і розроблені рекомендації виробництву увійшли складовою частиною в науково обґрунтовану систему ведення сільського господарства степової зони України, затверджену Міністерством сільського господарства УРСР.

Велику увагу вчений приділяв підготовці молодих наукових кадрів. Під його керівництвом були виконані та захищені 7 кандидатських дисертацій.

Був членом координаційної ради з кормовиробництва при Міністерстві сільського господарства УРСР та Південному відділенні ВАСГНІЛ.

Нагороджений орденами "Знак почета"(1966), "Отечественной войны II степени"(1945) та медалями "20 лет победы над фашистской Германией"(1965), "50 лет Вооруженных сил СССР" (1968), "За доблестный труд, в ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина"(1970).

Інформацію надано Державною установою «Інститут зернових культур НААН».

100 років від дня народження ДУМАЯ ЛЕОНІДА БЕНЦІОНОВИЧА (1923–2006)

*Вчений з питань механізації виноградарства та
виноробства, кандидат технічних наук*

Народився 19 жовтня 1923 р. в м. Одеса.

Середню школу закінчив з відзнакою у 1941 р. Дні закінчення школи збіглися з початком війни. Леоніда Бенціоновича не призвали до армії через вади зору. Він евакуювався разом із сім'єю на Урал. Там де працював на трикотажній фабриці у м. Курган, У вересні 1942 року вступив до Уральського індустріального інституту ім. Кірова на механічний факультет.

Після визволення Одеси перевівся до Одеського політехнічного інституту на механічний факультет. Інститут закінчив з відзнакою у 1948 р., отримав диплом інженера-механіка конструктора за спеціальністю «Верстати та інструменти». За розподілом почав працювати у Спеціальному конструкторському бюро Одеського заводу сільськогосподарського машинобудування ім. Жовтневої революції. Тут Л. Б. Думаєй пропрацював 20 років, пройшовши шлях від інженера-конструктора до начальника конструкторського відділу виноградникових машин. За час роботи у СКБ сформувався як дуже здібний інженер-конструктор, з нестандартним оригінальним мисленням та вирішенням конструкторських завдань.

Машини та знаряддя, розроблені за безпосередньої участі а, пізніше – під керівництвом Л.Б. Думаєй, одержали визнання у виноградарів,

неодноразово демонструвалися на виставках різного рівня. Машинаи ПРВН-2,5 та плантажний плуг ППН-40 були відзначені золотими медалями міжнародної виставки «Сучасні сільськогосподарські машини та знаряддя» (Москва, 1966). Конструктор таких машин був нагороджений золотою, срібною та двома бронзовими медалями ВСГВ та ВДНГ. При створенні нових виноградникових машин і знарядь Леонід Бенціонович брав найактивнішу участь у всіх наукових дослідженнях, вивченні та вдосконаленні технології застосування машин і механізмів при вирощуванні винограду.

Для виконання цієї частини робіт на достатньому науково-методичному рівні у 1958 р. починає працювати у відділі технології та механізації Інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова інженером-конструктором (пізніше – молодшим науковим співробітником) за сумісництвом. Після заборони роботи за сумісництвом залишається позаштатним науковим співробітником відділу технології та механізації. Робота зі створення виноградникових машин і механізмів у тісній співпраці з роботами відділу механізації Інституту виноградарства сприяла накопиченню великої кількості матеріалів, які мають елементи наукової новизни та практичної значущості, що підтверджувалося авторськими свідоцтвами на винаходи.

Цілком природно постало питання про узагальнення цих матеріалів і подання їх у вигляді дисертаційної роботи. Сконцентруватися над оформленням дисертаційної роботи можна було лише в Інституті виноградарства та виноробства ім. В.Є. Таїрова. Леонід Бенціонович приймає запрошення дирекції інституту, і з жовтня 1968 року його призначають на посаду завідувача відділу технології та механізації виноградарства і розсадництва.

Виноградарство Північного Причорномор'я в ті роки було в основному укрупним – європейські сорти, що культивувалися, виявилися недостатньо стійкими до морозу і суворі умови зим у районах виноградарства призводили до суттєвих пошкоджень лоз. Тому для захисту лоз від морозу на зиму їх укривали шаром землі. Відповідно, формування кущів було приземним віяловим або з одностороннім розміщенням однорічного приросту для зручності укриття: лози знімали зі шпалери, пригинали до землі й укривали шаром землі, використовуючи звичайні або пристосовані плуги. Якщо процес укривання лоз був відносно нескладним, то зворотний процес – розкривання кущів навесні – надзвичайно трудомістким, його потрібно було виконати в стислий термін до початку розпускання бруньок і обрізання лоз. Розроблялися різні пристосування для розкриття кущів з різною конструкцією робочих органів, але вони за продуктивністю та ефективністю застосування не задовольняли виноградарів. На підставі результатів теоретичних і експериментальних досліджень було розроблено методику конструювання та розрахунку розкривальних пристроїв з дисковими робочими органами. Використовуючи цю методику Державне конструкторське бюро з ґрунтообробних машин спільно з Інститутом виноградарства та виноробства

ім. В.Є. Таїрова розробило конструкцію та виготовило експериментальні зразки дворядного порталного пристосування марки ПРВН-76000. Воно мало дві пари дисків, кожна з яких впливала на покривний вал одночасно з двох сторін. Розроблене пристосування пройшло міжвідомчі випробування на виноградниках і показало суттєву перевагу перед існуючими знаряддями в ступені відбору ґрунту та якості розпушування частини укритного валу, що залишилася.

За результатами виконаних досліджень Л.Б. Думаї підготував і в червні 1971 року успішно захистив дисертацію на тему «Дослідження та обґрунтування параметрів дискового робочого органу пристрою для розкриття виноградних кущів» на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук.

У 1972 р. у складі групи вчених за розробку системи машин для виноградників був відзначений Державною премією СРСР у галузі науки та техніки.

У жовтні 1974 року він звільнився з інституту та перейшов на роботу до Всесоюзного науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства.

Опублікував близько 70 статей у наукових збірниках та журналах, отримав понад 30 авторських свідоцтв на винахід.

Помер 11 червня 2006 р.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова».

100 років від дня народження КЛЮЧКА ПЕТРА ФЕДОРОВИЧА (1923–2016)

Вчений-селекціонер, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 21 жовтня 1923 р.

Все своє життя пов'язав із Всесоюзним селекційно-генетичним інститутом (з 1994 р. – Селекційно-генетичний інститут).³ 1950 р. – молодший, з 1959 р. – старший науковий співробітник, з 1971 р. – завідувач лабораторії, з 1973 р. – завідувач відділу, з 1989 по 1999 рр. – старший науковий співробітник цього інституту.

Основні наукові дослідження вченого присвячені фундаментальним основам селекції та насінництва кукурудзи. У 1955 р. разом із професором О.С. Мусійком створив видатний сорт силосної кукурудзи Одеська 10, який вирізнявся надзвичайно високою врожайністю зеленої та силосної маси і був зареєстрований у 22 областях, краях та республіках колишнього СРСР. Професійний досвід та інтуїція селекціонера відіграли значну роль у створенні в 1962 р. сортолінійного гібрида Одеський 27, який набув значного поширення, а в окремі роки площі його посівів перевищували 2 млн гектарів.

Усвідомлюючи перспективи і світові тенденції розвитку селекції кукурудзи, вчений доклав рішучих зусиль задля переведення селекції кукурудзи на рейки інтенсивної міжлінійної гібридизації і послідовно відстоював необхідність широкого розгортання в інституті робіт зі створення простих гібридів як найбільш високоврожайних. Практичним підтвердженням і справним проривом у селекції кукурудзи в СГІ було створення і районування в період 1975–2000 рр. серії простих міжлінійних гібридів – Орбіта М (1976), Новинка (1977), Важний (1979), які за потенціалом зернової продуктивності відповідали рівню європейської селекції. У цей період у відділі під його керівництвом набули широкого розвитку фундаментальні розробки, з актуальних питань гетерозису, цитоплазматичної та генної стерильності, поліпшення якості білка і зерна, селекції на цінні мутантні ознаки, підвищення ефективності насінництва. Усього під керівництвом П.Ф. Ключка створено і впроваджено у виробництво 36 гібридів і три сорти кукурудзи та сорт озимого жита.

Автор понад 250 наукових праць.

Під керівництвом вченого захищено 16 кандидатських і докторська дисертацій.

Упродовж багатьох років він був незмінним членом експертної комісії ВАК колишнього СРСР, очолював державні екзаменаційні комісії у вузах Одеси.

Нагороджений орденами: Орденом Вітчизняної війни 1-го ступеня, «За відвагу», а також двома орденами «Знак Пошани» і 12 медалями, у тому числі трьома за бойові заслуги.

Помер у 2016 р.

Інформацію надано Селекційно-генетичним інститутом НААН.

90 років від дня народження **ЛИСЕНКА АНДРІЯ КИРИЛОВИЧА (1933–2005)**

Вчений у галузі меліорації і зрошуваного землеробства та боротьби з бур'янами в посівах сільськогосподарських культур, доктор сільськогосподарських наук

Народився 24 жовтня 1933 р. у с. Пам'ятне Голопристанського району Херсонської області.

У 1958 р. закінчив агрономічний факультет Херсонського сільськогосподарського інституту, за фахом – агроном, вчений у галузі меліорації і зрошуваного землеробства та боротьби з бур'янами в посівах сільськогосподарських культур. Після навчання в інституті в 1958–1960 рр. працював на Українській дослідній станції по боротьбі з гірчаком. З 1961-го по 1980 р. старший науковий співробітник відділу захисту рослин і аспірант Українського науково-дослідного інституту зрошуваного землеробства.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук захистив у 1965 р. Звання старшого наукового співробітника присвоєно у 1967 р. за спеціальністю «Меліорація і зрошуване землеробство». З 1980 р. на конкурсній основі А.К. Лисенка переведено на посаду завідувача лабораторії боротьби з бур'янами Інституту землеробства (м. Київ), де він працював до 1989 року.

Дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук захистив у 1982 р., звання професора присвоєно в 1994 році.

Основні напрями дослідницької роботи – розроблення і обґрунтування заходів боротьби з бур'янами в посівах сільськогосподарських культур: спочатку на зрошувальних землях степової зони (рис, кукурудза, озима пшениця, люцерна, кормові буряки, соя, сорго), а згодом і на богарних землях Лісостепу й Полісся України (зернові колосові, кукурудза, зернобобові, круп'яні та технічні культури – льон, цукровий буряк).

Зробив значний внесок у розроблення методик з проведення досліджень у науково-дослідних установах з питань боротьби з бур'янами та практичних рекомендацій для виробництва. Визначений ним комплекс агротехнічних і хімічних заходів боротьби з бур'янами широко використовувався не тільки в Україні, але й далеко за її межами. Спільно з фірмою Штауфер-Хемікал (США) розробив новий спосіб внесення гербіцидів разом з поливною водою під назвою гербігація, яка впроваджувалася на посівах кукурудзи, люцерни, сої, кормового буряка і мала економічні й технологічні переваги порівняно зі звичайними способами застосування ґрунтових гербіцидів.

Був головою Координаційно-методичної комісії Південного відділення ВАСГНІЛ і членом бюро Всесоюзної координаційної ради та Науково-технічної ради «Укрсілгоспхімія», а згодом заступником її голови, брав участь у роботі секції Координаційно-методичної комісії з розроблення технології ресурсозберігаючого обробітку ґрунту і комплексу заходів захисту сільськогосподарських культур від бур'янів.

Під керівництвом А.К. Лисенка спільно з провідними спеціалістами України розроблено цільову комплексно-технологічну програму – «Боротьба з бур'янами», яка увійшла до програми «Агрокультура», брав участь у складанні прогнозів забур'яненості посівів в умовах України та Київської області.

Опубліковано понад 200 наукових праць вченого у тому числі у співавторстві 2 монографії і понад 40 брошур з розроблення прогнозів забур'яненості сільськогосподарських культур і рекомендації зі знищення бур'янів. Підготовлено 8 кандидатів сільськогосподарських наук і доктор наук зі спеціальності «Загальне землеробство».

Нагороджений урядовою медаллю та медалями ВДНГ.

Помер у 2005 р. Похований у Києві.

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут землеробства НААН».

**120 років від дня народження
ФІЛЬОВА ДМИТРА СИДОРОВИЧА (1903–1994)**

*Вчений у галузі рослинництва, доктор
сільськогосподарських наук, професор, член-
кореспондент НААН*

Народився 25 жовтня 1903 р. у с. Лозоватка
П'ятихатського району Дніпропетровської області.

У 1925 р. розпочав навчання в Єрастівському
сільськогосподарському технікумі, який було реорганізовано у Криворізький
сільськогосподарський інститут.

Після закінчення інституту займав різні агрономічні посади. З 1934 р.
діяльність Д.С. Фільова тісно пов'язана із Всесоюзним науково-дослідним
інститутом кукурудзи (м. Дніпропетровськ), де він пройшов шлях від
аспіранта, наукового співробітника відділу агротехніки просапних культур до
заступника директора інституту з наукової роботи. Після досягнення
пенсійного віку довгий час працював старшим науковим співробітником.

У 1951 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Квадратно-
гніздовий спосіб сівби кукурудзи в умовах Степу УРСР», у 1968 р. –
докторську дисертацію на тему «Особливості біології і технології
механізованого вирощування кукурудзи в степовій зоні України».

Науково-виробничу діяльність присвятив вивченню біології,
розробленню та вдосконаленню комплексу прийомів технології
механізованого вирощування кукурудзи в умовах степової зони України.

Вчений був одним із засновників загальновідомої школи майстрів-
кукурудзівників найвищої кваліфікації. За його безпосередньою участю
розроблено унікальну «Методику полевих опытов по изучению
агротехнических приемов возделывания кукурузы», яку використовують
кілька поколінь учених-рослинників не тільки в Україні, а й за її межами. Від
початку видання журналу «Кукурудза» та «Бюлетеня ВНДІ кукурудзи» був
членом редакційної колегії.

Автор понад 200 наукових праць, у тому числі 3 книг, 7 рекомендацій, 2
методик з наукових досліджень. Має 5 свідоцтв на винаходи.

Під науковим керівництвом вченого підготовлено 32 кандидати наук,
був науковим консультантом при підготовці докторських дисертацій. Обрано
у 1956 р. членом-кореспондентом ВАСГНІЛ, у 1990 р. – членом-
кореспондентом УААН.

Нагороджений трьома орденами Трудового Червоного Прапора (1958,
1963, 1971), п'ятьма медалями, лауреат Державної премії України (1951).

Помер 26 лютого 1994 р.

*Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-
кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад.
В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип.
В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 732–733.*

135 років від дня народження КОЛЕСНИКОВА ОЛЕКСАНДРА ІВАНОВИЧА (1888–1972)

Видатний вітчизняний вчений в галузі лісознавства, ботаніки, дендрології, паркобудівництва, один з організаторів дослідної справи в лісівництві України

Народився 28 жовтня 1888 р. у с. Великі Терни Верхньодніпровського повіту на Катеринославщині (нині – Дніпропетровська обл.) у незаможній селянській родині.

У 1908 році вступив до Санкт-Петербурзького лісового інституту, з якого був відрхований за участь у студентських страйках. Через рік вступив до Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва (м. Пулави, Любленське воєводство, Царство Польське). На початку Першої світової війни разом із вузом переїжджає до Харкова, де закінчує навчання у 1915 р. з отриманням звання лісівника першого класу. Як одного із кращих випускників О.І. Колеснікова залишають викладачем кафедри лісовпорядкування. Влітку 1917 р. бере участь в експедиції з обстеження Південного берегу Криму з метою вивчення, визначення та поширення запасів дубильних речовин у насадженнях різного видового складу від Алушти до Балаклави. Бере участь у роботі першої в Україні наради з лісової дослідної справи (15–22 червня 1918 р.), на якій було прийнято «Основні положення з організації лісової дослідної справи на Україні». У 1922 р. його обирають професором новоствореної кафедри «державне лісове господарство та статистика» Харківського сільськогосподарського інституту ім. Х.Г. Раковського.

Протягом 20-х років минулого століття обіймав посади декана лісового факультету, проректора і ректора цього вузу. Разом із колегами у 1919 р. створює приватне бюро з лісоустрою для складання лісовпорядних планів для потреб лісовласника і селянських громад. Цього ж року знову вирушає в експедицію з обстеження природних агроландшафтів Криму. Після створення у 1920 р. Всеукраїнського управління лісами (ВУПЛ) на основі Центрального лісового підвідділу Земельного відділу Всеукрревкому протягом 1922–1929 рр. працює в ньому на посадах: інспектора-ревизора, завідувача відділу лісовпорядкування та заступника начальника ВУПЛ, якому було підпорядковано 469 лісництв. Ініціює проведення Другої Всеукраїнської наради з лісової дослідної справи у Харкові 15–20 березня 1925 р., на якій оприлюднив розгорнутий «Проект положення про лісові дослідні установи України» та ініціював випуск «Трудів з лісової досвідної справи України».

Наприкінці 20-х років ХХ ст. виходить ціла серія його праць, в яких він чи не вперше сформулював основні положення природоохоронного значення лісів задовго до становлення екології як науки. Згодом обіймає посаду завідувача відділення лісових рослин Українського інституту прикладної ботаніки. Від України бере участь у I Міжнародному конгресі лісових

дослідних станцій (м.Стокгольм,1929 р.). Відвідує лісові дослідні станції Данії та Німеччини. 28.01.1930 р. був заарештований за контрреволюційну шкідницьку діяльність серед співробітників ВУПЛ і згідно зі статтею 54-7 Ук УРСР позбавлений волі строком на 6 років. У 1936 р. звинувачення були зняті. Протягом 1.09.1930–1931 рр. на договірних засадах працював в УкрНДІ агролісомеліорації, займаючись проблемою зеленого будівництва або формуванням асортименту декоративних рослин, придатних для озеленення, розробляв нові технології їх вирощування та запропонував розбірний металевий вазон. За участю вченого організовано роботи з озеленення й укріплення схилів правого берега Дніпра в Києві, Тарасової Гори у Каневі, проведення реконструкції саду імені Т.Шевченка в Харкові, стадіону ім. Г.І.Петровського, створення зеленого саду першого в СРСР Палацу піонерів у Харкові в 1935 р. Після заснування у 1931 р. при Харківському художньому інституті факультету зеленого будівництва очолює кафедру ботанічних основ наукового будівництва до 1.09.1934 р. Протягом 1934–1942 рр. працює завідувачем кафедри садово-паркового мистецтва Харківського інституту комунального господарства. Рішенням ВАК Всесоюзного комітету у справах вищої школи при РНК СРСР у 1938 р. присуджено без захисту ступінь доктора сільськогосподарських наук та присвоєно звання професора.

Його творча спадщина за період 1916–1974 рр. налічує 80 наукових праць, а ще чотири видання вийшли за його рецензією. Завдячуючи його зусиллям були закладені дослідні культури сосни, дуба та ясеня різного географічного походження в багатьох лісгоспах і дендропарках. Ученим були розпочаті перші роботи з селекції деревних порід в Україні. Він – автор серії оригінальних монографій та науково-популярних брошур. Серед них: «Декоративна дендрологія» (М.: Держбудвидав, 1960. 675 с.), «Архітектура парків Кавказу і Криму (М.: Держ. архітект. вид-во, 1949. 175 с.), «Озеленення водоймищ» (М.: Вид-во М-ва комун. госп-ва РРФСР, 1954. 188 с.), «Дикоростучі лікарські, їстівні і ядовиті рослини гірського Криму» (Сочі: Красний Крим, 1943. 51 с.) та ін.

Помер у 1972 р. Похований в Абхазії у затишній місцині неподалік від мису Піцунда.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С.289–293. (Іст.-бібліоер. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

**120 років від дня народження
ДОЛГУШИНА ДОНАТА ОЛЕКСАНДРОВИЧА (1903–1995)**

*Вчений-селекціонер, доктор біологічних наук,
академік ВАСГНІЛ, УААН*

Народився 29 жовтня 1903 р. у м. Пенза (нині – Російська Федерація).

У 1927 р. закінчив Тбіліський політехнічний інститут за фахом агроном-рільник (Грузія). Упродовж 1928–1931 рр. – асистент Ганджинської дослідної селекційної станції (Азербайджан); 1931–1941 рр. – старший науковий співробітник; 1941–1944 рр. – заступник директора з наукової роботи Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (м. Одеса); 1944–1948 рр. – заступник директора експериментальної бази Інституту генетики Академії наук СРСР; 1948–1951 рр. – завідувач лабораторії цієї установи; 1951–1964 рр. – заступник директора; 1964–1966 рр. – заступник директора з наукової роботи – завідувач лабораторії; 1966–1988 рр. – заступник директора з наукової роботи – завідувач лабораторії Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (м. Одеса); 1988–1992 рр. – радник при дирекції Всесоюзного, а з квітня 1992 р. – Селекційно-генетичного інституту Української академії аграрних наук; у 1992 р. вийшов на пенсію.

У 1936 р. за монографію «Мировая коллекция пшеницы на фоне яровизации» присуджено учений ступінь доктора біологічних наук без захисту.

Наукові праці вченого охоплюють широке коло проблем: біологію запилення, запліднення та розвитку рослин (міжсортового та внутрішньосортового запилення, вивчення умов формування батьківської та материнської спадковості, концентрації і закріплення в потомстві найважливіших біологічних та господарсько-цінних ознак і властивостей). Досліджував роль світлового фактора в яровизації вегетуючих рослин різних сільськогосподарських культур, що спонукало до перегляду існуючих на той час уявлень про особливості стадії яровизації. Під його керівництвом відпрацьовувалися шляхи та прийоми прискорення селекційного процесу зернових культур шляхом добору пар для схрещування з використанням попереднього стадійного аналізу. Вивчав біологічні закономірності розвитку пшениці, працював над створенням нових сортів цієї культури і на цій основі над удосконаленням методів насінництва та селекції. Д.О. Долгушин – автор знаного сорту ярої м'якої пшениці Одеська 13 та видатного сорту озимої м'якої пшениці Одеська 51.

Опублікував близько 100 наукових праць.

Під його керівництвом захищено 20 кандидатських та 2 докторські дисертації.

Обраний у 1948 р. академіком ВАСГНІЛ, у 1991 р. – дійсним членом (академіком) УААН.

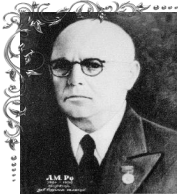
Нагороджений чотирма орденами Леніна (1949, 1962, 1971, 1983), двома Трудового Червоного Прапора (1954, 1979), Жовтневої Революції (1973), чотирма медалями, двічі лауреат Державної премії СРСР (1941, 1979), лауреат Державної премії Української РСР (1975).

Помер 1 лютого 1995 р.

Літ. : Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 117–118.

ЛИСТОПАД

140 років від дня народження РО ЛЕВА МИХАЙЛОВИЧА (1883–1957)

Відомий вчений, селекціонер в галузі садівництва, доктор сільськогосподарських наук, професор. Лауреат Державної премії СРСР

Народився 2 листопада 1883 р. в с. Ново-Саратовка Петербурзької губернії (Росія).

Навчався у Пензенському училищі садівництва (Росія). Після закінчення якого (1902 р.) пройшов стажування в Гейзенгеймському інституті садівництва і виноградарства. У 1906 р. закінчив Проскауський помологічний інститут (Німеччина), після чого до 1909 року працював помічником завідувача саду в Уманському училищі садівництва (нині – Уманський національний університет садівництва), 1900-1910 рр. – завідувач відділу садівництва Туркменської дослідної станції (Інститут ім. Шредера м.Ташкент, Узбекистан), з 1910-го р. по 1924 р. – викладач спецдисциплін у Бобрицькій школі садівництва (м. Канів) та Полтавському училищі садівників, з 1924 р. по 1929 р. – завідувач відділом садівництва Мліївської садово-огородньої станції (тепер Дослідна станція помології ім. Л.П.Симиренка Інституту садівництва НААН), 1929–1931 рр. – професор Херсонського сільгоспінституту, 1931–1934 рр. – Полтавського плодоягідного інституту, з 1934-го р. по 1941 р. – Кримського сільгоспінституту, 1941–1942 рр. – завідувач кафедри тютюнництва Азербайджанського сільгоспінституту. У 1942–1943 рр. працював вченим секретарем ВНПВІВ "Магарач" с. Кибрай (Ташкентська обл.). Згодом (1943–1944 рр.) очолював селекцію плодово-ягідних культур Середньоазійської дослідної станції ВІР. У 1944–1945 рр. завідувач кафедри плодівництва Ташкентського, а з 1951-го р. по 1957 р. – завідувач кафедри плодівництва Кримського сільгоспінститутів (Сімферополь).

Основними напрямками досліджень Л.М. Ро були селекція яблуні та груші. Він є співавтором сортів яблуні Слава переможцям, Українське, Серпневе, Поліське, Мліївська красуня, Пепінка золотиста, Черкаське урожайне та груші Бере мліївська, Бергамот мліївський. Роботи вченого з диференціації плодкових бруньок, біології цвітіння та запилення плодкових культур вважаються класичними.

Основні наукові праці: «Матеріали з питань про вплив морозів зим 1923–24 та 1927–28 рр. на овочеві дерева» (1929); «Закладка цветковых почек и их развитие у плодовых деревьев» (1929); «Проростаемость пыльцы различных плодовых деревьев в связи с её фертильностью» (1929); «Перекрестное опыление и самоопыление у различных плодовых деревьев» (1929) та ін.

Інформацію надано Інститутом помології ім. Л. П. Симиренка НААН

175 років від дня народження КОВАЛЕВСЬКОГО ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА (1848–1934)

Видатний учений, державний і громадський діяч

Народився 10 листопада 1848 р. в м. Ново-Серпухов Зміївського повіту Харківської губернії в родині відставного майора, що мав середні статки від господарювання на землі.

Початкову освіту отримав у Полтавській військовій гімназії. Після закінчення її у серпні 1865 р. вступив до Другого Константинівського училища. У липні 1867 р. випускається з нього до 154-го Деревчинського піхотного полку в чині прапорщика. Служить на Кавказі до відставки 14 травня 1868 р. Того ж року вступає на сільськогосподарське відділення відкритої у 1865 р. Петровської землеробської і лісової академії (нині – Російський державний аграрний університет – МСГІ ім. К. А. Тимірязєва). Долучився до революційного руху і взяв участь у студентських виступах 1869 р., завдячуючи, насамперед, представникові «народників» або анархістів – С. Г. Нечаєва (відомий справою замаху на Олександра II). У 1872 р. за новими правилами прийому знову вступає до Петровської академії. Черговий, але нетривалий арешт відбувся у 1874 р. тепер по справі С. М. Кравчинського (Степняка). Приблизно у цей час розпочав співпрацювати із редакцією офіційно друкованих органів Міністерства державних маєтностей – «Землеробська газета» та «Сільське господарство і лісівництво». Готує для них аналітичні огляди успіхів сільського господарства та переклади. Стає членом Імператорського вільного економічного товариства. У 1875 р. закінчує Академію зі ступенем кандидата сільського господарства за підготовлену роботу «Історичний огляд про сутність алкогольного бродіння і живлення дріжджів». Після цього продовжив

співпрацю з редакціями часописів, активно друкуючись ще й на літературній ниві. Починає системно займатися перекладом. У 1875 р. виходить його переклад з німецької Є. Вольфа «Раціональне харчування с.-г. тварин по новішим фізіологічним дослідженням».

Завдячуючи сприянню генерала С. П. Зикова, отримує у 1879 р. дозвіл працювати на державних посадах, але із заборонаю викладати і працювати у прокуратурі. Вступає на службу до Статистичного відділення Департаменту землеробства і сільської промисловості. Міністерства державних маєтностей. Продовжує активно публікуватись. Так, разом із І. О. Левитським у 1879 р. видає до чергової Молоко-господарської виставки, яку проводило Імператорське Вільне економічне товариство у С.-Петербурзі, «Статистичний нарис молочного господарства в північній і середній смузі Європейської Росії», що поклав початок статистичним дослідженням цієї галузі сільського господарства у країні. Наступного року в журналі «Сільське господарство і лісівництво» виходить серія його статей: «Статистичні замітки про скотарство і торгівлю худобою і м'ясом у Сполучених штатах Північної Америки», «Свинарство у Сполучених Штатах» і «Метеорологія і землеробство». Вони засвідчили не тільки професіоналізм автора в розумінні проблеми, але й прекрасні знання англійської, німецької та французьких мов. На підтвердження, наприклад, стосовно німецької – переклад книги професора Землеробської академії у Відні Ф. Габерландта «Загальне с.-г. рослинництво» (СПб., 1879–1880, 797 с.), а також Г. Зеттегаста «Вчення про скотарське мистецтво» (СПб., 1881, 169 с.). У 1883 р. виходить його книга «Основи культури і технічної переробки» та переклад Ф. Проша «Вирощування великої рогатої худоби і догляд за ним корів», у наступному році переклад О. Ф. Меддендорфа «Нариси Ферганської долини».

Бере участь у широкомасштабних дослідженнях з картографування ґрунтів Європейської частини Російської імперії, включаючи українські землі, що проводились під керівництвом В. І. Чаславського у 1873–1879 рр. Вперше в історії відомства у 1881 р. організовує видання статистичних збірок під назвою «Сільськогосподарські роки», що, насамперед, подавали відомості про врожаї в країні. Систематизувавши у статті «Про тривалість вегетаційного періоду культурних рослин у залежності від широти і довготи місця» до «Праць С.-Петербурзького товариства природознавства» (1884, Т. XV, вып. I), встановлює тенденцію до зменшення вегетаційного періоду в зернових по мірі просування їх до півночі або більш відомої як залежність чи Закон «Ковалевського». Його особливості по окремих регіонах Європейської частини Росії підкріплює відповідними географічними картами, практичне значення яких стосовно України не втратило значення при моніторингових дослідженнях і до сьогодні. Не випадково його обирають членом Імператорського географічного товариства та у 1882 р. призначають членом Вченого комітету Міністерства державних маєтностей, а у 1884 р., на пропозицію Міністерства фінансів М. Х. Бунге ще й – віце-директором Департаменту окладних зборів цього відомства. Разом із Д. І. Менделєєвим у

1899 р. організовує Головну палату мір і вагів. Очолує комісії по облаштуванню російських відділів на Всесвітніх виставках у Чикаго (1893) і Парижі (1900), на яких були відповідно закріплені пріоритети якості російських пшениць та місце і роль морфолого-генетичного ґрунтознавства як методологічної основи сільськогосподарської дослідної справи.

За ініціативи вченого з 1893 р. почала видаватись «Торгово-промислова газета». Стає розробником положення про комерційні училища у 1896 р. За його сприяння в країні відкрито близько 100 різного роду закладів, 73 комерційних училищ, декілька художнього-промислових училищ, 35 училищ торговельного мореплавання. За його редакцією до події виходить збірка «Виробничі сили Росії» із короткою характеристикою різних галузей праці відповідно до класифікації виставки. Бере участь у розробці закону «Про державно-промисловий податок» (1898). Протягом 1899–1901 рр. очолює Особливу нараду по підготовці законопроекту про відкриття промислових підприємств. У квітні 1899 р. отримує черговий чин – таємний радник. Того ж року разом із С. Ю. Вітте, Д. І. Менделєєвим та ін. організовує С.-Петербурзький політехнічний інститут. Він також причетний до відкриття Варшавського та Київського політехнічних інститутів. За його участі вирішувались питання будівництва, розробки навчальних планів і програм. З 1900 р. стає товаришем (заступником) міністра фінансів та завідувачем справами торгівлі і промисловості. За його редакцією від імені Комісії по завідуванню облаштуванням російського відділу на Всесвітній виставці 1900 р. в Парижі виходить збірка «Росія в кінці XIX сторіччя» (СПб., 1900, 968 с.). Через сімейні справи у 1902 р. був змушений піти у відставку і вже на громадських засадах займається питаннями подальшого розвитку вітчизняної промисловості та торгівлі. З 1904 р. стає членом Ради з'їздів гірничих промисловців Уралу і представляє її інтереси до жовтня 1905 р. у Петербурзі. Того ж року – серед фундаторів Ради представників промисловості і торгівлі, що створює Прогресивно-економічну партію. Виступає одним із ортодоксальних критиків аграрних перетворень П. А. Столипіна. У 1909 р. обирається головою з'їзду по боротьбі з пияцтвом. Того ж року стає головою правління товариства Петербурзького вагобудівного заводу. З 1913 р. головує в Урало-Каспійському нафтовому товаристві, а з наступного року ще й у Товаристві механічних заводів «Брати Бромлей». З початком Першої світової війни стає членом Бюро центрального військово-промислового комітету та позаштатним головою торф'яного комітету Головного управління землеустрою і землеробства.

Обирався головою Головного комітету експертизи або науково-технічної ради Першої Всеосоюзної сільськогосподарської і кустарно-промислової виставки у Москві. Перебуваючи на посаді друкує на сторінках офіційного друкованого органу СГНКУ – журналі «Вісник с.-г. науки» за 1923–1924 рр. українською мовою серію своїх статей: 1. «Основи агрокультурної політики» (т. II, вип. 3–4, 1923); 2. «Китай та Сполучені Штати Північної Америки. Сільськогосподарська паралель (№ 5–6, 1924)»; 3. «Розумовий рух у Китаї»

(№ 5–6, 1924); 4. «Про позашкільну сільськогосподарську освіту» (№ 7–9, 1924). Багато в чому завдячуючи йому «Український павільйон» на виставці у Москві 1923 року отримав достойне визнання і заслужені нагороди.

Протягом багатьох років перебував на посаді головного редактора «Великої сільськогосподарської енциклопедії», що до сьогодні не має аналогів. У 1932 р. разом з академіком О. Ф. Йоффе організує у Ленінграді Агрофізичний інститут. Стає членом Міжнародного метеорологічного комітету. З нагоди 80-річчя від дня народження у 1928 р. отримав звання «Заслужений діяч науки і техніки РСФРР». Продовжує активно друкуватись і перекладати. З останніх робіт слід виділити статті «Сучасна агрономічна робота» та «Акт Парнеля» (американська дослідна справа), а з перекладів – «Сільськогосподарська екологія» (переклад з італійської Д. Ауці, 1932. 343 с.). Не завершеним залишився переклад з німецької «Загальне землеробство» професора Ремера.

Не стало вченого 2 листопада 1934 р. Похований на Смоленському цвинтарі у С.-Петербурзі (РФ). Мав сина Георгія (1905-1942) – відомий ботанік, учень М. І. Вавилова, що помер від голоду під час блокади Ленінграда.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 283–289. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

120 років від дня народження ПШЕНИЧНОГО ПАВЛА ДМИТРОВИЧА (1903–1985)

Вчений у галузі тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УАСГН

Народився 12 листопада 1903 р. у слободі Савинці Ізюмського повіту Харківської губернії.

У 1926 р. закінчив Харківський зоотехнічний інститут. До 1930 р. працював зоотехніком: в експедиції Наркомзему УРСР з обстеження сірої української худоби, Кобеляцької агробази Полтавського ОкрЗУ, Златопільського райземвідділу Шевченківського округу, племзаводу «Гірняк 2» м. Гришине Артемівського округу, Уккрадгоспоб'єднання, радгоспу «Пролетар Харківщини», науково-технічного сектора Наркомзему УРСР.

У 1931–1932 рр. – завідувач відділу годівлі сільськогосподарських тварин Київської зоотехнічної дослідної станції «Терезине», завідувач відділу годівлі сільськогосподарських тварин, заступник директора станції з наукової роботи Західної зоотехнічної дослідної станції м. Сичовка Смоленської області. У листопаді 1932 р. переведений до Оренбурзького науково-

дослідного інституту м'ясо-молочного скотарства. Працював на посадах: завідувача відділу годівлі сільськогосподарських тварин, заступника директора з наукової роботи і наукового консультанта інституту. З вересня 1937 р. – старший науковий співробітник Всесоюзного інституту гібридизації і акліматизації тварин «Асканія-Нова». Упродовж 1938–1943 рр. – завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин, декан зоотехнічного факультету, проректор і ректор Башкирського сільськогосподарського інституту (м. Уфа, нині – Російська Федерація). Одночасно у 1939 р. без захисту дисертації йому присвоєно науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

У 1943–1953 рр. – доцент, професор і завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин Харківського зоотехнічного інституту. У 1948 р. захистив докторську дисертацію на тему «Матеріали до вивчення виховання молодняку сільськогосподарських тварин». У 1949 р. присвоєно звання професора. З 1953 р. – завідувач кафедри загальної зоотехнії Київського сільськогосподарського інституту. Упродовж 1954–1974 рр. – завідувач кафедри годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів Української сільськогосподарської академії. Водночас із 1954-го по 1957 рр. – перший ректор УСГА, з 1956–1962 рр. – віце-президент, з 1959 р. – академік-секретар Відділення тваринництва. За сумісництвом працював: доцентом Всесоюзних вищих зоотехнічних курсів у м. Біла Церква, доцентом кафедри годівлі сільськогосподарських тварин Оренбурзького сільгоспінституту і кафедри тваринництва Оренбурзької ВКСГП, завідувачем відділів годівлі сільськогосподарських тварин Башкирської республіканської дослідної станції тваринництва (м. Уфа, нині – Російська Федерація) та Українського науково-дослідного інституту тваринництва (м. Харків), завідувачем сектору тваринництва АН УРСР (м. Київ).

Засновник відомої в Україні наукової школи з годівлі сільськогосподарських тварин. Створив оригінальний напрям розробки принципів і методів спрямованого виховання і стимуляції розвитку функції живлення та обміну речовин у молодняку сільськогосподарських тварин, способів підвищення коефіцієнта корисної дії корму, питань вікової мінливості видових і господарських корисних ознак у тварин під впливом різного рівня годівлі та формування продуктивності сільськогосподарських тварин в онтогенезі.

Опубліковано понад 240 наукових праць. Під його науковим керівництвом підготовлено 22 доктори і 132 кандидати наук, з яких – 19 для зарубіжних країн. Підготував близько 5000 учених агрономів, зоотехніків, ветеринарних лікарів. Був обраний у 1956 р. дійсним членом Української академії сільськогосподарських наук.

Нагороджений орденами Леніна, «Знак пошани», багатьма медалями, грамотами, чотирма срібними медалями ВДНГ. У 1969 р. йому було присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки УРСР».

Помер у 1985 р.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 426–430. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

120 років від дня народження ДАНИЛЕНКА ЙОСИПА АБРАМОВИЧА (1903-1980)

Вчений у галузі тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік ВАСГНІЛ

Народився 15 листопада 1903 р. у с. Новий Бурлук на Харківщині.

У 1930 р. закінчив Харківський сільськогосподарський інститут. З 1921 р. працював агрономом в органах Наркомпроду, управліннях радгоспів, 1939–1979 рр. – в Українському НДІ тваринництва Лісостепу і Полісся у Харкові (нині Інститут тваринництва НААН). Упродовж 1941–1973 рр. – директор цього інституту. Ще на початку 60-х років під керівництвом і за участю вченого було розгорнуто дослідження з технології утримання тварин у дослідних господарствах «Українка» і «Кутузівка», збудовано механізовані тваринницькі комплекси для корів, свиней і овець. У 1970 р. брав участь у створенні першої кафедри промислового тваринництва у Харківському зооветеринарному інституті. Під його керівництвом інститут провів ряд важливих фундаментальних досліджень, став відомим науковим центром. У 1966 р. вченому присвоєно звання професора.

Основні напрями наукової діяльності Й.С. Даниленка стосуються кормовиробництва, годівлі й утримання сільськогосподарських тварин. Упродовж тривалого часу він виконував широку програму робіт із питань силосування кормів: встановлено оптимальні терміни збирання силосних культур, розроблено й широко впроваджено у виробництво типи наземних силосних споруд, технології силосування.

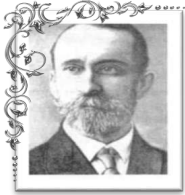
Опубліковано 300 наукових праць, у тому числі монографія у співавторстві. Під його науковим керівництвом підготовлено близько 80 кандидатів і докторів наук. Обрано у 1956 р. членом-кореспондентом УАСГН, у 1966 р. – академіком ВАСГНІЛ. Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани» і багатьма медалями.

Помер 5 січня 1980 р. Похований на Пушкінському кладовищі в Харкові.

Літ. : Вергунов В.А., Щebetюк Н.Б. Історія Української академії сільськогосподарських наук (1956–1962) / УААН, ДНСГБ; за заг. ред. проф. В.А. Вергунова. – К. : Аграрна наука, 2008. – С. 248–249. – (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії»). Кн. 26).

ГРУДЕНЬ

140 років від дня народження САПЕГІНА АНДРІЯ ОПАНАСОВИЧА (1883–1946)

Вчений у галузях ботаніки, цитології, генетики, селекції сільськогосподарських культур, доктор біологічних наук, професор, академік АН УРСР

Народився 11 грудня 1883 р. у м. Вознесенськ Таврійської (потім Херсонської) губернії.

Перші наукові напрацювання А.О. Сапегіна припадають на час навчання у Санкт-Петербурзькому лісовому інституті (1902–1903), де він відкрив новий вид роголисника роду *Ceratophyllum*. У 1907 р. закінчив фізико-математичний факультет природничого відділення Імператорського Новоросійського університету.

Працював у Ботанічному саду Імператорського Новоросійського університету (1906–1913), асистентом ботанічного кабінету університету (1906), лаборантом кафедри ботаніки (1907), приват-доцентом (1911). У 1910 р. відряджений до закордонних наукових установ, де у колі його наукових інтересів були нові галузі: цитологія, генетика, селекція. У 1917 р. – член земельної комісії при Товаристві сільського господарства Південної Росії, представник Товариства у Миському Продовольчому Комітеті, депутат до міської думи м. Одеси.

У 1918 р. брав участь у створенні Одеського сільськогосподарського інституту та Одеської сільськогосподарської селекційної станції, директором якої він став. У 1919, 1921 рр. – ректор Одеського сільськогосподарського інституту. У 1922 р. на курсах викладає наукові основи і методику сортоведення. У цьому ж році організовано Одеську обласну (крайову) сільськогосподарську станцію, призначений директором станції та завідувачем селекційного відділу. Від 1923 р. – керівник секції генетики при Одеському інституті народної освіти (ІНО), голова Одеського обласного управління з сільськогосподарської дослідної справи.

З 1926 р. – керівник науково-дослідної кафедри генетики при Одеській обласній сільськогосподарській дослідній станції. 1928–1931 рр. – директор Українського генетико-селекційного інституту та член науково-консультативної ради НКЗ УРСР з питань використання досягнень сільськогосподарської науки в оперативній роботі, заступник директора з наукової роботи. Упродовж 1933–1939 рр. – заступник директора з наукової роботи в Інституті генетики АН СРСР у м. Ленінград, а невдовзі у Москві.

У 1934 р. – завідувач відділу генетики і селекції рослин в Інституті ботаніки АН УРСР. 1939–1946 рр. – період роботи в АН УРСР. У 1939–1940 рр. – завідувач відділу фенотипіки в Інституті генетики АН СРСР. Упродовж 1940–1944 рр. – завідувач лабораторії органогенезу Інституту

фізіології рослин АН СРСР у м. Москві. У 1940 р. голова Бюро наукової пропаганди при Президії АН УРСР. У Другу світову війну прибув з евакуаційним ешеленом до Уфи. У 1941–1943 рр. призначений членом комісії з опрацювання тимчасового положення про Відділи Академії наук, членом комісії для розробки пропозицій з об'єднання хімічних інститутів, головою Планової Академії, заступником голови комісії для уточнення структури інститутів Академії, членом Комісії із відновлення в Україні зруйнованих ворогом міст та підприємств при АН УРСР, членом оргкомітету тощо. У 1945 р. був одним з ініціаторів створення Відділу сільськогосподарських наук АН УРСР. У 1914 р. захистив докторську дисертацію та отримав науковий ступінь доктора ботаніки. У 1917 р. присвоєно вчене звання професора по генетиці та селекції.

Вченому належить вагомий внесок у галузі цитології, генетики та селекції з теорії, методики, прикладних застосувань, спрямованих на вирішення проблеми отримання сталих врожаїв на Півдні України. Результатом його селекційних досліджень вченим стали нові сорти озимої та ярої пшениці, ярого ячменю. Важливими в розвитку селекції як наукової галузі були застосовувані ним методи експериментального мутагенезу сільськогосподарських рослин. Розробка та впровадження математичних методів у практику дослідної справи, селекції та насінництва поставили його у витоків впровадження математичного аналізу даних та математичного моделювання в агробіологічні дослідження.

Опублікував понад 100 наукових праць. Обраний у 1929 р. дійсним членом ВУАН. Нагороджений медаллю «За доблестный труд во время Отечественной войны» (1945), Почесною грамотою Президії Верховної Ради БРСР (1943), золотою медаллю на Всесоюзній сільськогосподарській виставці за селекційні роботи (1939). Удостоєний почесного звання «Заслуженный діяч науки УРСР» (1943). Відповідальний редактор «Ботанічного журналу» (1942).

Помер 8 квітня 1946 р. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

Літ. : Апостол М. В. Академік А. О. Сапегін – подвижник та корифей вітчизняного природознавства першої половини ХХ ст. / М.В. Апостол ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки ; вступ. слово Я. М. Гадзало ; наук. ред. В.А. Вергунов. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. – 186 с.

85 років від дня народження ЛІННИКА МИКОЛИ КІНДРАТОВИЧА (1938–2019)

Вчений у галузі механізації сільського господарства, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народився 20 грудня 1938 р. в с. Горбасів Летичівського району Хмельницької області.

Після закінчення в 1960 р. факультету механізації сільського господарства Української сільськогосподарської академії (нині –

Національний університет біоресурсів і природокористування України працював механіком та головним інженером учбово-дослідного господарства Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, а потім навчався в аспірантурі (1964–1967) Українського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільськогосподарства. По закінченні аспірантури був залишений в цьому закладі для подальшої роботи, де пройшов шлях від молодшого, старшого наукового співробітника, завідувача лабораторії та відділу до заступника директора з наукової роботи. У 1994 р. запрошений в Українську академію аграрних наук на посаду академіка-секретаря Відділення механізації і електрифікації (1994–2001). Упродовж 2001–2006 рр. працював заступником академіка-секретаря цього відділення, нині обіймає посаду головного наукового співробітника в Національному науковому центрі «Інститут механізації та електрифікації сільськогосподарства» (ННЦ «ІМЕСГ»).

У 1970 р. М.К. Лінник захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук на тему «Дослідження процесу розкидання органічних добрив роторними робочими органами», а в 1994 р. – на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Технології та засоби механізації застосування органічних добрив в умовах інтенсивного землеробства України» за двома спеціальностями: 05.20.01 – механізація сільськогосподарського виробництва і 06.01.01 – загальне землеробство.

У 1995 р. присвоєно звання професора із спеціальності «Механізація сільськогосподарського виробництва».

Обраний у 1995 р. членом-кореспондентом УААН, а в 1999 р. – дійсним членом (академіком) УААН.

Найбільшу цінність мають наукові розробки вченого з таких напрямів: механіко-технологічні основи інтегрованих методів переробки органічних відходів у високоякісні органічні добрива; обґрунтування методики, критеріїв і комплексної техніко-економічної та енергетичної їхньої оцінки; оптимізації технологічних процесів і комплексів машин для застосування органічних добрив в основних ґрунтово-кліматичних зонах України; концептуальні положення щодо енергозбереження та захисту довкілля; розробка «Програми виробництва технологічних комплексів машин і обладнання для агропромислового комплексу на 1997–2005 роки та їх ефективного використання».

Тривалий час проводив спільні наукові дослідження з вченими Росії, Білорусі, Молдови, Чехії, Німеччини з питань видалення, приготування та внесення органічних добрив.

Опублікував понад 350 наукових праць, отримав 59 патентів та авторських свідоцтв на винаходи, підготував 11 кандидатів та двох докторів технічних наук. Був членом 3 спеціалізованих рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій, брав участь у роботі двох

редакційних колегій, упродовж багатьох років був відповідальним за розділ 631.1 «Сільськогосподарські машини, знаряддя та інструменти» реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України».

Відзначений Почесними грамотами Міністерства аграрної політики, Міністерства промислової політики, Національної академії аграрних наук України. Отримав подяку від Міністерства науки і освіти України за активну участь у роботі з обдарованою молоддю Малої академії наук. Нагороджений дипломами лауреата Премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (1999, 2006). У 2006 р. йому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Помер 25 жовтня 2019 р.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нилжик, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 215–216.

110 років від дня народження НІКІТІНА МИХАЙЛА ГРИГОРОВИЧА (1913-1988)

Вчений у галузі ветеринарної медицини, доктор ветеринарних наук

Народився 25 грудня 1913 р. у с. Тамбовка Мелітопольського району Запорізької області.

У 1938 р. закінчив Харківський ветеринарний інститут (ХВІ). Був аспірантом, потім – асистентом кафедри епізоотології цього інституту. У роки Другої світової війни працював головним ветеринарним лікарем Халіловського РЗЗ та завідувачем школи ветеринарних фельдшерів. З 1944 р. працював у Харківському зооветеринарному інституті асистентом, доцентом, а з 1966-го – професором кафедри епізоотології. З 1970-го по 1979 р. завідував кафедрою епізоотології ХЗВІ. У 1947 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вирусносительство и вирусовыделение у свиней при болезни Ауески». У 1964 р. захистив докторську дисертацію на тему «Изучение эпизоотологии болезни Ауески на Украине и совершенствование мер борьбы с ней».

Коло наукових інтересів вченого: епізоотологія, патогенез, методи діагностики і заходи боротьби з хворобою Ауескі. В результаті наукових досліджень виявлено причину стаціонарності хвороби, роль гризунів у її розповсюдженні.

Під керівництвом М.Г. Нікітіна та за його участю розроблено інструкцію «По борьбе с болезнью Ауески сельскохозяйственных животных и пушных зверей», що увійшла до ветеринарного законодавства СРСР.

Автор 146 наукових праць, серед них монографія. Нагороджений орденом «Знак Пошани» (1979) та чотирма медалями.

Помер у 1988 р. Похований у Харкові.

Літ. : Вчені у галузі ветеринарної медицини / УААН; наук. ред. М. В. Зубець, О. М. Шпичак, В. П. Ситник. – К. : Аграрна наука, 2001. – С. 237–238. – (Українські вчені-аграрії XX століття; кн. 6.).

120 років від дня народження КРУПСЬКОГО МИКОЛИ КОСТЯНТИНОВИЧА (1903–1986)

*Вчений у галузі агрохімії та ґрунтознавства,
професор, член-кореспондент УАСГН*

Народився в 1903 р. у с. Северинівка Ямпільського району Вінницької області.

У 1924 р закінчив. Уманський сільськогосподарський інститут. Працював викладачем і завідувачем педагогічної частини сільськогосподарської школи в с. Сарни Монастирищенського району на Уманщині. У 1926 р. – асистент кафедри землеробства і кормодобування Харківського зоотехнічного інституту. Після закінчення аспірантури (1929) залишився працювати при кафедрі ґрунтознавства Харківського сільськогосподарського інституту спочатку асистентом, а з 1930 р. – доцентом.

У 1941 р. призначений завідувачем кафедри агрохімії Харківського сільськогосподарського інституту, яку очолював до 1969 р. З 1957 р., після реорганізації лабораторії ґрунтознавства АН УРСР в Український науково-дослідний інститут ґрунтознавства, працював спочатку завідувачем лабораторії фізико-хімії і колоїдної технології ґрунтів, а з травня 1959 р. – директором цього інституту. У 1957 р. присвоєно вчене звання професора.

Наукові інтереси стосувалися проблем агрохімії і ґрунтознавства. Вивчав ґрунтові колоїди, вплив на них різних солей, наявність гідрофільності гумусу залежно від реакції середовища, встановив явище пасивізації сполук кальцію в ґрунті, розкладу й синтезу мінеральних колоїдів у зв'язку зі змінами реакції ґрунту під впливом солей натрію.

Під керівництвом ученого у 1957–1960 рр. проведено великомасштабне ґрунтове обстеження території України, в результаті якого всі господарства одержали детальну характеристику ґрунтів і рекомендації щодо їх раціонального використання. За редакцією М.К. Крупського видано республіканську та обласну ґрунтові карти. Проведено дослідження природи ґрунтової кислотності, розроблено електрометричні методи визначення активності іонів у ґрунтах, які дають змогу глибше вивчати фізико-хімічні та агрохімічні властивості ґрунтів.

Учений був ініціатором і науковим керівником розробки принципів та проведення бонітування ґрунтів України. Здійснено роботи з визначення

агрохімічної характеристики ґрунтів, складено карти агрохімічного районування сільськогосподарських територій країни, розроблено рекомендації щодо раціонального використання органічних і мінеральних добрив. Він стояв у витоків організації і методичного забезпечення діяльності агрохімічної служби. Постійно виконував велику експертну роботу й займався консультативною діяльністю.

Автор понад 300 наукових праць, 16 розробок, захищених авторськими свідоцтвами. Під його науковим керівництвом захищено 56 кандидатських та 4 докторські дисертації.

Обраний у 1959 р. членом-кореспондентом УАСГН. Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами «Знак Пошани», медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР, срібною та бронзовою медалями ВДНГ.

Помер у 1986 р.

Інформвцію надано Національним науковим центром «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н Соколовського»

130 років від дня народження МЕДВЕДСЬВА МИХАЙЛА ІВАНОВИЧА (1893–1964)

Вчений у галузі тракторобудування, доктор технічних наук, професор, академік УАСГН

Народився у 1893 р. у м. Кобеляки Полтавської області.

У 1925 р. закінчив Харківський механіко-технологічний інститут (нині – Харківський політехнічний інститут). По закінченні працював начальником конструкторського бюро і головним конструктором Харківського паровозобудівного заводу (нині – завод ім. Малишева). Із січня 1930 р. став першим в Україні завідувачем кафедри тракторобудування, на якій працював до 1961 р. Упродовж 1950–1961 рр. – декан автотранспортного (пізніше – тракторного та сільськогосподарського машинобудування) факультету ХПІ. У 1961–1964 рр. – заступник директора з наукової роботи Українського науково-дослідного інституту механізації та електрифікації сільського господарства (м. Київ).

У 1958 р. захистив докторську дисертацію на тему «Теорія гусеничного зачеплення факторів». У 1959 р. – професор, академік Української академії сільськогосподарських наук.

Вчений вніс вагомий внесок у розвиток тракторобудування України. Йому належить пріоритет у створенні теорії гусеничних тракторів. Ім'я вченого нерозривно пов'язано зі становленням вітчизняного тракторобудування: ХПЗ – завод ім. Малишева та ХТЗ. Упродовж багатьох років він був їх консультантом.

Опублікував понад 200 наукових праць. Під його науковим керівництвом підготовлено 15 кандидатів наук.

Помер у 1964 р.

Літ. : Вергунов В.А., Щебетюк Н.Б. Історія Української академії сільськогосподарських наук (1956–1962) / УААН, ДНСГБ; за заг. ред. проф. В.А. Вергунова. – К. : Аграрна наука, 2008. – С. 230–231. – (Історико-бібліографічна серія «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії». Кн. 26).

120 років від дня народження МОВЧАНА ВАСИЛЯ АРХИПОВИЧА (1903–1964)

Вчений у галузі рибного господарства, доктор біологічних наук, член кореспондент АН УРСР, ВАСГНІЛ

Народився у 1903 р. в с. Неморож Звенигородського району Черкаської області в селянській родині. У 1929 р. закінчив зоотехнічний факультет Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту.

Мовчан В.А. – перший директор Українського науково-дослідного інституту рибного господарства, перебував на цій посаді з 1930-го по 1941 рр. У роки Другої світової війни керував рибогосподарською секцією Комісії АН СРСР з питань мобілізації природних ресурсів Уралу, Західного Сибіру і Казахстану на потреби оборони СРСР. У післявоєнні роки працював ученим секретарем Ради науково-технічної пропаганди АН УРСР, а потім завідував лабораторією екології риб Інституту зоології АН УРСР. Із січня 1949 р. і до останніх днів життя він очолював відділ експериментальної екології риб Інституту гідробіології АН УРСР. Також вів педагогічну роботу у вищих навчальних закладах Києва, завідував кафедрою іхтіології і гідробіології Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Більше 35 років свого життя вчений розвивав численні питання та положення, що висувались практикою ставового, озерного та річкового рибного господарства. Він теоретично обґрунтував і практично впровадив широко відомий на даний час метод комплексної інтенсифікації рибного господарства, який забезпечує високу рибопродуктивність ставів.

Опублікував понад 150 наукових праць і статей, 20 книг і 123 науково-популярні статті у виробничих журналах і газетах.

Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора, п'ятьма медалями ВСГВ, у тому числі Великою Золотою медаллю та медаллю І.В. Мічуріна. У 1949 р. присуджено звання лауреата Державної премії.

Помер у 1964 р.

Інформацію надано Інститутом рибного господарства НААН.

**175 років від дня народження
ГОРДЕЄВА ПЕТРА АНДРІЙОВИЧА (1848–1914)**

Відомий учений, професор, організатор вітчизняної наукової і практичної ветеринарії, засновник школи терапевтів

Народився у 1848 р. у м. Харкові в родині штаб-ротмістра.

Після закінчення ветеринарного училища продовжив освіту на ветеринарному відділенні Імператорської медико-хірургічної академії Санкт-Петербурга. У 1871 р. здобув кваліфікацію ветеринарного лікаря і удосконалював професійні знання у цьому ж закладі на посаді лаборанта кафедри фармакології. Протягом 1873–1875 рр. проходив стажування за кордоном. Пізніше був призначений на посаду позаштатного ветеринара при медичному департаменті Санкт-Петербурга та приват-доцентом фармакології ветеринарного відділення Медико-хірургічної академії. У 1876 р. захистив магістерську дисертацію «Дія салцилової кислоти», у 1877 р. обраний дорадчим членом Ветеринарного комітету Міністерства внутрішніх справ і до 1878 р. виконував обов'язки ветеринарного лікаря артилерійських парків Санкт-Петербурга. За недостовірними відомостями, до переїзду на батьківщину працював на посаді професора фармакології Медико-хірургічної академії. Таким чином, небезпідставно можна вважати, що як вчений відбувся саме в тогочасній столиці. Однак світове визнання прийшло до нього у Ветеринарному інституті, реорганізованому з ветеринарного училища в 1873 р. У 1879 р. з енциклопедичного курсу клінічних дисциплін цього вузу виділили часткову патологію і терапію незаразних хвороб. Керівником нової кафедри було запрошено П.А. Гордєєва, становленню й успішній роботі якої віддав 30 років. Наукові здобутки вченого цього періоду – 24 оригінальні праці, близько 20 підручників і наукових робіт – золотий фонд української наукової ветеринарії.

На посаді професора Харківського ветеринарного інституту зробив великий внесок у розвиток наукової і практичної ветеринарії на українських землях. Випуск спеціального фахового видання на рівні кращих світових стандартів у 1882 р., коли ще не постала державна зацікавленість у розвитку аграрної науки, це переконливо засвідчує.

В Україні була знаною всесвітньо відома школа професора П.А. Гордєєва, що підтверджується виданнями, які виходили за його редакцією, передусім «Сучасний лікарський порадник» і «Ветеринарний вісник. Журнал наукової і практичної зоотрії».

Вів велику громадську діяльність з найактуальніших для того часу галузевих проблем. Характерною в цьому плані є його доповідь «Про утилізацію шкіри тварин, заражених чумою», яку вчений підготував як дорадчий член ветеринарного комітету. До речі, вирішення питання «утилізації» не втратило своєї актуальності й нині. Запропоновані ним методи і техніка виконання, особливо на фоні роздержавлення аграрного сектору,

можуть успішно використовуватися, наприклад, щодо тварин зон радіоактивного забруднення без великих грошових витрат.

Запропонував Департаменту п'ять спонукальних причин, що, на його переконання, свідчать про доцільність використання шкіри хворих на чуму тварин: «1) можливість дезінфекції сирих і незаряжених вичинених і сухих чумних шкір; 2) величезний збиток в економії населення від знищення шкір дрібною і великої рогатої худоби, полеглої від чуми; 3) посилення поширення чумної епізоотії внаслідок таємного збереження і продажу сирих чумних шкір; 4) неможливість мати будь-який задовільний контроль за заготовкою чумних трупів зі шкірами та за недопущенням перевезення сирих шкір; 5) можливість контролю при дезінфекції знятих відкрито чумних шкір».

Крім того, очолювана ним редакція почала видавати книги з галузевих проблем, серед них окремі фундаментальні праці П.А. Гордєєва «Приватна патологія і терапія» (Т.1 «Хвороби носа», 277 с.), «Оперативний спосіб визначення сапу», 49 с.; «Інструкція до приватної патології і терапії домашніх тварин»; «Зоофармакологія».

Вагомим є внесок професора П.А. Гордєєва та журналу «Ветеринарний вісник. Журнал наукової і практичної зоотрії» у становлення й розвиток сільськогосподарської дослідної справи в Україні взагалі та ветеринарії зокрема. Сучасники мають повне право пишатися видатним українцем та його науковою школою, що успішно функціонує в Харківській державній зооветеринарній академії.

Видатні заслуги вченого перед країною були відзначені орденами Святого Володимира III і IV ступенів, Святої Анни II ступеня, Святого Станіслава II ступеня, а в пам'ять Імператора Олександра III він нагороджений срібною медаллю.

Серед найвідоміших його учнів – професор М.М. Богданов, видатний ветеринарний клініцист, автор першої у вітчизняній галузевій літературі монографії «Кожные болезни домашних животных». Наступником професора П.А. Гордєєва після виходу його у відставку став професор М.І. Петропавлівський, який завідував цією кафедрою до 1925 р.

Помер у 1914 р.

Літ. : Вергунов В.А. Історія сільськогосподарської дослідної справи в Україні. У 3 ч. / В. А. Вергунов ; Нац. акад. аграр. наук України, Нац. наук. с.-г. б-ка, Ін-т іст. аграр. науки, освіти та техніки. К. : Аграр. наука, 2018. Ч. 1. Творці та розбудовники (біографічні нариси). С. 148–151 с. (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

РОЗДІЛ 2. ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ СУЧАСНОСТІ

ЛЮТИЙ

75 років від дня народження САРДАКА Миколи Олексійовича

*Вчений в галузі селекції та насінництва
сільськогосподарських культур (ярого ячменю), кандидат
сільськогосподарських наук, провідний науковий
співробітник*

Народився 21 лютого 1948 р. в с. Червоні Партизани Носівського району Чернігівської області.

Навчався на факультеті агрохімії та ґрунтознавства Української сільськогосподарської академії (1974).

Впродовж 1977 – 1981 рр. – аспірант Українського науково-дослідного інституту землеробства; 1974 – 1978 рр. – молодший науковий співробітник, 1978 – 1986 рр. – старший науковий співробітник, з 1986 р. – завідувач відділу селекції Чернігівської обласної сільськогосподарської дослідної станції; 1991 – 2017 рр. – заступник директора з наукової роботи Носівської селекційно-дослідної станції; 2011–2013 рр. – виконувач обов’язків директора Носівської селекційно-дослідної станції та Державного підприємства «Дослідне господарство Носівської селекційно-дослідної станції»; 2017 – 2020 рр. – заступник директора цієї станції з питань виробництва; з 1988 року і донині – керівник і виконавець наукової тематики по селекції ячменю ярого.

У 1985 р. в Українській сільськогосподарській академії захистив кандидатську дисертацію на тему «Отзывчивость озимой пшеницы на минеральные удобрения в зависимости от способов обработки чернозёма типичного северной Лесостепи УССР».

М.О. Сардак – відомий вчений в галузі селекції та насінництва ярого ячменю. Ним створено і запатентованих 13 сортів, десять з яких занесені до Державного реєстру сортів рослин України. Це сорти зернокормового використання: Варіант (2004), Імідж (2011), Дар Носівщини (2018), Маріан (2020), Світоч Носівський (2021); пивоварні сорти: Носівський 21 (2002), Гося (2009).

В останні десятиріччя з посиленням у світі уваги до ячменю, як харчового продукту з функціями профілактичного засобу проти найтяжчих недугів останнього століття: коронарної хвороби серця, цукрового діабету, раку

кишківника, на Носівській селекційно-дослідній станції під керівництвом М.О. Сардака розпочато системну селекційну роботу зі створення сортів голозерного ячменю зернохарчового та кормового використання для виготовлення високоякісних і порівняно дешевих функціональних продуктів харчування та збагачення раціону тварин. Її результат – реєстрація сортів безплівчастого ячменю: Козацький (2010), Новатор Носівський (2019), Натаір (2021) та передача в державне сортовипробування України сорту Носівчанин (2019). Із запозиченням джерел генів *waхu* провадяться дослідження зі створення сортів голозерного ячменю *waхu*, який має підвищений вміст β-глюканів та краці профілактично-лікувальні властивості.

Автор першого в Україні сорту голозерного ячменю. Особистий науковий доробок – понад 60 наукових публікацій, 13 патентів та 7 свідоцтв на сорти рослин.

Активний учасник громадського життя колективу станції, села і району, депутат Носівської районної ради 6 скликань (1977 - 1995 рр.).

За багаторічну плідну працю та вагомий особистий внесок у розвиток сільського господарства України нагороджений: Відзнакою Міністерства аграрної політики України «Знак Пошани» (2011), Почесними грамотами Чернігівської облдержадміністрації (2011, 2017), Президії НААН (2006, 2013), Почесною відзнакою НААН (2008), Почесними грамотами Носівської районної адміністрації та районної ради (2001, 2006, 2008), інших відомчих установ.

Інформацію надано Носівською селекційно-дослідною станцією.

75 років від дня народження БАЩЕНКА Михайла Івановича

Вчений у галузі розведення, селекції та генетики великої рогатої худоби, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народився 1 березня 1948 р. в с. Радиванівка Кам'янського району Черкаської області.

Фахову освіту здобув на зоотехнічному факультеті Костромського сільськогосподарського інституту «Каравасво» (1966–1971).

Трудовий шлях розпочав на посаді старшого, а згодом головного зоотехніка Черкаського облплемоб'єднання (1971–1981). Упродовж 1981–1987 рр. –начальник Черкаського облплемоб'єднання, 1987–1998 рр. – генеральний директор, голова Правління Черкаського науково-виробничого об'єднання «Прогрес».

Досить плідними виявилися роки очолювання М. І. Башенком Черкаської філії Інституту розведення і генетики тварин УААН (1993–1998) та створеного на його базі Черкаського інституту АПВ. Водночас керував регіональним Центром наукового забезпечення АПК Черкаської області. У 1998–1999 рр. був також заступником голови Черкаської обласної державної адміністрації з питань агропромислового комплексу. З 1999 - го по 2010 р. – директор Черкаського інституту АПВ УААН. У 2000 р. виконував обов'язки академіка-секретаря Відділення тваринництва і ветеринарної медицини УААН. З 2011 р. – директор Інституту розведення і генетики тварин НААН, з 2012 р. – Черкаської дослідної станції біоресурсів ІРГТ НААН. Активна наукова діяльність ученого сприяла становленню інституту як головного науково-методичного центру з проблем збереження генофонду сільськогосподарських тварин. З 2014 р. – віце-президент Національної академії аграрних наук України.

У 1992 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Совершенствование молочного скота Черкаской области с использованием генофонда голштинской породы» в Українському науково-дослідному інституті тваринництва, а в 1999 р. – докторську дисертацію на тему «Регіональна система селекції в скотарстві» в Інституті розведення і генетики тварин УААН. У 1999 р. М. І. Башенка обрано членом-кореспондентом, а в 2002 р. – дійсним членом (академіком) УААН Відділення зоотехнії за спеціальністю розведення і селекція тварин.

Покликанням усього життя вченого є тваринництво та племінна справа. Наукові розробки Михайла Івановича спрямовані на розв'язання проблем підвищення ефективності селекції молочної та м'ясної худоби. Ним теоретично обґрунтовано, розроблено і реалізовано наукову концепцію системи селекції у скотарстві. За його авторства створено спеціалізовану високопродуктивну українську червоно-рябу молочну породу, центрально-східний внутрішньопородний і черкаський заводський типи, а також заводські лінії в її структурі, які відповідають рівню європейських стандартів. Сформовано племінну базу спеціалізованого м'ясного скотарства. За безпосередньої участі М. І. Башенка в Черкаській області впроваджено систему великомасштабної селекції у скотарстві з використанням сучасних досягнень популяційної генетики, селекції та біотехнології. Ученим сформульовано генетико-статистичні закономірності щодо дискретної спадковості тварин у ряді суміжних генерацій у селекції бугаїв-плідників. Під його керівництвом створено регіональну інформаційну систему селекції великої рогатої худоби, яка забезпечує вірогідність племінного обліку, оцінку фенотипу і генотипу тварин, відбір найкращих генотипів за комплексом господарсько - корисних ознак, визначення племінної цінності тварин, а також моделювання та оптимізацію селекційного процесу. Упродовж останнього десятиріччя вчений працював над проблемою наукового забезпечення розвитку агропромислового комплексу України, його виведення із кризового стану, відновлення поголів'я молочної та м'ясної худоби, підвищення їх

продуктивності на основі залучення кращого світового генофонду і використання внутрішньопородних ресурсів, удосконалення технології виробництва продукції тваринництва з урахуванням міжнародного досвіду. Михайлом Івановичем Башенком опубліковано понад 300 наукових праць, зокрема 12 монографій і спеціалізованих довідкових видань, одержано 20 авторських свідоцтв і патентів. Серед них монографії «Бугай-плідники в селекції молочної худоби» (2004), «Екологічна мережа Центрального Придніпров'я» (2009), «Створення модельної ферми молочної худоби з енергозберігаючою технологією виробництва молока» (2010), «Кролівництво в Україні» (2020), методичні рекомендації «Селекція американської норки на збільшення розміру тіла» (2009).

Одна з найбільших заслуг академіка М. І. Башенка – заснування визнаної наукової школи, де на принципах творчої співдружності вчених та спадкоємності поколінь знайшли ствердження і розвиток його кращі наукові традиції та ідеї. В активі наукової школи 4 доктори та 9 кандидатів наук. Основний напрям діяльності наукової школи – розроблення ефективних методів розведення та відтворення сільськогосподарських тварин з використанням сучасних досягнень науки і техніки.

Талант педагога Михайло Іванович реалізував також як професор кафедри біології (2000–2002), завідувач кафедри екології та основ сільського господарства (2002–2010) Черкаського державного національного університету ім. Б. Хмельницького. У 2002 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності екологія. На сучасному етапі значну увагу приділяє оптимізації мережі науково-дослідних установ з урахуванням регіональних особливостей розвитку АПК України, зміцненню зв'язків фундаментальної науки з освітою і виробництвом, налагодженню міжнародного співробітництва. Значна заслуга академіка М. І. Башенка в тому, що за умов глибокої економічної кризи він спрямовує потенціал науковців на відродження національної аграрної науки в інтересах держави й суспільства. Йому характерне неординарне мислення, він не лише йде в ногу із сучасністю, а й, здебільшого, випереджає час. Сповнений оптимізму і віри у майбутнє української науки, в її достойну інтеграцію в міжнародний науковий простір.

За значний внесок у розвиток вітчизняної аграрної науки, активну громадську і політичну позицію Михайло Іванович був відзначений урядовими нагородами, серед них «Знак Пошани» (1986), орден «За заслуги» III ступеня (2006). У 1996 р. за суттєвий внесок у вдосконалення існуючих і виведення нових порід сільськогосподарських тварин йому присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України, лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (2017).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 30–32.

80 років від дня народження ПИСАРЕНКА Віктора Микитовича

Вчений в галузі ентомології та екології, доктор сільськогосподарських наук, професор

Народився 5 березня 1943 р. у с. Прибузьке Жовтневого району Миколаївської області. Після закінчення професійно-технічного училища працював токарем на заводах, пройшов строкову службу в армії. У 1970 р. закінчив Херсонський сільськогосподарський інститут за спеціальністю «Вчений агроном». Упродовж 2-х років працював головним агрономом колгоспу.

Працюючи протягом 1972–1990 р. у Всесоюзному науково-дослідному інституті кукурудзи (нині – ДУ «Інститут зернових культур НААН»), сформувався як висококваліфікований вчений та організатор науки. Під керівництвом відомого вченого-ентомолога, академіка П.І. Сусідка навчався в аспірантурі, підготував та захистив кандидатську дисертацію на тему «Особливості розвитку й шкідливість пшеничного трипса в зрошуваних і незрошуваних умовах Степу України та обґрунтування заходів боротьби з ним». Упродовж 1975–1980 рр. обіймав посаду наукового співробітника, згодом – завідувача лабораторії ентомології, а з 1982 р. – відділу захисту рослин. Результати численних наукових досліджень знайшли своє відображення в підготовленій і в 1985 р. успішно захищеній докторській дисертації на тему «Екологічні основи систем захисту зернових культур від шкідників у сівозміні в умовах інтенсифікації землеробства степової зони УРСР».

У 1990 р. за конкурсом був обраний на посаду професора кафедри ботаніки та захисту рослин Полтавського сільськогосподарського інституту, а невдовзі почав завідувати реформованою кафедрою екології і ботаніки. Впродовж 1996–2011 рр. обіймав посаду ректора інституту (з 2003 р. – Полтавської державної аграрної академії), водночас завідував кафедрою екології, охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування. Нині – завідувач кафедри захисту рослин Полтавського державного аграрного університету.

Віктор Микитович був і залишається людиною новаторського мислення, реформатором, талановитим керівником. Перед своїми колегами він завжди ставив стратегічні завдання – широко впроваджувати сучасні інформаційні системи в навчальний процес, розробляти власні ефективні методики інтерактивного викладання дисциплін. За період його роботи на посаді ректора вищого навчального закладу контингент студентів збільшився вдвічі і перевищив 9000 осіб. Введено нові сучасні спеціальності та спеціалізації.

Створено потужний навчально-науково-виробничий комплекс, де здобули освіту понад 12 тисяч студентів.

З метою наближення навчального процесу до виробництва було створено філіали академії (університету) на базі передових господарств – ПП «Агроекологія» Шишацького та СВК «Маяк» Котелевського районів, які очолюють Герої України Семен Антонєць і Тетяна Корост. Тут студенти проходять навчальну практику, проводять наукові дослідження. Стало традицією захищати випускні дипломні роботи безпосередньо на виробництві. Успішно працює також Інститут післядипломної освіти.

Як вчений зробив вагомий внесок у розробку екологічно-обґрунтованих систем захисту рослин від шкідників, хвороб і бур'янів, теоретично обґрунтував систему органічного землеробства. Він є автором понад 300 наукових праць, зокрема 21 книги, з яких 6 підручників та навчальних посібників із охорони навколишнього середовища в сільському господарстві, агроекології, ентомології та захисту рослин. Під його науковим керівництвом захищено 19 кандидатських і докторська дисертації.

Трудові здобутки гідно відзначені на державному рівні: орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, Грамотою Верховної Ради України «За заслуги перед українським народом» та багатьма іншими нагородами.

Інформацію надано Полтавським державним аграрним університетом.

50 років від дня народження НОВАКОВСЬКОЇ Ірини Олексіївни

*Вчена в галузі економіки, управління та земельних відносин,
доктор економічних наук, доцент, член-кореспондент НААН*

Народилася 9 березня 1973 р. у с. Салівка Кременчуцького району Полтавської області.

У 2000 р. закінчила економічний факультет Національного аграрного університету і здобула спеціальність «Економіст підприємства».

Свою трудову діяльність розпочала з 1995 р. в Інституті землеустрою Української академії аграрних наук техніком.

У 2003–2005 рр. працювала на підприємстві «Головний науково-дослідний та проектний інститут землеустрою» економістом I категорії, відділу проблем землеустрою.

Упродовж 2005–2014 рр. – старший науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем землекористування Комунального підприємства «Київський інститут земельних відносин».

З 2014 р. перейшла на роботу в Національний авіаційний університет, на посаду доцента кафедри землеустрою та кадастру, а також завідувача кафедри землеустрою та кадастру; З 2020-го р. – завідувач кафедри аерокосмічної геодезії та землеустрою факультету екологічної безпеки, інженерії та технологій Національного авіаційного університету і за сумісництвом – завідувачка відділу з проблем розвитку землеустрою та земельного кадастру Інституту землекористування НААН.

У 2009 р. у Раді по вивченню продуктивних сил України НААН захистила кандидатську дисертацію на тему «Еколого-економічні засади трансформації сільськогосподарського землекористування в ринкових умовах» зі спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

У 2017 р. в Інституті агроєкології і природокористування НААН захистила докторську дисертацію на тему «Еколого-економічні засади управління міським землекористуванням» зі спеціальності 08.00.06 – економіка природокористування та охорони навколишнього середовища.

В 2018 р. присвоєно вчене звання доцента по кафедрі землеустрою та кадастру.

В 2020 р. обрано член-кореспондентом НААН за спеціальністю «Публічне управління і адміністрування (землекористування)» по Відділенню наукового забезпечення інноваційного розвитку НААН.

Напрями науково-дослідної діяльності безпосередньо пов'язані з місцями її постійної роботи в науково-дослідних і проєктних організаціях та закладах вищої освіти.

Вченою було вперше сформовано наукові підходи щодо формування еколого-економічних засад сільськогосподарського землекористування в умовах трансформації земельних відносин, запропоновано методологічну основу еколого-економічної оцінки використання особливо цінних земель сільськогосподарського призначення, обґрунтовано напрями еколого безпечної трансформації земельних відносин та критерії розподілу структурних частин земельного фонду за елементами, ознаками придатності та видами розроблюваної документації із землеустрою.

Доведено необхідність перегляду існуючого обмеження максимального розміру земель у власності громадян і юридичних осіб, запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення з додержанням конституційних принципів функціонування власності на землю, прозорої системи реєстрації прав на землю, забезпечення розвитку системи іпотеки земельних ділянок, удосконалення методики оцінки земель з використанням досвіду продажу права оренди земельних ділянок, всілякої консолідації земельного фонду. Обґрунтовано шляхи подальшого виведення із сільськогосподарського виробництва малопродуктивних угідь.

Новоковською І.О. були розроблені еколого-економічні засади удосконалення управління міським землекористуванням в умовах децентралізації влади і розвитку земельних відносин на шляху досягнення

сталого розвитку міст, зокрема теоретико-методологічні основи формування структури і функцій міського землекористування за видами економічної діяльності, власнісним статусом та соціально-економічними чинниками. Вказане дозволило визначити стратегію розвитку міст та їх територіального планування, обґрунтувати принципи функціонування системи платності землекористування та нормативної грошової оцінки земель на рентних засадах.

Під її керівництвом у 2020 році завершено розробку і захищено дві дисертаційні роботи на здобуття ступеня доктора філософії на тему «Еколого-безпечне використання земель авіаційного транспорту» та «Еколого-економічні засади землекористування автомобільного транспорту та дорожнього господарства»

Автор і співавтор 145 наукових та методичних праць з економіки природокористування, управління землекористуванням, оцінки земельних ресурсів, землеустрою, земельного кадастру, екології землекористування та охорони земель. Видано 5 монографій, з них 3 авторські, 4 навчальних посібники. Публікується в 8 закордонних виданнях, у тому числі співавтор 5 колективних монографій, 10 публікацій за 2018–2021 рр. включено до наукометричних баз Scopus та Web of Science.

Затверджена у 2020 р. експертом Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 621–622.

60 років від дня народження СМИСЛОВА Сергія Юрійовича

Вчений в галузі свинарства, кандидат сільськогосподарських наук

Народився 30 березня 1963 р. у с. Комарівка Ніжинського району Чернігівської області.

1980–1984 рр. – студент Київського інституту народного господарства. Після закінчення навчання отримав кваліфікацію економіста за спеціальністю «Планування сільського господарства» і направлений на роботу в колгосп «Авангард» Пирятинського району Полтавської області на посаду головного економіста господарства.

У 1986 р. прийнятий на роботу до Інституту свинарства на посаду економіста. Пройшов шлях від молодшого наукового співробітника, наукового співробітника, завідувача сектору економічного аналізу та прогнозування, завідувача відділу технології виробництва продукції свинарства. З 2020 р. працює на посаді заступника директора з наукової роботи.

Виявив цікавість до пошуку підходів до розробки та впровадження технологічних рішень у галузі свинарства. Провів серію наукових досліджень з питань продуктивності тварин різних порід, впливу технологічних рішень на використання маточного поголів'я і станкового обладнання, зміни рівня технологічних параметрів та ефективність ведення галузі при туровій і потоковій системі отримання опоросів. Для оперативного пошуку оптимального рівня технологічних параметрів розробив кілька комп'ютерних програм, пріоритетність і авторське право на які підтверджено свідоцтвами Державної служби інтелектуальної власності України. За підсумками проведених досліджень запропоновано рекомендації виробництву, частина наукових розробок пройшла апробацію та впроваджена у виробництво в навчальний процес вищих навчальних закладів аграрного профілю.

У 2012 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Удосконалення та використання інформаційних систем і технологічних рішень у свинарських підприємствах різної направленості».

Подальша науково-дослідна робота спрямована на підвищення ефективності виробництва продукції свинарства, розробку та вдосконалення нових об'ємно-планувальних рішень у галузі свинарства, запровадження нових технологічних підходів на свинарських фермах різних розмірів і виробничої спрямованості. Вчений розробляє графічні матеріали по супроводу науково-технологічних рішень та науково-економічних обґрунтувань. Займається проектуванням окремих елементів тваринницьких підприємств, а також комплексів із замкнутим циклом виробництва.

С.Ю.Смислов розробив понад 20 інноваційно-інвестиційних проєктів та 12 бізнес-планів для виробників свинарської продукції з використанням сучасних програмних засобів і врахуванням планової потужності підприємств; виробничих площ; обсягів щоденної переробки продукції та рівня споживання свинини населенням. Для 23 дослідних господарств Національної академії аграрних наук України ним розроблено проєктні завдання та технологічні пропозиції по племінних та товарних свинофермах з різними обсягами виробництва свинини.

У науковому доробку вченого 12 авторських свідоцтв та 5 патентів на корисну модель, опубліковано більше як 120 наукових праць.

Значну частину його розробок було впроваджено у виробничий та навчальний процеси, що підтверджено відповідними актами: «Розробити системи моніторингу цінової, ресурсної і продуктивної бази галузі свинарства» (Полтавська державна аграрна академія), «Розробити систему прогнозування розвитку свинарства для господарств різних типорозмірів» (ТОВ «Агрофірма «Світанок» Царичанського р-ну Дніпропетровської обл. – 4000 голів свиней; ДПФГ Інституту рису Скадовського р-ну Херсонської обл.; Відділення зоотехнії НААН – модельні бізнес-інноваційні проєкти; ТОВ «Проєктно-вишукуваний Інститут «Полтаваагропроєкт» – до проєктні пропозиції та ін.)

Інформацію надано Інститутом свинарства і агропромислового виробництва НААН.

КВІТЕНЬ

50 років від дня народження МЕЛЬНИЧУКА Максима Дмитровича

Вчений в галузі вірусології, селекції та біотехнології рослин, доктор біологічних наук, професор, академік НААН

Народився 6 квітня 1973 р. у Києві.

У 1994 р. закінчив з відзнакою Київський національний університет імені Тараса Шевченка (біологічний факультет, кафедру вірусології). У 1999 р. закінчив магістратуру Національного аграрного університету за спеціальністю «Захист рослин» (фітопатологія).

У 1997 р. став аспірантом Київського національного університету імені Тараса Шевченка, в цьому ж році в Інституті мікробіології та вірусології ім. Д.К. Заболотного НАН України захистив дисертацію кандидата біологічних наук. У 2006 р. в цьому інституті захистив докторську дисертацію на тему «Молекулярно-біологічне вивчення геномних та реплікативних РНК фіто- та міковірусів як основа для створення рослинних біотехнологій» за двома спеціальностями 03.00.06 – вірусологія та 03.00.20 – біотехнологія.

У 2007 р. отримав звання професора кафедри екобіотехнології та біорізноманіття Національного аграрного університету України. 23 листопада 2007 р. був обраний членом-кореспондентом УААН (нині – НААН) за спеціальністю «Біотехнології в рослинництві» по Відділенню рослинництва.

26 лютого 2013 р. у віці 39 років був обраний наймолодшим академіком (дійсним членом) за всю історію Національної академії аграрних наук України (НААН).

З вересня 1998 р. працював у Національному аграрному університеті (НАУ), де створив першу в Україні Проблемну наукову лабораторію фітовірусології та біотехнології. У 2001 р. – завідувач кафедри екобіотехнології та біорізноманіття НАУ. У квітні 2003 р. обраний деканом факультету захисту рослин та біотехнології НАУ. У квітні 2004 р. працював у Міністерстві охорони навколишнього середовища на посаді начальника Управління безпеки хімічних речовин. Обраний Головою хімічної комісії України. У 2004 р. створив Навчально-науковий інститут охорони природи і біотехнологій НАУ. З 2007-го по 2010 р. на посаді проректора з наукової та інноваційної діяльності НУБіП України. 31 травня 2010 р. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1115 р. професор М.Д. Мельничук був призначений заступником Міністра аграрної політики України. З 2012-го по 2014 р. працював проректором з науково-інноваційної та міжнародної діяльності НУБіП. У червні 2011 р. був обраний віце-президентом Всесвітньої Конвенції хмелярів світу (Наукова комісія). У серпні 2014 р. був обраний віце-президентом НААН і до лютого 2016 р. координував міжнародну, інноваційну

та інвестиційну діяльність Академії. Того ж року розпорядженням Президента України був призначений Головою Київської обласної державної адміністрації. З 2017 р. працював у приватному секторі економіки, створив біотехнологічну компанію з виробництва сертифікованих біологічних препаратів по захисту рослин. З 2020 р. віце-президент Всеукраїнського науково-навчального консорціуму і водночас професор Вінницького національного аграрного університету.

Наукові та професійні інтереси стосуються вирішення актуальних фундаментальних і прикладних проблем біотехнології, вірусології, селекції рослин, екології та охорони навколишнього середовища: біорізноманіття, біометод, біопаливо та його виробництво, правові принципи та регулювання екологічної політики в Україні.

Сформував власну наукову школу. За його консультування й керівництва відповідно захищено 3 докторські та 11 кандидатських дисертацій. Автор і співавтор понад 385 наукових публікацій, у тому числі понад 300 фахових статей, понад 35 з них у міжнародних журналах, 6 монографій, 11 книг, 4 словників та таких видань: «Основи біотехнології рослин» (2000), «Біотехнологія рослин» (2003), «Хімія навколишнього середовища» (2004), «Фітовірусологія» (2005), «Геоботаніка» (2006), «Лабораторні рекомендації з загальної фітовірусології» (2002), «Атлас хмелю» (2014), «Екобіотехнологія» (2015), 23 рекомендації з фітохімії, екології, біотехнології та захисту рослин. Автор понад 70 патентів України та розробник кількох сортів рослин – хмелю «Національний», яблуні – «Володимир Симиренко», ожини – «Рубін», суниці – «Аліна», міскантусу – «Біотех». Разом із колегами у 2009 р. ним створено перший в Україні експериментальний завод по виробництву біодизелю у Київській області. В 2016–2017 рр. за його координації висаджено найбільшу в Україні плантацію міскантусу гігантського.

За підготовки в співавторстві підручник «Біотехнологія рослин» у 2005 р. був удостоєний Державної премії України в галузі науки і техніки. Президент України В.А. Ющенко своїм Указом № 563/2908 від 18 червня 2008 р. нагородив М.Д. Мельничука орденом «За заслуги» III ступеня. У 2009 р. нагороджений премією НААН «За видатні досягнення в аграрній науці». У 2016 р. став лауреатом наукової премії «1000 Талантів Китаю». У 1997–2000 рр. пройшов стажування і працював у США в університетах штатів Айова і Луїзіана, у Німеччині в Університеті прикладних наук Вайнштефан, м. Фрайзінг (2001–2004), Франції, Японії, Південній Кореї (2009), Китаї (2006–2019) тощо.

У 2016 р. нагороджений Рлицарським Орденом «Order of the Hop» за видатні заслуги в розвитку галузі хмелярства Світу. З 21 жовтня 2016 р. Почесний професор АН КНР (м. Харбін), національний експерт (нано- та біотехнології) від України при ЄС (м. Брюссель) по програмі Horizon 2020.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Ничижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 254–255.

65 років від дня народження ВЛАЩУКА Анатолія Миколайовича

Вчений в галузі рослинництва, кандидат сільськогосподарських наук за спеціальностями: 06.01.09 «рослинництво» та 06.01.02 «меліорація та зрошуване землеробство», старший науковий співробітник за спеціальністю 06.01.09 «рослинництво»

Народився 13 квітня 1958 р. у с. Березнегувате, Березнегуватського району, Миколаївської області.

Освіта та наукова кваліфікація: 2010 р. – присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю 06.01.09 «рослинництво», Інститут землеробства південного регіону УААН; 1991 р. – кандидат с.-г. наук за спеціальностями: 06.01.09 «рослинництво» та 06.01.02 «меліорація та зрошуване землеробство», тема дисертації: «Насіннева продуктивність люцерни при різних способах внесення гербіцидів в умовах зрошення на супіщаному чорноземі Лівобережного Нижньодніпров'я», місце захисту – Херсонський сільськогосподарський інститут ім. А.Д. Цюрупи; 1983–1987 рр. – аспірантура Інституту зрошуваного землеробства УААН; 1978–1983 рр. – Херсонський сільськогосподарський інститут ім. А.Д. Цюрупи, спеціальність “Агрономія”, кваліфікація «вчений агроном».

Досвід професійної трудової діяльності: 31 серпня 2022 р. по теперішній час – завідувач відділу первинного та елітного насінництва Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН.

2003–2022 рр. – завідувач відділу первинного та елітного насінництва Інституту зрошуваного землеробства НААН; 1997–2003 рр. – старший науковий співробітник лабораторії насінництва Українського науково-дослідного інституту зрошуваного землеробства УААН; 1994–1997 рр. – науковий співробітник лабораторії насінництва УНДІЗЗ УААН; 1991–1994 рр. – старший науковий співробітник лабораторії люцерни та кормовиробництва на пісках УНДІЗЗ УААН; 1989–1991 рр. – науковий співробітник лабораторії люцерни та кормовиробництва на пісках УНДІЗЗ УААН; 1983–1989 рр. – молодший науковий співробітник лабораторії люцерни та кормовиробництва на пісках УНДІЗЗ УААН.

Сфера наукових інтересів: удосконалення технології вирощування насіння люцерни, вивчення впливу на насінневу продуктивність різних способів внесення гербіцидів в умовах зрошення на супіщаному чорноземі Лівобережного Нижнього Дніпра; визначення видового складу бур'янів в різні роки життя люцерни та ценозу мікроорганізмів в ґрунті при застосуванні гербіцидів; оцінка адаптивної здатності та визначення кращих за продуктивністю та показниками якості сортів ріпаку озимого та гібридів кукурудзи вітчизняної селекції в умовах зрошення на півдні України; розробка ефективних заходів розмноження та впровадження в виробництво насіння

нових сортів високих репродукцій різних с.-г. культур в зрошуваних та незрошуваних умовах півдня України; оптимізація елементів технології вирощування насіння зернових, технічних та кормових культур; рекламування та реалізація насіння високих репродукцій зернових та кормових культур селекції Інституту.

У співавторстві з очолюваним колективом відділу первинного та елітного насінництва:

- вивчено процеси формування насінневої продуктивності зернових, зернобобових, круп'яних, олійних і технічних культур, а також методів їх прискореного розмноження.

- проведено прискорене розмноження та впровадження у виробництво нових високопродуктивних сортів, адаптованих до умов півдня України;

- удосконалено енергозберігаючі технології вирощування насіння сільськогосподарських культур, що дозволяє своєчасно проводити сортозаміну та сортооновлення в господарствах, які вирощують еліту сільськогосподарських культур в Херсонській області, а Інституту отримати значний прибуток;

- вдосконалено технологію вирощування буркуну білого однорічного на насіння в умовах півдня України;

- проведено методичне керівництво виробництва насіння еліти та першої репродукції озимих та ярих зернових, зернобобових, круп'яних, олійних і технічних культур в дослідних та базових господарствах Інституту зрошуваного землеробства НААН;

- виконано контроль за дотриманням методики виробництва насіння;

- реалізовано підготовку насінницьких посівів до апробації та її проведення.

Результати наукових досліджень опубліковані в 350 наукових працях, в тому числі 2 монографії, 1 наукова стаття опублікована в наукових виданнях, індексованих в міжнародних наукометричних базах Scopus і Web of Science, 3 авторських свідоцтва та 7 патентів. Наукова школа: підготовано 2 кандидати сільськогосподарських наук.

Приймає участь у підготовці та атестації наукових кадрів як офіційний рецензент та опонент дисертаційних робіт. Входить до складу редакційної колегії міжвідомчого тематичного наукового збірника «Зрошуване землеробство».

Член Всеукраїнської громадської організації – Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова.

Наукові премії, нагороди, інші досягнення – почесні грамоти Президії Національної академії аграрних наук України; грамоти Дніпровської районної у м. Херсоні ради; подяки Херсонської обласної державної адміністрації; пам'ятна ювілейна медаль «100 років Національної академії аграрних наук», 2019 р.

Інформацію надано Інститутом кліматично орієнтованого сільського господарства НААН.

70 років від дня народження ЗАХАРЕНКА Миколи Олександровича

*Вчений у галузі біохімії і біотехнології, доктор біологічних наук,
професор, член-кореспондент НААН*

Народився 18 квітня 1953 р. у с. Музичі Києво-Святошинського району Київської області.

Навчався в Українській сільськогосподарській академії, здобувши кваліфікацію вченого зоотехніка у 1975 р.

У 1975–1977 рр. – стажист-дослідник, з 1977-го по 1981 рік – аспірант кафедри біохімії Української сільськогосподарської академії. Дисертацію на тему «Вплив різних концентрацій вуглекислоти на обмін речовин в організмі коропа» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук захистив у 1981 р., а у 1993 р. – докторську на тему «Механізми порушень обміну речовин та способи їх корекції у новонароджених телят» із спеціальності біохімія.

Вчене звання професора йому присвоєно у 1994 р. У 1980–1986 рр. працював асистентом; 1986–1988 рр. – доцентом; 1988–1991 рр. – докторант кафедри біохімії і біотехнології УДАУ. З 1994 р. – професор кафедри біохімії і біотехнології. Упродовж 1997–2001 рр. та з 2010 р. і донині – завідувач кафедри гігієни тварин ім. А. К. Скороходька Національного університету біоресурсів і природокористування України. У 1997 р. обраний на посаду декана зооінженерного факультету, а в 2001 р. призначений директором Навчально-наукового інституту тваринництва і водних біоресурсів Національного аграрного університету. У період з 1996 по 1997 р. професор М. О. Захаренко – в.о. академіка-секретаря Відділення загальної біології УААН за сумісництвом.

У 2007 р. обрано членом-кореспондентом УААН по Відділенню ветеринарної медицини та зоотехнії.

Автор понад 260 наукових праць. Має більше 30 патентів на винаходи, видано 2 підручники, 9 навчальних посібників, 2 практикуми, 2 словники та 7 науково-практичних рекомендацій.

Підготував 2 докторів та 8 кандидатів наук, нині науковий консультант двох здобувачів наукового ступеня доктора наук, керівник 4 аспірантів.

М.О. Захаренко – голова спеціалізованої вченої ради та член низки інших рад із захисту докторських дисертацій. З 1997 по 2008 р. очолював НМК із напрямку технологія виробництва і переробки продукції тваринництва при Міністерстві освіти і науки України. За його участю розроблено 8 державних стандартів підготовки фахівців ОКР бакалавр, спеціаліст та магістр із напрямів ТВППТ та водні біоресурси і підготовлено значну кількість фахівців тваринництва та ветеринарної медицини. Член редакційних колегій декількох наукових видань, входить до складу спеціальної комісії ДАК України з харчової, легкої промисловості та сільського господарства.

Вчений активно працює над розв'язанням низки науково-практичних проблем створення та використання нового покоління біологічно активних речовин – стимуляторів продуктивності тварин.

Під його керівництвом вивчаються молекулярні механізми адаптації тварин до екстремальних факторів зовнішнього середовища, проводяться широкомасштабні дослідження процесів біоферментації при переробці відходів тваринницьких об'єктів з метою зменшення їхнього негативного впливу на довкілля. Ним на основі вивчення особливостей процесів травлення у новонароджених тварин розроблено нові способи профілактики неонатальних патологій у жуйних, які одержали позитивну оцінку науковців та практиків і впроваджені у виробництво.

До наукових здобутків вченого слід також віднести розробку нових наукових рішень щодо використання методів хімічного мутагенезу при вдосконаленні різних штамів мікроорганізмів, застосування їх в сучасних біотехнологіях.

За багаторічну сумлінну роботу М.О. Захаренку присвоєно почесне звання заслуженого працівника освіти України та нагороджений Грамотою Верховної Ради України.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 509–510.

50 років від дня народження ПОЛҀЛІХА Михайла Івановича

Вчений в галузі тваринництва, кандидат сільськогосподарських наук

Народився 24 квітня 1973 р., с. Воцанці Самбірського району Львівської області.

Після закінчення Воцанцівської восьмирічної загальноосвітньої школи навчався у Вишнянському радгоспі-технікумі і отримав у 1992р. диплом по спеціальності «Ветеринарія», кваліфікація ветеринарний фельдшер.

У 1992 р. зарахований на посаду старшого лаборанта лабораторії технології виробництва яловичини Інституту землеробства і тваринництва УААН.

1992 – 1994 рр. строкова служба у Збройних силах України. Після демобілізації повернувся працювати на свою посаду в Інститут землеробства і тваринництва УААН.

З 1996-го по 2001 р. навчався у Львівській державній академії ветеринарної медицини імені С. З. Гжицького й отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Зооінженерія» та здобув кваліфікацію зооінженера.

У 1997 р. переведений у новостворений Інститут землеробства і біології тварин на посаду спеціаліста II категорії лабораторії технології молочного і м'ясного скотарства. Після реорганізації у 2000р. цього інституту переведений на посаду спеціаліста II категорії лабораторії м'ясного скотарства Інституту землеробства і тваринництва західного регіону УААН.

У 2001 р. переведений на посаду спеціаліста I категорії лабораторії селекції і розведення великої рогатої худоби, наступного року переведений на посаду наукового співробітника цієї ж лабораторії.

З 2002-го р. по 2005 р. навчався в аспірантурі.

У 2015 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: «Метаболічна та продуктивна дія нової білково-вітамінно-мінеральної добавки у годівлі дійних корів в умовах кормової бази Передкарпаття» за спеціальністю 06.02.02 – годівля тварин і технологія кормів та здобув науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук.

У 2015 р. обраний головою профспілкового комітету Інституту сільськогосподарства Карпатського регіону НААН, а у 2020 р. переобраний на цю ж посаду, яку займає по теперішній час.

2016 – 2020 р. – завідувач лабораторії виробництва молока та яловичини цього ж інституту.

З 2021 р. і до тепер працює на посаді провідного наукового співробітника відділу розведення, технологій утримання та годівлі тварин Інституту сільськогосподарства Карпатського регіону НААН.

Полуліх Михайло Іванович – вчений у галузі тваринництва. Займається вивченням постнатального розвитку та формування м'ясної продуктивності у м'ясних порід великої рогатої худоби різних типів конституції в умовах Карпатського регіону. Розробив метод консолідації волинської м'ясної породи на основі оцінки типу конституції молодняка в постнатальний період, здійснив селекційно-генетичну оцінку худоби поліської м'ясної породи та запропонував заходи з покращення її продуктивності.

Результати наукових досліджень відображено у наукових розробках, рекомендаціях та патентах на корисну модель України, які використовуються на практиці. За матеріалами досліджень опубліковано понад 50 наукових праць.

Нагороджений Почесною грамотою Департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації (2015); Грамотою Львівської обласної організації профспілки працівників агропромислового комплексу (2015); Подякою Інституту СГКР НААН (2015); Грамотою Департаменту агропромислового розвитку Львівської облдержадміністрації та Львівської

обласної організації профспілки працівників агропромислового комплексу (2016); Почесною грамотою Президії НААН (2018) та пам'ятною медаллю «100 років Національної академії аграрних наук України» (2022).

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

60 років від дня народження
ЗАХАРЧУКА Олександра Васильовича

Вчений у галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор

Народився 29 квітня 1963 р. у с. Джурин Шаргородського р-ну Вінницької області.

У 1978–1982 рр. навчався у Вінницькому політехнічному технікумі; 1985–1990 рр. – в Українській сільськогосподарській академії на економічному факультеті. Маючи спеціальність економіста-організатора сільськогосподарського виробництва, розпочав трудову діяльність у КСП ім. Суворова с. Зведенівка Вінницької області головним економістом.

1999 по 2001 рр. працював на різних посадах головного управління сільського господарства та головного управління економіки Вінницької облдержадміністрації. Очолював відділи економіки агропромислового комплексу, інвестиційної політики та фінансових відносин і розрахунків.

Науково-дослідну діяльність розпочав в аспірантурі Інституту землеробства УААН, де виконав дисертаційну роботу на тему «Економічні відносини у зернопродуктовому комплексі Вінниччини» (2000-2002 рр.).

З 2001 р. по листопад 2002 р. – старший науковий співробітник відділу інвестицій та відділу ціноутворення і кон'юнктури ринку Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки».

З 2002 по 2012 рр. обіймав посаду заступника директора з економічних досліджень Українського інституту експертизи сортів рослин. Здійснював наукове консультування та приймав безпосередню участь у розробці науково-технічної програми державної експертизи сортів рослин. Приймав безпосередню участь у розробці та підготовці заходів з підвищення якості на надійності проведення польової експертизи сортів рослин, у пошукових і теоретичних наукових дослідженнях в галузі охорони прав на сорти рослин, в тому числі направлених на вивчення наукових основ генетичної та біологічної безпеки.

У 2006 році одержав наукове звання – старший науковий співробітник.

У 2010 р. захистив докторську дисертацію на тему «Формування та розвиток ринку сортів рослин (теорія, методологія та практика)» (Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»).

У 2010 р. – завідувач кафедри у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна», 2013 р. – професор кафедри фінансів та банківської справи.

У 2020 році одержав наукове звання – професор із спеціальності 051 – економіка.

З вересня 2012 р. і донині працює в Національному науковому центрі «Інститут аграрної економіки» на посадах: головний науковий співробітник відділу розвитку підприємництва і кооперації; заступник директора з науково-виробничого забезпечення (з січня 2013 р.); завідувач відділу ринку матеріально-технічних ресурсів (з листопада 2013 р.); завідувач відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення (з червня 2017 р.).

Автор 5 монографій, 5 посібників, 11 колективних монографій та понад 300 наукових праць. Під його керівництвом захищено 3 доктори економічних наук, 4 кандидати економічних наук та проходить підготовку 4 аспіранти.

Нагороджений колегією Міністерства аграрної політики та продовольства України трудовою відзнакою «Знак пошани» (2011) та Золотою медаллю (2017, 2018, 2019, 2020) за участь у міжнародній агропромисловій виставці, грамотами Міністерства аграрної політики та продовольства (2007), Національної академії аграрних наук (2018), Державної служби з охорони прав на сорти рослин (2005), Українського інституту експертизи сортів рослин (2004), Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» (2014) та Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» (2020).

Науково-громадська діяльність вченого: член спеціалізованої вченої ради Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» та Житомирського національного агроекологічного університету, член редакційної колегії журналів: «Економіка АПК», «Вісник» та «Зерно і хліб».

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут аграрної економіки»

ТРАВЕНЬ

75 років від дня народження СНІТИНСЬКОГО Володимира Васильовича

Вчений у галузі біології тварин, біохімії, зоотехнії, ветеринарії, доктор біологічних наук, професор, академік НААН

Народився 5 травня 1948 р. на Тернопільщині.

У 1972 р. закінчив Львівський зооветеринарний інститут (нині Національний університет ветеринарної медицини і біотехнологій ім. С. Гжицького).

У 1973 р. вступив до аспірантури, після закінчення якої захистив кандидатську дисертацію на тему «Вікові особливості енергетичного обміну у чорно-рябої худоби з гістохімічною характеристикою тканин, депонуєчих вуглеводів» (1976).

Свої наукові пошуки продовжив у 1978 р. як молодший науковий співробітник лабораторії вікової фізіології і біохімії Українського НДІ фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин. У 1980–1988 рр. працював старшим науковим співробітником лабораторії вікової фізіології і біохімії, із 1988 р. – завідувач лабораторії нейрогуморальної регуляції (1988–1993), того ж інституту.

У 1983 р. присвоєно вчене звання старшого наукового співробітника.

У 1989 р. захистив докторську дисертацію на тему «Обмін речовин і його регуляція у свиней на ранніх стадіях розвитку».

Упродовж 1993–1998 рр. працював директором Інституту фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин УААН та Інституту землеробства і біології тварин УААН. Вчене звання професора присвоєно у 1996 році.

У 1998 р. призначений ректором Львівського державного аграрного університету (на сьогодні – Львівський національний аграрний університет).

Автор майже 900 наукових публікацій, у тому числі 15 монографій, 6 підручників та 8 навчальних посібників.

Основні напрями наукової діяльності вченого є: дослідження особливостей мінерального живлення сільськогосподарських тварин, зокрема вивчення регуляторних механізмів гомеопезу, активності антиоксидантної, імунної та ендокринної систем у молодняка сільськогосподарських тварин; дослідження екотоксикологічного впливу важких металів на процеси метаболізму в організмі рослин і тварин; вивчення впливу біологічно активних речовин (мінералів, вітамінів, гормонів) на продуктивність сільськогосподарських тварин і птиці, розроблення наукових підходів підвищення продуктивності тварин та

підвищення якості продукції, формування наукових основ сталого розвитку на основі еколого-економічних засад.

Значним здобутком як ректора є динамічний розвиток Львівського національного аграрного університету. Саме під його керівництвом університету в 2008 р. присвоєно статус національного. Нині у структурі університету налічується 8 коледжів, 5 факультетів, Інститут заочної та післядипломної освіти, науково-дослідний центр, інноваційний центр. Сформовано комплексну наукову тематику. За ректорства В.В.Снітинського університет підготував майже 60 тис. спеціалістів. Суттєво зросла кількість виданих в університеті підручників, навчальних посібників, наукових робіт і навчально-методичних розробок.

За ініціативи ректора налагоджено тісні контакти з науковими товариствами та навчальними закладами Великобританії, Німеччини, Польщі, Словаччини, США, Франції, Чехії та багатьох інших країн. За безпосередньою участю В.В. Снітинського в межах програм Erasmus+ і Темпус в університеті реалізовано 8 проектів.

За плідну наукову діяльність і участь у суспільному житті країни В.В.Снітинський удостоєний почесного звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1997), нагороджений Орденом «За заслуги» III ступеня (2001), Орденом «За заслуги» II ступеня (2006), Почесною грамотою Верховної Ради України (2007), Трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики України «Відмінник аграрної освіти та науки» (2005) і Трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики України «Знак пошани» (2006). За заслуги перед церквою нагороджений Орденом Св. Архистратига Михаїла, Орденом Св. Андрія Первозваного, Орденом Св. Володимира Великого, Орденом Св. Юрія Переможця, Орденом Свв. Кирила і Мефодія, відзнакою Папи Римського Бенедикта XXVI, орденом князя Костянтина Острозького медаллю «Григорій Сковорода».

У 2020 р. став лауреатом Державної премії в галузі науки і техніки 2019 року.

Є членом Президії Національної академії аграрних наук України; голова спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій К 36.814.04 за спеціальністю 03.00.16 «Екологія»; член Президії, голова секції Західного наукового центру Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України; голова науково-координаційної ради західного міжрегіонального наукового центру НААН; заступник голови Ради ректорів вищих навчальних закладів Львівщини.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрівца, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 340–341.

85 років від дня народження УШКАРЕНКА Віктора Олександровича

*Вчений в галузі сільськогосподарської меліорації,
доктор сільськогосподарських наук, професор,
академік НААН*

Народився 6 травня 1938 р. у с. Михайло-Ларіно Жовтневого району Миколаївської області.

У 1955–1960 рр. навчався на агрономічному факультеті Херсонського сільськогосподарського інституту (нині – Херсонський державний аграрно-економічний університет), який закінчив також з відзнакою.

Свою трудову діяльність молодий спеціаліст розпочав з повною віддачею сил: у 1960 р. – на посаді головного агронома в колгоспі «Україна» Сиваського району Херсонської області, протягом 1961–1964 рр. – у радгоспі ім. К. Маркса Жовтневого району Миколаївської області.

Здібності експериментатора і дослідника, що проявилися і зміцніли під час навчання, привчили фахівця-початківця до роботи пізнавального, наукового характеру. Зрештою це привело його до аспірантури кафедри загального та зрошувального землеробства Херсонського сільськогосподарського інституту. У 1964–1969 рр. працював асистентом цієї кафедри.

У 1966 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук на тему «Зрошення стічними водами кормових культур на каштанових ґрунтах УРСР» в Одеському сільськогосподарському інституті. У тому ж році присуджено науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук, у 1972 р. присвоєно вчене звання доцента. На цій посаді працював до 1978 р.

1964–1974 рр. – завідувач дослідного поля учгоспу «Приозерне», 1969–1970 рр. – старший викладач кафедри загального та зрошувального землеробства Херсонського сільськогосподарського інституту.

У 1977 р. захистив докторську дисертацію на тему «Теоретичне обґрунтування і агротехнічні умови використання зрошуваних каштанових ґрунтів Півдня УРСР» у Кишинівському сільськогосподарському інституті. У 1978 р. йому присвоєно звання професора. З 1978 р. очолив кафедру землеробства, з вересня 1980 р. – ректор Херсонського сільськогосподарського інституту, а з 1998-го і до початку 2011 р. – ректор Херсонського державного аграрного університету. У 1988р. присвоєно почесне звання «Заслужений працівник Вищої школи Української РСР» та нагороджено орденом «Знак пошани». Нині – завідувач кафедри землеробства Херсонського державного аграрно-економічного університету.

За високі досягнення всесвітньовідомої школи зрошувального землеробства та багаторічний термін управління нею отримав диплом і його ім'я занесено в Книгу рекордів України (№ 33/02-05573 від 29.11.2013 р.).

За найтриваліший строк перебування на виборній посаді ректора вищого навчального закладу (31 рік) отримав диплом і його ім'я знову занесене до Книги рекордів України (№ 31/04-06000 від 06.05.2014 р.).

У 1997 р. став лауреатом Державної премії України в галузі науки і техніки за підручник «Зрошуване землеробство», а у 2010 р. – лауреатом премії АР Крим.

Рішенням Біографічного наукового центру при ООН у 1998 р. В.О. Ушкаренко зараховано до складу 2000 видатних людей ХХ сторіччя з врученням Медалі, що засвідчує вагомий внесок ученого у пізнання законів природи в ім'я Людини. Його ім'я внесено до Міжнародної енциклопедії «2000 OUTSTANDING PEOPLE of The 20th CENTURY».

З 1980 р. і понині він очолює спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських, а з 1992 р. і докторських дисертацій за двома спеціальностями: «Сільськогосподарські меліорації» і «Рослинництво».

Опубліковано 950 науково-методичних праць, у тому числі: 7 підручників; 45 навчальних посібників, практикумів; 26 монографій. Має 46 патентів і 12 авторських свідоцтв. Під його керівництвом та за науковим консультуванням захищено 76 кандидатських і 12 докторських дисертацій.

Членом-кореспондентом УААН (меліорація і зрошуване землеробство) В.О. Ушкаренко обрано у 1990 р., а у 1995 р. – дійсним членом (академіком) УААН по Відділенню землеробства, меліорації та механізації.

Наукова й громадська діяльність академіка НААН В.О. Ушкаренко заслужено відзначена державними й освітянськими нагородами: 4 ордена Знак Почета (1981), «За заслуги» III ступеня (1998), II ступеня (2009), Ярослава Мудрого V ступеня (1999). Українська Православна церква нагородила орденами: Літописця Нестора (1999), Георгія Побідоносця (2011), Князя Володимира (2013).

Нагороджено Почесними грамотами Верховної Ради України (1991, 2004, 2009), Почесними грамотами Кабінету міністрів України (1999, 2003), Почесною грамотою Міністерства освіти (2010), Почесними грамотами Міністерства аграрної політики (2005, 2008), Почесними грамотами УААН, НААН (2008, 2012).

Рішенням Вченої ради Інституту агроекології та природокористування присвоєно звання «Почесний доктор з екології» (2017). У 2008 р. нагороджений нагрудним знаком «Почесний працівник Державного комітету України з водного господарства»; присвоєно «Почесний громадянин міста Херсона» (2013).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С.370–371.

70 років від дня народження КОЦЮМБАСА Ігоря Ярославовича

Вчений в галузі ветеринарної фармакології, токсикології та контролю за якістю і безпечністю ветеринарних препаратів, доктор ветеринарних наук, професор, академік НААН

Народився 10 травня 1953 р. у м. Львові. У 1975 р. закінчив навчання на ветеринарному факультеті Львівського зооветеринарного інституту за спеціальністю «Ветеринарія». З 1975-го по 1981 рр. працював старшим інженером Львівського відділення Інституту біохімії імені О. Палладіна.

У 1981 р. поступив до аспірантури Науково-дослідного інституту землеробства і тваринництва західних районів УРСР на заочну форму навчання та одночасно працював старшим лаборантом лабораторії комбікормів цього ж Інституту. Після закінчення аспірантури з 1985-го по травень 1987 р. працював молодшим науковим співробітником. У травні 1987 р. перейшов на роботу в Західно-Українську зональну науково-контрольну лабораторію на посаду молодшого наукового співробітника. З 1989 р. переведений на посаду вченого секретаря, а з 1991 р. – працював на посаді заступника директора з наукової роботи ДНДКІ ветпрепаратів та кормових добавок, з 2004 р. очолює цей Інститут.

У 1985 р. у Львівському зооветеринарному інституті захистив кандидатську дисертацію на тему «Показники обміну хромопротеїдів та вуглеводів в організмі бичків при використанні кормів із багатолітнього алкалоїдного люпину». У 2001 р. в Інституті експериментальної і клінічної ветеринарної медицини НААН захистив докторську дисертацію на тему «Система токсикологічного контролю засобів захисту тварин та кормових добавок». Учене звання професора присвоєно у 2005 р. Обраний членом-кореспондентом (2007) та дійсним членом (академіком) НААН (2016).

Наукова діяльність академіка І.Я. Коцюмбаса стосується розробки альтернативних методів фармакологічного контролю ветеринарних препаратів з використанням тест-систем. Ним уперше запропоновано науково обґрунтовану систему фармакологічного контролю ветеринарних препаратів і кормових добавок, яка базується на вивченні фармакокінетики та фармакодинаміки гострої та хронічної токсичності, кумуляції, побічної дії, віддалених наслідків. Розроблена та науково обґрунтована система контролю якості та безпечності ветеринарних лікарських засобів, яка включає впровадження належної виробничої практики (GMP), система правил лабораторної практики (GLP) та встановлення (MRL) залишків ветеринарних препаратів у продуктах тваринного походження. Ним модифіковано та адаптовано ряд методик та методів вивчення токсикологічних параметрів, зокрема мутагенності і нешкідливості, науково обґрунтовано загальні принципи, порядок і вимоги до визначення нешкідливості і токсичності,

визначено позитивні та негативні сторони кожного методу, а також розроблено нормативний документ (Національний стандарт), який регламентує основні положення.

За останні роки академік І.Я. Коцюмбас активно розвиває нові напрямки у ветеринарній медицині – вивчення та широке використання у ветеринарній медицині натрію гіпохлориту і препаратів на його основі. Серед перспективних напрямів досліджень – створення ветеринарних препаратів з використанням нанотехнологій, розроблення мікробіологічних методів контролю з використанням біосенсорів, визначення бактерійних ендотоксинів у стерильних ветеринарних лікарських засобах ЛАЛ-тестом тощо.

Академік І.Я. Коцюмбас є головою секції фармацевтичних препаратів Державної фармакологічної комісії ветеринарної медицини, Головою ТК 132 «Засоби захисту тварин, корми та кормові добавки», керівником Випробувального центру ветпрепаратів та кормових добавок, є членом Європейської асоціації фармакологів та токсикологів та спеціалізованої Вченої Ради по захисту дисертацій Д 35.826.03 у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Ґжицького.

Головний редактор науково-технічного бюлетеню «ДНДКІ ветеринарних препаратів та кормових добавок та Інституту біології тварин».

Член редколегії журналів: «Біологія тварин», журнал Товариства токсикологів України «Сучасні проблеми токсикології, харчової та хімічної безпеки», «Скотарство сьогодні»; «Свинарство України»; «Тваринництво сьогодні»; «Pasze przemyslowe»; «Міжнародний журнал антибіотиків та пробіотиків».

У науковому доробку вченого понад 475 наукових праць, у т. ч. 14 монографій, 20 навчально-методичних посібників, 83 методичних рекомендацій, одержав 35 патентів на винаходи, в т. ч. 3 міжнародних. Він розробник 13 ДСТУ та 25 СОУ.

Академік І.Я. Коцюмбас є фундатором наукової школи «Фармако-токсикологічних досліджень ветеринарних засобів». Під його керівництвом захищено 7 докторських та 10 кандидатських дисертацій.

Очолований ним Інститут є однією з провідних наукових установ України і країн СНД з питань розробки, вдосконалення та стандартизації методів контролю ветеринарних лікарських засобів, кормів та кормових добавок. Тут створена одна із найсучасніших матеріально-технічних баз. Згідно з вимогами GLP повністю переобладнані профільні лабораторії, які акредитовані Національним агентством з акредитації України відповідно до вимог ДСТУ ISO/IEC 17025–2017.

Побудовані віварій для лабораторних і клініка для продуктивних тварин, що відповідають міжнародним нормам утримання та розведення лабораторних тварин, свиней та птиці. Тут провадяться міжнародні доклінічні та клінічні випробування ветеринарних лікарських засобів. Клінічні дослідження генеричних лікарських засобів, у тому числі визначення біоеквівалентності або проведення порівняльних досліджень терапевтичної

ефективності, стосовно лікарських форм, для яких неможливе проведення досліджень з біоеквівалентності, вивчення біологічної доступності (біодоступності) лікарської речовини.

Відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину», на базі Інституту, директором було створено Національне агентство з реєстрації ветеринарних препаратів, Національну референс-лабораторію з визначення залишків ветеринарних препаратів у продуктах тваринного походження та кормах і референс-лабораторію з дослідження кормових добавок.

Академік І.Я. Коцюмбас бере активну участь у підготовці та розробці проєктів Законів України, рішень Уряду з питань ветеринарної медицини, зокрема: Закону України про ветеринарну медицину; Закону України про безпеку і гігієну кормів; Закону про безпеку і якість харчових продуктів та підзаконних актів до них.

За вагомий особистий внесок у розвиток ветеринарної медицини, високу професійну майстерність нагороджений трудовою відзнакою МАП України «Знак пошани» (2003), знаком МАП України «Відмінник аграрної освіти і науки» III ступеня та Почесною грамотою Президії УААН (2008), одержав почесне вчене звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2009), Почесну грамоту Верховної Ради України «За заслуги перед Українським народом» (2013) та нагрудний знак до неї. Свідченням високого визнання перед усією академічною спільнотою було присудження професору І.Я. Коцюмбасу почесного титулу «Doctor honoris causa» (2014), а також нагородження орденом «За заслуги» III ступеня (2017) та знаком НААН ім. «К.Д. Ушинського» (2018).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 181–183.

70 років від дня народження СКОРОХОДА Ігора Володимировича

*Вчений в галузі біохімії, кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник*

Народився 18 травня 1953 р. у Івано-Франківській області в районному центрі Богородчани.

У 1970 р. почав навчання на ветеринарному факультеті Львівського зооветеринарного інституту, який закінчив у 1975 р. та отримав диплом по спеціальності «Ветеринарний лікар».

Розпочав свою трудову діяльність за направленням на посаді головного ветеринарного лікаря Миколаївської птахофабрики. З 1975-го року по 1976 р. проходив строкову службу в армії.

В Інституті землеробства і тваринництва Західного регіону працює з 1 лютого 1977 р. на посаді старшого лаборанта в лабораторії біохімії. З 1 квітня

1980 р. – молодший науковий співробітник лабораторії біологічно активних речовин.

У липні 1985 р. захистив дисертаційну роботу в Інституті біології тварин на тему “Вивчити вплив естрогенів та фітоестрогенів на деякі показники ліпідного обміну у корів” по спеціальності 03.00.04 – біохімія з присвоєнням наукового ступеня кандидата біологічних наук.

З 1989 року на посаді старшого наукового співробітника лабораторії біологічно-активних речовин, у 1991 р. переведений в новостворену лабораторію імунології, де працював над тематикою з розробки імунобіологічних методів та досліджував вплив нетрадиційних регуляторів резистентності на організм великої рогатої худоби.

У 1997 р. Вищою атестаційною комісією України присвоєно вчене наукове звання старшого наукового співробітника із спеціальності 03.00.04 – біохімія.

З 2000 року почав працювати в лабораторії агроекології на посаді старшого наукового співробітника, а у 2003 р. переведений на посаду провідного наукового співробітника цієї лабораторії. З 2005 року по березень 2016-го – завідувач лабораторії агроекології, яка під час його керівництва була перейменована у лабораторію екологічної безпеки у тваринництві.

За 39 років трудової діяльності в інституті пройшов всі щаблі наукового зростання, починаючи з посади старшого лаборанта до завідувача лабораторії, у якій успішно працював впродовж 11 років. За час роботи на науковій ниві Ігор Володимирович зарекомендував себе з боку як відповідальний, ініціативний, сумлінний керівник. Розпочав достатньо складний, альтернативний і одночасно дискусійний напрям наукових досліджень у сільськогосподарській науці. Був керівником низки завдань, основні з них: «Розробити нові способи виведення токсикантів з організму сільськогосподарських тварин» (№ ДР 0106U003794) впродовж 2006–2010 рр., «Розробити екологічнобезпечні основи та альтернативні способи регуляції резистентності організму тварин і підвищення їх продуктивності» (№ ДР 0111U005341) – 2011–2013 рр., «На основі наукового обґрунтування біоінформаційних методів розробити нові засоби захисту тварин та отримати екологічно безпечну продукцію» (№ ДР 0111U005342) – 2011–2015 рр., «Вивчення механізмів регуляції клітинного та гуморального імунітету великої рогатої худоби за дії біологічно активних речовин» (№ ДР 0116U001347) – 2016 р., які входили в ПНД 03 “Екологічна безпека агропромислового виробництва” (“Агроекологія”), ПНД 31 “Фізіолого-біохімічні основи резистентності, високої продуктивності тварин і біологічної цінності продукції тваринництва” (“Фізіологія і біохімія тварин”), ПНД 28 “Створення і використання нано- і біотехнологічних матеріалів та засобів у тваринництві” (“Нано- і біотехнології у тваринництві”). Також у процесі своєї трудової діяльності виконував роботи із стандартизації за договором від 15.05.2008 р. № 157/с відповідно до наказу Мінагрополітики від 13.05.2008 р. № 294 ДСТУ «Адсорбенти важких металів. Використання у тваринництві. Технічні умови».

Наукові дослідження, якими займався вчений спрямовані на вивчення та створення препаратів нового покоління на основі біоінформаційних методів, застосування яких сприяє підвищенню продуктивності, збереженню здоров'я

тварин та одержанню екологічнобезпечної продукції тваринництва в умовах техногенних та локальних забруднень навколишнього середовища.

За час трудової діяльності опублікував понад 50 наукових праць. Автор двох патентів: патент України на винахід – № 98829 “Гомеопатична ветеринарна композиція для корекції обміну речовин у тварин”, патент України на корисну модель – № 128123 “Гомеопатичний препарат для підвищення імунітету у тварин”.

За багаторічну наукову працю, значний внесок у розвиток аграрної науки нагороджений рядом нагород та відзнак, зокрема, Почесною грамотою Національної академії аграрних наук України.

Інформацію надіслано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

ЧЕРВЕНЬ

50 років від дня народження РУДАВСЬКОЇ Наталії Миколаївни

Вчена у галузі рослинництва, кандидат сільськогосподарських наук

Народилася 1 червня 1973 р. в с. Ставчани Пустомитівського (нині Львівського) району Львівської області.

Трудову діяльність розпочала у 1990 р. в Інституті землеробства і тваринництва західних районів України на посаді лаборанта сектору селекції і насінництва кормового буряка і в цей же час у 1992–1998 рр., заочно здобувала вищу освіту у Львівському державному аграрному університеті, який закінчила у 1998 р. за спеціальністю «Агрономія» з присвоєнням кваліфікації вченого агронома.

У 1997–2000 рр. працювала спеціалістом II категорії лабораторії первинного насінництва Інститут землеробства і біології тварин (терер – Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН). З червня 2000-го по квітень 2014 р. – провідний фахівець сектору первинного насінництва лабораторії селекції і насінництва сільськогосподарських культур Інституту сільського господарства Карпатського регіону.

Упродовж 2009–2012 рр. навчалася в аспірантурі цієї ж наукової установи. У 2018 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Формування продуктивності бобово-злакових травосумішей залежно від технологічних заходів вирощування в умовах Лісостепу західного» (Спеціалізована вчена рада Д 27.361.01 при Національному науковому центрі «Інститут землеробства Національної академії аграрних наук України», смт Чабани).

З квітня 2014 року обіймала посаду наукового співробітника лабораторії насіннезнавства Інституту сільського господарства Карпатського регіону.

З 2018 року по теперішній час працює у відділі технологій в рослинництві, спочатку на посаді старшого наукового співробітника, а з 2021 року – завідувач відділом.

Виконавець і керівник завдань, які входили у тематики наукових досліджень: ПНД 11 “Зернові культури”, 11.02.01.37.П Екологічне випробування нових гібридів кукурудзи; ПНД 14 «Технології вирощування зернових культур. Селекція кукурудзи і сорго», 14.02.00.08.П Адаптація нових гібридів кукурудзи різних груп стиглості до умов західного Лісостепу;

ПНД 08 “Сталий розвиток Карпатського регіону”, 08.00.03.03.Ф Формування високоефективних агроценозів ярих зернових та зернобобових культур при їх сумісному вирощуванні на схилових землях Карпатського регіону;

ПНД 09 Використання аграрного ресурсновиробничого потенціалу Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів («Сталий розвиток Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів»).

Нині керівник прикладного дослідження з розробки концептуальних аспектів формування високопродуктивних ценозів пшениці озимої та ярої на основі удосконалених елементів технології їх вирощування та співвиконавцем фундаментальної та прикладної науково-дослідних робіт.

Автор і співавтор 52 наукових праць, у тому числі 9 рекомендацій та брошур.

Постійна учасниця всеукраїнських та міжнародних наукових конференцій, науково-практичних семінарів, Днів поля.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

ЛИПЕНЬ

70 років від дня народження ОХРИМЕНКО Емілії Михайлівни

Вчена в галузі тваринництва, кандидатка біологічних наук

Народилася 19 липня 1933 року в с. Ганьковичі Крукеницького району Дрогобицької області.

У 1951 р. поступила вчитися у Львівське педагогічне училище № 1, яке закінчила в 1952 р. і за направленням почала працювати у Львівській середній школі № 26. З 1953 р. працювала на Львівському електромеханічному заводі «Контакт» на посаді завкладу, де пропрацювала до 1956 року.

Початок наукової діяльності – 1957 рік – прийнята на роботу в Інститут землеробства і тваринництва західних районів УРСР на посаду лаборанта. З 1956 р. навчається заочно у Львівському педагогічному інституті, а в 1960 р. у зв'язку з ліквідацією біологічного факультету її було переведено до Львівського ордену Леніна університету ім. І. Я. Франка, який вона закінчила в 1962 році, одержавши спеціальність «учитель біології». У тому ж році переведено на посаду наукового співробітника інституту. В 1971 р. захистила кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. Пропрацювавши в лабораторії розведення і селекції птиці спочатку на посаді старшого наукового співробітника, а пізніше завідувачки протягом 34 роки, у 1991 р. вийшла на пенсію, однак продовжувала трудову діяльність у Львівському зооветеринарному інституті.

Всі роки праці в Інституті землеробства і тваринництва західних районів УРСР присвятила науково-дослідній роботі по селекції гусей, яких розводять в західних областях України. Під її керівництвом і за безпосередньої участі в результаті багаторічної роботи шляхом схрещування місцевих білих, великих сірих і китайських сірих було виведено і затверджено у 1981 р. нову породну групу гусей «оброшинські сірі». У зв'язку з попитом на білий пух і перо, Охріменко М. М. розпочала наукову роботу над створенням оброшинських гусей з білим оперенням.

Оброшинських сірих гусей схрещували з рейнськими та італійськими білими. У результаті багаторічної селекційної роботи створено нову популяцію гусей – «оброшинські білі гуси», які характеризуються високими продуктивними якостями. Дослідницею було розроблено окремі технологічні заходи і рекомендації з використання в сільському господарстві продукції гусівництва (пера, пуху, м'яса, жиру і пташиного хутра).

На Міжнародній контрольно-випробувальній станції птахівництва у Чехословаччині в 1985–1987 рр. материнська форма кросу оброшинських сірих гусей за м'ясними якостями одержала перше місце.

Протягом 1981–1983 рр. за укладеним із науковцями Болгарії контракту, провела дослідження з максимального використання зеленої маси при вирощуванні гусей до 60-добового віку згідно з розробленою нею технологією.

У науковому доробку 88 наукових праць, у т. ч. 6 рекомендацій, низка патентів України на одержані наукові досягнення, а також монографія «Производство гусяного мяса». Під керівництвом вченої захищено 5 дисертаційних робіт.

За видатні заслуги у науковій діяльності і активну громадську позицію в 1970 р. нагороджено медаллю «За доблестный труд», а в 1971 р. – орденом «Знак пошани» і Почесною грамотою.

Інформацію надіслано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

70 років від дня народження
ЛИХОЧВОРА Володимира Володимировича

Вчений у галузі рослинництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 30 липня 1953 р. у с. Бокійма, Млинівського району, Рівненської області.

У 1975 р. закінчив Львівський сільськогосподарський інститут, вчений агроном.

Працював головним агрономом колгоспу ім. Я. Галана у с. Полтва Буського району Львівської області (1975–1977), молодшим науковим співробітником Рівненської обласної державної сільськогосподарської дослідної станції с. Шубків (1977), головним агроном колгоспу Зоря с. Береги Млинівського району Рівненської області (1977–1980).

У 1980–1982 рр. проходив строкову службу в лавах армії.

Завідувач дослідним полем Львівського сільськогосподарського інституту (1982–1986), асистент (1986–1993), доцент (1993–2006), професор (2006–2008) кафедри рослинництва і луківництва Львівського державного аграрного університету. З 2008 р. і дотепер – завідувач кафедри технологій у рослинництві Львівського національного аграрного університету. У 1993–1996 рр. заступник декана з науково-дослідної роботи, у 1996–2001 рр. за сумісництвом заступник декана агрономічного факультету з навчально-методичної роботи. У 2001–2012 рр. за сумісництвом директор Новаційного центру Львівського НАУ.

Захистив кандидатську дисертацію за спеціальністю 06.01.09–рослинництво у 1989 році у спеціалізованій вченій раді Херсонського сільськогосподарського інституту. Тема дисертації «Урожайність та якість зерна сортів озимої пшениці залежно від строків сівби, норм висіву і добрив за інтенсивної технології вирощування в умовах західного Лісостепу УРСР».

Докторську дисертацію за спеціальністю 06.01.09 – рослинництво захистив у спеціалізованій вченій раді Інституту землеробства УААН у 2004 році на тему “Агробіологічні основи формування врожаю озимої пшениці в умовах західного Лісостепу України”.

Вчене звання доцента кафедри рослинництва та луківництва присвоєно у 1994 році. З 2006р. – професор кафедри рослинництва та луківництва Львівського державного аграрного університету.

У 2013 році обраний членом-кореспондентом НААН по Відділенню рослинництва.

Відомий вчений в галузі рослинництва, вніс вагомий вклад у теорію і практику вдосконалення інтенсивних технологій вирощування основних сільськогосподарських культур для умов Західного Лісостепу. Ним розроблено інтенсивні технології вирощування таких культур як озима

пшениця та озимий ріпак. Зокрема рекомендовано оптимальні та допустимі попередники, детально вивчено особливості удобрення цих культур, а саме: норми і строки внесення азотних, фосфорних, калійних добрив, використання у системі живлення магнію, сіркіта мікроелементів. Автор нових підходів щодо технологій сівби пшениці та ріпаку а саме застосування концепції зменшених норм висіву, що обґрунтовуються показниками елементів структури врожаю. Ним розроблені і рекомендовані виробництву оптимізовані строки сівби цих культур, що базуються не на календарних строках, а виходячи з наявності вологи у ґрунті. Розроблено рекомендації щодо осіннього догляду за посівами, використання фунгіцидних та інтексицидних протруйників, осіннього внесення гербіцидів.

Лихочвор В.В. кваліфікований експерт-дорадник з питань технологій вирощування у рослинництві (зернові, олійні культури, картопля, цукровий буряк). Професор В.В. Лихочвор є відомим науковцем, знаним фахівцем високої кваліфікації. Постійно виступає на семінарах, навчаннях, Днях поля, виконує значний обсяг консультаційної роботи. Читає лекції для менеджерів агрохімічних компаній, агрономів та керівників господарств, фахівців дорадчих служб.

Результати своєї наукової роботи вчений активно і ефективно використовує у навчальному процесі в ході викладання низки дисциплін: “Рослинництво”, «Системи сучасних інтенсивних технологій», “Еколого-біологічне рослинництво”, “Управління якістю продукції”. З даних курсів читає лекції, проводить семінарські і практичні заняття, здійснює керівництво курсовим проектуванням.

Голова експертної комісії факультету агротехнологій та екології.

У 2008–2010 рр. та 2014–2018рр. входив до складу Експертної Ради Державної Атестаційної комісії (ВАК, ДАК).

Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

У науковому доробку понад 655 праць, із них 2 підручники, 11 навчальних посібників, 9 монографій, 32 – книг, брошур, довідників, 390 наукових статей, 112 тез наукових доповідей на наукових конференціях, симпозіумах і семінарах, 74 праці навчально-методичного характеру (методичні вказівки і рекомендації щодо вивчення відповідних дисциплін), в т.ч. 2 програми навчальних курсів, рекомендованих до використання Наукметодцентром Мінагрополітики України.

Під його керівництвом захищено 14 кандидатських дисертацій, наразі йде підготовка 4 докторських дисертацій.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 575–576.

СЕРПЕНЬ

65 років від дня народження ГАДЗАЛА Ярослава Михайловича

Вчений у галузі захисту рослин, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народився 3 серпня 1958 р. в с. Артищів Городоцького району Львівської області.

Закінчив Вишняківський радгосп-технікум (1977).

Після навчання працював агрономом-меліоратором у колгоспі «Зоря» Городоцького району Львівської області.

Упродовж 1978–1983 рр. навчався на факультеті захисту рослин в Українській Ордену Трудового Червоного Прапора сільськогосподарській академії (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України), який закінчив з відзнакою.

З 1983-го по 1986 р. – аспірант Української сільськогосподарської академії.

У 1986 р. захистив дисертацію на тему «Агробіологічне обґрунтування інтегрованого захисту ягідних насаджень від шкідників у південно-західному Лісостепу і Поліссі України» на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук.

Протягом 1986–1987 рр. працював асистентом кафедри загальної ентомології і зоології УСГА. Наступні три роки був заступник голови колгоспу ім. Леніна Городоцького району у с. Завидовичі Львівської області. З 1990 р. – перший заступник генерального директора агрокомбінату «Городоцький», а з 1991-го по 1994 р. – начальник Управління сільського господарства і продовольства Городоцького району Львівської області. В 1994–1995 рр. – голова Городоцької районної Ради народних депутатів, голова виконкому; у 1994–1998 рр. – депутат Городоцької районної ради Львівської області; у 1994–2006 рр. – депутат Львівської обласної ради; у 1995–1998 рр. голова Городоцької районної державної адміністрації Львівської області.

У 1996 р. проходив стажування за програмою з міжнародного агробізнесу і менеджменту в Агенції міжнародного розвитку США (Вашингтон, Лексінгтон).

Протягом 1998–2000 рр. – заступник голови Львівської обласної державної адміністрації.

У 1999 р. в Національному аграрному університеті захистив дисертацію на тему «Агробіологічні обґрунтування інтегрованого захисту ягідних насаджень від шкідників у північно-західному Лісостепу і Поліссі України» на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук.

У 2001 р. – присвоєно вчене звання доцента кафедри біології. У 2002 р. – обрано членом-кореспондентом УААН по Відділенню рослинництва зі

спеціальності «захист рослин»; у 2004 р. – присвоєно вчене звання професора кафедри ентомології.

У 2007 р. обрано дійсним членом (академіком) УААН (відділення рослинництва, зі спеціальності «захист рослин»).

У 2008 р. – присвоєно звання почесного професора Національного аграрного університету.

У 2000–2001 рр. – перший заступник голови Львівської облдержадміністрації; 2000 – 2004 рр. – голова Державної екзаменаційної комісії із захисту дипломних робіт студентами факультету захисту рослин Національного аграрного університету; 2001–2004 рр. – член Державної комісії з проведення в Україні адміністративної реформи; 2001–2002 рр. – голова Львівської обласної ради; 2002–2006 рр. – перший заступник голови Державного комітету України з водного господарства; 2002–2006 рр. – завідувач кафедри ентомології імені проф. М.П. Дядечка Національного аграрного університету; 2002–2017 рр. – професор кафедри ентомології імені проф. М.П. Дядечка Національного університету біоресурсів і природокористування України; 2004–2006 рр. – член науково-технічної ради Держводгоспу України. Експерт ВАК України з агрономії та лісового господарства; 2007–2010 рр. – заступник Міністра аграрної політики України; 2013–2014 рр. – Віце-президент Національної академії аграрних наук України; у 2014 р. член Президії Національної академії аграрних наук України.

З 8 серпня 2014 р. і донині – Президент Національної академії аграрних наук України.

Автор близько 190 наукових праць.

Присвоєно почесне звання «Заслужений працівник сільського господарства України» (1997). Нагороджений орденами «За заслуги» III (1999) та II ступенів (2010); Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2000); Державною премією України в галузі науки і техніки за цикл наукових праць «Система сертифікованого виноградного розсадництва України» (2016); орденом Христа Спасителя Української Православної Церкви Київського Патріархату і орденом Святого апостола Андрія Первозванного II ступеня (2017); пам'ятною ювілейною медаллю «100 років Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (1917–2017)» (2017); орденом Святого Архістратига Михаїла Української Православної Церкви Київського Патріархату (2018).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 79–80.

**60 років від дня народження
БИКІНА Анатолія Вікторовича**

Вчений у галузі загального землеробства та агроєкології, доктор сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 9 серпня 1963 р. у с. Конятин Сосницького району Чернігівської області.

У 1989 р. з відзнакою закінчив факультет агрохімії та ґрунтознавства Української ордена Трудового Червоного Прапора сільськогосподарської академії за спеціальністю агрохімія і ґрунтознавство, кваліфікація вчений агроном.

Упродовж 1989–1991 рр. – стажист кафедри агрохімії Української сільськогосподарської академії; 1991–1994 рр. – асистент кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва Українського державного аграрного університету; 1994–2002 рр. – асистент кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва Національного аграрного університету; 1993–1995 рр. – заступник декана факультету агрохімії та ґрунтознавства; 2000–2002 рр. – декан факультету агрохімії та ґрунтознавства.

У 2002–2004 рр. – директор Центру рослинництва, техніки та технологій. Протягом 2002–2003 рр. – доцент кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва, із 2003 р. – професор кафедри. Упродовж 2004–2005 рр. – декан агробіологічного факультету. З 2000-го р. – голова спеціалізованої вченої ради Д 26.004.04. З 2006 р. – завідувач кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О. І. Душечкіна.

У 1993 р. в Українському державному аграрному університеті захистив кандидатську дисертацію під науковим керівництвом академіка М. М. Горднього на тему «Продуктивність помідорів у відкритому і закритому ґрунті при внесенні вермикомпосту», а у 1999 р. – докторську на тему «Біоконверсія органічних відходів агропромислового комплексу та продуктивність агроєкосистем при застосуванні нових видів добрив». У 2003 р. присвоєно вчене звання професора.

А. В. Бикін є провідним вченим з проблем оптимізації живлення та отримання екологічно безпечної продукції рослинництва. Співкерівник наукового напрямку «Біоконверсія органічних відходів АПК для отримання нових видів добрив та біологічно цінної і екологічно безпечної продукції». Його основні теоретичні та практичні роботи присвячені розробці наукових рішень щодо екологічної оптимізації умов росту та розвитку сільськогосподарських культур, ресурсозберігаючих технологій та покращання якості продукції рослинництва. Він активний учасник у роботі міжнародних конгресів, симпозіумів, міжнародних та вітчизняних конференцій і семінарів, консультує спеціалістів аграрного сектору з питань живлення рослин і особливостей застосування агрохімікатів.

Автор 116 наукових та науково-методичних праць, у тому числі 5 підручників. Брав участь у розробці 6 СОУ, які стосувалися технологій екологічно безпечно використання азотних, фосфорних, калійних, комплексних, органічних і мікродобрих.

Під науковим керівництвом ученого 8 аспірантів успішно захистили кандидатські дисертації. Обраний у 2010 р. членом-кореспондентом НААН по Відділенню землеробства, меліорації та механізації.

За вагомий внесок в удосконалення традиційних технологій вирощування овочевих культур та розробку шляхів покращання якості продукції рослинництва і плідну наукову діяльність нагороджений знаком Пошани Міністерства аграрної політики України (2003), знаком "Відмінник освіти" Міністерства освіти і науки України (2021).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 431–432.

65 років від дня народження ЄГОРОВА Богдана Вікторовича

Вчений у галузі зберігання і переробки зерна, виробництва комбікормів і продовольчої безпеки, доктор технічних наук, професор, академік НААН

Народився 15 серпня 1958 р. у м. Воркута, Автономна республіка Комі (СРСР).

Закінчив у 1981 р. Одеський технологічний інститут харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова, факультет технології комбікормових і біохімічних виробництв; спеціальність «Технологія зберігання і переробки зерна», кваліфікація – інженер-технолог, диплом з відзнакою.

Трудова діяльність: 1975–1976 рр. – токар третього розряду Вінницького радіолампового заводу; 1976–1981 рр. – студент факультету технології комбікормових і біохімічних виробництв Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1981 р. – інженер науково-дослідної частини Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1981–1988 рр. – асистент кафедри технології комбікормових і гідролізних виробництв Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1988–1990 рр. – доцент кафедри технології комбікормів Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1990–1991 рр. – докторант при Одеському технологічному інституті харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1991–2014 рр. – завідуючий кафедрою технології

комбікормів Одеського технологічного інституту харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова; 1996–2003 рр. – проректор з навчальної і виховної роботи Одеської державної академії харчових технологій; 2002 р. – Одеській державній академії харчових технологій надано статус національної і перейменовано в Одеську національну академію харчових технологій (ОНАХТ); 2003–2017 рр. – по т. час – ректор Одеської національної академії харчових технологій;

У 1985 р. в Одеському технологічному інституті харчової промисловості ім. М.В. Ломоносова захистив кандидатську дисертацію «Удосконалення технології переробки зерна сої». У 1991 р. в цьому ж інституті захистив докторську дисертацію «Науково-технічні основи удосконалення технології комбікормів».

Доктор технічних наук з 1991 р.; вчене звання професора присвоєно у 1992 р.

Б.В. Єгоров – академік Національної академії аграрних наук України, член Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки (2018); член Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України (2020); віцепрезидент Регіонального науково-технологічного кластера «Причорноморський» (2020); член Науково-координаційної ради та секції продовольства НААН (2018); член міжгалузевої експертної ради при ДАК МОН України (2013–2017); заступник голови експертної ради з харчових технологій та сільського господарства ДАК МОН України (2007–2012); голова експертної ради з харчових технологій та сільського господарства ДАК МОН України (2013–2014); заступник голови експертної ради ВАК України з харчової, легкої та хімічної промисловості (2003–2007); голова експертної ради ВАК України (2007–2010); голова комісії з біотехнологій та харчових технологій Наукової ради МОН України (2010); голова наукової ради Міжнародної Школи Кормів (International School of Feed) (2014); голова Президії науково-методичної комісії з харчових технологій та інженерії Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (2011–2013); член Науково-технічної ради (секція продовольства) Міністерства аграрної політики та продовольства України (2013); член Національної комісії України з Кодексу Аліментаріус (2012); член керівного складу Асоціації «Союз кормовиробників України» (2007); член Національної Асоціації промислового хлібопекарства; член Асоціації виробників комбікормів Європи (2013); Почесний доктор (Doctor Honoris Causa) Університету харчових технологій м. Пловдив (Болгарія); член Ради Південного наукового центру НАН України (2010); голова комісії з питань міжнародного співробітництва і навчання іноземних студентів Ради ректорів ЗВО Одеського регіону (2004); член Національної спілки журналістів України (2007).

Керівник вітчизняної наукової школи «Теорія і практика енергозберігаючих технологій виробництва комбікормової продукції високої продуктивної дії», основними напрямками діяльності якої є: продовольча безпека, системний аналіз і синтез технологій виробництва харчових

продуктів, кормових добавок, преміксів, комбікормів, продукції тваринного походження і продуктів харчування.

Головний редактор наукових видань: «Харчова наука і технологія» (з 2017 р. видання включено до міжнародної наукової бази Web of Science Core Collection, категорія «А» переліку фахових видань України), «Зернові продукти і комбікорми» (категорія «Б» переліку фахових видань України), а також з 2020 р. нового видання «Food safety and security»; член редколегій низки профільних практичних журналів – «Зерно і хліб», «Продукти та інгредієнти», «Корми і факти», «Напої. Технології та інновації», «Food and Feed Research» (Університет харчових технологій м. Нові Сад, Сербія).

Під його керівництвом реконструйовано 42 виробництва, побудовано 10 борошномельних, круп'яних і комбікормових заводів. Впроваджено у виробництво на 30 підприємствах України і на 15 підприємствах Республіки Узбекистан 24 винаходи.

Опублікував 947 наукових праць, у тому числі 315 у фахових виданнях, 87 статей у зарубіжних виданнях (зокрема Scopus 4, Web of Science - 7), монографій – 8, підручників – 3, навчальних посібників – 8, має 41 патент, 25 авторських свідоцтв, 7 стандартів. Під керівництвом професора Єгорова Б.В. розроблено і запроваджено новий державний стандарт ДСТУ 4482: 2005 «Премікси. Технічні умови», який введено в дію з 01.10.2006 р. Загальна кількість цитувань становить за весь період 982, за останні 5 років 557 – (Google Scholar). Із базою Web of Science h-index=2, кількість цитувань 6.

Підготував 5 докторів наук, у т.ч. доктора філософії та 22 кандидати наук.

У 2020 р. Б.В. Єгорова обрано академіком Національної академії аграрних наук України по Відділенню аграрної економіки і продовольства за спеціальністю «Зберігання і переробка продукції».

Нагороди та звання: «Відмінник освіти України» (2002, 2003), «Знак пошани» Міністерства аграрної політики України (2002), Почесна грамота Міністерства освіти і науки України (2003), Почесна відзнака Голови Одеської обласної державної адміністрації (2004, 2006), Нагрудний знак Міністра освіти і науки України «За наукові досягнення» (2007), «Заслужений діяч науки і техніки України» (2007), Почесна грамота Міністерства аграрної політики та продовольства України (2011), Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2012), Почесна грамота Президії НААН (2012), «Знак пошани» Одеського міського голови (2012), Почесна грамота Верховної Ради України (2016), Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (2016), Грамота Комітету з питань аграрної політики та земельних відносин Верховної Ради України (2018 р.), Почесна грамота Одеської обласної державної адміністрації (2017, 2018, 2020).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 123–125.

**70 років від дня народження
КИРИЛІВА Ярослава Івановича**

*Вчений у галузі птахівництва, біотехнологій доктор
сільськогосподарських наук, професор, член-кореспондент
НААН, академік АНВШ*

Народився 26 серпня 1953р. в с. Гаї Нижні Дрогобицького району Львівської області.

Навчався у Львівському зооветеринарному інституті за фахом зоотехнія (1970-1975рр.). Упродовж двох років після закінчення інституту працював завідувачем зоолабораторії Бориславської птахофабрики Дрогобицького району Львівської області (1975–1977рр.).

У 1977–1980 рр. навчався в аспірантурі за спеціальністю біохімія при Українському науково-дослідному інституту фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин (м. Львів). Упродовж 1980–1998рр. після закінчення аспірантури працював молодшим, старшим та провідним науковим співробітником, потім завідувачем лабораторії фізіолого-біохімічних основ живлення птиці Інституту фізіології і біохімії тварин УААН (м. Львів). З 1998р. – проректор з наукової роботи Львівської державної академії ветеринарної медицини ім. С.З. Гжицького, а з 2013 року перший проректор цього закладу.

З 2017 р. – головний науковий співробітник відділу розведення, технології утримання та годівлі тварин Інституту сільського господарства Карпатського регіону.

У 1981 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук на тему «Вплив сульфату натрію на обмінні процеси в організмі каченят-бройлерів», а у 1994 р. – докторську на тему «Роль сполук кременію в живленні птиці».

Основні напрями наукової роботи – експериментальний пошук шляхів підвищення ефективності використання поживних та біологічно активних речовин з рослинних кормів. З цією метою проведено серію досліджень з використання екзогенних ферментних препаратів вітчизняного та зарубіжного виробництва. За результатами цих досліджень опубліковано низку статей у зарубіжних та вітчизняних виданнях.

Одним із напрямів досліджень є вивчення ефективності використання альтернативних джерел енергії та природних субстратів (цеоліт, алуніт, перліт) з метою отримання екологічно чистої продукції, підвищення збереження молодняку та продуктивності тварин і птиці

Під його науковим керівництвом захищено 12 кандидатських та 4 докторські дисертації.

У 1983 році став лауреатом Премії ЦК ЛКСМУ «За кращу наукову розробку»;

Вчене звання професора присвоєно в 2001 р. У 2005 р. – обраний дійсним членом Академії наук вищої освіти України; 2007 р. – член-кореспондент УААН за спеціальністю фізіологія, біохімія та біотехнологія, член експертної ради ВАК України з ветеринарних і сільськогосподарських наук (2000–2012 роки)

Автор понад 450 наукових праць, у тому числі має 37 авторських свідоцтв та патентів на винаходи, 9 монографій та посібників, рекомендованих Міністерством аграрної політики та продовольства України, Національною академією аграрних наук України, Міністерством освіти, науки, молоді та спорту України для використання в навчальному процесі й науковій роботі.

Нагороджений грамотами та подяками Української академії аграрних наук, Міністерства аграрної політики України, голови Львівської обласної державної адміністрації.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 556–557.

50 років від народження ШЕБАНІНОЇ Олени В'ячеславівна

Вчена в галузі економічних наук, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН

Народилася 26 серпня 1973 р. у м. Миколаєві, Миколаївської області.

Закінчила Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, механіко-математичний факультет у 1995 р. за фахом: математик, викладач математики та інформатики.

Трудовий шлях розпочала у 1990 р. на посаді робітниці консервного цеху колгоспу імені Коларова. З 1995 р. після закінчення навчання в університеті працювала на посаді старшого викладача кафедри загальнотехнічних дисциплін Миколаївської державної аграрної академії.

У 1999 р. захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук на тему «Асимптотична поведінка монотонних розв'язків нелінійних диференціальних рівнянь n -го порядку з нелінійностями типу Емдена-Фаулера» у спеціалізованій вченій раді К41.051.05 Одеського національного університету

З 2000-го по 2008 рік працювала на посаді доцента кафедри загальнотехнічних дисциплін Миколаївського державного аграрного університету.

У 2008 р. у спеціалізованій вченій раді Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» УААН захистила докторську дисертацію на тему «Формування та розвиток продовольчого підкомплексу в Україні».

Упродовж 2008–2009рр. – професор кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання; 2009–2014рр. – завідувач кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання; з 2014-го року дотепер – декан факультету менеджменту Миколаївського національного аграрного університету.

Учене звання професора присвоєно у 2010 р.

Основні напрями наукової діяльності: дослідження становлення та ефективного розвитку продовольчого підкомплексу регіонального АПК, продовольчої безпеки країни, інноваційно-інвестиційних процесів в АПК.

За участю вченої реалізувався проєкт ЄС «Інтеграція освіти, науки, виробництва - інноваційна модель регіонального розвитку» (2018–2019 рр.). Вона приймає активну участь у діяльності науково-навчально-виробничого консорціуму «Південний», що сприяє нарощуванню темпів інноваційного розвитку університету, наукових установ та бізнесу в регіоні; внесла пропозиції щодо розробки Стратегії розвитку Миколаївської області на період до 2020 року; Програми розвитку освіти Миколаївської області на 2017–2021 рр., реалізація якої передбачала регіональне замовлення на підготовку кадрів для АПК.

Основні напрями науково-організаційної, викладацької діяльності: організація наукових конференцій, зокрема для здобувачів вищої освіти, семінарів, круглих столів зі стейхолдерами та інших заходів, член редакційних колегій фахових наукових видань: «Вісник аграрної науки Причорномор'я», «Modern Economics», «Науковий вісник Херсонського державного університету». Є ініціатором і організатором проведення Всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт.

Проводить роботу щодо удосконалення освітнього процесу на факультеті менеджменту, розроблення та реалізації освітньо-професійних та освітньо-наукових програм навчання. Постійно працює над інтеграцією зусиль освітніх установ та бізнес-спільноти для впровадження в Україні сучасних ефективних навчальних і управлінських технологій на основі застосування європейського досвіду та європейських студій.

Автор і співавтор 149 наукових та науково-методичних праць, у тому числі 13 монографій, 2 підручників, 5 навчальних посібників, має 7 авторських свідоцтв.

Шебаніна О.В. бере участь в атестації наукових кадрів вищої кваліфікації – є членом спеціалізованої вченої ради із захисту дисертаційних

робіт Д 38.806.01, керує науковою роботою аспірантів та докторантів. Підготувала 3 доктори наук та 8 кандидатів наук.

Обрано членом-кореспондентом НААН у 2020р.

Нагороди: лауреат Премії Кабінету Міністрів України, нагороджена за особливі досягнення молоді у розбудові України у номінації «За наукові досягнення» (2006 р.), знак «відмінник аграрної освіти та науки» 3 ступеня (рішення колегії Міністерства АПУ, 2009 рік), Почесна грамота Миколаївської обласної державної адміністрації (2009р.), нагороджена трудовою відзнакою «Знак Пошани» (2010р.), Подяка Миколаївської обласної ради (2011 рік), Почесна грамота Міністерства аграрної політики та продовольства України (2012 р.), Почесна грамота Міністерства аграрної політики та продовольства України (2014 р.), Почесна грамота департаменту освіти і науки Миколаївської облдержадміністрації (2016 рік), Подяка Міністерства освіти і науки (2017р.), почесна грамота Миколаївської міської ради (2019р.), грамота Міністерства освіти і науки України (2020р.).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 123–125.

ВЕРЕСЕНЬ

50 років від дня народження ДУДЧЕНКА Володимира Вікторовича

Вчений у галузі рисівництва та захисту рослин, кандидат сільськогосподарських наук, доктор економічних наук, член-кореспондент НААН

Народився 8 вересня 1973 р. у м. Миколаєві.

У 1992 р. закінчив Скадовський радгосп-технікум за спеціальністю «Агрономія», у цьому ж році вступив до Національного аграрного університету (м. Київ) на факультет захисту рослин, який закінчив у 1997 р.

У 1997 р. прийнятий на посаду спеціаліста 2-ої категорії – агронома по захисту рослин відділу технологій Дослідної станції рису УААН.

З 1999-го по 2004р. працював на посаді молодшого наукового співробітника, а згодом – наукового співробітника відділу розробки технології Дослідної станції рису УААН. Цього ж року переведений на посаду завідувача відділу технології, а у 2005 р. призначений заступником директора Інституту рису УААН з менеджменту і маркетингу. З 2005 р. і дотепер – директор Інституту рису НААН.

У 2005 р. захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук за спеціальністю 06.01.11 «Фітопатологія» за темою «Біологічне обґрунтування системи захисних заходів від пірикуляріозу рису в умовах Південного Степу України» на спеціалізованій вченій раді Національного аграрного університету (м. Київ), а у 2015 р. – дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» за темою «Формування і функціонування ринку рису в Україні» у спеціалізованій вченій раді ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН.

У 2020 р. обраний членом-кореспондентом НААН по Відділенню рослинництва.

Поряд з науковою роботою, вчений займається викладацькою діяльністю. З 2020 р. – доцент кафедри ботаніки та захисту рослин Херсонського державного аграрно-економічного університету.

Його наукові розробки з питань ефективного використання рисових зрошувальних систем, їх еколого-меліоративного та агрохімічного стану, технологій вирощування та розробки систем захисту посівів рису, економіки рисівництва широко відомі науковій спільноті та виробництву. Велика увага приділяється практичному впровадженню науково-обґрунтованих систем захисту рослин на рисових зрошувальних системах в південному регіоні України, агроекологічним питанням розробки ресурсозберігаючих та екологічно безпечних технологій вирощування рису та впровадженню у виробництво комплексних наукових розробок.

З питань сільськогосподарських меліорацій, рослинництва, економіки, агроекології та захисту рослин опубліковано 233 наукові праці, у тому числі 23 монографії та посібники, 19 авторських свідоцтв і патентів.

Нагороджений грамотою Президії УААН за багаторічну науково-організаційну діяльність в галузі рисівництва, значний особистий внесок в розробку і впровадження у виробництво енергозберігаючих технологій вирощування рису (2008), трудовою відзнакою «Знак пошани» Міністерства аграрної політики України (2009), Почесною грамотою Херсонської обласної державної адміністрації – за багаторічну плідну працю, активну участь у науковому супроводі виробництва сільськогосподарської продукції в області (2013). Подяка Прем'єр-міністра України – за вагомий особистий внесок у розвиток агропромислового комплексу, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм (2013).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біоґр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 501–502.

**75 років від дня народження
РОМАЩЕНКА Михайла Івановича**

*Вчений у галузі гідротехніки і меліорації, доктор
технічних наук, професор, академік НААН*

Народився 17 вересня 1948 р. в с. Шмати Недригайлівського району Сумської області.

У 1974 р. закінчив геологічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (нині – Київський національний університет імені Тараса Шевченка) за спеціальністю «Гідрогеологія та інженерна геологія» (спеціалізація «меліоративна гідрогеологія»).

З 1977 р., після закінчення аспірантури в Київському національному університеті, по березень 2011 р. працював в Українському науково-дослідному інституті гідротехніки і меліорації на посадах молодшого, старшого наукового співробітника, завідувача сектору, лабораторії, відділу, відділення, заступником та першим заступником директора з наукової роботи. З березня по липень 2011 р. – академік-секретар Відділення землеробства, меліорації та механізації Національної академії аграрних наук України. З липня 2011 р. – директор Інституту водних проблем і меліорації НААН.

У 1981 р. в Інституті гідротехніки і меліорації УААН (нині – Інститут водних проблем і меліорації) захистив кандидатську дисертацію «Исследование влагопереноса с целью регулирования режима капельного орошения садов», у 1995 р. у Всеросійському інституті гідротехніки і меліорації ім. А.Н. Костякова (Москва) – докторську дисертацію «Совершенствование технологии и технических средств микроорошения сельскохозяйственных культур».

Наукова діяльність М.І. Ромащенко присвячена розв'язанню актуальних проблем водного господарства, гідротехніки та меліорації.

Ним започатковано новий науковий напрям – екологічно безпечне зрошення. Вчений запропонував і теоретично обґрунтував новий методичний підхід до формування водозберігаючих екологічно безпечних режимів зрошення, розробив наукові та нормативно-методичні засади організації і ведення еколого-меліоративного моніторингу зрошуваних земель, нову концепцію захисту сільськогосподарських угідь і сільських населених пунктів від підтоплення, повеней та паводків.

М.І. Ромащенко виконано значний обсяг робіт з теоретичного обґрунтування, розробки та впровадження в сільськогосподарське виробництво нових прогресивних способів поливу – краплинного зрошення та мікродощування. Під його науковим керівництвом і за безпосередньої участі в Україні розроблено науково-теоретичні засади для широкого впровадження технологій та технічних засобів мікрозрошення.

За останні роки під його керівництвом сучасні системи мікрозрошення для поливу винограду, плодоягідних та овочевих культур запроєктовані та побудовані в багатьох господарствах Херсонської, Одеської, Миколаївської, Закарпатської, Вінницької, Київської, Черкаської та інших областей на загальній площі понад 5000 га.

За його ініціативи та безпосереднім керівництвом започатковано й успішно розвивається новий для України напрям – застосування мікрозрошення для поливу садово-паркових насаджень, декоративних і спортивних газонів. Тільки в Києві сучасними системами мікрозрошення оснащено парки ім. Т.Г. Шевченка, Маріїнський, Міський сад, Хрещатий, Перемоги, Майдан Незалежності, ДЗГ «Феофанія», футбольні газони НСК «Олімпійський», бази ФК «Динамо», стадіонів «Динамо» ім. Лобановського, «Шахтар» (м. Донецьк) та ін. Під керівництвом М.І. Ромашенка створено футбольне поле стадіону «Дніпро-Арена» (м. Дніпропетровськ).

Автор і співавтор 470 друкованих праць.

М.І. Ромашенко підготував 13 кандидатів та двох докторів наук, створив наукову школу з питань ресурсозберігаючого екологічно безпечного зрошення.

Обрано у 1995 р. членом-кореспондентом УААН, у 2002 р. – дійсним членом (академіком) УААН.

За комплекс досліджень «Науково-методичні засади організації та ведення еколого-меліоративного моніторингу зрошуваних земель» отримав Премію Української академії аграрних наук «За видатні досягнення в аграрній науці» (2003). Має 22 авторських свідоцтва патентів.

М.І. Ромашенко веде плідну науково-організаційну та громадську роботу. Член Науково-технічної ради Державного агентства водних ресурсів України, голова спецради із захисту кандидатських і докторських дисертацій, головний редактор міжвідомчого тематичного наукового збірника «Меліорація і водне господарство», член редколегії журналів «Водне господарство України» і «Овощеводство». Розробки вченого мають новаторський характер та широко впроваджуються у виробництво.

Вченому присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1998), нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2009), Почесною грамотою Верховної Ради України (2006), знаком Пошани Київського міського голови (2001), Почесною відзнакою Держводгоспу України (2003) та Почесною відзнакою Української академії аграрних наук (2007).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 310–312.

65 років від дня народження
ХАРЕБИ Володимира Васильовича

Вчений у галузі овочівництва, зберігання і переробки продукції рослинництва, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народився 18 вересня 1958 р. у с. Кудрівка Сосницького району Чернігівської області.

У 1977 р. закінчив Великозагорівський радгосп – технікум й одержав диплом з відзнакою за спеціальністю «Плодоовочівництво».

Трудову діяльність розпочав агрономом колгоспу «Хвиля революції» Сосницького району Чернігівської області. Після служби в лавах Радянської Армії навчався на агрономічному факультеті Української сільськогосподарської академії, яку закінчив з відзнакою у 1984 р. (нині Національний університет біоресурсів та природокористування України).

Наукову роботу розпочав у відділі генетичних основ гетерозису Інституту молекулярної біології і генетики НАН України. З 1985-го по 1987 р. навчався в очній аспірантурі при кафедрі плодовоовочівництва УСГА і працював за сумісництвом на посадах молодшого та старшого наукового співробітника цієї ж кафедри. У 1987–1991 рр. працював асистентом та доцентом кафедри плодовоовочівництва УСГА; 1991 – 2002 рр. – вчений секретар, завідувач сектору селекції і генетики Української академії аграрних наук і за сумісництвом доцент кафедри овочівництва Національного аграрного університету; 2002–2007 рр. – заступник начальника відділу рослинництва апарату Президії УААН; 2008–2011 рр. – заступник академіка-секретаря Відділення зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості харчової продукції, начальник відділу апарату Президії НААН і за сумісництвом професор кафедри овочівництва НУБіП України. З 2011 р. і до даного часу - заступник академіка-секретаря Відділення аграрної економіки і продовольства НААН.

У 1990 р. в Ленінградському сільськогосподарському інституті захистив кандидатську дисертацію «Схеми розміщення капусти білоголової і помідора при інтенсивній технології вирощування». У 2005 р. – докторську дисертацію «Агробіологічне обґрунтування виробництва капусти білоголової для продовольчих і насінневих цілей в Лісостепу і Поліссі України».

Доктор сільськогосподарських наук з 2005 р. Учене звання професора присвоєно у 2006 р.

Свою наукову діяльність В. В. Хареба присвятив питанням теоретичного обґрунтування виробництва, зберігання і переробки овочевих і баштанних культур. Особисто ним та під його науковим керівництвом у 1985–2021 рр. в умовах різних ґрунтово-кліматичних зон України теоретично обґрунтовано і експериментально розроблено інтенсивні технології виробництва, зберігання і переробки основних овочевих культур. Разом із академіком Барабашем О. Ю.

Уперше, в умовах України, теоретично обґрунтовано, розроблено та впроваджено у виробництво нові робочі органи (ППР – 5,4) до культиватора, застосування яких дало можливість вносити гербіциди в зону рядка та виключити ручні прополювання в період догляду за просапними овочевими і баштанними культурами. Вченим визначено потенціал вітчизняних сортів основних овочевих, баштанних і нішевих культур та параметри їхньої адаптивності залежно від зони вирощування. Освоєння виробництвом створених автором сортів дало змогу підвищити урожайність на 30 - 35% і значно покращити якість продукції та придатність до тривалого зберігання і переробки. Дослідженнями В. В. Хареби доведено, що лежкість, придатність до переробки та забезпечення високих показників якості продукції цибулі й капусти білоголової ґрунтуються на специфічному характері біохімічних процесів. Встановлено, що висока насіннева продуктивність і якість насіння формується при застосуванні таких підходів: оздоровлення садивного матеріалу шляхом використання оптимального строку сівби і касетного способу вирощування розсади, застосування розробленого за участю вченого нового кальцієвмісного препарату Полікар за зберігання маточників і оптимального температурного режиму та вологості, а також використання стадійно молодих маточників. Результати досліджень впроваджено у спеціалізованих господарствах корпорації «Укрівчкартоплепром», ВАТ «Плодовочпром», асоціації «Укрсортнасіннеовоч», колективних і фермерських господарствах Київської, Донецької, Вінницької, Харківської та Чернігівської областей на площі 6,7 тис. га.

Наукові розробки дослідника є основою галузевих комплексних програм «Овочі України – 2004–2020», 5 національних стандартів. Обіймаючи посади начальника відділу та ученого секретаря науково-технічної ради Державної науково-технічної програми «Нові технології виробництва, збереження та переробки сільськогосподарської продукції» Міністерства освіти і науки плідно працює над організацією планування і координації досліджень з проблем розвитку галузей рослинництва, переробки продукції. Займається організацією роботи науково-методологічних та науково-технічних рад з визначення пріоритетних напрямів, експертизи науково-технічних проєктів та планування державного замовлення на створення НТП за програмно-цільовим методом. Результати наукових пошуків втілено у 352 опублікованих наукових працях, з яких 26 монографій, книг, навчальних посібників, у тому числі 3 одноосібні, 15 методичних рекомендацій та методик. Ним отримано 35 авторських свідоцтв та 4 патенти України на винаходи. Підготував 10 кандидатів наук, понад 100 магістрів і бакалаврів. Нині під керівництвом професора В. В. Хареби готується кандидатська і 2 докторські дисертації.

Член спеціалізованих вчених рад із захисту докторських дисертацій Д 26.004.04 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, Д 65.357.01 в Інституті овочівництва і баштанництва Національної академії аграрних наук України та Д 74.844.04 в Уманському національному університеті садівництва, Головою ДЕК у Національному університеті

біоресурсів і природокористування України та Уманському національному університеті садівництва.

Науковий консультант Реферативного журналу, член редакційної колегії міжвідомчих науково-тематичних збірників «Овочівництво і баштанництво» та «Картоплярство», член експертної ради Державної комісії України з випробування і охорони сортів рослин, голова експертної комісії з формування НТП на 2011–2015 рр., член експертної комісії з виборів членів НААН, головою секції з проблем зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості харчової продукції науково-методологічної ради НААН, член координаційно-методичної ради з виконання ПНД № 39 на 2021–2025 рр. «Розвиток національної продовольчої системи» та координаційно-методичної ради з виконання ПНД №40 на 2021–2025 рр. «Переробка насіння олійних культур». Керівник робочої групи з підготовки пропозицій НААН щодо засад функціонування в Україні системи незалежної наукової і науково-технічної експертизи для Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, член експертної групи МОН з державної атестації науково-дослідних установ НААН, з проблем зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості харчової продукції та член робочої групи МОН і Національної ради України з питань розвитку науки і технологій по розробці нової редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу».

Заступник голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти в 2014–2018 рр. Помічник-консультант народного депутата України, голови підкомітету з питань професійної-технічної та фахової передвищої освіти Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти з 2019 року і до тепер.

Обраний у 2007 р. членом-кореспондентом УААН, а в 2016 р. дійсним членом (академіком) НААН по Відділенню аграрної економіки і продовольства. Заслужений діяч науки і техніки України (2015). Нагороджений Почесною грамотою Міністерства аграрної політики України (2006), Почесною грамотою УААН (2008) та Почесною грамотою НААН (2013; 2018), Трудовою відзнакою "Знак Пошани" (2009), Почесною Грамотою Верховної Ради України (2011), Почесною відзнакою НААН (2013), Золота фортуна (2013), Медаллю 25 років незалежності України (2016), Медаллю 100 років НААН (2018), Почесною грамотою НУБіП (2018). Лауреат премії НААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (2016) та Премії Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій (2018).

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 379–381.

65 років від дня народження КВАШІ Сергія Миколайовича

Вчений в галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 29 вересня 1958 р. в с. Велика Севаст'янівка Христинівського району на Черкащині. У 1980 р. закінчив Українську сільськогосподарську академію за спеціальністю «Економічна кібернетика».

Працював економістом-математиком обчислювальної лабораторії Української сільськогосподарської академії (1980–1982), потім заступником секретаря комітету комсомолу УСГА (1982–1984). У 1984–1989 рр. – стажист, аспірант кафедри економіки сільського господарства, з 1989 р. – асистент кафедри організації сільськогосподарського виробництва УСГА і захистив кандидатську дисертацію. У 1992–1999 рр. – асистент, доцент кафедри світового сільського господарства та зовнішньоекономічної діяльності Національного аграрного університету (НАУ). За період роботи на кафедрі разом з групою викладачів сформував навчально-наукову концепцію підготовки аграрних фахівців за спеціальністю “Зовнішньоекономічна діяльність”.

У 1999–2000 рр. – керував Інститутом магістратури НАУ, потім рік виконував обов’язки ректора Інституту післядипломної освіти НАУ, у 2001 р. – завідувач кафедри економічної теорії та аграрної політики НАУ. За цей час ним сформувано наукові підходи стосовно ролі і місця аграрної політики в механізмах державного управління національною економікою України; 2001–2008 рр. – декан економічного факультету НАУ. Після захисту докторської дисертації у 2001 р. доктором економічних наук став у 2002 р., а вчене звання професора кафедри державного управління присвоєно у 2004 р. Від 2007 р. – член-кореспондент Національної академії аграрних наук України. З лютого 2008р. обраний на посаду академіка-секретаря Відділення аграрної економіки та земельних відносин УААН. Протягом періоду роботи в Академії був обраний членом Президії.

За переводом з Національної академії аграрних наук працював на посаді директора Департаменту економічного розвитку і аграрного ринку Міністерства аграрної політики та продовольства України (2011–2012).

Був членом Колегії Міністерства, головою секції з аграрної економіки Науково-експертної Ради, головою і членом кількох робочих груп. До його функцій входили організація роботи аграрного ринку України, узгодження балансів продовольства з Мінекономрозвитку і торгівлі, координація роботи Аграрного фонду, Аграрної біржі, Державної продовольчої зернової компанії, оптових ринків сільськогосподарської продукції та інші важливі регуляторні заходи економічного розвитку аграрного сектору економіки України. Неодноразово приймав участь у засіданнях комітетів Верховної ради, тісно

співпрацював з секретаріатом Кабінету Міністрів України, Комітетом з економічних реформ при Адміністрації Президента України. Був головою робочої групи з розробки Закону України «Про засади продовольчої безпеки» Брав участь у формуванні завдань та координації розробки кількох проєктів законів України, концепцій та стратегій розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року.

У 2012–2013 рр. – виконувач обов'язків віце-президента Національної академії аграрних наук України. Координував науково-методичну роботу наукових колективів Академії, готував матеріали до загальних зборів в НААН. У 2013 році на сесії Загальних зборів НААН шляхом таємного голосування був обраний академіком.

У 2013–2014 рр. – перший заступник директора з наукової роботи Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»; з 2014 р. – проректор Національного університету біоресурсів і природокористування України, з 2021 р. – проректор з науково-педагогічної роботи та розвитку.

Як провідний вчений в галузі аграрної економічної науки брав участь в атестації наукових кадрів вищої кваліфікації. З 2006-го р. по 2014 р. член, заступник Голови, а в період з 2009-го по 2011 р. – Голова експертної ради Вищої атестаційної комісії України (ВАК- ДАК). У 2007 р. обраний членом Державної акредитаційної комісії з економіки (ДАК), експерт Міністерства освіти та науки України з ліцензування та акредитації вищих навчальних закладів України.

Протягом періоду з 2004–2010 рр. працював заступником голови спеціалізованої Вченої Ради по захисту дисертацій у Національному університеті біоресурсів і природокористування України, 2011– 2013 рр. член цієї ради.

Активно веде наукову діяльність з підготовки наукових кадрів. Під його керівництвом в Національному університеті біоресурсів і природокористування захищено 10 докторських та 23 кандидатських дисертацій, продовжують наукові дослідження один докторант та два аспіранти. За період наукової діяльності ним особисто та у співавторстві з іншими науковцями опубліковано понад 190 наукових праць, у тому числі монографії, посібники і підручники. Певна частина наукових праць опублікована за кордоном в іноземних виданнях.

У 2011 р. наказом Міністра аграрної політики України призначений на посаду об'єднаного департаменту економічного розвитку аграрного ринку, який очолював по жовтень 2012 р. Був головою кількох рад, робочих груп та комісій, у тому числі й при Міністрі аграрної політики України з розробки комплексної державної програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 р. Також координатор з розробки Законів України, зокрема «Про продовольчу безпеку» та інших нормативно-правових документів розвитку аграрного сектору економіки України.

С.М. Кваша відомий вчений у багатьох країнах, зокрема у країнах Європейського Союзу. У 2007 р. був запрошений як асоційований іноземний

член Спілки Польських економістів сільського господарства та агробізнесу – SERIA, а з вересня 2007 р. обраний іноземним членом цієї спілки. Він є співзасновником з української сторони Українсько-Польсько-Словацько-Чесьсько-Угорського Форуму співпраці деканів економічних факультетів аграрних університетів цих країн.

Є членом редколегії у трьох іноземних наукових виданнях аграрних університетів у Республіці Польща (аграрні університети в м. Щецині та м. Варшаві) та Словацькій Республіці – Словацького аграрного Університету в м. Нітра. Являється членом редакційних колегій вітчизняних фахових видань ННЦ Інститут аграрної економіки (Економіка АПК), Інституту агроєкології, «Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» та Національної академії аграрних наук України (Вісник аграрної науки).

За особистий вклад у розбудову аграрної економічної науки, формування власної наукової школи, навчально-наукову та педагогічну діяльність присвоєне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2009). Нагороджений також трудовою відзнакою Міністерства аграрної політики «Знак пошани» (2008) та Міністерства освіти і науки «Відмінник освіти і науки України» (2007). У 2010 р. нагороджений Почесною відзнакою Сенату Варшавського аграрного університету.

Лит.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 160–162.

ЖОВТЕНЬ

70 років від дня народження

ВЕЛИЧКА Володимира Андрійовича

Вчений у галузі ґрунтознавства, доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

Народився 2 жовтня 1953 р. у м. Києві.

У 1979 р. закінчив із відзнакою географічний факультет Київського університету ім. Т. Шевченка (кафедра фізичної географії). Протягом 1975–1979 рр. пройшов стажування на кафедрі геохімії ландшафтів і географії ґрунтів географічного факультету та на кафедрі географії ґрунтів факультету ґрунтознавства Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова.

1980–1981 рр. – інженер відділу фізичної географії Сектору географії Інституту геологічних наук УРСР (нині – Інститут географії НАН України).

1980–1995 рр. працював у Державному видавництві «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана: науковий редактор, старший науковий редактор, провідний науковий редактор, керівник науково-редакційної групи підготовки та видання «Червона книга України».

З 1995 р. працював у системі НААН. У 1995–1999 рр. – заступник директора видавництва «Аграрна наука», з 2012 р. – директор Державного видавництва «Аграрна наука» НААН.

З 1999 р. за сумісництвом старший науковий співробітник лабораторії ґрунтового покриття та картографії ґрунтів, з 2019 р. – головний науковий співробітник Відділу ґрунтових ресурсів ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського».

Брав участь у ґрунтових експедиціях по регіонах України, а також упродовж 1975–1979 рр. – у комплексній експедиції Московського державного університету зони першочергового освоєння Байкало-Амурської магістралі (БАМ), зокрема досліджував ґрунтовий покрив з метою складання середньомасштабних карт Республіки Саха (Південна Якутія, Становий хребет) та Амурської області РФ.

У ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ґрунтів ім. О.Н. Соколовського» у 1999 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Ґрунтовий покрив Українського Полісся як зонально обумовлений природний комплекс, його діагностика і класифікація» під керівництвом професора М.І. Полупана, у 2009 р. – докторську дисертацію на тему «Родючість ґрунтів України за агропотенціалами основних сільськогосподарських культур».

Вчене звання професора присвоєно у 2012 р.

Основні напрями наукової діяльності пов'язані з визначенням якості ґрунтів за їхньою родючістю як однією з інтегрованих екологічних функцій ґрунту, на підставі даних урожайності сільськогосподарських культур у тривалих дослідках. Досліджував аспекти визначення критеріїв ідентифікації та алгоритмів оцінювання ресурсних можливостей ґрунтів, які базуються на генетичній еколого-субстантивній класифікації ґрунтів на параметричній основі, одним із співавторів якої він є. За його участі обґрунтовано доцільність встановлення бонітувального статусу ґрунтів за природною та ефективною родючістю, розроблено моделі визначення бонітувального статусу ґрунтів України стосовно пшениці озимої за їх природною та ефективною родючістю; визначено найпродуктивніші за врожайністю сільськогосподарських культур макрозони спеціалізації структури посівних площ України; встановлено взаємозв'язки між основними факторами землеробства та кліматичними умовами, виявлено їхній вплив на родючість ґрунту та продуктивність сільськогосподарських культур. На прикладі території Херсонської області досліджено та обґрунтовано підходи до оцінювання ґрунтових ресурсів для регіональних інвестиційних проєктів.

Автор і співавтор понад 160 наукових праць, з них 30 монографій, у тому числі, 2 підручники і 3 навчальні посібники. Монографію «Земельні ресурси

Херсонської області – базовий фактор регіональної економічної політики» (2007) схвалено Міністерством аграрної політики України і рекомендовано як наукове видання для реалізації інвестиційно-інноваційних проєктів у регіонах України.

Під науковим керівництвом підготовлено доктора та двох кандидатів сільськогосподарських наук.

Викладав на кафедрі ґрунтознавства та охорони ґрунтів ім. М.К. Шикили (з 1999 р. – доцент, у 2010–2021 рр. — професор) Національного університету біоресурсів і природокористування України.

У 2016 р. обраний членом-кореспондентом НААН, у 2020 р. – дійсним членом (академіком) НААН по Відділенню землеробства, меліорації та механізації.

Основні напрями науково-інформаційної роботи: член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських та кандидатських дисертацій в ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського», заступник головного редактора науково-теоретичного журналу «Вісник аграрної науки», заступник головного редактора міжнародного англomовного журналу «Agricultural science and practice», член редакції журналу «Агрохімія і ґрунтознавство» та «Науково-інформаційного бюлетеня завершених наукових розробок», «Аграрна наука – виробництво».

Лауреат премії НААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (2006), нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2009).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 57–58.

70 років від дня народження ВОЛОЩУК Олександр Петрівни

Вчена в галузі селекції і насінництва, доктор сільськогосподарських наук

Народилася 5 жовтня 1953 р. у с. Скелівка Старо-Самбірського району Львівської області.

У 1991 р. закінчила агрономічний факультет Львівського сільськогосподарського інституту, одержавши кваліфікацію «вченого агронома». Дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук захистила в 1995 р., в 2008 р. отримала вчене звання старшого наукового співробітника. У лютому 2010 року захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук на тему «Формування насінневої продуктивності та посівних якостей насіння сільськогосподарських культур в умовах Західного Лісостепу України».

Доктор с.-г. наук Волошук О.П. є фахівцем високої кваліфікації, активним науковцем-дослідником, здатна розв'язувати актуальні сільськогосподарські, соціальні, економічні проблеми. Активно впроваджує новітні завершені наукові розробки в сільськогосподарське виробництво регіону. Постійно надає методичну допомогу господарствам різних організаційно-правових форм з сортової політики та вирощування сільськогосподарських культур.

За період наукової роботи – керівник завдань науково-технічних програм «Зернові культури», «Олійні культури», «Сільськогосподарська мікробіологія», «Зернові, круп'яні, зернобобові культури», «Селекція та насінництво кукурудзи і сорго», «Використання аграрного ресурсно-виробничого потенціалу Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів» (Сталий розвиток Карпатського регіону в умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів).

Під її керівництвом захищено 10 дисертаційних робіт за спеціальністю 06.01.05 – селекція і насінництво.

Член спеціалізованої вченої ради К 27.380.01 при Миронівському інституті пшениці ім. В.М.Ремесла НААН України за спеціальністю 06.01.05 «Селекція і насінництво» (2019–2021рр).

Стаж трудової діяльності налічує 40 років. Зокрема 1973–1976 рр. – агроном колгоспу ім. Шевченка Володимирецького району, Рівненської області; 1976–1980 – агроном Державного дослідного господарства «Оброшине» Інституту землеробства і тваринництва західного регіону УААН; 1980–1990 – лаборант лабораторії первинного і елітного насінництва Інституту землеробства і тваринництва західного регіону УААН; 1991–1997 – науковий співробітник лабораторії насінництва; 1997–2000 – завідувач лабораторії первинного і елітного насінництва та насіннезнавства; 2001 р. – заступник директора з наукової роботи з питань рослинництва інституту; 2001–2003 – директор інституту; 2003 р. – 2009 р. – завідувач лабораторії насіннезнавства ; з 2009 р. й до тепер – головний науковий співробітник відділу селекції сільськогосподарських культур цього інституту.

Автор понад 200 наукових праць, з них 10 монографій.

За довготривалу і плідну наукову діяльність нагороджена медаллю «100-річчя Національної академії аграрних наук», відзнакою Західного наукового центру, має подяку від Миронівського інституту пшениці ім. В.М.Ремесла за підготовку кадрів вищої кваліфікації та ряд інших подяк обласного і районного рівнів.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

**85 років від дня народження
ПЕТРЕНКА Івана Петровича**

*Вчений у галузі розведення та селекції
сільськогосподарських тварин, доктор
сільськогосподарських наук*

Народився 20 жовтня 1938 р. в с. Березанка Чернігівського району Чернігівської області в сім'ї селянина.

У 1956 р. закінчив середню школу № 4 в м. Чернігів, а в 1962 р. – зоотехнічний факультет Української сільськогосподарської академії (м. Київ). Трудову діяльність розпочав на Чернігівській державній обласній сільськогосподарській станції на посаді старшого зоотехніка радгоспів (1962–1963), потім працював старшим зоотехніком-селекціонером Ніжинської станції штучного осіменіння сільськогосподарських тварин (м. Ніжин, 1963–1965). У 1964 р. закінчив Вищу школу зоотехніків-бонітерів при Науково-дослідному інституті тваринництва степових районів УРСР ім. М. Ф. Іванова «Асканія-Нова». У 1965–1968 рр. навчався в аспірантурі при кафедрі генетики Української сільськогосподарської академії (завідувач кафедри – проф. М. М. Колесник). У 1968 р. захистив дисертацію «Фракционирование и гормональная обработка спермы барана с целью регуляции соотношения полов в потомстве» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук за спеціальністю генетика.

Упродовж 1968–1976 рр. працював на посаді асистента кафедри розведення сільськогосподарських тварин Української сільськогосподарської академії (завідувач кафедри – проф. М. А. Кравченко). У 1980 р. Вища атестаційна комісія СРСР присвоїла І. П. Петренку наукове звання старшого наукового співробітника за спеціальністю генетика. З 1976-го по 1992 р. – старший, потім провідний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту розведення і штучного осіменіння великої рогатої худоби, з 2000-го по 2002 р. – головний науковий співробітник Інституту м'ясного скотарства УААН, з 1993 р. – головний науковий співробітник Інституту розведення і генетики тварин НААН.

На початку трудової діяльності займався скотарством, свинарством, птахівництвом, технологічними процесами виробництва продукції і утримання тварин, їх годівлі тощо. Багато років віддав розробці наукової і селекційної проблеми – спрямованій регуляції статі потомства у сільськогосподарських тварин при штучному осіменінні. Вченому належить суттєвий внесок у наукове розуміння природної мінливості статей потомства при народженні в сільськогосподарських тварин на популяційному рівні.

Співавтор заводських типів і ліній української червоно-рябої молочної породи. Розробив принципово нові методичні підходи до теоретичного аналізу й наукового розуміння генетико-популяційних процесів у тварин при інбридингу, відтворному схрещуванні, консолідації спадковості помісних тварин, структури генофонду породи за адитивним генетичним потенціалом продуктивності. Запропонував власне бачення проблеми прояву гетерозису у помісних тварин при схрещуванні та причин його згасання в наступних поколіннях при їх розведенні «у собі» тощо. Спільно з академіками М. В. Зубцем, В. П. Буркатом, докторами сільськогосподарських наук Д. Т. Вінничуком і О. Ф. Хавруком розробив принципово нову наукову інтенсивну систему генотипової селекції бугаїв-плідників у молочному скотарстві, а також систему селекційної роботи у голштинізованих помісних стадах товарних господарств.

За результатами багаторічних досліджень в 1994 р. захистив дисертацію «Генетико-популяційні процеси при інбридингу, схрещуванні і регулюванні статевого складу потомства у тварин» на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук зі спеціальності «Розведення, селекція і відтворення сільськогосподарських тварин».

Опублікував близько 250 наукових праць, у тому числі 4 фундаментальні монографії, серед них: «Генетико-популяційні процеси при розведенні тварин» (1997), «Генетика, селекція и биотехнология в скотоводстве» (1997), «Теорія системного аналізу «кровозміщення» у тварин» (2005) та ін., з вирішення проблем популяційної генетики. Співавтор програм і планів селекційно-племінної роботи в племінних і базових господарствах по молочному скотарству. Із 1970-го по 1990 р. – член Всесоюзного, а з 1991 року тривалий час – активний член Українського товариств генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова. З 1996-го по 2002 р. – член експертної ради Вищої атестаційної комісії України. Брав активну участь у симпозиумах, конференціях, семінарах, у роботі експертних комісій; працював безпосередньо на виробництві. У період 1996–2021 рр. був членом спеціалізованої вченої ради Д 27.355.01 при Інституті розведення і генетики тварин імені М.В.Зубця НААН.

Двічі лауреат премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці» (1997, 2001), відомий як пропагандист сучасних досягнень науки та практики з питань тваринництва.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

ЛИСТОПАД

80 років від дня народження ПРОКОПИ Ігоря Васильовича

Вчений в галузі аграрної економіки, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН

Народився 1 листопада 1943 р. у с. Солоному Заліщицького району Тернопільської області.

Навчався в Чортківському сільськогосподарському технікумі (Тернопільська область), де поряд із середньою освітою отримав фах бухгалтера. У 1960–1965 рр. – студент економічного факультету Української сільськогосподарської академії (м. Київ).

Трудову діяльність розпочав у 1965р. головним економістом зернорадгоспу “Мирний” Єсільського району Ціліноградської області (Казахстан). У 1966 р. проходив строкову службу в армії. З 1967-го по 1972 р. – економіст з оплати праці на Калитянській птахофабриці (Київська область), а потім головним економістом колгоспу “Перемога” Борщівського району Тернопільської області; у 1972–1974 рр. очолював Борщівську районну планову комісію.

У 1974 –1977 рр. навчався в аспірантурі Інституту економіки Академії наук України, після закінчення працював у названому інституті молодшим, старшим, провідним науковим співробітником, а у 1998–2005 рр. (до реорганізації інституту) – завідувачем відділу соціально-економічного розвитку села. Із жовтня 2005 р. – головний науковий співробітник відділу економіки і політики аграрних перетворень Державної установи “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. У 1991–1992 рр., залишаючись співробітником Інституту економіки НАНУ (за сумісництвом), працював начальником Управління наукового і кадрового забезпечення Державного комітету України з соціального розвитку села. У 1977 р. в Інституті економіки АН України захистив кандидатську дисертацію на тему “Ефективність сільськогосподарського виробництва в умовах розвитку міжгосподарської кооперації”, а у 1996 р. – докторську на тему “Господарський механізм відтворення умов життя працівників аграрної сфери”

Основні напрями наукової діяльності: соціально – економічний розвиток села; економічний механізм функціонування і розвитку сільської соціальної інфраструктури, відтворення сільського життєвого середовища; наукові і прикладні аспекти сільського розвитку. Наукові розробки свого часу були реалізовані в законах України “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” (1992) та “Про

основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” (2005); Концепції Національної програми відродження села на 1995-2005 рр. (1994), Основних засадах розвитку соціальної сфери села на період до 2015 р. (2007), інших нормативних, а також методичних документах, спрямованих на формування повноцінного життєвого середовища у сільському секторі суспільства та забезпечення сталого сільського розвитку.

Як головний науковий співробітник ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” він відповідає за опрацювання наукових засад інституціонального і ресурсного забезпечення, формування організаційних і економічних механізмів інклюзивного сільського розвитку з урахуванням особливостей реформування місцевого самоврядування та організації влади в Україні. Він співпрацює з органами державної влади і управління, професійними формуваннями та організаціями громадянського суспільства в агропродовольчій сфері, бере участь у виконанні науково – дослідних робіт на їх замовлення.

Результати досліджень І.В. опублікував у понад 240 наукових працях, серед яких 2 індивідуальні та 34 колективні монографії, 3 навчальних посібники.

Підготував 1 доктора і 7 кандидатів наук.

Обраний у 2002 р. членом-кореспондентом УААН по Відділенню аграрної економіки і продовольства за напрямом економіка і організація агропромислового виробництва.

І.В.Прокопа – член вченої і спеціалізованої (із захисту дисертацій) рад ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України“, член редколегії наукового журналу “Український соціум”.

Нагороджений двома медалями (1970, 1982) і грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1998).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 652–653.

60 років від дня народження КАЧМАР Оксани Йосипівни

Вчена в галузі землеробства, кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник за спеціальністю 06.01.01- загальне землеробство

Народилася 4 листопада 1963 р. в с. Оброшино (нині Оброшине) Пустомитівського району (нині Львівського) Львівської області.

Закінчила Львівський державний університет імені Івана Франка в 1986 р. за спеціальністю «Хімія». Трудову діяльність розпочала у Західно-українському філіалі Науково-дослідного проектно-технологічного інституту рідких добрив на посаді агрохіміка, наукову – в 1988 р. як аспірант стаціонарного відділення Науково-дослідного інституту землеробства і тваринництва Західних районів УРСР (на тепер – Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН). У 1994 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Вплив рівня удобрення і вапнування на продуктивність озимої пшениці і родючість осушених мінеральних земель в умовах західного Лісостепу України». Впродовж 1992–2000 рр. працювала молодшим науковим, а з 1997 р. – старшим науковим співробітником лабораторії землеробства. З 22 серпня 2000 р. й дотепер очолює відділ землеробства і відтворення родючості ґрунтів. У 2004 р. отримала диплом старшого наукового співробітника за спеціальністю 06.01.01 – загальне землеробство.

Під керівництвом вченої проведено всебічні поглиблені дослідження з розробки високопродуктивних екологічно збалансованих ресурсозберігаючих природоохоронних систем землеробства (богарного, меліоративного, схилового) для різних ґрунтово кліматичних умов Карпатського регіону. Отримано спектр важливих для сільськогосподарської науки та виробництва розробок. На даний час вона – керівник фундаментальних досліджень з розробки теоретичних основ управління продуктивним потенціалом короткочасних сівозмін на основі удосконалення структурно-функціональної організації агроценозів та співвиконавиця чотирьох фундаментальних та прикладних науково-дослідних робіт.

За період своєї наукової діяльності працювала над розробкою низки програм регіонального та обласного рівня (Програма розвитку агропромислового виробництва Карпатського регіону, Програма ефективного використання земель сільськогосподарського призначення з урахуванням заходів щодо захисту ґрунтів від бур'янів і шкідників, Програма використання осушуваних земель в Карпатському регіоні та ін.).

Займалась розробкою пропозицій до законодавчих та нормативно-правових актів, зокрема, щодо внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України № 536 від 30.06.2010 р., а також № 164 від 11 лютого 2013 р. «Нормативи оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах»; Пропозицій до проекту Закону України «Про ринок земель»; Пропозицій щодо удосконалення законодавчої бази земельних відносин для подальшого реформування аграрного сектору економіки; Пропозицій до Плану заходів з реалізації Оновленого Національно визначеного внеску України до Паризької угоди до 2030 року (сектор «Сільське господарство») та ін.

Член трьох редакційних колегій журналів: Journal of Innovations and Sustainability (Болгарія), Передгірне та гірське землеробство і тваринництво

(Україна), Агронаука і практика (Україна). Автор і співавтор понад 260 наукових праць, з них 9 монографій, 3 патенти, низка науково-методичних рекомендацій, брошур. У доробку вченої частина монографій видана за кордоном, статті в журналах, які індексуються в *Scopus i Web of Science*.

Бере участь у всеукраїнських та міжнародних наукових конференціях, науково-практичних семінарах, форумах, круглих столах, виробничих нарадах, Днях поля. Здійснює керівництво аспірантом.

Нагороджена Почесними грамотами Президії Національної академії аграрних наук України, Львівської обласної ради, Львівської обласної державної адміністрації, Львівської обласної організації профспілки працівників агропромислового комплексу.

Інформацію надано Інститутом сільського господарства Карпатського регіону НААН.

80 років від дня народження МЕЛЬНИЧУКА Дмитра Олексійовича

*Вчений у галузі біохімії, доктор біологічних наук,
професор, академік НАН України та НААН*

Народився 5 листопада 1943 р. у с. Марійка Жашківського району Черкаської області. в селянській родині.

У 1964 р. – випускник ветеринарного факультету Української сільськогосподарської академії (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України).

У 1965 р. працював ветеринарним лікарем племінної станції Барського району Вінницької області; 1969 р. – асистент кафедри НУБіП України; 1969–1986 рр. – молодший/старший науковий співробітник – завідувач відділу регуляції обміну речовин в Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України, 1995–1996 рр., 2001–2003 рр. – віце-президент НААН та член її Президії.

У 1984–2014 рр. – ректор Української сільськогосподарської академії (згодом Український державний аграрний університет, Національний аграрний університет, НУБіП України). З 2017 р. на посаді радника Президії НАН України дотепер.

У період 1985–1991 рр. – куратор створення Вінницького аграрного університету та Аграрного університету в м. Пном-Пень (Камбоджа).

У 1968 р. в УСГА захистив дисертацію на тему «Вплив стимуляції реакцій карбоксилювання на деякі показники обміну речовин і продуктивність тварин» на здобуття наукового ступеня кандидата біологічних наук. У 1974 р. отримав звання старшого наукового співробітника, і в тому ж році в Інституті біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України (м. Київ) захистив докторську дисертацію на тему «Вуглекислота як фактор регуляції обміну

речовин у тварин». У 1978 р. отримав науковий ступінь доктора біологічних наук. У січні 1984 р. присвоєно вчене звання професора.

Основні результати наукової діяльності: обґрунтовано важливу роль реакцій карбоксилювання (утилізації вуглекислоти) в біосинтетичних і біоенергетичних процесах у гетеротрофних організмів, що відкрило можливість цілеспрямовано впливати на інтенсивність вказаних процесів та на ряд фізіологічних функцій у тварин, людей і відповідних видів мікроорганізмів (в нормі і при деяких патологіях); отримано нові дані щодо біологічної ролі карбаматів білків у регуляції активності окремих ферментів; розкрито молекулярні механізми системи метаболічного гомеостазу в клітинах при порушенні кислотно-лужної рівноваги в організмі; виявлено специфічні білки мембран клітин епітелію кишечника новонароджених тварин, які беруть участь у формуванні їх колострального імунітету; доведено важливість ролі фосфоліпідів у попередженні та лікуванні гастроентеритів у молодняка тварин; внесено вагомий вклад в розкриття механізмів впливу змін концентрації бікарбонатів і розчиненої вуглекислоти у крові тварин і людей на інтенсивність енергетичного, азотного і мінерального обміну, та на переведення тварин у стан штучного гіпобіозу, а також при лікуванні таких хвороб, як остеомаляція і остеопорози, метаболічні кетози, подагри, діабету, алкогольних і амонійних токсикозів, токсикозів важкими металами, після важких фізичних навантажень та крововтрат; значний внесок зроблено у розробку та реалізацію проекту Державної програми запровадження в Україні системи сталого розвитку тощо.

За результатами вказаних наукових досліджень (ним особисто і у співавторстві) опубліковано близько 700 наукових праць, отримано майже 100 патентів і авторських свідоцтв на винаходи, видано понад 20 монографій, підручників і навчальних посібників, більше 10 офіційних практичних рекомендацій, які розроблено і певною мірою впроваджено у практику тваринництва, ветеринарії і медицини (препарати: карбоксилін, МП-15, намацит, медіхронал, фосфомол, метаболнорм, лікувально-профілактичні напої тощо), запропо-новано вдосконалені методи діагностики та лікування вказаних порушень обміну речовин тощо.

Під керівництвом вченого успішно захистилися 22 кандидатів і 11 докторів наук. Д.О. Мельничук – лауреат Державної премії в галузі науки і техніки України (1984), має почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (1990), генерал-лейтенант державної ветеринарної служби України (1998, питання біобезпеки), лауреат премії ім. В.І. Вернадського (2003), обраний академіком НАН України (1997) і академіком НААН (1990). Обирався депутатом Київської міської і обласної Рад; президентом Українського біохімічного товариства (1992–1999), членом ВАК СРСР, Колегії МОН України, радником Генерального директора ФАО ООН,

Президентом GCHERA, членом Комітету з присудження Міжнародної премії «Food Prize» за суттєвий внесок у збільшення світових продовольчих ресурсів.

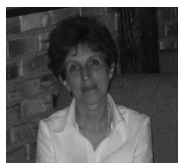
Член експертної Комісії «Хімія і біологія» при Комітеті з Державних премій України в галузі науки і техніки, член бюро Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, Головою Громадської організації «Рада Героїв України в АПК», член Президії Всесвітнього Консорціуму регіональних асоціацій університетів і наукових установ аграрних наук і наук про життя (GCHERA).

Має почесні звання: почесний доктор (професор) понад 10 іноземних університетів (США, ФРН, Голландії, Бельгії, Польщі, Росії, Грузії, Казахстану, Вірменії), виїзний професор Токійського аграрного університету. Нагороджений орденом Франції «За заслуги» (2009), Орденом М. Ломоносова РАН (2008), золотою медаллю ФАО ООН (2008), Почесний сенатор Сенату штату Луїзіана США.

Основні державні нагороди: медаль Верховної Ради СРСР «За трудову доблесть» (1973), повний кавалер Орденів України «За заслуги» (1996, 1998, 2009), Герой України з врученням ордена Держави (2003), Почесні грамоти: Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, багатьох Міністерств України та Київської міської адміністрації.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 251–253.

65 років від дня народження СТАРОДУБ Любові Феофілівни

Вчена в галузі генетики сільськогосподарських тварин, доктор сільськогосподарських наук

Народилася 23 листопада 1958 р. в м. Кам'янка-Бузька Львівської області. Вищу освіту здобула в Тернопільському педагогічному інституті ім. Я. Галана (1978–1983) за спеціальністю «Біологія». Упродовж 25 років працювала вчителем біології на Хмельниччині. За плідну педагогічну працю в 1995 р. їй присвоєно звання вчитель-методист.

Із 2006 року трудова діяльність Л. Ф. Стародуб пов'язана з Інститутом розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН. Наукову діяльність розпочала на посаді молодшого наукового співробітника відділу генетики цієї установи. Практичні напрацювання з питань цитогенетичної мінливості великої рогатої худоби та її зв'язку з продуктивними і відтворними якостями тварин стали базовим підґрунтям для написання кандидатської дисертації.

У 2011 р. захистила кандидатську дисертацію «Цитогенетичний контроль у м'ясному і молочному скотарстві» зі спеціальності 03.00.15 – генетика (сільськогосподарські науки) під керівництвом кандидата біологічних наук, доцента кафедри розведення і генетики тварин ім. М. А. Кравченка Національного університету біоресурсів і природокористування України С. О. Костенко.

Із 2011 р. працює старшим науковим співробітником лабораторії генетики відділу генетики та біотехнології Інституту розведення і генетики тварин імені М.В. Зубця НААН.

Основним напрямом наукової роботи є аналіз асоційованого зв'язку цитогенетичної мінливості з продуктивними і відтворними якостями у племінних тварин великої рогатої худоби та попереджуюча діагностика генетичного потенціалу бугаїв-плідників спеціалізованих порід.

Автор понад 50 наукових праць, серед них монографії «Видові особливості поліморфізму та геномної нестабільності свині свійської (*Sus scrofa*) і великої рогатої худоби (*Bos taurus*) за цито- та ДНК маркерами» (2017), «Селекційні, генетичні та біотехнологічні методи удосконалення і збереження генофонду порід сільськогосподарських тварин» (2018). У 2010 р. у співавторстві з іншими вченими стала розробником методичних вказівок «Генетика у ветеринарній медицині. Цитологічні основи спадковості» для виконання лабораторних робіт студентами освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр», а у 2011 р. – співавтором методичних рекомендацій «Визначення генетичних аномалій у великої рогатої худоби», які розраховані на спеціалістів тваринництва, викладачів і студентів аграрних навчальних закладів.

У 2021 р. в Інституті розведення і генетики тварин ім. М.В. Зубця захистила дисертацію «Генетична мінливість аборигенних порід великої рогатої худоби та коней за різними типами маркерів» на здобуття ступеня доктора сільськогосподарських наук.

Бере активну участь у роботі всеукраїнських і міжнародних конференцій, з'їздів, симпозіумів, висвітлюючи методичні підходи щодо визначення генетичних аномалій у сільськогосподарських тварин із метою попередження їх розповсюдження, що сприяє підвищенню ефективності розвитку скотарства України.

Інформацію надано Інститутом розведення і генетики тварин НААН.

70 років від дня народження СИЧЕВСЬКОГО Миколи Петровича

Вчений у галузі економіки АПК, доктор економічних наук, професор, академік НААН

Народився 27 листопада 1953 р. у селищі Чоповичі Житомирської області.

У 1971 р. закінчив середню школу із золотою медаллю. Упродовж 1971–1976 рр. навчався в Київському технологічному інституті харчової промисловості (нині – Національний університет харчових технологій), де здобув фах інженера-економіста. Під час навчання отримував іменну стипендію, був студентським деканом економічного факультету. Після закінчення навчання працював економістом, а згодом – завідувачем відділу наукової організації праці Головлюдвипрому УРСР.

У 1982 р. захистив дисертацію «Ефективність концентрації виробництва на базі розвитку агропромислової інтеграції в первинному виробництві» та здобув науковий ступінь кандидата економічних наук. З 1982-го по 1984 р. – директор Київського пивзаводу № 2, з 1984-го по 1996 р. працював на посадах заступника начальника та начальника республіканського промислового об'єднання «Укрпиво». Упродовж 1996–1999 рр. – генеральний директор об'єднання «Укрмінводпивопром», президент компанії «Укрпиво» і одночасно директор заводу «Росинка» (м.Київ).

2000–2001 рр. – перший заступник голови Державного департаменту продовольства України. 2001–2003 – генеральний директор компанії «Укрпиво», 2003–2008 рр. – генеральний директор фірми «Вільд Україна».

Протягом 1996–2012 рр. працював на кафедрі менеджменту Національного університету харчових технологій за сумісництвом на посадах доцента та професора кафедри. У 2005 р. захистив докторську дисертацію «Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України (теорія, методологія, практика)» на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. У березні 2008 р. обійняв посаду академіка-секретаря Відділення зберігання і переробки сільськогосподарської сировини та якості харчової продукції Національної академії аграрних наук України (НААН). У листопаді 2010 р. обраний членом-кореспондентом НААН, у 2011 р. – віце-президентом НААН.

У 2012 р. рішенням Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України присвоєно вчене звання професора.

З вересня 2012 р. і донині – директор Інституту продовольчих ресурсів НААН. У 2016 р. обрано дійсним членом (академіком) НААН, а у 2019 р. – членом Президії НААН.

Коло наукових інтересів вченого охоплює теоретико-методологічні та методичні засади, а також практичні аспекти, формування ефективного організаційно-економічного механізму розвитку харчової промисловості

України та її регіонів в умовах глобалізації. Іншими важливими напрямками наукової діяльності є наукове обґрунтування сучасних технологій виробництва харчових продуктів поліпшеної якості та безпеки на основі глибокої переробки сільськогосподарської сировини, що забезпечує комплексне використання її компонентів, інтенсифікацію виробничих процесів та підвищення конкурентоспроможності національної економіки на основі інноваційно-інвестиційного розвитку.

Сформована вченим школа науковців у галузі харчової промисловості об'єднує як досвідчених науковців, так і молодих перспективних дослідників. М.П. Сичевським підготовлено до захисту 5 дослідників кандидатських дисертацій. Він – автор понад 150 наукових праць, у тому числі 25 монографій, підручника, 12 авторських свідоцтв і патентів на винаходи.

За вагомий внесок у наукове забезпечення технічного та технологічного розвитку харчової та переробної промисловості України, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм нагороджений Почесною грамотою Верховної Ради України (2019), а також академічною відзнакою НААН – Пам'ятною ювілейною медаллю «100 років Національній академії аграрних наук України». Присвоєно почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України» (2015). Лауреат Міжнародного відкритого Рейтингу популярності та якості «Золота фортуна» (1998). Має численні грамоти, подяки та премії від Київської міської ради, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Президії НААН.

За активної участі М.П. Сичевського створено міжгалузеву Науково-координаційну раду у сфері науки, освіти та харчової промисловості при НААН. Він є членом Спеціалізованої Вченої ради по захисту докторських та кандидатських дисертацій НУХТ, а також був співголовою Науково-технічної ради з харчової промисловості Мінагрополітики та головою Технічного комітету стандартизації ТК 140. Брав активну участь у роботі міжнародних та всеукраїнських конференцій, у тому числі організованих на базі Інституту продовольчих ресурсів НААН, а також фахових семінарів, круглих столів, засідань консультативних рад і робочих груп.

М.П. Сичевський є головою редакційної колегії фахового збірника наукових праць «Продовольчі ресурси», а також членом редколегій низки інших наукових фахових видань.

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 336–337.

ГРУДЕНЬ

70 років від дня народження МІРОШНИЧЕНКА Миколи Миколайовича

Вчений в галузі агрохімії та ґрунтознавства, доктор біологічних наук, член-кореспондент НААН

Народився 3 грудня 1963 р. у м. Запоріжжя в родині військовослужбовця. Закінчив ґрунтово-агрохімічний факультет Харківського сільськогосподарського інституту ім. В.В. Докучаєва, учений агроном-агрохімік-ґрунтознавець (1986).

Трудова і наукова діяльність пов'язана з Інститутом ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського, де працює з 1991 року, після закінчення аспірантури під керівництвом професора О.Я. Демидієнка. Після захисту кандидатської дисертації (1992) на тему «Колоїдно-хімічна характеристика процесу трансформації органо-мінеральної дрібнодисперсної частини дерново-підзолистих супіщаних ґрунтів Українського Полісся за тривалого застосування добрив» пройшов усі сходинки наукового фахового зростання, аж до посади у 2008 р. заступника директора з наукової роботи ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського». У 2020 р. обрано членом-кореспондентом НААН по Відділенню землеробства, меліорації та механізації.

Найбільш вагомим досягненням вченого стала розробка нової системи оцінювання небезпеки техногенного забруднення ґрунтів України й регламентації вмісту окремих забруднювачів: важких металів, нафтопродуктів, мінералізованих пластових вод тощо. Головна наукова ідея, яка була захищена у докторській дисертації (2005) на тему «Стійкість ґрунтів як основа педоекологічного нормування», полягає в заміні застарілої системи оцінювання за гранично допустимими концентраціями (ГДК) на принципово нову, засновану на принципах екологічного нормування. Розроблено концепцію та методологію нормування і методику визначення показників шкідливості забруднювачів.

М.М. Мірошніченко розвинув теорію агрегативної стійкості колоїдного комплексу ґрунту, започатковану ще О.Н. Соколовським і К.К. Гедройцем, що в прикладному аспекті дозволило створити систему взаємопов'язаних колоїдно-хімічних показників для визначення деградаційних процесів у ґрунтах. Значну увагу приділив розробленню агрогеохімічного районування насиченості ґрунтів України фізіологічно необхідними людині мікроелементами. За цикл робіт з цього напрямку «Мікроелементи в ґрунтах України: нестача і надлишок» у складі колективу авторів став у 2008 р. лауреатом премії УААН «За видатні досягнення в аграрній науці».

Останніми роками наукову діяльність вченого спрямовано на пошук нових шляхів агрохімічного забезпечення землеробства, що пов'язано зі зміною форм і

методів господарювання, цінової кон'юнктури на ринку мінеральних добрив та загальною тенденцією до погіршення якісного стану орних земель України. Дослідник систематизував сучасний арсенал засобів управління живленням рослин у потенційно доступних вітчизняним виданнях «Супутник агронома», довідник «Добрива», продовжив удосконалювати методи рослинної та ґрунтової діагностики (методичні рекомендації, настанови, патент), розробив проєкт цільової державної програми виробництва та застосування рідких азотних добрив в Україні, очолив підготовку низки наукових видань та науково-методичних рекомендацій для агровиробників щодо удобрення польових культур («Системи удобрення сільськогосподарських культур на початку ХХІ століття», «Еколого-економічне обґрунтування застосування безводного аміаку у землеробстві», «Управління якістю зерна ячменю» тощо).

Особливе місце в його науковому пошуку займають питання, пов'язані з моніторингом та запобіганням деградації ґрунтів у процесі землеробської діяльності. Поглиблені дослідження закономірностей просторової неоднорідності та сезонної динаміки показників властивостей ґрунтів, застосування нових методів контролювання їхньої якості, дало підґрунтя зробити вагомий внесок в удосконалення системи моніторингу ґрунтів в Україні, узагальнений у методиці моніторингу ґрунтів та науковому виданні «Теорія і практика ґрунтоохоронного моніторингу».

Активно й наполегливо працює у напрямі удосконалення ґрунтоохоронного законодавства в Україні. Він – один із розробників проєкту Закону України «Про збереження ґрунтів та охорону їх родючості», проєкту Національної програми охорони ґрунтів України, Стратегії збалансованого використання, відтворення й управління ґрунтовими ресурсами України. Також підтримує ділові зв'язки із вченими Німеччини, Нідерландів, Польщі, Італії, Болгарії, Великобританії, США, Литви, Молдови та інших країн. Регулярно публікується у провідних фахових виданнях України та закордоння. За результатами наукової роботи опубліковано понад 370 наукових праць, зокрема 15 монографій та одержано 11 патентів.

Особливе місце у професійній діяльності займає підготовка наукових кадрів – на сьогодні підготовлено 6 кандидатів наук. З 2007-го до 2008 р. – завідував кафедрою агрохімії Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

Займає активну науково-громадську позицію як член Вченої ради ННЦ Інституту ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського», заступник відповідального редактора міжвідомчого тематичного наукового збірника «Агрохімія і ґрунтознавство», член редколегії журналу «Вісник ХНАУ», технічного комітету стандартизації ТК 142 «ґрунтознавство». На цей час вчений є заступником генерального секретаря громадської організації «Українське товариство ґрунтознавців та агрохіміків», віце-головою Міжнародної мережі

чорноземних ґрунтів FAO (International Network of Black Soils), почесний голова ГА «Українське ґрунтове партнерство».

Інформацію надано Національним науковим центром «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського».

60 років від дня народження
УШКАЛОВА Валерія Олександровича

Вчений у галузі ветеринарної медицини, доктор ветеринарних наук, професор, академік НААН

Народився 7 грудня 1963 р. у с. Солоницівка Дергачівського району Харківської області.

У 1981–1986 рр. навчався на ветеринарному факультеті Харківського зооветеринарного інституту ім. М. М. Борисенка, здобув фах ветеринарного лікаря. У 1986–1988 рр. – ветеринарний лікар радгоспу ім. Щорса Дергачівського району Харківської області. Наприкінці 1988 р. по конкурсу був зарахований до аспірантури при Українському науково-дослідному інституті експериментальної ветеринарії (УНДІЕВ), нині – Національний науковий центр «Інститут експериментальної і клінічної ветеринарної медицини» Національної академії аграрних наук (ННЦ «ІЕКВМ» НААН).

З 1992 р. працював в ІЕКВМ УААН у лабораторії вивчення хвороб молодняка на посадах молодшого наукового співробітника, наукового співробітника, старшого наукового співробітника, провідного наукового співробітника, з 2001 р. – завідувач лабораторії вивчення хвороб молодняка; з 2004 р. працює у Державному науково-контрольному інституті біотехнології і штамів мікроорганізмів (ДНКІБШМ) на посаді завідувача Національного центру штамів мікроорганізмів, заступника директора з наукового супроводу виробництва ветеринарних імунобіологічних препаратів (2005), заступником директора з наукової роботи (2006), директором (2006–2011). З 2011 р. – у ДНКІБШМ на посаді заступника директора з наукового супроводу виробництва ветеринарних імунобіологічних засобів та інноваційної діяльності. З 2015 р. – у Національному університеті біоресурсів і природокористування України: на посаді директора Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК (15.07.2015–22.05.2021), а з 24 травня 2021 р. – професор кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології в НУБіПі.

Кандидат ветеринарних наук з 1992 р. за спеціальністю 16.00.03 – ветеринарна мікробіологія, вірусологія, епізоотологія, імунологія та мікологія. Дисертацію захистив у спеціалізованій вченій раді Інституту експериментальної і клінічної ветеринарної медицини УААН, м. Харків. Вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю 16.00.03 – ветеринарна мікробіологія та вірусологія присвоєно у 1997 р., м. Харків. Доктор ветеринарних наук з 2003 р. за спеціальністю 16.00.03 – ветеринарна

мікробіологія та вірусологія. Захистив 2002 року дисертацію у спеціалізованій вченій раді Інституту експериментальної та клінічної ветеринарної медицини УААН, м. Харків.

Вчене звання професора за спеціальністю 16.00.03 – ветеринарна мікробіологія, епізоотологія, інфекційні хвороби та імунологія присвоєно у 2010 р.

Наукові інтереси вченого пов'язані з широким колом фундаментальних та прикладних аспектів ветеринарної медицини, мікробіології та молекулярної біології а саме встановлення етіології та вивчення біології збудників захворювань тварин, епізоотологічні особливості інфекційних хвороб тварин, вивчення молекулярних механізмів патогенезу, розробка засобів специфічної профілактики, діагностики інфекційних захворювань, та впровадження їх у промислове виробництво, вивчення біологічної активності наноматеріалів органічної та неорганічної природи; систематизація методичних підходів щодо оцінювання і обґрунтування біосумісності й біобезпечності наноматеріалів і їх використання у складі імунотропних препаратів; визначення показників безпеки та якості сільськогосподарської продукції.

Має понад 500 опублікованих наукових праць, з яких 18 монографій та 5 довідників, актуальність та пріоритетність наукових досліджень Ушкалова В.О. підтверджена понад 100 патентами України. Під його керівництвом розроблено більш як 20 державних стандартів України.

Підготував 11 кандидатів ветеринарних наук та доктора ветеринарних наук, є керівником трьох аспірантів та консультант двох докторантів.

Членом-кореспондентом НААН обраний 25 листопада 2010 р., диплом (Ч № 0189). Дійсним членом (академіком) НААН обрано у жовтні 2020 року.

Діяльність на громадських засадах: введено до складу Державної фармакологічної комісії ветеринарної медицини (2002), виконував обов'язки заступника голови Технічного комітету № 149 Держспоживстандарту України (2005–2015), голова секції ветеринарних імунобіологічних препаратів Державної фармакологічної комісії ветеринарної медицини (2006–2011), входить до складу Відділення ветеринарної медицини Національної академії аграрних наук України, Науково-методичної ради Держкомветмедицини, член Експертної ради Вищої атестаційної комісії України (2007–2010), член Ректорату та Вченої ради НУБП (з 2015р.), член редакційних колегій низки науково-виробничих журналів.

У 2018–2021 рр. працює у складі Наукової ради МОН України за фаховим напрямом 23; експертної групи МОН України ЕГ-05 з оцінювання ефективності діяльності наукових установ за науковим напрямом аграрних та сільськогосподарських наук; експертної групи з розгляду робіт, поданих на здобуття Премії, за напрямом «Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу».

Відзнаки: в 1995 р. присуджено стипендію Державного комітету України з питань науки і технологій для молодих вчених. У 1995 та 2008 рр. у складі

колективу авторів став лауреатом присуджена премія УААН «За видатні досягнення в аграрній науці».

За плідну роботу в галузі ветеринарної медицини Ушкалова вченого відзначено Почесними грамотами Української академії аграрних наук (2008), Національної академії аграрних наук України (2013); Почесною грамотою Державного комітету ветеринарної медицини (2008), Грамотою Київської міської профспілки працівників Міністерства аграрної політики України (2010), Почесними грамотами Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України (2013, 2014), Почесною грамотою ДНКІБШМ (2015); має Подяку Київського міського голови та іменний годинник (2008) та Почесною грамотою Київського міського голови (2011); Грамоти Київської міської профспілки працівників Міністерства аграрної політики України (2010); Відзнаки Національного бізнес-рейтингу «Державний керівник року» (2008, 2010); Диплом всеукраїнського конкурсу «Суспільне визнання» (2008); Диплом «Лідер агропромислового комплексу України – 2009»;

Нагороджений трудовою відзнакою Мінагрополітики України «Знак Пошани» (2006) та «Відмінник аграрної науки і освіти» (2008).

Літ.: Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр. : біогр. довід. / НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. 3-ге вид., перероб. та доп. К. : Аграр. наука, 2021. С. 367–369.

РОЗДІЛ 3.

ЗНАМЕННІ ПОДІЇ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ

1898

Національний університет біоресурсів і природокористування України (1898 р.).

125 років від часу заснування. Організований 30 вересня 1898 р. як сільськогосподарське відділення на базі Київського політехнічного інституту, яке у 1918 р. трансформувалось у сільськогосподарський (агрономічний) факультет. У 1922 р. на базі цього факультету у структурі КПІ було створено Київський сільськогосподарський інститут, який з 1923 р. став самостійним вищим навчальним закладом.

У 1930–1934 рр. на базі Київського сільськогосподарського інституту сформувалися Київський агрономічний інститут, Київський інститут механізації та електрифікації сільського господарства, Київський агроінженерний інститут цукрової промисловості та Агroeкономічний інститут, які було згодом реорганізовано в самостійні науково-дослідні інститути та факультети.

Указом Президента України від 14 грудня 2000 № 1338 «Питання Національного аграрного університету» та Постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2001 № 202 «Про Національний аграрний університет» НАУ отримав статус державного самоврядного (автономного) вищого навчального закладу та ряд інших повноважень. 30 жовтня 2008 р. Національний аграрний університет перейменовано в Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБіП України).

Джерело : Інформація про Національний університет біоресурсів і природокористування України: офіц. портал. [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://uk.wikipedia.org/wiki>

Практична школа садівництва та городництва (1898 р.).

125 років з часу заснування. Практична школа садівництва та городництва була створена у маєтку О.П. Навроцької поблизу м. Ромни у с. Працівка (Процівка) – на той час Полтавська губернія. Школа щорічно отримувала кошти з казни, утримувала не менш 5 казенних стипендіатів. Одночасно навчалось близько 25 учнів-робітників, курс навчання становив 3,5 роки. Договір на утримання цієї школи між Департаментом землеробства і її засновницею був заключний на 6,5 років. Немає відомості, з якої причини школа призупинила свою діяльність, проте у 1904 р. договір з власницею школи був поновлений і школа відновила навчання на попередніх умовах.

Літ.: Комликова Г.І. Практична сільськогосподарська освіта на Сумщині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. як один з видів поширення агрономічних знань(до 85-річчя заснування). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали ХІ Всеукраїнської

Ялтушківська дослідно-селекційна станція Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (п/в Ялтушків, Барського району, Вінницької області) (1898)

125 років часу заснування.

Найстаріша установа із селекції цукрових буряків була організована при Ялтушківському цукровому заводі. Вперше в країні (колишньому СРСР) розпочались і успішно завершилися роботи по створенню нової форми цукрових буряків – однонасінної (роздільно плідної). В 1934 р. під керівництвом Л.І. Федоровича та за участю Т.С. Мокана була розпочата і до 1941 р. завершена робота з закріплення в потомстві ознак одноростковості. Під час війни роботи були перервані і продовжені після її закінчення. Був виведений сорт Ялтушківська однонасінна, за ним перший в країні однонасінний гібрид Ялтушківський і сорт Ялтушківська однонасінна 30, які довгі роки висівались практично в усіх регіонах на великих площах.

За період свого існування станція успішно пройшла ряд селекційних етапів від створення сортів-популяцій (А.В. Попов), між лінійних гібридів (Г.С. Мокан) до гібридів на лінійній основі (М.В. Роїк). За ініціативи селекціонера М.В. Роїка на Ялтушківській ДСС був освоєний і впроваджений на всіх дослідно-селекційних станціях мережі інституту прогресивний метод отримання гібридів – «Бетаінтеркрос», який дозволив багатократно збільшити число комбінацій при схрещуваннях і прискорити виведення нових гібридів. Так, були отримані новітні високопродуктивні гібриди з потенціалом урожайності 60-70 т і більше, адаптовані до ґрунтово-кліматичних зон України. Серед них «Шевченківський», «Анічка», «Ворскла», «Рамзес», «Кварта», «Злука», «Етюд», «Максим», «Кіборг», «Айдар» та ін..

Ялтушківська ДСС є добре організованою науковою установою із зміцненою економікою господарства. На неродючих темносірих і сірих ґрунтах одержує високі врожаї сільськогосподарських культур, активно продовжує селекцію цукрових буряків з використанням тепличного комплексу голандського типу, здійснила зразкові посіви біоенергетичних культур – міскантусу, свічграсу, верби та ін.

1903

Петрівська школа садових робітників (1903 р.).

120 років з часу заснування.

Петрівська школа садових робітників була відкрита у маєтку землевласника П.В. Бек, на х. Павлівка Глухівського повіту Чернігівської губернії. Метою цієї школи було – випускати добре підготовлених садівників-практиків, ознайомих з плодівництвом, городництвом, дендрологією та бджільництвом. Одночасно в школі навчалися до 15 учнів, курс навчання становив 3 роки. Окрім практичних занять, учням викладалися й необхідні теоретичні загальноосвітні дисципліни.

Літ.: Комликова Г. І. Практична сільськогосподарська освіта на Сумщині наприкінці XIX – на початку XX ст. як один з видів поширення агрономічних знань (до 85-річчя заснування). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали XI Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів / Акад. наук. вищ. шк. України; редкол. : В.А. Вергунов, О.П. Анікіна, А.С. Білоцерківська [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 134–135.

1913

Перша зоотехнічна дослідна станція (1913 р.).

110 років тому у Харкові, під керівництвом М.Ф. Іванова, одного із засновників зоотехнічної справи в Україні, організовано першу зоотехнічну дослідну станцію. М.Ф. Іванов не просто зробив вагомий вклад в зоотехнічну науку, але поставив у ній нові віхи, намітив шляхи управління природою організмів тварин, вдосконалення наявних і виведення нових порід сільськогосподарських тварин.

Літ.: Коломисць Н.Д. Видатний зоотехнік – академік Михайло Федорович Іванов (1871–1935 рр.) (до 150-річчя заснування Полтавського товариства сільського господарства). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали X Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів / Акад. наук. вищ. шк. України; редкол. : В.А. Вергунов, О.П. Анікіна, А.С. Білоцерківська [та ін.]. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2015. С. 121.

1923

Сорт озимої пшениці Українка 0246 (1923 р.)

100 років з часу передачі на реєстрацію.

На підставі результатів чотирирічних випробувань 18 червня 1923 р. Миронівська станція звернулась у Сортівничо-Насінницьке Управління із заявою № 1106, в якій подала клопотання про дозвіл на розмноження і внесення до племінного реєстру нового сорту пшениці озимої Еритроспермум

246 та присвоєння йому назви «Українка-0246». Саме так запропонував назвати перший виведений в Миронівці сорт пшениці засновник станції Соломон Львович Франкфурт.

У 1923 р. Українка експонувалась на Всесоюзній сільськогосподарській виставці (м. Москва), тоді ж про новий сорт уперше згадується у друкованих виданнях. Українку 0246 з високою якістю зерна було визнано міжнародним стандартом для сильних пшениць.

Головним автором сорту є Іван Миксимович Єрмеєв (1887–1957).

Інформацію отримано від Миронівського інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

Всеукраїнська спілка з насінництва (1923 р.).

100 років з часу створення.

Всеукраїнська спілка з насінництва створена Наркоземом України в м. Харкові. До її складу входила Українська сортовипробувальна сітка, завданням якої було здійснення сортовипробування озимої і ярої пшениць, кукурудзи, картоплі.

Літ.: Вергунов В.А. Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки / НААНУ, ДНСГБ. К., 2010. Ч. 3. С. 220.

Київська дослідна станція з наукової організації праці (1923 р.).

100 років з часу заснування професором В.Я. Підгаєцьким дослідної станції з наукової організації праці у сільському господарстві. Створена станція дозволила всебічно вивчити вплив на ефективність сільськогосподарського виробництва людського чинника, зокрема, якісно і кількісно оцінити залежність продуктивності праці сільськогосподарського працівника від стану ґрунту і його рельєфу, метеорологічних умов, характеру організації праці, режиму праці і відпочинку, знарядь праці, які використовують тощо.

Літ.: Миздренко О.М. Фізіолого-гігієнічні дослідження професора В.Я. Підгаєцького стосовно оптимальних параметрів і раціональної конструкції ручних знарядь праці у сільському господарстві (до 150-річчя заснування Полтавського товариства сільського господарства). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали X Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів / Акад. наук. вищ. шк. України; редкол. : В.А. Вергунов, О.П. Анікіна, А.С. Білоцерківська [та ін.]. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2015. С. 135.

Перший з'їзд ґрунтознавців (1923 р.).

100 років з дня проведення I з'їзду ґрунтознавців під орудою Секції ґрунтознавства СГНКУ. Основною метою скликання з'їзду був розгляд складеної Секцією ґрунтознавства схематичної карти ґрунтів України у 25-верстному масштабі й перспективи проведення ґрунтових досліджень відповідно до потреб сільського господарства. Крім українських учених і дослідників у з'їзді брали участь відомі ґрунтознавці з Білорусії, Росії, а саме професори Афанасьєв Я.Н., Геммерлінг В.В., Полинов Б.В., Просалов Л.І. З'їзд відіграв вагомую координуючу роль у подальшому розвитку українського ґрунтознавства. Важливим здобутком з'їзду слід вважати прийняте рішення про застосування єдиної програми дослідів для ґрунтів усіх земельних ділянок сільськогосподарських дослідних станцій України.

Літ.: Пашківська О.А. Становлення та розвиток агроґрунтознавства в Україні у 20-х роках ХХ століття. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук / 07.00.07 - історія науки і техніки. Київ, 2009. С 13.

«Положення про управління і ведення сільськогосподарською дослідною справою в УСРР» (1923 р.).

100 років з часу затвердження.

Положення затверджене Наркомземом УСРР. Згідно з цим документом, загальне керівництво галузевим дослідництвом покладалося на Наркомзем, через його дослідний відділ і Всеукраїнське бюро з дослідної справи при ньому.

Літ.: Вергунов В.А. Передумови появи, становлення та діяльність Національної академії аграрних наук України (до 85-річчя заснування). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали ХІ Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів / Акад. наук. вищ. шк. України; редкол. : В.А. Вергунов, О.П. Анікіна, А.С. Білоцерківська [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 9.

1963

Сорт озимої пшениці Миронівська 808 (1963 р.)

60 років з часу реєстрації.

Сорт пшениці озимої Миронівська 808 вважають шедевром світової селекції – зимостійкий, високоврожайний, з добрими хлібопекарськими якостями. Завдяки високій зимо- і морозостійкості площі посіву озимої пшениці розширилися на північ і схід у регіони з суворими зимами. Його площі в країні і за рубежом перевищували 10 млн га. Досі включений до Реєстрів сортів країн Європи і Азії. Нащадками Миронівської 808 є понад 400 сортів пшениці, створених у різних країнах світу.

Автором сорту є Василь Миколайович Ремесло (1907–1983).

Інформацію отримано від Миронівського інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

1973

Сорт проса Миронівське 51 (1973 р.)

50 років з часу районування.

Сорт проса Миронівське 51 досі включено до Реєстру сортів, придатних для поширення в Україні, і є найстарішим сортом цієї культури. Завдяки поєднанню високих показників урожайності, адаптивності, стійкості, якості займає найбільші площі в усіх зонах України (Степ, Лісостеп, Полісся). Так, у 2014 році сорт проса Миронівське 51 займав загальну площу 10556 га у 17 областях. Це ставить понад шосту частину серед 26 зареєстрованих сортів.

Просо є традиційною українською культурою з давніх часів. З його зерна одержують пшоно, яке називають золотою крупю – корисний і цінний продукт з високими харчовими і дієтичними властивостями. Відрізняється високою посухо і жаростійкістю, тому має перспективи розширення в умовах зміни клімату.

Автором сорту є Андрій Сергійович Майданник (1913–1977).

Інформацію отримано від Миронівського інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

1998

Серія «Академіки Національної академії аграрних наук України» (1998 р.).

25 років з часу заснування біобібліографічної серії «Академіки Національної академії аграрних наук України» Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України з метою репрезентації здобутків аграрної науки й освіти України та діяльності її визначних представників – академіків НААН.

Станом на теперішній час вийшло друком 81 видання.

Лит : Національна наукова сільськогосподарська бібліотека : офіц. портал. Режим доступу : http://dnsgb.com.ua/pro_biblioteku_centr_istoriii_agrarnoi_nauki.html

Серія «Бібліографія вчених-аграріїв України» (1998 р.).

25 років з часу заснування біобібліографічної серії «Бібліографія вчених-аграріїв України» Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України з метою репрезентації здобутків вітчизняних учених.

Станом на теперішній час вийшло друком 80 видань.

Джерело : Національна наукова сільськогосподарська бібліотека : офіц. портал. – Режим доступу : http://dnsgb.com.ua/pro_biblioteku_centr_istoriii_agrarnoi_nauki.html

2003

Постанова «Про створення Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук» (2003 р.).

20 років з часу затвердження.

Постанова, затверджена Кабінетом Міністрів України від 29 жовтня № 1697, стало одним із законодавчих актів уряду і поклало початок створенню ДНСГБ УААН як спеціальної бібліотеки загальнодержавного значення, що виконує функції науково-дослідного та методичного центру сільськогосподарської галузі.

Лит.: Вергунов В.А. Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки /УААН, ДНСГБ. К.: Аграрна наука, 2008. Ч. 2. С. 162.

Серія «Відомі вчені-природознавці та освітяни України» (2003 р.).

років з часу заснування біобібліографічної серії Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України з метою репрезентації здобутків природознавців й освітян України.

Станом на сьогоднішній день вийшло 11 покажчиків.

Джерело : Національна наукова сільськогосподарська бібліотека : офіц. портал. – Режим доступу : http://dnsgb.com.ua/pro_biblioteku_centr_istoriii_agrarnoi_nauki.html

2013

Інститут історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН (2013 р.).

10 років тому, відповідно до напрямку науково-дослідної роботи і відповідно до Постанови Президії НААН України від 21 серпня 2013 р. (протокол № 14). – Центр історії аграрної науки змінив назву на Інститут історії аграрної науки, освіти і техніки ННСГБ НААН. Інститут став єдиною у світі спеціалізованою інституцією, що вшановує діяльність й особливо пам'ять видатних учених, генеруючі ідеї яких на ниві галузевого дослідництва мають навіть світове піонерство.

Лит.: Вергунов В.А. Передумови появи, становлення та діяльність Національної академії аграрних наук України (до 85-річчя заснування). Історія освіти, науки і техніки в Україні : Матеріали XI Всеукраїнської конференції молодих учених та спеціалістів / Акад. наук. вищ. шк. України; редкол. : В.А. Вергунов, О.П. Анікіна, А.С. Білоцерківська [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. С. 32.

Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України (2013 р.)

10 років з часу заснування Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України наукового видання «Календаря знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України».

Видання покликане сприяти забезпеченню науковців, фахівців, урядових і бізнесових структур, а також інших користувачів, причетних до аграрної сфери, необхідною інформацією шляхом подання хронологічного переліку визначних і пам'ятних дат еволюційного поступу галузевої науки в Україні. Провідною ідеєю є персоніфіковане наповнення – біографічні, бібліографічні й інші відомості про життя та діяльність провідних, визнаних вітчизняних учених-аграріїв.

Виходить 1 раз у рік.

Лит.: Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2022 рік / НААН, ННСГБ; уклад. : В.А. Вергунов, С.В. Нижник, О.В. Корзун, Д.Ю. Козун; за наук. ред. В.А. Вергунова. К., 2021. 268 с.

Серія «Інформаційно-бібліографічні ресурси агропромислового виробництва України» (2013 р.)

10 років з часу заснування серії Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою Національної академії аграрних наук України з метою репрезентації вітчизняних та зарубіжних видань з фондів ННСГБ НААН.

Станом на сьогодні вийшло 3 покажчики.

Джерело : Національна наукова сільськогосподарська бібліотека : офіц. портал. Режим доступу : http://dmsgb.com.ua/pro_biblioteku_centr_istorii_agrarnoi_nauki.html

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

ДО РОЗДІЛУ І. ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ

- АНДРІЙЧУК В.Г. 8
БОДНАРЧУК Л.І. 7
БОЙКО А.Л. 38
БУЗАНОВ І.Ф. 54
БУЧКО М.А. 23
ВЕРНАДСЬКИЙ В. І. 27
ГІРЕНКО А.П. 86
ГОРДЕЄВ П.А. 111
ГОРОВА Т.К. 61
ГРИСЕНКО Г.В. 56
ГУЗЄВ І. В. 6
ДАНИЛЕНКО А.С. 32
ДАНИЛЕНКО Й.А. 103
ДЕГТЯРЬОВ Б.Г. 36
ДОЛГУШИН Д.О. 96
ДОМАНИЦЬКИЙ В.М. 14
ДУМАЙ Л.Б. 88
ЄНКЕН Б. К. 13
ЗУБЕНКО В.Ф. 69
ЗУБЕЦЬ М.В. 49
ІВАНИЦЬКИЙ Б.Г. 34
КЛЕЦЬКИЙ Л.М. 41
КЛЮЧКО П.Ф. 90
КНИГА М.І. 73
КОВАЛЕВСЬКИЙ В.І. 98
КОЛЕСНИКОВ О.І. 94
КРУПСЬКИЙ М.К. 108
ЛІННИК М.К. 105
ЛИСЕНКО А.К. 91
ЛИСЕНКО С.В. 80
ЛАЗУРСЬКИЙ О.В. 67
МАЙДАННИК А.С. 58
МЕДВЕДЕСВ М.І. 109
МЕЛЬНИК С.О. 45
МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я. 78
МОВЧАН В.А. 110
МОЛОДИК М.В. 80
МУСІЙКО О.С. 75
НАГОРНА О.П. 57
НІКІТІН М.Г. 107
ОЛІЙНИК В.М. 10
ОСТАШКО Ф.І. 19
ОЧАПОВСЬКИЙ М.М. 59
ПАЛІМПСЕСТОВ І.У. 77
ПАСХАВЕР Б.Й. 24
ПОГРЕБНЯК П.Л. 40
ПРЕДКО І.Г. 17
ПРОЗОРА К.Й. 5
ПШЕНИЧНИЙ П.Д. 101
РО Л.М. 97
САВЧУК Д.І. 65
САМБУР Г.М. 84
САНІН В.А. 44
САПЕГІН А.О. 104
СКОРОХОДЬКО А.К. 29
СОЛОДЮК Н.В. 21
ТОЛМАЧОВ І.М.
ТОМАШІВСЬКИЙ З.М. 74
ТРИНЬКО Р.І. 68
ФАЛЬЦА-ФЕЙН Ф.Е. 53
ФІЛІПОВСЬКИЙ О.К. 25
ФІЛЬОВ Д.С. 92
ЦИКОВ В.С. 83
ЧЕРНІЙ А.М. 51
ШАРАПА Г.С. 31
ШЕВЧЕНКО А.І. 72
ШІМІТ О.О. 43
ЩЕПАНКЕВИЧ Е.І. 71
ЯНАТА О.А. 63
ЯНГОЛ А. М. 20
ЯЦЕНКО О.Ю. 11
ЯЦИК А.В. 47

ДО РОЗДІЛУ 2. ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ СУЧАСНОСТІ

БАЩЕНКО М.І. 114
БИКІН А.В. 146
ВЕЛИЧКО В.А. 162
ВЛАЩУК А.М. 124
ВОЛОЩУК О.П. 164
ГАДЗАЛО Я.М. 144
ДУДЧЕНКО В.В. 153
ЄГОРОВ Б.В. 147
ЗАЄЦЬ С.О.
ЗАХАРЧУК О.В. 129
ЗАХАРЕНКО М.О. 126
КАЧМАР О.Й. 169
КВАША С.М. 160
КИРИЛІВ Я.І. 150
КОЦЮМБАС І.Я. 135
ЛИХОЧВОР В.В. 142
МЕЛЬНИЧУК Д.О. 171
МЕЛЬНИЧУК М.Д. 122
МЕСЕЛЬ-ВЕСЕЛЯК В.Я.
МІРОШНИЧЕНКО М.М. 177
НОВАКОВСЬКА І.О. 118
ОХРІМЕНКО Е.М. 140
ПЕТРЕНКО І.П. 166
ПИСАРЕНКО В.М. 117
ПОЛЇЛІХ М.І. 127
ПРОКОПА І.В. 168
РОМАЩЕНКО М.І. 155
РУДАВСЬКА Н.М. 139
САРДАК М.О. 113
СИЧЕВСЬКИЙ М.П. 175
СКОРОХІД І.В. 137
СМИСЛОВ С.Ю. 120
СНІТИНСЬКИЙ В.В. 131
СТАРОДУБ Л.Ф. 173
УШКАЛОВ В.О. 179
УШКАРЕНКО В.О. 133
ХАРЕБА В.В. 157
ШЕБАНІНА О.В. 151

ДОДАТКИ
НАУКОВО-ДОПОМІЖНІ Й
ДОВІДКОВО-ІНФОРМАТИВНІ ВИДАННЯ

1. **Огляд іноземної літератури з сільського господарства / ЦНСГБ** ; уклад. О. Г. Литовченко. – 1933–1947. – Вип. 1–52.

3. **Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве / М-во сел. хоз-ва УССР.** – [б. м.], 1947. – Вып. 4 – 580 с.

5. **За передовую мичуринскую агробиологическую науку :** библиогр. указ. лит. / М-во сел. хоз-ва УССР, ЦНСХБ ; под ред. А. Ф. Корнеева, А. Г. Литовченко. – Х., 1949. – 91 с.

7. **Передовой стахановский опыт в социалистическом сельском хозяйстве / М-во сел. хоз-ва УССР, ЦНСХБ.** – [б. м.], 1950. – Т. 5. – 841 с.

9. **Вирощування сільськогосподарських рослин без ґрунту :** Гідропоніка : бібліогр. покажч. вітчизн. літ. в кількості 420 назв / М-во сіл. госп- ва УРСР, РНСГБ. – Х., 1965. – Вип. 1. – 54 с.

11. **Георгий Николаевич Высоцкий.** 1865–1940 гг. : библиогр. указ. К 100-летию со дня рожд. / М-во сел. хоз-ва УССР, Укр. науч.-исслед. ин-т лесн. хоз-ва и агролесомелиорации, РНСХБ ; сост. А. А. Деканова, Ю. Б. Медведев, С. Е. Фомина. – Х., 1965. – 66 с.

13. **Вредители и болезни озимой пшеницы и меры борьбы с ними :** библиогр. указ. в кол-ве 144 назв. отеч. лит. и 21 назв. иностр. лит. / М-во сел. хоз-ва УССР, РНСХБ ; сост. А. Е. Селицкая. – Х. : ред.-изд. отд. Кн. палаты УССР, 1966. – 26 с.

15. **Достижения науки и передовой опыт – сельскохозяйственному производству :** проф.-произв. аннот. библиогр. указ. / ВАСХНИЛ, ЮО РНСХБ. – К., 1966–1990.

17. **Рациональные типы кормления сельскохозяйственных животных и птицы :** библиогр. указ. отеч. лит. за 1963–1966 гг. в кол-ве 521 назв. / М-во сел. хоз-ва УССР, РНСХБ ; сост. В. И. Демидко. – Х., 1967. – 140 с.

19. **Тростянецкие леса в лесоводственной и исторической литературе :** библиогр. указ. отеч. лит. за 1885–1966 гг. в кол-ве 272 назв. / М-во сел. хоз-ва УССР, РНСХБ, М-во лесн. хоз-ва УССР, Укр. науч.-исслед. ин-т лесн. хоз-ва и агролесомелиорации, Красно-Тростянец. лесн. опыт. ст. ; сост. А. П. Богомолов. – Х., 1967. – 58 с.

21. **Учёные Харьковщины – сельскому и лесному хозяйству :** библиогр. указ. / М-во сел. хоз-ва УССР, РНСХБ, Харьк. обл. б-ка, НТО сел. хоз-ва Харьк. обл. правл. ; сост. А. Е. Селицкая, М. Т. Антонова. – Х., 1968. – 237 с. – (К 50-летию Советской власти на Украине).

23. **Сводный указатель иностранных периодических изданий, полученных библиотеками сельскохозяйственных научно-исследовательских учреждений и вузов Украины и Молдавии / ВАСХНИЛ, ЮО ЦНСХБ.** – К., 1969–1994.

25. **Витаминное питание сельскохозяйственной птицы :** библиогр. указ. отеч. лит. за 1950–1968 гг. / М-во сел. хоз-ва УССР, ЦНСХБ, Укр. науч.-исслед. ин-т птицеводства, науч. б-ка ; сост. Г. Ф. Здоренко. – Х., 1970. – 44 с.

27. **Илья Иванович Иванов (1870–1932) :** биобиблиогр. указ. К 100-летию со дня рожд. / ЮО ВАСХНИЛ, Науч.-исслед. ин-т животноводства Лесостепи и Полесья УССР, науч. б-ка, ЦНСХБ ; сост. Н. В. Федорова, Л. Ф. Чуенко ; редкол. : Ф. И. Осташко (отв. ред.), Р. И. Целинский, В. С. Ярмак. – Х., 1970. – 14 с.

29. **Рукописный фонд Красно-Тростянецкой лесной опытной станции :** библиогр. указ. в кол-ве 357 назв. / ЦНСХБ ЮО ВАСХНИЛ, М-во лесн. хоз-ва УССР, Укр. науч.-исслед. ин-т лесн. хоз-ва и агролесомелиорации, Красно-Тростянец. лесн. опыт. ст. ; сост. А. П. Богомолов. – Х., 1970. – 75 с.

31. **Нові сільськогосподарські книги :** поточ. бібліогр. покажч. / УААН, РНСГБ. – К., 1972–1993.

33. **Розміщення і спеціалізація сільськогосподарського виробництва на Україні :** бібліогр. покажч. вітчизн. літ. за 1967–1971 рр. в кількості 667 назв. / ВАСГНІЛ, ПВ, ЦНСГБ ; уклад. В. К. Світайло. – К., 1973. – 88 с.

35. **Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур :** (інформ. покажч. кн. та ст.) / УААН, РНСГБ. – К., 1974–1992.

37. **Механізація возделывания овощей :** библиогр. указ. отеч. лит. за 1968–1977 гг. / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ, Укр. науч.-исслед. ин-т механизации и электрификации сел. хоз-ва, науч. б-ка ; сост. В. С. Дубовик, Л. А. Кориченская. – К., 1979. – 170 с.

39. **Индустриальная основа производства льна-долгунца :** библиогр. список отеч. лит. за 1976–1981 гг. / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ ; сост. Н. Д. Костюкова. – К., 1982. – 6 с.

41. **Индустриальная технология возделывания сахарной свеклы :** библиогр. список отеч. лит. за 1976–1981 гг. / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ ; сост. Н. Д. Костюкова. – К., 1982. – 12 с.

43. **Индустриальная технология возделывания сахарной свеклы :** библиогр. список отеч. лит. за 1976–1984 гг. / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ ; сост. И. А. Прокушева. – К., 1985. – 21 с.

45. **Перечень отечественных журналов по сельскому хозяйству, хранящихся в депозитарном фонде ЦНСХБ ЮО ВАСХНИЛ / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ**; сост. Г. И. Дорошенко, Л. Д. Полякова, Л. А. Кириленко [и др.]; ред. Р. И. Доценко. – К., 1987. – 154 с.

47. **Перечень иностранных журналов по сельскому хозяйству, хранящихся в депозитарном фонде РНСХБ ЮО / ЮО ВАСХНИЛ, ЦНСХБ**; сост. Г. И. Дорошенко, Л. Д. Полякова, Л. А. Кириленко [и др.]; ред. Р. И. Доценко. – К., 1990. – 147 с.

49. **Библиотечно-библиографические ресурсы Украины по вопросам сельского хозяйства**: отрасл. територ. справочник / УААН, РНСХБ; сост. В. В. Дерлеменко, Т. Ф. Дерлеменко. – К., 1991. – 152 с.

51. **Статистические и информационные издания по вопросам сельского хозяйства Организации Объединённых Наций и её специализированных учреждений**: (аннот. библиогр. указ.) / УААН, РНСХБ; сост. В. В. Дерлеменко; науч. ред. и консультант В. Дяченко. – К., 1991. – 40 с.

53. **Проблеми і перспективи розвитку українського села**: [поточ. наук.-доп. бібліогр. покажч.] / УААН, РНСГБ; упоряд.: Л. О. Романчук, В. В. Дерлеменко; відп. за вип. Р. Й. Целінський. – К., 1992.

Вип. 1. – 88 с.

Вип. 2. – 64 с.

55. **Современные библиографические ресурсы зарубежных стран по вопросам сельского хозяйства**: указ. компьютер. библиогр. баз данных, учреждений и орг. их генерирующих и связанных с ними наиболее распространенных печат. библиогр. изд. / УААН, РНСХБ; сост. В. В. Дерлеменко; науч. ред. и консультант Р. И. Целинский. – К., 1992. – 42 с.

57. **Масличные культуры**: науч.-вспом. библиогр. указ. лит. за 1980–1989 гг. / УААН, РНСХБ; сост. Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова. – К., 1993.

Ч. 1, кн. 1: Масличные культуры (общие вопросы). Подсолнечник. – 172 с.

Ч. 1, кн. 2: Масличные культуры (общие вопросы). Подсолнечник. – 392 с.

59. **Масличные культуры**: науч.-вспом. библиогр. указ. лит. за 1980–1989 гг. / УААН, РНСХБ; сост. Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова. – К., 1993. – Ч. 2: Рапс. Сурепица. Клещевина. Горчица. Лён масличный. Редька масличная. Мак масличный. Кунжут. Перилла. Сафлор. Арахис. – 208 с.

61. **Вирощування олійних культур в Україні**: наук.-допом.

бібліогр. покажч. літ. за 1889–1979 рр. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. Т. Ф. Дерлеменко, І. П. Поляк. – К., 1995. – 204 с.

63. **Олексій Олексійович Созінов** : біобібліогр. покажч. за 1954–1995 рр. / УААН, Ін-т агроєкології і біотехнології, ЦНСХБ ; упоряд. Л. О. Романчук ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К., 1995. – 53 с.

65. **Буркат Валерій Петрович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1963–1996 рр. / УААН, Ін-т розведення і генетики тварин, ЦНСГБ ; упоряд. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Н. В. Герстман ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К., 1996. – 53 с.

67. **Валерій Іванович Глазко**: Біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1975–1995 рр. / УААН, Ін-т агроєкології і біотехнології, ЦНСГБ ; упоряд. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Н. В. Герстман ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К., 1996. – 48 с.

69. **Зубець Михайло Васильович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1966–1996 рр. / УААН, Ін-т розведення і генетики тварин, ЦНСГБ ; упоряд. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Н. В. Герстман ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К., 1996. – 40 с.

71. **Нові сільськогосподарські книги** : поточ. бібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук. – К., 1996. – 83 с.

73. **Вчені-селекціонери у тваринництві** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. В. Зубець, В. П. Буркат ; ред. та упоряд. бібліогр. списків : Р. Й. Целінський, З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Л. А. Кириленко [ЦНСГБ]. – К. : Аграр. наука, 1997. – Кн. 1. – 250 с. – (Сер. «Укр. вчені-аграрії ХХ ст.»).

75. **Генетика, селекція і насінництво сільськогосподарських культур** : (інформ. покажч. кн. та ст.) / УААН, ЦНСГБ ; уклад. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Л. А. Кириленко ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К., 1997.

Вип. 1. – 34 с.

Вип. 2. – 67 с.

77. **Ейснер Федір Федорович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1940–1988 рр. / УААН, Ін-т тваринництва, ЦНСГБ ; упоряд. В. П. Буркат, А. А. Бондар, З. П. Кирпаль [та ін.] ; відп. ред. Р. Й. Целінський. – К. : Аграр. наука, 1997. – 40 с.

79. **Кулешов Микола Миколайович (1890-1968)** : біобібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ ; упоряд. В. М. Грама (ХДІК), Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова (ЦНСГБ УААН) ; у наборі матеріалу до біобібліогр. покажч. також брали участь : Л. И. Литвинова (ЦНСГБ УААН), В. О. Ульянова (НБ ХДАУ) ; відп. за вип. М. С. Слободяник. – К., 1998. – 83 с.

81. **Нові сільськогосподарські книги** : поточ. бібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ, НПБУ ; уклад. З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук,

Л. А. Кириленко. – К., 1998. – 130 с.

83. **Бібліографічні покажчики сільськогосподарської літератури, підготовлені бібліотеками науково-дослідних установ УААН та сільськогосподарських вищих учбових закладів Мінагропрому України. 1969–1999** : ретросп. наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ЦНСХБ ; уклад. Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга ; наук. ред. М. С. Слободяник. – К., 1999. – 42 с.

85. **Вчені у галузі тваринництва** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. В. Зубець, В. П. Буркат. – К. : Аграр. наука, 1999. – Кн. 2. – 423 с. – (Сер. «Укр. вчені-аграрії ХХ ст.»).

87. **Кравченко Микола Антонович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. [за 1934–1999 роки] / УААН, ЦНСГБ ; упоряд. В. П. Буркат, Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, К. А. Найдено, Д. В. Устиновський ; наук. ред. М. В. Зубець, М. С. Слободяник. – К. : Аграр. наука, 1999. – 56 с. : порт.

89. **Наукові праці Іванівської дослідно-селекційної станції. 1901–1997** рр. : наук.-допом. бібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ, Ін-т цукр. Буряків, Іванів. досл.-селекц. ст. ; упоряд. Г. В. Кулик, Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова ; наук. консультант А. С. Лейбович ; авт. вступ. ст. В. Ф. Панченко ; наук. ред. М. С. Слободяник. – К., 1999. – 45 с. – (До 100-річчя Іванів. досл.-селекц. ст.).

91. **Ситник Віктор Петрович** : [біобібліогр. покажч.] До 60-річчя від дня народж. першого віце-президента Укр. акад. аграр. наук / УААН, ЦНСГБ ; упоряд. Т. Ф. Дерлеменко, Л. А. Кириленко, Л. Д. Полякова ; наук. ред. М. С. Слободяник. – К. : Аграр. наука, 1999. – 88 с.

93. **Сільськогосподарські книги** : поточ. бібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ, НПБУ, НБУ ім. В. І. Вернадського ; упоряд. Т. Ф. Дерлеменко, А. С. Щиголь (ЦНСГБ УААН) ; у підготовці покажч. приймали участь : Т. І. Вилегжаніна, Н. В. Дика (НПБУ), І. П. Антоненко, О. В. Ісаєва (НБУВ) ; наук. ред. М. С. Слободяник. – К., 1999. – Вип. 1. – 92 с.

95. **Вчені-генетики і селекціонери у галузі рослинництва** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. В. Зубець, В. П. Буркат. – К. : Аграр. наука, 2000. – Кн. 4. – 366 с. – (Сер. «Укр. вчені-аграрії ХХ ст.»).

97. **Вчені у галузях механізації, електрифікації та меліорації** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. К. Лінник ; ред. та упоряд. бібліогр. списків : Р. Й. Целінський, З. П. Кирпаль, Л. О. Романчук, Л. А. Кириленко [ЦНСГБ]. – К. : Аграр. наука, 2000. – Кн. 3. – 298 с. – (Сер. «Укр. вчені-аграрії ХХ ст.»).

99. **Вчені економісти-аграрники** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. В. Зубець, О. М. Шпичак, В. П. Ситник ; упоряд. та відп. за вип. О. В. Шатько ; упоряд. бібліогр. покажчиків : О. А. Стратілат,

М. К. Орлатий, П. М. Федієнко, В. А. Юдіна. – К. : Аграр. наука, 2001. – Кн. 5, ч. 1. – 448 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

101. **Вчені економісти-аграрники** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. М. В. Зубець, О. М. Шпичак, В. П. Ситник ; упоряд. та відп. за вип. О. В. Шатько ; упоряд. бібліогр. показчиків : О. А. Стратілат, М. К. Орлатий, П. М. Федієнко, В. А. Юдіна. – К. : Аграр. наука, 2001. – Кн. 5, ч. 2. – 514 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

103. **Вчені у галузі ветеринарної медицини** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. В. П. Буркат, А. Й. Мазуркевич, С. П. Долецький ; уклад. А. Й. Мазуркевич, С. П. Долецький. – К. : Аграр. наука, 2001. – Кн. 6. – 387 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

105. **Професор ДОВГОПОЛА Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях** : біобібліогр. показч. [наук. пр. за 1955–1996 рр.] / УААН, ЦНСГБ ; уклад. Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, Л. Г. Самойлова, Д. Г. Довгополий ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 150 с. : портр. – Пам'яті вченого, педагога, бібліографознавця.

107. **Періодичні видання з агрономії в Україні. 1918–1940. Журнали, “Бюлетені”, “Вісті”, “Наукові записки”, “Збірники наукових праць”, “Труди”** : наук.-доп. ретросп. бібліогр. показч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 159 с.

109. **Періодичні та продовжувані видання з агрономії на Полтавщині (ХІХ–ХХ ст.)** : наук.-доп. ретросп. бібліогр. показч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 48 с.

111. **Професор ДОВГОПОЛА Олена Павлівна. Життєвий і творчий шлях** : біобібліогр. показч. [наук. пр. за 1955–1996 рр.] / УААН, ЦНСГБ ; уклад. Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, Л. Г. Самойлова, Д. Г. Довгополий ; наук. ред. В. А. Вергунов. – 2-ге вид., доп. – К., 2002. – 159 с.

113. **Українська сільськогосподарська книга (з фондів ЦНСГБ УААН). 1868–1900** : наук.-доп. бібліогр. показч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 60 с. – До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН.

115. **Українська сільськогосподарська книга з фондів ЦНСГБ УААН. 1901–1910** : наук.-доп. бібліогр. показч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 90 с.

117. **Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук. 1921–2001** : бібліогр. показч. літ. за 1933–2001 рр. До 80-річчя заснування ЦНСГБ УААН / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. В. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, Л. Д. Полякова,

Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. В. Вергунов. – К., 2002. – 99 с.

119. **Вчені генетики, селекціонери та рослинники** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. В. М. Роїк ; відп. за вип. А. А. Корчинський ; упоряд. В. М. Сучкова. – К. : Аграр. наука, 2003. – Кн. 7. – 504 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

121. **Вчені ґрунтознавці, агрохіміки, землероби** : [біобібліогр. довід.] / УААН ; наук. ред. О. Г. Тараріко, В. В. Медведєв. – К. : Аграр. наука, 2003. – Кн. 8. – 336 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

123. **Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1911–1917 рр.** : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. О. Зінченко, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2003. – 101 с.

125. **Вчені тваринники** : [біобібліогр. довідник] / УААН ; уклад. М. М. Холкін. – К. : Аграр. наука, 2004. – Кн. 9. – 210 с. – (Сер. «Укр. вчені- аграрії ХХ ст.»).

127. **Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1918–1922** : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2004. – 59 с.

129. **Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1923–1932** : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ННЦ «Ін-т аграр. економіки», 2005. – 191 с.

131. **Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1933–1935** : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2005. – 191 с.

133. **Наукові праці та статті наукових співробітників Коломийської дослідної станції (1980–2005)** : наук.-доп. бібліогр. покажч. 50-річчю Коломий. досл. ст. присвяч. / УААН, Івано-Франк. ін-т АПВ, Коломий. досл. ст., ДНСГБ ; уклад. С. О. Яцик, Т. Ф. Дерлеменко ; наук. ред. В. А. Вергунов, Г. І. Куничак. – Коломия, 2006. – 144 с.

135. **Українська академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2004 рр.** : біогр. довід. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, О. П. Анікіна, Л. А. Кириленко, О. С. Мудрук, Н. Г. Чайка, О. О. Черниш ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2006. – 612 с. : портр.

137. **Аграрна наука в Україні : автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН. 1950–1959** : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська, О. В. Бачкала, В. І. Борисенко ; наук. ред.

В. А. Вергунов. – К., 2007. – Вип. 1. – 255 с.

139. Аграрна наука в Україні : автореф. дис. із фондів ДНСГБ УААН 1960–1965 : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська, О. В. Бачкала ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2007. – Вип. 2. – 190 с.

141. Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1936–1939 : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. О. Зінченко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2007. – 191 с.

143. Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1940–1945 : [наук.-доп. бібліогр. покажч.] / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2007. – 87 с.

145. Наукові публікації Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Української академії аграрних наук. 2001–2007 рр. : бібліогр. покажч. наук. вид. та публ. співроб. б-ки / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, В. В. Дерлеменко, Т. Ф. Дерлеменко, О. П. Анікіна, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2008. – 187 с.

147. Українська сільськогосподарська книга з фондів ДНСГБ УААН. 1940, 1941, 1943–1945 : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2008. – 86 с.

149. Фонд видань, випущених у XIX столітті з сільськогосподарської тематики Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України, включених до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання (1802–1900 рр.) : наук.-доп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. Ф. Забудська, Н. Д. Коломієць, О. М. Діденко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2011. – 524 с. – До 80-річчя від дня заснування УААН та 10-річчя Центру історії аграр. науки ДНСГБ УААН.

151. Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2011 рр. : біогр. довід. / УААН ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щебетюк, О. П. Анікіна, Х. М. Піпан, Т. Р. Грищенко, Л. А. Кириленко ; відп. за вип. В. А. Вергунов. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Аграр. наука, 2012. – 872 с. : портр.

153. Сільськогосподарські періодичні видання в Україні. 1918–1940 : Журнали, «Бюлетені», «Вісті», «Наукові записки», «Збірники наукових праць», «Труди» : наук.-доп. ретросп. бібліогр. покажч. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна ; наук. ред.

В. А. Вергунов. – К. : Нілан-ЛТД, 2012. – 242 с.

155. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2014 рік** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. В. Легкун, Н. Б. Щебетюк ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ФОП «Корзун Д. Ю.», 2013. – 142 с.

157. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2015 рік** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щебетюк, Х. М. Дмитрієва, О. М. Мерко, О. В. Шадріна ; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К. : ФОП Корзун Д. Ю., 2014. – 196 с.

159. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2016 рік** / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки ; уклад. В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Н. П. Коваленко ; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К. : ФОП «Корзун Д. Ю.», 2015. – 250 с.

161. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2017 рік** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, І С. Бородай, Н. П. Коваленко, С. Д. Коваленко, Н. Б. Щебетюк ; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К., 2016. – 261 с.

163. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2018 рік** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, В. Т. Лазарева, Н. Б. Щебетюк ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2017. – 266 с.

165. **Національна наукова сільськогосподарська бібліотека Національної академії аграрних наук України : 100 років надійності та професіоналізму : путівник** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, Т. Р. Грищенко. – К. : ТОВ «Наш формат», 2017. – 36 с., іл.

167. **Національний науковій сільськогосподарській бібліотеці Національної академії аграрних наук України 100. 1917–2017 : [буклет].** – К., [2017]. – 1 розг. л.

169. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2019 рік** / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Х. М. Дмитрієва, С. Д. Коваленко ; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К. : ЦП «Компринт», 2018. – 352 с.

171. **Сільськогосподарські видання (1901–1912) у фондах Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України** : наук.-доп. бібліограф. покажч. / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Г. М. Соловей, О. Ю. Примак, В. В. Мамрай, Н. С. Мигашко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Київ, 2019. – 524 с.

173. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2020 рік** / НААН, Нац. Наук. с.-г. б-ка; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щebetюк, Х. М. Дмитрієва, С. Д. Коваленко; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К. : ФОП «Ямчинський О. В.», 2019. – 292 с.

175. **Сільськогосподарські видання (1913–1917) у фондах Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України**: наук.-доп. бібліограф. покажч. / НААН, ННСГБ; уклад. В. А. Вергунов, Г. М. Соловей, В. В. Мамрай, Т. С. Ковбаса; наук. ред. В. А. Вергунов. – Київ, 2020. – 402 с.

176. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2021 рік** / НААН, Нац. Наук. с.-г. б-ка; уклад. В. А. Вергунов, Х. М. Дмитрієва, С. Д. Коваленко, О. В. Корзун, Д. Ю. Корзун; за наук. ред. В. А. Вергунова. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. – 284 с.

177. **Національна академія аграрних наук. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени). 1990–2021 рр.** : біограф. довід. / НААН; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Татарчук, С. В. Нижник, Х. М. Дмитрієва, Л. І. Лямець; відп. за вип. В. А. Вергунов. – 3-ге вид., перероб. та доп. – К. : Аграр. наука, 2021. – 942 с. : портр.

178. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2022 рік** / НААН, Нац. Наук. с.-г. б-ка; уклад. В. А. Вергунов, С. В. Нижник, О. В. Корзун, Д. Ю. Корзун; за наук. ред. В. А. Вергунова. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2021. – 286 с.

179. **Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2023 рік** / НААН, Нац. Наук. с.-г. б-ка; уклад. В. А. Вергунов, С. В. Нижник, О. В. Корзун, Д. Ю. Корзун, Л. І. Лямець; за наук. ред. В. А. Вергунова. – Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2022. – 205 с.

ЗМІСТ

	ВІД УКЛАДАЧІВ	3
1.	ІСТОРИЧНІ ПОСТАТТІ	5
2.	ВИЗНАЧНІ ДІЯЧІ СУЧАСНОСТІ	113
3.	ЗНАМЕННІ ПОДІЇ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ	182
4.	ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	190
5.	ДОДАТКИ	192

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

КАЛЕНДАР

ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ В ІСТОРІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СПРАВИ УКРАЇНИ

НА 2023 РІК

Науковий редактор

В.А. Вергунов

Укладачі:

В.А. ВЕРГУНОВ – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, іноземний член РАСГН, директор ННСГБ НААН;

С.В. НИЖНИК – кандидат історичних наук, завідувачка сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН.

О. В. КОРЗУН – доктор історичних наук, доцент, старший науковий співробітник сектору наукознавства ННСГБ НААН;

Д. Ю. КОРЗУН – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН;

Л.І. ЛЯМЕЦЬ – старший науковий співробітник сектору наукової бібліографії та біографістики ННСГБ НААН.

Підписано до друку 08.12.2022.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.

Друк. арк. 12,8. Умов. друк. арк. 11,9. Обл.-вид. арк. 12,9.

Наклад 300 прим. Зам. № 6467/1.

Віддруковано з оригіналів замовника.

ФОП Корзун Д.Ю.

Свідцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.